

Til Styret i Cultiva

Kristiansand, 10.06.19

Innkalling til styremøte i Cultiva

Dato: 17. juni 2019
Tid: Kl 11:00 – 14:30
Sted: Vestre Strandgate 27, Kristiansand

Det serveres lunch under møtet.

Saksliste:

18/19	Referatsaker:	
	18.1 Protokoll fra styremøter 6. mai og 3. juni 2019	Side 2
	18.2 Diverse orienteringer fra administrasjonen	
	18.3 Status prosjektinvesteringer	Side 8
	18.4 Prosjektidéer	Side 18
19/19	Virksomhetsrapport 2018	Side 19
20/19	Status kapitalforvaltning	Side 44
21/19	Reviderte allokeringsrammer 2019 og portefølje-sammensetning obligasjons- og eiendomsporteføljen	Side 46
22/19	Kunstsilo	Side 121
23/19	Cultiva Ekspress Junior: My Mahcine 2019/2020	Side 255
24/19	Konstituering daglig leder	Side 263
25/19	Eventuelt	

Med vennlig hilsen

Kjersti Løken Stavrum (sign.)
Styreleder

Erling Valvik (sign.)
Administrerende direktør

Dato: 3. juni 2019
Saksnummer: 18.1/19
Til: Styret
Møtedato: 17. juni 2019
Saksbehandler: Ingebjørg Borgemyr

Protokoll fra styremøter 6. mai og 3. juni 2019

Utkast til protokoll styremøte 6. mai 2019 ble oversendt styret for godkjenning i epost datert 6. mai 2019.

Utkast til protokoll fra telefonstyremøte 3. juni 2019 ble oversendt styret for godkjenning i epost datert 3. juni 2019.

Elektronisk signerte protokoller fra møtene er vedlagt.

Forslag til vedtak:

Styret tar informasjonen til orientering.

Erling Valvik
Administrerende direktør

Trykte vedlegg: 1) Protokoll styremøte 6. mai 2019
2) Protokoll styremøte 3. juni 2019
Utrykte vedlegg: Ingen

PROTOKOLL FRA STYREMØTE I

Cultiva – Kristiansand Kommunes Energiverksstiftelse

Dato: 6. mai 2019
Sted: Vestre Strandgate 27, Kristiansand
Behandlede saker: 10 - 16/19
Møtets varighet: 11:00 – 14:30
Møteleder: Kjersti Løken Stavrum
Referent: Ingebjørg Borgemyr

Til stede:
Kjersti Løken Stavrum
Torbjørn Urfjell
Mette Gundersen
Sissel Leire
Kristin Wallevik
Cecilie Nissen

Forfall:
Jørgen Kristiansen

Mette Gundersen (1. vararepresentant) og Cecilie Nissen er fast møtende vararepresentanter.

Til stede fra administrasjonen:
Erling Valvik, Jan Erik Tønnessen og Ingebjørg Borgemyr.

Enstemmige vedtak markeres ikke i protokollen. Administrasjonens forslag til vedtak vises ikke i protokollen i saker hvor styrets vedtak er i samsvar med forslaget.

Sissel Leire ble erklært inhabil, og deltok ikke da administrasjonen orienterte om prosess med kvalitetssikring av informasjon av Kunstsilo under sak 11.2/19.

Kristin Wallevik ble erklært inhabil, og deltok ikke ved behandling av sak 14/19 Skapende barn.

Saksliste:

10/ 19 Protokoll fra epost styremøte 17. desember 2018

Vedtak: Styret godkjenner protokoll fra epost styremøtene 17. desember 2018.

11/ 19 **Referatsaker**

- 11.1/19 Protokoll fra styremøte 4. februar 2019
- 11.2/19 Diverse orienteringer fra administrasjonen
- 11.3/19 Status prosjektinvesteringer
- 11.4/19 Prosjektidéer

Vedtak: 1) Styret tar de fremlagte opplysningene til informasjon.
2) Styret godkjenner omdisponering av kr 30 000,- fra egenregiprojektet «Møter, seminarer mm» (E-19009) til markering av SØRFs 15 års jubileum (E-19012).

12/ 19 **Status kapitalforvaltning**

Vedtak: Statusrapport kapitalforvaltning pr 31.03.19 tas til etterretning.

13/ 19 **Kulturalliansen Maskefall, år 3 av 3**

Vedtak: 1) Det bevilges inntil kr 350 000 til aktiviteter i 2019.
2) Administrasjonen får fullmakt til å utarbeide et vedlegg til samarbeidsavtalen med Kulturalliansen «Maskefall» som er søkerorganisasjon.

14/ 19 **Cultiva Ekspress Junior – Skapende barn år 4 av 4**

Vedtak: 1) Cultiva ønsker å videreføre prosjektsamarbeidet «Skapende barn» med UiA. Administrasjonen får fullmakt til å videreføre samarbeidsavtalen og utvide prosjektperioden med 6 måneder.
2) Det bevilges inntil kr 2 900 000,- til aktiviteter i perioden 01.07.19 – 31.12.20.

15/ 19 **Møteplan høst 2019**

Vedtak:	Styremøte	mandag 23. september	kl. 10:00 – 14:00
	Styremøte	onsdag 30. oktober	kl. 10:00 – 14:00
	Rådsmøte	mandag 11. november	kl. 14:00 – 15:00
	Styremøte	mandag 2. desember	kl. 10:00 – 13:30
	Rådsmøte	mandag 2. desember	kl. 14:00 – 15:00

Administrasjonens forslag til vedtak:

<i>Styremøte</i>	<i>mandag 23. september</i>	<i>kl. 11:00 – 14:30</i>
<i>Styremøte</i>	<i>mandag 28. oktober</i>	<i>kl. 11:00 – 14:30</i>
<i>Rådsmøte</i>	<i>mandag 11. november</i>	<i>kl. 14:00 – 15:00</i>
<i>Styremøte</i>	<i>mandag 2. desember</i>	<i>kl. 11:00 – 14:00</i>
<i>Rådsmøte</i>	<i>mandag 2. desember</i>	<i>kl. 14:00 – 15:00</i>

16/ 19 Eventuelt

Møtet ble lukket.

Administrasjonen orienterte muntlig om saker som var under forberedelse.

Administrasjonen forlot deretter møterommet, og styreleder informerte om prosess for ansettelse av ny daglig leder.

Ingen flere saker forelå til behandling, og møtet ble hevet kl. 13:30

Protokollen signeres elektronisk.

PENNEO

Signaturene i dette dokumentet er juridisk bindende. Dokument signert med "Penneo"™ - sikker digital signatur".
De signerende parter sin identitet er registrert, og er listet nedenfor.

"Med min signatur bekrefter jeg alle datoer og innholdet i dette dokument."

Cecilie Marie Nissen

2. varamedlem

Serienummer: 9578-5999-4-1211182

IP: 84.212.xxx.xxx

2019-05-13 09:32:46Z

Sissel Leire

Styremedlem

Serienummer: 9578-5997-4-21522

IP: 92.221.xxx.xxx

2019-05-13 10:32:20Z

Kjersti M Løken Stavrum

Styreleder

Serienummer: 9578-5999-4-857379

IP: 86.62.xxx.xxx

2019-05-13 11:00:46Z

Torbjørn Urfjell

Styremedlem

Serienummer: 9578-5997-4-705988

IP: 84.202.xxx.xxx

2019-05-13 22:41:00Z

Jørgen Haugland Kristiansen

Styremedlem (sett)

Serienummer: 9578-5997-4-2185

IP: 85.164.xxx.xxx

2019-05-14 16:36:46Z

Mette Gundersen

1. varamedlem

Serienummer: 9578-5992-4-2920235

IP: 176.11.xxx.xxx

2019-05-15 16:15:38Z

Kristin Wallevik

Styremedlem

Serienummer: 9578-5997-4-2155273

IP: 84.213.xxx.xxx

2019-05-19 10:26:14Z

Penneo Dokumentnøkkel: IA47X-E0DJ8-YA7OX-ZZGHH-M1QME-LZEIU

Dokumentet er signert digitalt, med **Penneo.com**. Alle digitale signatur-data i dokumentet er sikret og validert av den datamaskin-utregnede hash-verdien av det opprinnelige dokument. Dokumentet er låst og tids-stemplet med et sertifikat fra en betrodd tredjepart. All kryptografisk bevis er integrert i denne PDF, for fremtidig validering (hvis nødvendig).

Hvordan bekrefter at dette dokumentet er originalen?

Dokumentet er beskyttet av ett Adobe CDS sertifikat. Når du åpner dokumentet i

Adobe Reader, skal du kunne se at dokumentet er sertifisert av **Penneo e-signature service** <penneo@penneo.com>. Dette garanterer at innholdet i dokumentet ikke har blitt endret.

Det er lett å kontrollere de kryptografiske beviser som er lokalisert inne i dokumentet, med Penneo validator - <https://penneo.com/validate>

PROTOKOLL FRA STYREMØTE I

Cultiva – Kristiansand Kommunes Energiverkssstiftelse

Dato: 3. juni 2019
Sted: Telefonkonferanse og i Vestre Strandgate 27, Kristiansand
Behandlede saker: 17/19
Møtets varighet: 12:30 – 12:45
Møteleder: Kjersti Løken Stavrum
Referent: Ingebjørg Borgemyr

Til stede på telefon:
 Kjersti Løken Stavrum
 Torbjørn Urfjell
 Mette Gundersen
 Kristin Wallevik
 Cecilie Nissen

Til stede i Cultivas lokaler:
 Jørgen Kristiansen

Mette Gundersen (1. vararepresentant) og Cecilie Nissen er fast møtende vararepresentanter.

Til stede fra administrasjonen (i Cultivas lokaler):
 Erling Valvik og Ingebjørg Borgemyr.

Enstemmige vedtak markeres ikke i protokollen. Administrasjonens forslag til vedtak vises ikke i protokollen i saker hvor styrets vedtak er i samsvar med forslaget.

Saksliste:

17/ 19 Prosess vedrørende kvalitetssikring av informasjon i Kunstsilo-prosjektet

Kjersti Løken Stavrum og Erling Valvik orienterte om planlagt prosess med behandling av de mottatte rapportene fra Oslo Economics og Advokatfirma Myhre & Johansen.

Vedtak: Styret tar informasjonen til orientering.

Ingen flere saker forelå til behandling, og møtet ble hevet kl. 12:45.

Protokollen signeres elektronisk.

PENNEO

Signaturene i dette dokumentet er juridisk bindende. Dokument signert med "Penneo™ - sikker digital signatur".
De signerende parter sin identitet er registrert, og er listet nedenfor.

"Med min signatur bekrefter jeg alle datoer og innholdet i dette dokument."

Torbjørn Urfell

Styremedlem

Serienummer: 9578-5997-4-705988

IP: 84.202.xxx.xxx

2019-06-05 21:34:53Z

Kjersti M Løken Stavrum

Styreleder

Serienummer: 9578-5999-4-857379

IP: 86.62.xxx.xxx

2019-06-06 06:27:23Z

Cecilie Marie Nissen

2. varamedlem

Serienummer: 9578-5999-4-1211182

IP: 193.213.xxx.xxx

2019-06-06 07:44:28Z

Jørgen Haugland Kristiansen

Styremedlem

Serienummer: 9578-5997-4-2185

IP: 85.164.xxx.xxx

2019-06-06 12:58:57Z

Kristin Wallevik

Styremedlem

Serienummer: 9578-5997-4-2155273

IP: 84.213.xxx.xxx

2019-06-09 16:35:37Z

Mette Gundersen

1. varamedlem

Dokumentet er signert digitalt, med **Penneo.com**. Alle digitale signatur-data i dokumentet er sikret og validert av den datamaskin-utregnede hash-verdien av det opprinnelige dokument. Dokumentet er låst og tids-stemplet med et sertifikat fra en betrodd tredjepart. All kryptografisk bevis er integrert i denne PDF, for fremtidig validering (hvis nødvendig).

Hvordan bekrefter at dette dokumentet er originalen?

Dokumentet er beskyttet av ett Adobe CDS sertifikat. Når du åpner dokumentet i

Adobe Reader, skal du kunne se at dokumentet er sertifisert av **Penneo e-signature service** <penneo@penneo.com>. Dette garanterer at innholdet i dokumentet ikke har blitt endret.

Det er lett å kontrollere de kryptografiske beviser som er lokalisert inne i dokumentet, med Penneo validator - <https://penneo.com/validate>

Dato: 5. juni 2019
 Saksnummer: 18.3/198
 Til: Styret
 Møtedato: 17. juni 2019
 Saksbehandler: Ingebjørg Borgemyr

Status prosjektinvesteringer

Cultiva har igangsatt flere prosjekter som har økonomiske bindinger over flere år.

Prosjekt:	2019	2020	2021	2022
Cultiva Ekspress Junior, Skapende barn (år 4/4)	1,7			
Geitmyra Matkultursenter (år 2 til 5/5)	1,9	0,6	0,5	0,4
Magasinet Barn i byen i Kristiansand	0,3	0,3	0,3	0,3
Cultiva Ekspress Junior, My Machine (år 3/3)	0,6			
Kulturalliansen Maskefall (år 3/3)	0,35			
Vitensenter Sørlandet, etablering i Kr.sand (år 3/3)	0,6			
Videreføring Cultiva Ekspress Kunst og Idrett	3,4	3,4	3,4	3,4
Videreføring Vest-Agder Idrettskrets, Ung og lovende (år 3/3)	0,02			
EIK – Entreprenørskap i kunst (år 2/2)	0,55			
UiA/Talent Norge: Mentorordning elektronisk musikk (år 2+3/3)	0,2	0,2		
Kompetansemidler/seminarer	0,5	0,5	0,5	0,5
Sum	10,1	5,0	4,7	4,6

Ikke utbetalte prosjektinvesteringer

Hittil i 2019 er det utbetalt kr 8 079 500 i henhold til vedtatte bevilgninger.

Prosjektgjeld, dvs. vedtatte, ikke utbetalte prosjektmidler, utgjør kr 116 878 400 og er fordelt i følgende kategorier (tall fra forrige rapportering i parentes):

År	Antall	Ikke kontrakt	Aktive	Frist utløpt		Restbeløp
2016	1 (1)	0 (0)	0 (1)	1 (1)	Kr	203 400 (203 400)
2017	4 (4)	1 (1)	3 (3)	0 (0)	Kr	4 360 000 (4 357 812)
2018	16 (20)	2 (3)	7 (14)	7 (3)	Kr	107 467 500 (107 696 700)
2019	6 (3)	2 (0)	4 (3)	0 (0)	Kr	4 847 500 (1 621 500)
Sum	27 (32)	5 (4)	14 (19)	8 (4)	Kr	113 879 413 (117 051 213)

Administrasjonen har fortsatt dialogen med alle prosjekter med restbeløp fra 2015, 2016 og 2017, og har avsluttet ytterligere 4 prosjekter siden forrige rapportering.

Avsluttede prosjekter siden forrige styremøte er:

Agder idrettskrets, Ung og lovende, år 2 av 3 E-18037

Prosjekt samarbeid mellom Agder Idrettskrets og Barne- og ungdomsrådet i Agder for å øke ungdoms engasjement og deltakelse i frivillig arbeid. Prosjektets mål er å skolere ungdom til å ta på seg ulike verv i frivillige organisasjoner med et ekstra fokus på å motivere flere unge kvinner inn i lederroller. Cultiva skal bidra med kr 21 000 i året i tre år. Prosjektet gjennomføres iht. plan, har en positiv utvikling mht. antall deltakere, og Agder Idrettskrets er en svært ryddig kontraktsmotpart.

Barn i Byen Kulturformidling AS, Barn i Byen Kristiansand 2018, E-17146

Barn i Byen Kristiansand drives som en avdeling av Barn i Byen Kulturformidling AS i Bergen med to ansatte i 50 % stillinger i redaksjonen i Kristiansand. Magasinets fire utgaver i 2018 er distribuert til via sekkene til byens skole- og barnehagebarn. I tillegg kan man finne magasinet på aktuelle steder i byen; biblioteker, kulturinstitusjoner, turistinformasjon, spisesteder, bokhandlere, venterom o.l. Cultiva har bidratt med kr

300 000,- til driften i Kristiansand i 2018. Avdelingsregnskapet for Kristiansand viser et underskudd på ca. kr 200 000,-.

Kulturalliansen Maskefall, Maskefall år 2 av 3, E-18016

Teaterprosjekt for å forbedre tilbudet til barn og unge i Kristiansand som har utfordringer knyttet til psykisk helse og/eller rusproblematikk. Cultiva har bidratt med kr 400 000,- til år 2. År 2 er gjennomført iht. plan. Fokus på barn og unge i den stedsspesifikke forestillingen «Maskefall – Ghost walk» på Odderøya. Samarbeid mellom profesjonelle kunstnere, Kristiansand kommune, A-larm, Landsforeningen for pårørende, Mental Helse, ABUP og Kilden Dialog. Prosjektet koordineres av Leif Roar Kalleberg/Kristiansand kommune.

KIF Friidrett, Barnestevne Quartlekene år 2 av 3, E-18017

Cultiva bevilget kr 50 000,- til år 2 av et 3-årig samarbeidsprosjekt i styremøte 7. mai 2018. Til tross for flere purringer har ikke KIF Friidrett gitt noen form for tilbakemelding på melding om vedtak og oversendelse av samarbeidsavtale for prosjektet innen ett års fristen vi har for igangsettelse av prosjekter. Bevilgningen er tilbakeført.

Erling Valvik
Administrerende direktør

Trykte vedlegg: 1) Totaloversikt og status pr. enkeltprosjekt 2016-2019
Utrykte vedlegg: Ingen

TOTALOVERSIKT OVER INVESTERINGER OG UTBETALINGER

År	Investert	Utbetalt 03	Utbetalt 04	Utbetalt 05	Utbetalt 06	Utbetalt 07	Utbetalt 08	Utbetalt 09	Utbetalt 10	Utbetalt 11	Utbetalt 12	Utbetalt 13	Utbetalt 14	Utbetalt 15	Utbetalt 16	Utbetalt 17	Utbetalt 18	Utbetalt 2019	Justeringer	Rest
2003	23 650 000	1 152 282	14 114 420	3 994 650	1 328 400	252 500	250 000	22 100	680 000										-1 855 648	0
2004	19 451 548		8 884 275	6 384 448	2 011 150	175 000	100 000	0	200 000	0	0								-1 696 674	0
2005	24 495 522			8 282 621	13 843 590	707 000	70 000	90 000	-261 250	0	0	10 000							-1 753 561	0
2006	26 441 867				7 939 883	17 654 138	1 010 000	0	-416 000	38 000	20 000	38 000							-157 846	0
2007	32 921 500				11 062 101	9 742 119	5 732 960	242 600	12 500	150 000	200 000								-5 779 220	0
2008	8 972 223					3 654 410	2 183 198	891 366	625 000	1 085 000	741 302								208 053	0
2009	28 400 339						13 984 750	9 499 625	5 164 500	1 878 433	1 059 267	719 042	349 449						4 254 727	0
2010	3 263 740						301 000	2 505 000	1 045 000	670 000	95 000								1 352 260	0
2011	8 210 000								6 047 000	3 491 000	697 000	0	0	150 000					2 175 000	0
2012	734 057										1 450 000	1 450 000	0						2 165 943	0
2013	4 970 000										100 000	3 450 000	2 000 000						580 000	0
2014	9 872 304											410 304	4 992 000	4 282 000	200 000				12 000	0
2015	17 950 034												2 407 559	8 198 943	4 206 500	274 214	1 392 000		-1 470 818	0
2016	28 738 752													1 868 500	10 168 750	5 210 600	300 000	-10 987 502	203 400	0
2017	22 698 250														2 368 400	4 572 200	2 375 000	-9 022 650	4 360 000	0
2018	95 731 564															5 680 000	3 588 500	21 004 436	107 467 500	0
2019	4 300 000																424 000	971 500	4 847 500	0
Sum	360 801 700	1 152 282	22 998 695	18 661 719	25 123 023	29 850 739	14 826 528	22 314 008	13 341 341	12 932 000	7 294 433	4 390 569	6 029 346	9 749 008	14 499 443	16 943 650	15 737 014	8 079 500	0	116 878 401

0

OVERORDNET STRATEGI 2011-2022

	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	Sum	i %
Barn og unge	0	1 750 000	4 020 000	8 675 000	21 620 750	22 203 250	6 450 000	4 100 000	68 819 000	36 %
Talentutvikling	2 900 000	3 025 000	4 255 000	6 475 000	6 030 000	1 221 000	8 621 000	125 000	32 652 000	17 %
Kompetanseutvikling	0	1 125 000	1 607 000	2 825 000	2 200 000	125 000	1 350 000	125 000	9 357 000	5 %
Nye muligheter	0	0	0	0	0	80 000 000	0	80 000 000	80 000 000	42 %
Annet	0	150 000	0	0	-486 000	470 000	0	0	134 000	0 %
Årets prosjektinvesteringer	2 900 000	6 050 000	9 882 000	17 975 000	29 364 750	24 019 250	96 421 000	4 350 000	190 962 000	100 %
Tilbakeføringer	-2 165 943	-1 080 000	-9 696	-24 966	-625 998	-1 321 000	-689 436	-50 000	-5 967 039	
Netto prosjektinvesteringer	734 057	4 970 000	9 872 304	17 950 034	28 738 752	22 698 250	95 731 564	4 300 000	184 994 961	

OVERORDNET STRATEGI 2003-2011

	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	Totalt	i %
Klima for kreativitet og stedsutvikling	1 682 200	1 457 000	1 586 250	4 432 725	4 680 544	3 780 000	25 943 356	1 055 000	3 790 000	48 407 075	24 %
Innsats for Ikke-kommersielle virksomheter	13 999 300	7 762 500	16 355 890	17 318 001	12 055 000	530 000	4 265 000	465 000	870 000	73 620 691	36 %
Kommersiell konsentrasjon	1 398 000	8 160 000	3 586 716	4 141 800	13 649 850	2 360 992	14 092 000	1 451 000	750 000	49 590 358	24 %
Kristiansand som kompetansesentrum	6 570 500	2 072 048	3 414 821	1 516 231	3 686 868	3 326 250	7 762 500	1 124 750	3 175 000	32 648 968	16 %
Årets prosjektinvesteringer	23 650 000	19 451 548	24 943 677	27 408 757	34 072 262	9 997 242	52 062 856	4 095 750	8 585 000	204 267 092	100 %
Tilbakeføringer			-448 155	-966 890	-1 150 762	-1 025 019	-23 662 517	-832 010	-375 000	-28 460 353	
Netto prosjektinvesteringer	23 650 000	19 451 548	24 495 522	26 441 867	32 921 500	8 972 223	28 400 339	3 263 740	8 210 000	175 806 739	

År	Antall	Bevilgning	Tilbakeføringer	Netto bevilgning
2003	45	23 650 000	0	23 650 000
2004	61	19 451 548	0	19 451 548
2005	64	24 943 677	-448 155	24 495 522
2006	72	27 408 757	-966 890	26 441 867
2007	73	34 072 262	-1 150 762	32 921 500
2008	46	9 997 242	-1 025 019	8 972 223
2009	88	52 062 856	-23 662 517	28 400 339
2010	27	4 095 750	-832 010	3 263 740
2011	19	8 585 000	-375 000	8 210 000
2012	1	2 900 000	-2 165 943	734 057
2013	5	6 050 000	-1 080 000	4 970 000
2014	14	9 882 000	-9 696	9 872 304
2015	28	17 975 000	-24 966	17 950 034
2016	25	29 364 750	-625 998	28 738 752
2017	21	24 019 250	-1 321 000	22 698 250
2018	25	96 421 000	-689 436	95 731 564
2019	4	4 350 000	-50 000	4 300 000
Sum	618	395 229 092	-34 427 392	360 801 700
Stiftelsen for store kulturanlegg				350 000 000
Disponert til formålsrealisering				710 801 700

A: Avvik
B: Ikke kontraktsfestet
C: I rute
D: Aksjer eller lån
E: Rapporteringsfrist utløpt
F: Ferdig

PROSJEKTSTATUS 2018

Nr	Samarbeidspartner	Prosjektbeskrivelse	Område	Kontrakt	Lin. el. Aksjer	Investert 2018	Utbetalt 18	Utbetalt 19	Justeringer	Rest	Status		Frist	Kommentar
18037	Agder Idrettskrets	Ung og lovende, år 2 av 3	2			21 000		21 000		0	F	S 10.12.18	Juni 2019	Signert 16.02.19. Mottatt rapport 20.05.19
17046	Barn i Byen Kulturformidling AS	Barn i Byen Kristiansand 2018	1			300 000	240 000	60 000		0	F	S 19.01.18	01.04.2019/01.05.19	Utsatt frist til 01.05.19. Mottatt rapport 03.06.19
18047	Barn i Byen Kulturformidling AS	Barn i Byen Kristiansand 2019	1			300 000		150 000		150 000	C	S 10.12.18	15.11.2019	Kontrakt signert 16.01.19
17048	Blå Kors Kristiansand	Posebyen kulturskole, år 3 av 3	1			500 000	400 000	100 000		0	F	S 19.01.18	31.03.2019	Mottatt signert kontrakt 09.04.18. Mottatt sluttrapport 03.04.19.
18018	Ensemble Sonore	Workshop og konsert i Domkirken	2				25 000		25 000	0	F	08.05.2018	31.10.2018 (31.08.2018)	Overført kr 25 000 fra E-17023 mai -18. Signert 06.08.18. Utsatt frist pga. sykdom. Mottatt regnskap 06.11.18
18017	KiF Fridrett	Barnestevne Quarblekene, år 2 av 3	1			50 000			-50 000	0	F	S 07.05.18	20.11.2018	Utkast til kontrakt sendt 16.05.18. Purret på kontrakt 08.01.19. Ingen respons pr. 26.04.19. Ett års frist utløper 7. mai 2019. Ikke igangsatt innen 1 år. Tilbakeført mai 2019.
17045	Kilden Teater- og Konserthus IKS	UngdomsKilden, år 3 av 3	2			1 600 000	800 000	480 000		320 000	C	S 19.01.18	31.03.2019	Mottatt rapport 23.05.19. Venter på revisorbekreftelse.
18015	Kristiansand Internasjonale Dragefestival	Etablering av dragefestival i Kristiansand, år 2 av 3	1			275 000	220 000	55 000		0	F	S 07.05.18	April 2019	Kontrakt signert 14.05.18. Mottatt rapport 20.11.18. Mottatt revisorbekr. Regnskap 15.05.19. Etterlyst info 15.05.19. Purret 03.06.19. Fått info 04.06.19
18042	Kristiansand Internasjonale Dragefestival	Etablering av dragefestival i Kristiansand, år 3 av 3	1			225 000		112 500		112 500	C	S 10.12.18	31.08.2019	Kontrakt signert 10.01.19
18016	Kulturaliansen Maskefall	Maskefall, år 2 av 3	1			400 000	320 000	80 000		0	F	S 07.05.18	31.01.2019	Kontrakt signert 23.05.18. Mottatt rapport 01.02.19
17044	Scenekunst Sør	Kompetansesenter for scenekunst, år 2 av 3	3			500 000	370 000		240 000	370 000	C	S 19.01.18	31.03.2019	Avtale signert 23.03.18. Overført utdisponerte midler fra E-15023 sept -18. Mottatt rapport 02.05.19. Venter på rev.bekreftelse.
18043	Scenekunst Sør	Kompetansesenter for scenekunst, år 3 av 3	3			300 000				300 000	C	S 10.12.18	30.04.2019	Signert 12.02.19
17047	Senter for ung kunst og kultur v/UIA	Cultiva Ekspress Kunst og Idrett 2018	2			3 350 000	1 675 000			1 675 000	C	S 19.01.18	April 2019	Avtale signert 13.03.18. Mottatt statusrapport 23.11.18.
18019	Senter for ung kunst og kultur v/UIA	Cultiva Ekspress Junior: My Machine 2018/2019	1			1 100 000	550 000			550 000	C	S 11.06.18	31.05.2019	Returnert signert kontrakt 28.06.18
18021	Senter for ung kunst og kultur v/UIA	Cultiva Ekspress Junior: Skapende barn år 3 av 4	1			1 730 000	865 000			865 000	C	S 11.06.18	Mai 2019	Returnert signert kontrakt 28.06.18.
18044	Senter for ung kunst og kultur v/UIA	Cultiva Ekspress Kunst og Idrett 2019	2			3 350 000		1 675 000		1 675 000	C	S 10.12.18	15.11.2019	Signert avtale 09.01.19
18039	Senter for ung kunst og kultur v/UIA	Cultiva Ekspress Junior: RUTLUKS fase 3 til 5	1			600 000		180 000		420 000	C	S 10.12.18	15.11.2019	Signert avtale 09.01.19
17035	SØRF m.fl.	Entreprenørskap i kunst (EIK), år 1 av 2	3			550 000				550 000	C	S 10.12.18		Utkast til kontrakt sendt 11.01.19. Sendt oppdatert kontrakt 30.01.19. Signert kontrakt 26.04.19
17050	Sørlandets Kunstmuseum	Kunstslilo	4			80 000 000			20 000 000	100 000 000	B	S 19.01.18		Betingelser. Overført 20 MNOK fra avsetninger til Barnas Kulturhus jan-18 (E-16001 og E-17002). Møte 31.10.18. Sak til styremøte 17.06.19 vedr. betingelser
18020	Sørlandets Kunstmuseum	Kulturbuss i Kristiansand	1	ja					100 000	100 000	C	S 11.06.18	31.10.2018/30.06.19	Overført fra E-14042. EV signert 06.08.18. Mottatt signert kontrakt 10.09.18. Gitt utsettelse på rapporteringsfrist. Mottatt rapport 05.06.19. Venter på revisorbekreftelse.
18006	Sørnorsk Filmsenter	Sørnorsk Filmmobil, år 2 av 3	1			280 000	140 000			140 000	C	S 12.02.18	Mars 2019	Mottatt statusrapport 21.11.18. Er i dialog om rapportering. Mottatt rapport 21.05.19
18045	Sørnorsk Filmsenter	Sørnorsk Filmmobil, år 3 av 3	1			90 000				90 000	C	S 10.12.18		Utkast til kontrakt sendt 09.01.19. Avtale signert 01.04.19. Mottatt rapport 21.05.19
18046	Universitetet i Agder og Talent Norge	Mentorordning for alumnistudenter med mester i elektronisk musikk, år 1 av 3	2			150 000				150 000	B	S 10.12.18		Talent Norge godkjent betingelser.

17049	Vest-Agder Fylkeskommune	UKM Storbysprosjekt, år 3 av 3	2			150 000	75 000	75 000		0	F	S 19.01.18	01.03.2019	Avtale signert 13.03.18. Mottatt rapport 30.10.18. Etterlyst prosjektrekskap 01.11.18 + 20.12.18. Mottatt 22.01.19. Utbet 24.01.19
17043	Vitensenter Sørlandet	Vitensenter Avdeling Kristiansand, år 2 av 3	1			600 000		600 000		0	F	S 19.01.18		Utkast til kontrakt sendt 23.03.18. Purret 08.11.18. Møte 11.01.19. Signert 31.01.19. Utbet 01.02.19
										0				
										0				
										0				
TILBAKEFØRINGER														
17023	Talent Norge/MFO	Ubetalte krav MFO	2			-200 000			200 000	0	F	S 22.05.17		Overført kr 25 000 til E-18018 i mai 2018. Restbeløp tilbakeført
15039	Egenregi/EFC	Forprosjekt beste praksis for regionale stiftelser	3			-786			786	0	F	S 21.09.15		Overført kr 50 000 fra E-14060. Utbetalt 09.02.17. Bokført feil i regnskap. Korrigert og tilbakeført restbeløp juni 2018
15024	Ellasland	Mulighetsstudie	1			-100 000			100 000	0	F	S 21.09.15		Betingelser i vedtak. Møte avholdt 13.10.15. Vi avventer reguleringsplan. Etterlyst status og varslet tilbakeføring 31.05.18. Tilbakeført 07.06.18
15059	Partnership for Change	Mot uten grenser i Kristiansand	1			-100 000			100 000	0	F	S 12.02.16		Møte 12.04.16. Tilbakeført juni -18
14028	ABUP	Psyken vår - Ung	1			-268 000			268 000	0	F	S 27.04.15		Ikke brukt hele tildeling. Tilbakeført des-18
17033	Barn i Byen Kulturformidling AS	Våre bilder 2017	1			-20 650			20 650	0	F	S 10.10.17	Ikke spesifisert	Etterlyst rapport 13.06.18. Purret 15.08.18. Får rapport 11.09.18. Purret igjen 03.10.18. Mottatt rapport 18.10.18. Brukte ikke hele beløpet. Tilbakeført restbeløp okt -18
										0				
										0				
Sum						95 731 564	5 680 000	3 588 500	21 004 436	107 467 500				

Investeringer fordelt pr satsningsområde:

1 Barn og unge	7 %	6 450 000
2 Talentutvikling	9 %	8 621 000
3 Kompetanseutvikling	1 %	1 350 000
4 Nye muligheter	83 %	80 000 000
5 Annet	0 %	0
Årets prosjektinvesteringer	100 %	96 421 000
9 Tilbakeføringer		-689 436
Netto prosjektinvesteringer		95 731 564

B: Ikke kontraktsfestet

D: Aksjer

F: Fertig

PROSJEKTSTATUS 2017

Nr	Samarbeidspartner	Prosjektbeskrivelse	Område	Kontrakt	Ulin el. Aksjer	Investert 2017	Utbetalt 17	Utbetalt 18	Utbetalt 19	Justeringer	Rest	Status		Frist	Kommentar
17009	ABUP	Psyken Vår - Barn	1			1 500 000					1 500 000	B	S 05.01.17		Utkast kontrakt sendt 09.06.17. Purret 29.05.18. Telefon Gro Anita 07.06.18. Manus nesten ferdig, planlegger start filming til høsten. Jeg får en tilbakemelding vedr. kontrakt i neste uke. Varslet tilbakeføring i epost 03.10.18. Avtalt møte 11.10.18. Sendt revidert utkast til kontrakter 12.11.18
17024	Akershus Fylkeskommune	Filmlab år 2	2			250 000				-250 000	0	F	S 05.05.17		Tilbakeført. Samarbeid avsluttet.
17033	Barn i Byen Kulturformidling AS	Våre bilder 2017	1			103 250	82 600			-20 650	0	F	S 10.10.17	Ikke spesifisert	Etterlyst rapport 13.06.18. Purret 15.08.18. Får rapport 11.09.18. Purret igjen 03.10.18. Mottatt rapport 18.10.18. Brukte ikke hele beløpet. Tilbakeført restbeløp okt -18
17001	Egenregi	Møter og seminarer 2017	1,2,3			500 000	72 000	100 000		-328 000	0	F	S 20.12.16		Utbet Løk-seminar 72k, overført 250k fra E-15066, overført 240k til E-16057. Utbet 100k til seminar Lekenhet i byrom 03.10.18. Restbeløp kr 98 000 overført E-19009 febr-19
17002	Egenregi	Barnas Kulturhus	1			10 000 000				-10 000 000	0	F	S 20.12.16		Overført avsetning til Kunststo E-17050 jan -18
17012	Foreningen Musikk Gir Liv	KSO Gratiskonsert med Thailandske barn	2			50 000	50 000				0	F	S 05.05.17		
17025	Geitmyra Matkultursenter	Etablering i Kristiansand	1			5 000 000	125 000		2 375 000		2 500 000	C	S 18.09.17	15.11.2019	Utbetalt kr 125 000 for mye på forprosjekt. Trekkes fra på hovedprosjekt. Utkast til avtale sendt 30.10.18. signert 26.02.19
17026	Indie Film AS	Lansering "Natta Pappa Henta oss"	1			100 000	80 000	20 000			0	F	S 19.06.17	Desember - 17	Etterlyst rapport 13.06.18. Får rapport uke 25. Purret pr epost 15.08.18. Mottatt rapport 15.08.18. Etterlyst prosjektrekningskap.
17006	KIF Friidrett	Quartlekene Barnestevne	1	ja		100 000	80 000	20 000			0	F	S 15.03.17		
16057	Kilden Teater og Konserthus	Kildenkonferansen 2017	3	nei			240 000			240 000	0	F			
17036	Kilden Teater og Konserthus	Kildenkonferansen 2018	1			0				240 000	240 000	C	S 18.09.17		Avtale signert 18.12.17. Utsatt til 2019.
16050	Kristiansand internasjonale dragefestival	Dragefestival	1	ja		350 000	280 000	70 000			0	F	S 27.02.17		
17008	Kulturrådsansett Maskefall	Forestillingen "Maskefall"	1			450 000	360 000	90 000			0	F	S 05.05.17		
17010	Olav Wicken	Historien om Cultiva	5			470 000	282 000	188 000			0	F	S 27.02.17		
17003	Senter for ung kunst og kultur v/Ula	Trafo 2.0	2			600 000	300 000	180 000			120 000	C	S 27.02.17	01.11.2019	Mottatt statusrapport 2017 og 2018. Forsinkelser i prosjektet. Avtalt ny frist for slutføring til 01.11.19 (des-18)
17037	Senter for ung kunst og kultur v/Ula	Rutpluks År 2 (Fase 2)	1			1 000 000		1 000 000			0	F	S 05.05.17	Ikke spesifisert	Åpning 9. mai 2018. Mottatt rapport 17.10.18
17013	Senter for ung kunst og kultur v/Ula	Skapende Barn år 2	1			1 700 000		1 700 000			0	F	S 19.06.17	31.10.2018 (Sept -18)	Utsatt rapporteringsfrist. Mottatt rapport 17.10.18
17014	Senter for ung kunst og kultur v/Ula	My Machine hovedprosjekt	1			1 100 000		1 100 000			0	F	S 19.06.17	31.10.2018 (Sept -18)	Utsatt rapporteringsfrist. Mottatt rapport 17.10.18
16056	Stiftelsen Sportikus	Norway Summer Games 2017	1			500 000	400 000	100 000			0	F	S 27.02.17	April -18	Kommer før ferien. Mottatt regnskap 21.07.18. Sendt til godkjenning 25.09.18. Utbet 27.09.18

17023	Talent Norge/MFO	Ubetalte krav MFO	2			225 000				-225 000	0	F	S 22.05.17		Overført kr. 25 000 til E-18018 i mai 2018.
17028	Vest Agder Idrettskrets	Ung og Lovende år 1 av 3	2			21 000	16 800	4 200			0	F	S 10.10.17		Restbeløp tilbakeført
											0				
											0				
											0				
											0				
TILBAKEFØRINGER															
15021	Senter for ung kunst og kultur v/Uia	Cultiva Ekspress junior: Pilotprosjekt YouthBank i Kristiansand	1	ja		-51 000				51 000	0	F	S 04.06.15		Signert 02.06.16. Restbeløp tilbakeført januar 2017.
15064	Akershus Fylkeskommune	Filmlab år 2	2	ja		-250 000				250 000	0				
14060	Egenregi	Møter og seminarer 2015 (jfr. Handlingsprogram)	1,2,3	I/A		-420 000				420 000	0				
15066	Egenregi	Møter og seminarer 2016 (ref. Handlingsprogram)	1,2,3	I/A		-250 000				250 000	0				
16002	1B1 Group AS	No boundaries 2016 (år 2)	2	ja		-250 000				250 000	0				
15002	1B1 Group AS	Talentutvikling unge strykere, år 1 av 3	2	ja		-100 000				100 000	0				
											0				
											0				
Sum						22 698 250	2 368 400	4 572 200	2 375 000	-9 022 650	4 360 000				

Investeringer fordelt pr satsningsområde:

1 Barn og unge	92 %	22 203 250
2 Talentutvikling	5 %	1 221 000
3 Kompetanseutvikling	1 %	125 000
4 Nye muligheter	0 %	0
5 Annet	2 %	470 000
Årets prosjektinvesteringer	100 %	24 019 250
9 Tilbakeføringer		-1 321 000
Netto prosjektinvesteringer		22 698 250
		0

A: Avvik

B: Ikke kontraktsfestet

C: I rute

D: Aksjer eller lån

E: Rapporteringsfrist utløpt

F: Ferdig

PROSJEKTSTATUS 2016

Nr	Samveldspartner	Prosjektbeskrivelse	Område	Kontrakt	Lin. el. Aksjer	Investert 2016	Utbetalt 16	Utbetalt 17	Utbetalt 18	Utbetalt 19	Justeringer	Rest	Status		Frist	Kommentar
16002	1B1 Group AS	No boundaries 2016 (år 2)	2	ja		500 000	250 000				-250 000	0	F	S 12.02.16		Undervisevaluering igangsatt desember 2016. Tilbakeført sep 2017
16008	Agder Kunstsenter	Egenregi	2			200 000	200 000					0	F	S 23.05.16		Utsatt rapporteringsfrist til 30.09.16
16044	Assitej Norge	SAND Internasjonal scenekunsthifestival for barn og unge 2017 (år 3 av 3)	1			500 000		400 000	100 000			0	F	S 20.12.16		
15060	Barn i Byen Kulturformidling AS	Være bilder	1	ja		103 750	83 000	20 750				0	F	S 12.02.16		Signert 12.08.16
16043	Barn i Byen Kulturformidling AS	Barn i Byen Kristiansand 2017	1			300 000		240 000	60 000			0	F	S 20.12.16	01.04.2018	Utbet sluttbeløp 15.08.18.
16045	Blå Kors Kristiansand	Posebyen kulturskole 2017 (år 2 av 3)	1			600 000		480 000	120 000			0	F	S 20.12.16		
15056	Den Internasjonale kulturfestivalen	Bruk av kultur for å fremme integrering og deltakelse fra barn og unge med ulik kulturell og sosial bakgrunn	1			100 000					-100 000	0	F	S 12.02.16		Takket nei til bevilgning i epost 27.05.16. Tilbakeført august -16
16001	Egenregi	Barnas kulturhus (arb.tittel)	1	I/A		10 000 000					-10 000 000	0	F	S 07.12.15		Beslutning i HP 2016-2019 om årlig avsetning. Til bygg. Overført avsetning til Kunstsilo E-17050 jan-18
14042	Egenregi	Barnas kulturhus (arb.tittel) fase 1	1			1 900 000	269 000	728 000	180 500		-723 500	0	F	S 15.06.16		Prosess og innholdsarbeid. Lønn prosjektleder 2017 kr 722' + konsulent 2017 kr 6' + lønn 2018 kr 180,5' + overført kr 100 til E-18020 juni-18. Overført kr 723 500 til fase 2 jan-19
14043	Egenregi/Geitmyra Matkultursenter	Forprosjekt matkultursenter i Kristiansand	1	ja		250 000		250 000				0	C	S 20.12.16		Signert 31.01.17
16040	Kilden Teater- og Konserthus IKS	Ungdomskilden 2017 (år 2 av 3)	2			1 600 000		1 280 000	320 000			0	F	S 20.12.16	31.03.2018	
16041	Kilden Teater- og Konserthus IKS	Kilden Dialog 2017 (år 4 av 4)	1,3			2 500 000		1 250 000	1 250 000			0	F	S 20.12.16	Juni 2018	
15064	Mediefabrikken	FilmLab Norge (år 1 av 3)	2	ja		250 000	125 000	75 000	50 000			0	F	S 12.02.16	01.11.2017	Sendt utkast til kontrakt 24.06.16. Signert 26.08.16. Etterlyst sluttrapport 31.05.18. Mottatt sluttrapport 04.06.18
06018	Nordic Digital Alliance (tidl. Kristiansand D-Kino Alliansen)	Midlertidig likviditetstilskudd NDA	3	ja	Lån	-486 000	-486 000					0	D	S 14.01.10		Tilbakeført ikke utbetalt lån kr 100 000 etter salg aksjer. Tilbakebetalt lånet juli 2016 iht. avtale.
16016	Norsk Musikkorps Forbund	Utredning av skolekorpsene i Kristiansand	2			80 000		80 000				0	F	S 20.12.16		
15059	Partnership for Change	Mot uten grenser i Kristiansand	1			100 000					-100 000	0	F	S 12.02.16		Møte 12.04.16. Tilbakeført juni -18
15023	Sceneløst Sør	Etablering av kompetansesenter for scenekunst i Kristiansand (år 1 av 3)	5			1 200 000		960 000			-240 000	0	F	S 26.09.16	31.03.2018	Signert 16.1.17. Forlenget tidsfrist 22.03.18. Purrett pr epost 15.08.18. Mottatt sluttrapport. Overført utdisponerte midler til E-17044 sept -18
15065	Senter for ung kunst og kultur v/UA	Cultiva Ekspress Junior: Skapende barn (år 1 av 4)	1	ja		1 500 000	750 000		750 000			0	F	S 23.05.16		Inntil 1,5 MNOK år 1. Signert 06.12.16
16026	Senter for ung kunst og kultur v/UA	Cultiva Ekspress Junior: Pilot My Machine i Kristiansand	1			900 000		450 000	450 000			0	F	S 26.09.16		
16042	Senter for ung kunst og kultur v/UA	Cultiva Ekspress 2017	2			3 250 000		1 625 000	1 625 000			0	F	S 20.12.16	April 2018	Utsatt rapporteringsfrist. Mottatt rapport 17.10.18
16012	Sørmorsk Filmsenter	Filmbil (år 1 av 3)	1	ja		1 017 000	508 500		305 100			203 400	E	S 23.05.16	Mai 2017	Signert 31.10.16. Er i dialog om rapportering. Mottatt rapport 21.05.19 ikke ferdigbehandlet av adm.
16014	Teater Pergola	Teaterforestilling for barnehagebarn: Historier fra ei gruve	1			180 000		180 000				0	F	S 26.09.16		
16017	Universitetet i Agder	Kristiansand sommerskole	1	ja		170 000	170 000					0	F	S 15.06.16		Ev signert 28.06.16. JOS signert 11.07.16
16046	Vest-Agder Fylkeskommune	Storbyprosjektet UKM 2017 (år 2 av 3)	2			150 000		150 000				0	F	S 20.12.16		

16004	Vrengcenter Sørlandet	Etablering av avdeling i Kristiansand (år 1 av 3)	1			2 500 000		2 000 000		300 000	-200 000	0	F	S 26.09.16	April 2018	Etterlyst rapport 13.06.18. Svart 20.06.18 om at hun håpet å få ferdig rapport før ferien. Skal ha møte 21.08.18. Purret igjen 08.11.18. Møte 11.01.19. Mottatt rapportering 24.01.19. Overført restbelep inv.tilskudd kr 200 000 til E-19002 jan-19. utbet 30.01.19
												0				
												0				
												0				
												0				
TILBAKEFØRINGER																
15029	Egenregi	Cultiva Play & Learn Innovation Challenge	1	ja		-25 998					25 998	0	F	S 21.08.15		Premie 10 000 E og maksimalt 350 000 DKR til CKO. Restbelep kr 25 998 tilbakeført mars 2016
15036	Senter for ung kunst og kultur v/Ula	Cultiva Ekspress Junior: Barnas Oktober 2016, år 1 av 3	1			-200 000					200 000	0	F	S 07.12.15		Betingelser i vedtak ikke oppfylt. Tilbakeført juni 2016.
15056	Den internasjonale kulturfestivalen	Bruk av kultur for å fremme integrering og deltakelse fra barn og unge med ulik kulturell og sosial bakgrunn	1			-100 000					100 000	0	F	S 12.02.16		Takket nei til bevilgning i epost 27.05.16. Tilbakeført august -16
14024	Blå Kors Kristiansand, Vipers m.fl.	Blue Vipers Cup 2015	1			-300 000					300 000	0	F	S 06.02.15		Sendt utkast til avtale 12.03.15. Cup 2015 avlyst pga få påmeldte. Tilbakeført sept 2016
												0				
Sum						28 738 752	1 868 500	10 168 750	5 210 600	300 000	-10 987 502	203 400				

Investeringer fordelt pr satsningsområde:

1 Barn og unge	74 %	21 620 750
2 Talentutvikling	21 %	6 030 000
3 Kompetanseutvikling	7 %	2 200 000
4 Nye muligheter	0 %	0
5 Annet	-2 %	-486 000
Årets prosjektinvesteringer	100 %	29 364 750
9 Tilbakeføringer		-625 998
Netto prosjektinvesteringer		28 738 752
		0

A: Avvik

B: Ikke kontraktsfestet

C: I rute

D: Aksjer eller lån

E: Rapporteringsfrist utelept

F: Ferdig

Dato: 7. juni 2019
Saksnummer: 18.4/19
Til: Styret
Møtedato: 17. juni 2019
Saksbehandler: Ingebjørg Borgemyr

Prosjektidéer

Styret åpnet i forrige styremøte opp for å kunne vurdere nye henvendelser, og ba administrasjonen gjennomgå alle mottatte henvendelser som ikke er vurdert tidligere.

Gjennomgangen ble ikke ferdig til utsendelsesfristen, og vil bli ettersendt så fort den er ferdigstilt.

Erling Valvik
Administrerende direktør

Trykte vedlegg: Ingen

Utrykte vedlegg: Ingen

Dato: 2. juni 2019
Saksnummer: 2/19
Til: Rådsforsamlingen
Møtedato: 17. juni 2019
Saksbehandler: Ingebjørg Borgemyr

Virksomhetsrapport 2018

Virksomhetsrapport med årsberetning og årsregnskap for 2018 skal behandles i styremøte 17. juni 2019. Ikke styrebehandlet utkast til virksomhetsrapport med årsberetning og årsregnskap for 2018 er vedlagt.

I vedtektene til Cultiva fremgår det at rådsforsamlingen skal avgi uttalelse om årsregnskap og årsberetning.

Forslag til vedtak:

Rådet i Cultiva gir sin tilslutning til styrets godkjente virksomhetsrapport med årsberetning og årsregnskap for 2018.

Erling Valvik
Administrerende direktør

Vedlegg:

Trykte vedlegg: Utkast til virksomhetsrapport 2018
Utrykte vedlegg: Ingen

Virksomhetsrapport 2018

cultiva

Kristiansand Kommunes Energiverksstiftelse

Innhold

Kunstsiloåret.....	3
Prioriterte prosjekter 2018.....	5
Årsberetning.....	8
Resultatregnskap.....	12
Balanse	13
Kontantstrømoppstilling.....	15
Noter	16
Revisjonsberetning.....	20
Cultivas rådsforsamling, styre og administrasjon	23

Kunstsiloåret

Visjonen for Cultiva er:

Kristiansand skal bli Nordens fremste kulturby for barn. Byen skal med dette bli landets fremste oppvekstby og en by som barn og barnefamilier må besøke.

Strategi

Cultiva og Sørlandets Kompetansefond ble etablert fordi Kristiansand og Sørlandet hadde større levekårsproblemer sammenlignet med andre byer og regioner.

Det er to veier å få opp levekårene på:

- Gjøre regionen mer attraktiv, kompetent og effektiv ved hjelp av å investere i kunst, kultur, kompetanse og infrastruktur. Dette har vært fokus for stiftelsen de første 12 årene.
- Gjøre noe konkret for de som strever. Dette har vært hovedfokus de siste årene.

I tillegg til fortsatt å ha fokus på talent, kompetanse og nye muligheter (nytt kunstmuseum), har styret i Cultiva i nåværende strategi prioritert barn og unge.

I vår strategi er dette formulert slik:

Tiltak og prosjekter som i særlig grad vil styrke barn og unges livssituasjon gjennom å fremme deres kreativitet, kulturelle deltakelse, opplevelse og utvikling. En andel av midlene skal særlig brukes til å løfte de grupper barn og unge som har de største levekårsproblemene.

Stiftelsen mener at en spisset innsats for barn og unge vil ha grunnleggende effekt på levekår. Opplevelse av, og kompetanse innen, kunst, kultur og kreativitet anses som et fundament for å sikre innbyggernes livskvalitet og byens attraktivitet.

Veldokumentert forskning viser at målrettet innsats for barna og unge med kunst, kultur, kreativitet inklusive lek gjør at alle blir en bedre utgave av seg selv og særlig vil barn og unge som har levekårsproblemer få stor nytte av dette.

Utfordringen er ikke hvem som skal prioriteres på feltet med målrettede levekårstiltak, men hvordan.

Prosjekter

Styret bevilget i møte 19. januar 2018 100 millioner kroner til realisering av Kunstsilo-prosjektet på Odderøya i Kristiansand. Bevilgningen er betinget av at prosjektet blir fullfinansiert og at det er tilstrekkelig sikkerhet for fremtidig drift av Sørlandets Kunstmuseum etter det nye museumsbygget er åpnet.

På grunn av stiftelsens økonomiske stilling med fortsatt behov for å bygge bufferkapital, og størrelsen på bidraget til Kunstsilo, har det vært liten aktivitet knyttet til oppstart av nye prosjekter i 2018. Igangsatte, flerårige prosjekter er fulgt opp med bevilgninger iht.

opprinnelig plan så lenge prosjektene har utviklet seg som forventet og at Cultiva har hatt midler tilgjengelig til prosjektinvesteringer.

I 2018 har Cultiva investert (etter tilbakeføringer) 95 731 564 kroner i 23 ulike prosjekter, hvor 80 000 000 kroner er netto bevilget til Kunstsilo ved Sørlandets Kunstmuseum. Det bevilgede beløp på 100 000 000 kroner er justert for tilbakeføring av 20 000 000 som var bevilget til prosjektet Barnas Hus. De resterende 15 731 564 kroner er fordelt på oppfølgingsbevilgninger til flerårige prosjekter hvor samarbeidsavtaler ble inngått i 2017 eller tidligere. Derfor er det gode samarbeidet med blant annet Senter for ung kunst og kultur ved Fakultet for kunsthøgskolen ved UiA og Ungdomskilden videreført. I tillegg har vi flerårige samarbeid med Geitmyra Matkultursenter, Kristiansand Dragefestival, Posebyen Kulturskole, forestillingen Maskefall, Barn i Byen, Scenekunst Sør, SØRF, Sørnorsk Filmsenter og Vitensenter Sørlandet.

Tematiske satsingsområder

I forbindelse med behandling av Handlingsprogram for 2019-2022 har administrasjonen fått i oppdrag å prioritere arbeid med programplaner for noen utvalgte tematiske satsinger. Programplanene skal beskrive aktiviteter, prioritere rekkefølge og økonomiske rammer. Programplanene skal godkjennes av styret, og rulleres årlig i forbindelse med behandling av handlingsprogram.

- En by for alle: Flerårig program hvor fokusområdet skal være hvordan vi bruker kunst, kultur og kreativitet til å redusere forskjellene i samfunnet (f.eks. utenforskap, sosioøkonomiske forskjeller, integrering, mangfold m.m.) Programmet skal ha et særskilt fokus på de barn og barnefamilier som har de største utfordringene
- Barn og byrom: Hvordan kan vi bruke kunst og kultur i byrommene til å bygge gode og trygge byrom og attraktive rammer for oppvekst og opplevelser for barn?
- Barnas hus: Videre arbeid med å etablere et hus i Kristiansand sentrum dedikert til barn og unges møter med kunst, kultur og kreativitet.
- Produksjonsmidler: For å være en kulturby må Kristiansand ha en stor grad av kulturproduksjon og et kompetent miljø av kunstnere- og kulturarbeidere. For å få dette til må det være tilgang til midler å produsere kunst for.

Endringer i organisasjoner

Ansgar Gabrielsen annonserte i 2018 at han ønsket å fratre som styreleder med virkning fra 1. januar 2019. Rådsforsamlingen valgte i desember 2018 Kjersti Løken Stavrum om ny styreleder for stiftelsen.

Min periode som administrerende direktør for Cultiva avsluttes ved at jeg blir pensjonist fra 30. juni 2019. Styret er i prosess med rekruttering av ny leder. Jeg takker for en morsom og interessant periode, og ønsker Cultiva lykke til med stiftelsens viktige samfunnsoppdrag med å sikre arbeidsplasser og gode levekår i Kristiansand ved å støtte prosjekter innen kunst, kultur og kreativitet.

Erling Valvik
Administrerende direktør

Prioriterte prosjekter 2018

Hovedsatsing BARN OG UNGE

Cultiva Ekspress Junior

Ordning for kunst- og kulturprosjekter med stor barnemedvirkning:

Skapende Barn (år 3 av 4), kr 1 730 000,-

4-årig prosjekt for tidlig innsats for utsatte barn i barnehagene.

My Machine 2018 kr 1 100 000,-

Design og produksjon av barns drømmemaskiner. Involverer både barneskole, videregående skole og UiA.

RUTPLUKS (år 3 av 4) kr 600 000,-

Skulpturprosjekt for barn.

Cultiva Ekspress Junior er en ordning som skal gjennomføre kunst- og kulturproduksjoner med stor barnemedvirkning. Målgruppen er barn og unge fra 0 til 18 år. Ordningen er inspirert av prosjekter som er gjennomført andre steder. Ordningen administreres av Senter for ung kunst og kultur ved UiA – Fakultet for kunsthøgskolen.

Kontakt: Inger Margrethe Stoveland, e-post: inger@trafo.no

Barn i Byen Kulturproduksjoner AS - Barn i Byen Kristiansand

Kulturmagasin med kulturkalender for barn og unge, kr 600 000,- (år 2018 og 2019)

Kristiansand har allerede et mangfoldig kulturtilbud for barn, men det er vanskelig å få en oversikt over det som tilbys. Kulturkalenderen gir barn og barnefamilier mulighet til å øke kulturdeltakelsen ved å benytte seg av tilbud som allerede finnes. Økt sannsynlighet for deltakelse utfordrer etablerte kulturinstitusjoner og andre kulturaktører til å etablere nye tilbud for barn og barnefamilier. I 2018 er det utgitt 4 utgaver av Barn i Byen Kristiansand.

Kontakt: Mette Cecilie Johansen, e-post: mette@barnibyen.no

Blå Kors Kristiansand – Posebyen kulturskole

Utvikling og oppstart av nytt kulturskoletilbud, kr 500 000,- (år 3)

Blå Kors Kristiansand har i samarbeid med Kristiansand kulturskole utviklet et nytt lavterskel kulturskoletilbud for barnefamilier som av ulike årsaker sliter i hverdagen, som har en presset økonomi, familier med fremmedkulturell bakgrunn med manglende nettverk og andre utfordringer. Cultiva har inngått et 3-årig samarbeid med prosjektet.

Kontakt: Arvid Solheim, e-post: arvid.solheim@blakors.no

Vitensenter Sørlandet – Avdeling i Kristiansand

Etablerings- og driftsstøtte, kr 600 000,- (år 2 av 3)

Vitensenter Sørlandet har etablert egen avdeling i Kristiansand. 3-årig prosjekt.

Kontakt: Kine Wangerud, e-post: kine.wangerud@vitensor.no

KIF Friidrett – Barnestevne under Quartlekene (år 2)

Etablerings- og driftsstøtte, kr 50 000,- (år 2 av 3)

Eget barnestevne for alle barneskoler/SFO i Kristiansand.

Kontakt: Ingvar Terje Sæten, e-post: terje.saten@uia.no

Kristiansand Internasjonale Dragefestival (år 2)

Etablerings- og driftsstøtte, kr 275 000,- (år 2 av 3)

Festival på Bystranda i September.

Kontakt: Andrea Bang, e-post: andreabang@hotmail.com

Sørnorsk Filmsenter – FilmMobil (år 2 og 3 av 3)

Utviklingsmidler, kr 370 000,-

3-årig prosjekt for å gi barn en bedre forståelse av hvordan en film blir til og hvordan film påvirker oss.

Kontakt: Kirsten Bonnèn Rask, e-post: kirsten@sornorskfilm.no

Delsatsing TALENTUTVIKLING**Cultiva Ekspress**

Videreføring av Cultiva Ekspress Idrett og Kunst, kr 3 350 000,-

Cultiva Ekspress Idrett og Cultiva Ekspress Kunst er Cultivas talentutviklingsprogram for unge som arbeider for å etablere seg som profesjonelle innen kunst- og kulturfeltet. For idrettsutøvere omfatter ordningen stipender, for kunstnere omfatter den også mentorhjelp og workshops. Programmet administreres av Senter for ung kunst og kultur ved UiA – fakultetet for Kunstfag.

Kontakt: post@cultivaekspress.no

Kilden Teater- og Konserthus – Ungdomskilden

Talentutviklingsprogram for scenekunst, kr 1 600 000,- (år 3 av 3)

Tilbud om regulær, profesjonell talentutvikling ved Kilden Teater- og Konserthus. Undervisningstilbudet for barn og unge som har et sterkt scenisk uttrykksbehov eller søker spesiell og utvidet kunnskap innen de teatertekniske funksjoner – det være seg scenografi, kostyme, maske, lyd, lys, sceneteknikk og produksjon.

Kontakt: prosjektleder Marie T. Sørensen, e-post: marie.teresie.soresen@kilden.com

Vest-Agder Fylkeskommune – Storbyprosjekt UKM

Kompetanseutvikling og rekrutteringsprosjekt, kr 150 000,- (år 3 av 3)

Etablering av 3-årig prosjekt for å få flere deltakere med i UKM i storbyene ved hjelp av kartlegging, nettverksbygging, utvikling og testing av nye modeller for rekruttering av deltakere.

Kontakt: Inga Lauvdal, e-post: inga.lauvdal@vaf.no

Universitetet i Agder og Talent Norge – Mentorordning elektronisk musikk

Talentutviklingsprogram, kr 150 000,- (år 1 av 3)

Etablering av 3-årig prosjekt for å utvikle mentorordning for alumnistudenter med master i elektronisk musikk.

Kontakt: Erik Gunvaldsen, e-post:

Delsatsing KOMPETANSEUTVIKLING

Foreningen Maskefall – Forestillingen «Maskefall»

Driftsstøtte, kr 400 000,-. (år 2 av 3)

3-årig prosjekt med årlige forestillinger.

Kontakt: prosjektleder Kristian Landmark, e-post: kristian.landmark@gmail.com

Scenekunst Sør – Kompetansesenter for scenekunst

Etableringsstøtte til kompetansesenter i Kristiansand, kr 800 000,- (år 2 og 3 av 3)

Kontakt: Trond Arntzen, e-post: trond.arntzen@uia.no

SØRF – Entreprenørskap i kunst (EIK)

Etablering og driftsstøtte, kr 550 000,- (år 1 av 2)

Koordineringsprosjekt.

Kontakt: Judit Premak, e-post: judit@sorf.no

Delsatsing NYE MULIGHETER

SKMU – Kunstsilo

Investeringsstøtte, kr 100 000 000,-

Etablering av nytt kunstmuseum ved siden av Kilden.

Kontakt: Reidar Fuglkestad, e-post: reidar@skmu.no

Årsberetning

Formål og virksomhetens art

Stiftelsens formål er å sikre arbeidsplasser og gode levekår i Kristiansand ved å gi støtte til prosjekter ved etablering av kunst-, kultur- og kunnskapsinstitusjoner eller organisasjoner som bidrar til nyskapning, utvikling og kompetansebygging ved kreative miljøer i Kristiansand.

Kunnskapsinstitusjoner som utvikler kreativitet og nyskapning kan tildeles midler fra stiftelsen.

Institusjoner eller organisasjoner som mottar støtte må drive virksomhet på kvalitativt høyt nivå til nytte for lokalsamfunnet.

Stiftelsen er lokalisert i Kristiansand.

Arbeidsmiljø/ytre miljø

Stiftelsen har pr 31.12.2018 totalt 2 ansatte fordelt på 1,7 årsverk. Stiftelsen har i tillegg tilknyttet seg en økonomikonsulent/kapitalforvalter som tilsvarer ca 0,3 årsverk.

Arbeidsmiljøet i stiftelsen anses å være godt. Sykefraværet utgjør 10 dager (1,5%). Det har ikke vært skader eller ulykker i løpet av året.

Stiftelsens formål består i investering i prosjekter i henhold til vedtekter, og forurenses derfor ikke det ytre miljø.

Likestilling

Stiftelsen ser at det innenfor områdene kunst, kultur og kreative industrier fortsatt er betydelig mannsdominans. Dette kommer også til uttrykk i stiftelsens søknader og investeringer. Stiftelsen har som mål å bidra til en større likestilling gjennom sine investeringer.

I stiftelsens ulike organer er kjønnsfordelingen som følger:

	Kvinner	Menn	Totalt
Administrasjonen	1 (50 %)	1 (50 %)	2
Styret og vara	5 (71 %)	2 (19 %)	7
Rådsforsamlingen	4 (36 %)	7 (64 %)	11

Redegjørelse for årsregnskapet

Årsregnskapet er utarbeidet under forutsetningen om fortsatt drift. Basert på stiftelsens egenkapitalbase bekreftes det at forutsetningen om fortsatt drift er til stede.

Styret mener at årsregnskapet gir en rettvise oversikt over utvikling og resultat av stiftelsens virksomhet og stilling.

Stiftelsens grunnkapital er kr 1 133 800 000. I henhold til stiftelsens vedtekter skal fondets grunnkapital hvert år tillegges et beløp som er tilstrekkelig til at fondet opprettholder sin realverdi. Årets avsetning til tilleggskapital er kr 41 012 182 basert på en stigning i konsumprisindeksen på 2,7% i 2018. Bokført egenkapital pr 31.12.2018 utgjør dermed:

Grunnkapital	Kr	1 133 800 000
Tilleggskapital	Kr	426 181 880
Prosjektinvesteringsfond	Kr	0
Annen egenkapital	Kr	188 944 977
Sum egenkapital pr 31.12.2018	Kr	1 748 926 857

Porteføljen til forvaltning har pr. 31.12.18 en antatt markedsverdi på kr 1 874 671 720.

Netto avkastning av kapital for 2018 utgjør kr -43 731 357 (kr 175 306 607 i 2017). Etter fratrekk for driftskostnader og årets utdelinger utgjør årets overskudd kr -149 965 400 (kr 146 992 031 i 2017).

Det er kun stiftelsens realavkastning som kan anvendes til formålet. For 2018 er realavkastningen disponert som følger:

Avkastning av kapital	Kr	-43 731 357
Avsatt til tilleggskapital	Kr	-41 012 182
Realavkastning	Kr	-84 743 539
Driftskostnader	Kr	10 502 480
Utdeling av midler i henhold til stiftelsens formål	Kr	95 731 564
Overført fra prosjektinvesteringsfond	Kr	0
Avsatt til prosjektinvesteringsfond	Kr	0
Avsatt til annen egenkapital	Kr	-190 977 582
Sum disponert realavkastning	Kr	-84 743 539

Cultiva tar årlig ut midler fra investeringsporteføljen for å dekke drift og utbetalinger til prosjektinvesteringer. Investeringsaktiviteter og driften av stiftelsen gav i 2018 et likviditetsoverskudd på kr 3,6 mill. Likviditetssituasjonen til stiftelsen er god.

Det er etter det styret kjenner til ikke inntrådt forhold etter regnskapsårets utgang som har betydning for stiftelsens stilling og resultat.

Kapitalforvaltningsstrategi

Styret reviderte kapitalforvaltningsstrategien sist i styremøte 22. oktober 2018. Strategien videreføres ved at fondet skal gradvis øke aksjeandelen opp mot et nivå på 60% av totalporteføljen. Dette skal skje ved at det ikke gjennomføres rebalansering av porteføljen med aksjeandel i intervallet 46 – 64%. Ytterligere aksjekjøp krever styrebehandling. Det skal imidlertid iverksettes rebalansering hvis aksjeandelen faller under 46%.

	31.12.18	31.12.17	31.12.16	31.12.15	Mål
Renteplasseringer	37 %	36 %	43 %	43 %	30 %
Aksjeplasseringer	50 %	52 %	48 %	47 %	60 %
Andre aktivaklasser	13 %	12 %	9 %	10 %	10 %

Regnskapsmessig avkastning på kapital utgjorde -2,3% for 2018, og realavkastningen var -4,3%.

Styret mener det er utarbeidet forsvarlige rutiner og intern kontroll for stiftelsens forvaltning av midler.

Finansiell risiko

Stiftelsens eksponering mot finansiell risiko gjelder forvaltningen av stiftelsens midler.

Markedsrisikoen utgjør hovedsakelig renterisiko på anleggsporteføljen, da størsteparten av de øvrige investeringer er i korte obligasjoner og pengemarkedet. Kurstap i porteføljen ved en 1,5% stigning i rentenivået er anslått til kr 18,6 mill.

Stiftelsens aksjeportefølje utgjør 50% av totalporteføljen, og medfører risiko for svingninger i aksjekursene. En kursnedgang på 20% i aksjemarkedene vil anslagsvis kunne gi et tap på kr 189 mill.

Stiftelsen er utsatt for kredittrisiko knyttet til utstedere av obligasjonslån, men risikoen anses for å være lav. Likviditeten er god.

Formålsrealisering og fremtidig utvikling

Stiftelsen ønsker å bruke sine midler der de sannsynligvis får størst effekt på det vedtektsfestede formålet, sikring av arbeidsplasser og gode levekår i Kristiansand. Styret vedtok gjeldende strategi i styremøte 11. april 2011.

Cultivas visjon skal være retningsgivende for valg av strategi:

Kristiansand skal bli Nordens fremste kulturby for barn. Byen skal med dette bli landets fremste oppvekstby og en by som barn og barnefamilier må besøke.

Stiftelsens hovedsatsing vil være tiltak og prosjekter som i særlig grad vil styrke barn og unges livssituasjon gjennom å fremme deres kreativitet, kulturelle deltakelse, opplevelse og utvikling. I tillegg vil det fortsatt være fokus på talentutvikling og kompetanseutvikling innenfor kunst- og kulturnæringer.

Stiftelsen har i 2018 benyttet ca. 95,7 millioner kroner av stiftelsens frie egenkapital til prosjektinvesteringer i 2018. På grunn av den betydelige bevilgning til Sørlandets Kunstmuseum («Kunstsiloprosjektet») på netto 80 millioner kroner i januar 2018, vedtok styret en bevilgningsstopp for nye prosjekter i 2018.

Støtten til enkeltprosjekter fremgår av note 8, og fordelingen på satsingsområdene er:

Satsingsområde	Beløp	Andel
Barn og unge	6 450 000	7 %
Talentutvikling	8 621 000	9 %
Kompetanseutvikling	1 350 000	1 %
Nye muligheter	80 000 000	83 %
Årets prosjektinvesteringer	96 421 000	100 %
Tilbakeføringer	-689 436	
Kostnadsførte prosjektinvesteringer	95 731 564	

Det er fremdeles stort fokus på at Cultiva skal vedlikeholde og videreutvikle bufferkapitalen som var på 194 millioner kroner pr. 31.12.18. En tilfredsstillende bufferkapital gjør at Cultiva kan være en langsiktig investor som har evne til å sitte gjennom kriser, og likevel ha midler til å kunne gjennomføre prosjektinvesteringer i de årene hvor avkastningen er lavere enn forventet.

Kristiansand 17. juni 2019

Kjersti Løken Stavrum
Styreleder

Sissel Leire

Kristin Wallevik

Jørgen Kristiansen

Torbjørn Urfjell

Erling Valvik
Administrerende direktør

Resultatregnskap

Note	Driftsinntekter og driftskostnader	2018	2017
	Avkastning av kapital		
	Inntekter av finansielle eiendeler		
	Renteinntekter	31 674 701	19 311 663
	Gevinst ved realisasjon av finansielle eiendeler	164 122	97 351
6	Urealisert gevinst og reversering av urealisert tap	4 014 296	155 624 414
	Annen finansinntekt	3 500 798	1 414 111
	Sum inntekter av finansielle eiendeler	39 353 917	176 447 539
	Kostnader vedrørende finansielle eiendeler		
	Annen rentekostnad	100	969
	Tap ved realisasjon av finansielle eiendeler	7 329	154 728
6	Urealisert tap og reversering av urealisert gevinst	83 077 845	919 729
	Annen finanskostnad	0	65 505
	Sum kostnader vedrørende finansielle eiendeler	83 085 274	1 140 931
	Sum avkastning av kapital	-43 731 357	175 306 607
1	Personalkostnader m.m.	8 336 188	3 657 476
4	Avskrivning på driftsmidler	9 300	9 300
1,9	Annen driftskostnad	2 156 992	1 949 550
	Sum driftskostnader	10 502 480	5 616 326
	Resultat før utdelinger	-54 233 836	169 690 281
8	Utdeling av midler i henhold til stiftelsens formål	95 731 564	22 698 250
	Årsresultat	-149 965 400	146 992 031
	Overføringer		
7	Avsatt til tilleggskapital	41 012 182	26 858 010
	Overført fra prosjektinvesteringsfond	0	-32 177 662
7	Avsatt til/overført fra annen egenkapital	-190 977 582	152 311 683
	Sum overføringer	-149 965 400	146 992 031

Balanse

Note	Eiendeler	2018	2017
	Anleggsmidler		
	Varige driftsmidler		
4	Driftsløsøre, inventar o.a. utstyr	52 050	61 350
	Sum varige driftsmidler	52 050	61 350
	Finansielle driftsmidler		
5	Obligasjoner som holdes til forfall	147 961 415	148 204 384
5	Investeringer i aksjer og andeler	15 787 415	14 224 012
5	Andre fordringer	514 560	6 639 126
	Sum finansielle anleggsmidler	164 263 390	169 067 523
	Sum anleggsmidler	164 315 440	169 128 873
	Omløpsmidler		
	Fordringer		
3	Andre fordringer	5 643 813	5 313 013
	Sum fordringer	5 643 813	5 313 013
	Markedsbaserte verdipapirer		
6	Obligasjoner og obligasjonsfond	685 076 891	690 451 810
6	Aksjer, andeler og aksjefond	1 010 334 707	1 069 458 617
	Sum markedsbaserte verdipapirer	1 695 411 598	1 759 910 427
2	Bankinnskudd, kontanter o.l.	10 102 923	6 504 299
	Sum omløpsmidler	1 711 158 335	1 771 727 739
	Sum eiendeler	1 875 473 775	1 940 856 612

Note	Egenkapital og gjeld	2018	2017
	Egenkapital		
	Innskutt kapital		
7	Grunnkapital	1 133 800 000	1 133 800 000
7	Tilleggs kapital	426 181 880	385 169 698
	Sum innskutt kapital	1 559 981 880	1 518 969 698
	Opptjent egenkapital		
7	Annen egenkapital	188 944 977	379 922 559
	Sum opptjent kapital	188 944 977	379 922 559
	Sum egenkapital	1 748 926 857	1 898 892 257
	Gjeld		
	Kortsiktig gjeld		
	Leverandørgjeld	108 740	72 286
	Skattetrekk og andre trekk	340 012	265 647
8	Vedtatte utdelinger, ikke utbetalt	120 657 900	40 663 350
1	Annen kortsiktig gjeld	5 440 266	963 072
	Sum kortsiktig gjeld	126 546 919	41 964 355
	Sum gjeld	126 546 919	41 964 355
	Sum gjeld og egenkapital	1 875 473 775	1 940 856 612

Kristiansand, 17. juni 2019

Kjersti Løken Stavrum
Styrets leder

Torbjørn Urfjell
Styremedlem

Jørgen Kristiansen
Styremedlem

Sissel Leire
Styremedlem

Kristin Wallevik
Styremedlem

Erling Valvik
Daglig leder

Kontantstrømoppstilling

	2018	2017
Årsresultat før utdelinger	-54 233 836	169 690 281
- Utbetalte utdelinger i henhold til stiftelsens formål	-15 737 014	-16 943 650
+ Ordinære avskrivninger	9 300	9 300
-/+ Urealisert gevinst/tap finansielle omløpsmidler	79 063 549	-154 704 685
Tilført fra årets virksomhet	9 101 999	-1 948 754
+/- debitorer og kreditorer	-294 346	674 681
+/- Endring andre tidsavgrensninger	4 551 559	20 747
A Netto likviditetsendring fra driften	13 359 212	-1 253 326
- Investeringer i varige driftsmidler	0	-46 500
+/- Endring i finansielle investeringer	-9 760 587	-14 420 074
B Netto likviditetsendring fra investeringer	-9 760 587	-14 466 574
+/- Endring grunnkapital	0	0
C Netto likviditetsendring fra finansiering	0	0
A+B+C Netto endring likvider gjennom året	3 598 625	-15 719 900
+ Likviditetsbeholdning 01.01.	6 504 299	22 224 200
Likviditetsbeholdning 31.12.	10 102 923	6 504 299

Noter

Regnskapsprinsipper

Årsregnskapet er satt opp i samsvar med regnskapsloven av 1998. Regnskapsprinsippene beskrives nedenfor.

Hovedregel for vurdering og klassifisering av eiendeler og gjeld

Eiendeler bestemt til varig eie eller bruk er klassifisert som anleggsmidler. Andre eiendeler er klassifisert som omløpsmidler. Fordringer som skal tilbakebetales innen ett år er klassifisert som omløpsmidler. Ved klassifisering av kortsiktig og langsiktig gjeld er tilsvarende kriterier lagt til grunn.

Anleggsmidler vurderes til anskaffelseskost, men nedskrives til virkelig verdi når verdifallet ikke forventes å være forbigående. Anleggsmidler med begrenset økonomisk levetid avskrives planmessig. For finansielle anleggsmidler, se nedenfor.

Omløpsmidler vurderes til laveste av anskaffelseskost og virkelig verdi. Kortsiktig gjeld balanseføres til nominelt mottatt beløp på etableringstidspunktet. For vurdering av finansielle omløpsmidler, se nedenfor.

Enkelte poster er vurdert etter andre prinsipper og redegjøres for nedenfor.

Finansielle anleggsmidler

Investeringer i obligasjoner og andre rentebærende papirer som er ment å holdes til forfall klassifiseres som finansielt anleggsmiddel i regnskapet og bokføres til anskaffelseskost. Overkurs/underkurs på anskaffelsestidspunktet periodiseres og fordeles over resterende løpetid. Periodisert overkurs/underkurs resultatføres som løpende rentekostnad/renteinntekt.

Valutaterminkontrakter som benyttes for å redusere valutarisiko knyttet til investeringer i utenlandske aksjer vurderes til virkelig verdi.

Investeringer i aksjer og andre selskaper bokføres etter kostmetoden.

Finansielle omløpsmidler

Investeringer i aksjer, obligasjoner og andre rentebærende papirer som er børsnoterte og som inngår i en handelsportefølje vurderes til virkelig verdi.

Andre finansielle omløpsmidler vurderes til laveste av anskaffelseskost og virkelig verdi.

Fordringer

Kundefordringer og andre fordringer oppføres til pålydende.

Bankinnskudd, kontanter o.l.

Bankinnskudd, kontanter o.l. inkluderer kontanter, bankinnskudd og andre betalingsmidler med forfallsdato som er kortere enn tre måneder fra anskaffelse.

Utdeling av midler i henhold til stiftelsens formål

Vedtatte utdelinger som ikke er utbetalt på balansetidspunktet føres som kortsiktig gjeld i regnskapet. Aksjer og lån til prosjekter er regnskapsmessig behandlet som finansielle anleggsmidler.

Note 1 Lønnskostnad, antall ansatte, godtgjørelser, lån til ansatte mm

Lønnskostnad	2018	2017
Lønn inkl. honorar til styre og rådsforsamling*	6 901 671	2 816 357
Arbeidsgiveravgift*	1 043 750	531 973
Pensjonskostnader	328 450	269 099
Andre ytelser	62 317	40 047
Sum	8 336 188	3 657 476

Gjennomsnittlig antall årsverk 2,0 2,0

Ytelser til ledende personer	Daglig leder	Styret	Rådsforsamling	Investeringsrådet
Lønn*	5 539 214	0	0	0
Pensjonskostnader	102 312	0	0	0
Honorar	0	559 000	40 000	75 000
Annen godtgjørelse	5 073	0	0	0
Sum	5 646 599	559 000	40 000	75 000

*Pr 31.12.18 er det avsatt for henholdsvis kr 4,1 millioner i lønnskostnader og kr 600 tusen i arbeidsgiveravgift i forbindelse med sluttoppgjøret til daglig leder, som utbetales i juni 2019. Beløpene er inkludert i tabellene ovenfor og inngår i annen kortsiktig gjeld i blansen.

Stiftelsen er pliktig til å ha tjenstepensjonsordning etter lov om obligatorisk tjenstepensjon, og har en ordning som tilfredsstiller kravene i denne loven.

Godtgjørelse til revisor utgjør følgende (inkludert mva)	2018	2017
Lovpålagt revisjon	72 500	98 380
Andre attestasjonstjenester	0	0
Skatterådgivning	0	0
Andre tjenester utenfor revisjonen	36 250	17 768
Sum godtgjørelse til revisor	108 750	116 148

Andre tjenester utenfor revisjonen er i 2018 og 2017 knyttet til utarbeidelse av årsregnskap.

Note 2 Bankinnskudd m.m

I posten bankinnskudd m.m. utgjør bundne skattetrekksmidler kr 351 325.

Note 3 Andre fordringer

Andre fordringer består av følgende:	2018	2017
Opptjente, ikke forfalte renter	5 310 000	4 936 608
Andre fordringer	333 813	376 405
Sum andre fordringer	5 643 813	5 313 013

Note 4 Varige driftsmidler

	Kunst	Datautstyr	Inventar og kontorutstyr	Sum
Anskaffelseskost 01.01.	24 150	279 619	132 512	436 281
Tilgang kjøpte driftsmidler	0	0	0	0
Avgang	0	0	0	0
Anskaffelseskost 31.12.	24 150	279 619	132 512	436 281
Akkumulerte avskrivninger 31.12	0	279 619	104 612	384 231
Bokført verdi pr. 31.12.	24 150	0	27 900	52 050
Årets avskrivninger	0	0	9 300	9 300
Økonomisk levetid		4 år	5 år	
Avskrivningsplan	Avskrives ikke	Lineær	Lineær	

Note 5 Investeringer i finansielle anleggsmidler

Obligasjoner som holdes til forfall		Kostpris	Bokført verdi
Industri		149 372 600	147 961 415
Sum obligasjoner som holdes til forfall		149 372 600	147 961 415
Aksjer og andeler		Kostpris	Bokført verdi
Profi I Fastigheter Sverige AB	(1)	11 319	0
Profi II Fastigheter Sverige AB	(1)	0	0
Skagerak Seed Capital II KS	(2)	4 545 455	4 545 455
Skagerak Seed Capital II (GP) KS	(2)	454 545	454 545
Skagerak Venture Capital 1 KS	(3)	11 044 097	9 214 128
Skagerak Venture Capital 1 (GP) KS	(3)	1 104 409	911 287
Skagerak Maturo Seed AS	(4)	840 000	650 000
Talent Norge AS		12 000	12 000
Sum aksjer og andeler		18 011 825	15 787 415
Andre fordringer		Kostpris	Bokført verdi
Skagerak Seed Capital II KS	(2)	0	0
Skagerak Seed Capital II (GP) KS	(2)	0	0
Skagerak Venture Capital 1 KS	(3)	467 785	467 785
Skagerak Venture Capital 1 (GP) KS	(3)	46 775	46 775
Sum andre fordringer		514 560	514 560
Sum finansielle anleggsmidler		167 898 985	164 263 390

(1) Eiendomsfondet Profi I Fastigheter Sverige AB ble avviklet i februar 2019. Eiendomsfondet Profi II Fastigheter Sverige AB ble avviklet i januar 2018.

(2) Stiftelsen tegnet seg i 2008 for en investering i såkornfondet Skagerak Seed Capital II på totalt kr 10 000 000. Fondet er organisert som et kommandittselskap. Pr. 31.12.18 er var 94 % av kapitalen innbetalt som egenkapital og deltakerlån. Deltakerlånet er gjort opp pr 31.12.18.

(3) Stiftelsen tegnet seg i 2006 for en investering i venturefondet Skagerak Venture Capital på totalt kr 25 000 000. Fondet er organisert som et kommandittselskap. Pr. 31.12.18 var 100 % av investeringen innbetalt som kommandittkapital og deltakerlån. Deltakerlånet er delvis gjort opp pr 31.12.18.

(4) Stiftelsen har tegnet seg for en investering i venturefondet Skagerak Maturo Seed AS på totalt kr 4 000 000. Pr. 31.12.18 var ca 21 % av investeringen innbetalt.

Note 6 Markedsbaserte verdipapirer

Investeringer i obligasjoner og obligasjonsfond	Kostpris	Markedsverdi/ Bokført verdi	Periodens resultat- førte endring
DnB Likviditet IV	133 962 268	133 990 920	-350 705
DnB Obligasjon III	327 219 973	322 703 927	-4 590 756
DnB Global Credit	54 864 824	51 064 886	-3 151 224
DnB Global Credit Short	52 408 233	50 608 825	-3 424 794
DnB European Covered Bonds	57 823 255	50 690 854	-4 315 947
DnB Global Treasury	82 339 179	76 017 164	-4 444 202
Sum investeringer i obligasjoner og obligasjonsfond	708 617 732	685 076 891	-20 277 628
Investeringer i aksjer og aksjefond	Kostpris	Markedsverdi/ Bokført verdi	Periodens resultat- førte endring
KLP AksjeGlobalIndeks I	58 749 582	114 711 623	-4 075 007
KLP AksjeGlobalIndeks II	332 999 792	477 066 039	-43 707 243
KLP AksjeNorden Indeks	95 261 473	111 718 318	-6 927 905
DNB Global Indeks	141 477 156	224 809 772	-7 970 077
DNB Aksjer i eiendomsfond	799 986	843 764	44 756
DNB Andeler i eiendomsfond	79 198 635	81 185 191	2 593 523
Sum investeringer i aksjer og aksjefond	708 486 624	1 010 334 707	-60 041 953
Sum markedsbaserte verdipapirer	1 417 104 356	1 695 411 598	-80 319 581

Note 7 Egenkapital

	Grunnkapital	Tilleggskapital	Annen egenkapital	Sum
Egenkapital 01.01.	1 133 800 000	385 169 698	379 922 559	1 898 892 257
Avsetning til tilleggskapital	0	41 012 182	-41 012 182	0
Årets resultat	0	0	-149 965 400	-149 965 400
Egenkapital 31.12.	1 133 800 000	426 181 880	188 944 977	1 748 926 857

I henhold til stiftelsens vedtekter skal grunnkapitalen hvert år tillegges et beløp som er tilstrekkelig til at grunnkapitalen opprettholder sin realverdi. Årets avsetning til tilleggskapital på kr 41 012 182 er basert på en vekst i konsumprisindeksen på 2,7 % i 2018.

Note 8 Utdeling av midler i henhold til stiftelsens formål

Søker	Prosjekt	2018
Senter for ung kunst og kultur v/UiA	Skapende barn, år 3 av 4	1 730 000
Senter for ung kunst og kultur v/UiA	My Machine, 2018/2019	1 100 000
Senter for ung kunst og kultur v/UiA	RUTPLUKS fase 3 til 5	600 000
Vitensenter Sørlandet	Vitensenter Avdeling Kristiansand, år 2 av 3	600 000
BlåKors Kristiansand	Posebyen kulturskole, år 3 av 3	500 000
Kulturalliansen Maskefall	Maskefall, år 2 av 3	400 000
Barn i Byen Kulturformidling AS	Barn i Byen Kristiansand 2018	300 000
Barn i Byen Kulturformidling AS	Barn i Byen Kristiansand 2019	300 000
Sørnorsk Filmsenter	Sørnorsk Filmmobil, år 2 av 3	280 000
Kristiansand Internasjonale Dragefestival	Etablering av dragefestival i Kristiansand, år 2 av 3	275 000
Kristiansand Internasjonale Dragefestival	Etablering av dragefestival i Kristiansand, år 3 av 3	225 000
Sørnorsk Filmsenter	Sørnorsk Filmmobil, år 3 av 3	90 000
KIF Friidrett	Barnestevne Quartlekene, år 2 av 3	50 000
Hovedsatsing: Barn og unge		6 450 000
Senter for ung kunst og kultur v/UiA	Kunst og Idrett 2018	3 350 000
Senter for ung kunst og kultur v/UiA	Kunst og Idrett 2019	3 350 000
Kilden Teater- og Konserthus IKS	Ungdomskilden, år 3 av 3	1 600 000
Universitetet i Agder og Talent Norge	Mentorordning for alumnistudenter med master i elektronisk musikk, år 1 av 3	150 000
Vest-Agder Fylkeskommune	UKM Storbyprosjekt, år 3 av 3	150 000
Vest-Agder Idrettskrets	Ung og lovende, år 2 av 3	21 000
Delsatsing 1: Talentutvikling		8 621 000
SØRF m.fl.	Entreprenørskap i kunst (EiK), år 1 av 2	550 000
Scenekunst Sør	Kompetansesenter for scenekunst, år 2 av 3	500 000
Scenekunst Sør	Kompetansesenter for scenekunst, år 3 av 3	300 000
Delsatsing 2: Kompetanseutvikling		1 350 000
Sørlandets Kunstmuseum	Kunstsilo	80 000 000
Delsatsing 3: Nye muligheter		80 000 000
Tilbakeførte og omdisponerte prosjektinvesteringer fra tidligere år		-689 436
Sum investeringer i arbeidsplasser og levekår 2018		95 731 564
Rest, ikke utbetalte investeringer fra 2015		1 392 000
Rest, ikke utbetalte investeringer fra 2016		1 326 900
Rest, ikke utbetalte investeringer fra 2017		6 833 000
Rest, ikke utbetalte investeringer fra 2018*		111 106 000
Prosjektgjeld bokført i balansen		120 657 900

* Inkluderer avsetning på MNOK 100 til Kunstsilo. Bevilgningen er betinget av at prosjektet er fullfinansiert og at det er tilstrekkelige tilsagn knyttet til fremtidig drift av Sørlandets Kunstmuseum.

Note 9 Spesifikasjon av andre driftskostnader

Andre driftskostnader består av:	2018	2017
Lokalkostnader (husleie, parkering, strøm o.l.)	332 285	332 507
Data, programvare, inventar, småanskaffelser	149 505	138 779
Fremmede ytelser (regnskap, revisjon, rådgivning, o.l.)	936 095	572 102
Kontorrekvisita, trykksaker, telefon, porto	102 394	130 069
Møtekostnader	82 761	67 652
Reisekostnader	245 738	266 434
Annonsering, markedsføring	90 596	156 491
Diverse kostnader	217 618	285 517
Sum	2 156 992	1 949 550

Revisjonsberetning

Til styret i Kristiansand Kommunes Energiverksstiftelse

Uavhengig revisors beretning

Uttalelse om revisjonen av årsregnskapet

Konklusjon

Vi har revidert Kristiansand Kommunes Energiverksstiftelses årsregnskap som består av balanse per 31. desember 2018, resultatregnskap og kontantstrømoppstilling for regnskapsåret avsluttet per denne datoen og noter til årsregnskapet, herunder et sammendrag av viktige regnskapsprinsipper.

Etter vår mening er det medfølgende årsregnskapet avgitt i samsvar med lov og forskrifter og gir et rettviseende bilde av stiftelsens finansielle stilling per 31. desember 2018, og av dets resultater og kontantstrømmer for regnskapsåret avsluttet per denne datoen i samsvar med regnskapslovens regler og god regnskapsskikk i Norge.

Grunnlaget for konklusjonen

Vi har gjennomført revisjonen i samsvar med lov, forskrift og god revisjonsskikk i Norge, herunder de internasjonale revisjonsstandardene International Standards on Auditing (ISA-ene). Våre oppgaver og plikter i henhold til disse standardene er beskrevet i Revisors oppgaver og plikter ved revisjon av årsregnskapet. Vi er uavhengige av stiftelsen slik det kreves i lov og forskrift, og har overholdt våre øvrige etiske plikter i samsvar med disse kravene. Etter vår oppfatning er innhentet revisjonsbevis tilstrekkelig og hensiktsmessig som grunnlag for vår konklusjon.

Øvrig informasjon

Ledelsen er ansvarlig for øvrig informasjon. Øvrig informasjon omfatter informasjon i årsrapporten bortsett fra årsregnskapet og den tilhørende revisjonsberetningen.

Vår uttalelse om revisjonen av årsregnskapet dekker ikke øvrig informasjon, og vi attesterer ikke den øvrige informasjonen.

I forbindelse med revisjonen av årsregnskapet er det vår oppgave å lese øvrig informasjon med det formål å vurdere hvorvidt det foreligger vesentlig inkonsistens mellom øvrig informasjon og årsregnskapet, kunnskap vi har opparbeidet oss under revisjonen, eller hvorvidt den tilsynelatende inneholder vesentlig feilinformasjon. Dersom vi konkluderer med at den øvrige informasjonen inneholder vesentlig feilinformasjon er vi pålagt å rapportere det. Vi har ingenting å rapportere i så henseende.

Styrets og daglig leders ansvar for årsregnskapet

Styret og daglig leder (ledelsen) er ansvarlig for å utarbeide årsregnskapet i samsvar med lov og forskrifter, herunder for at det gir et rettviseende bilde i samsvar med regnskapslovens regler og god regnskapsskikk i Norge. Ledelsen er også ansvarlig for slik intern kontroll den finner nødvendig for å kunne utarbeide et årsregnskap som ikke inneholder vesentlig feilinformasjon, verken som følge av misligheter eller utilsiktede feil.

PricewaterhouseCoopers AS, Gravane 26, Postboks 447, NO-4664 Kristiansand

T: 02316, org. no.: 987 009 713 MVA, www.pwc.no

Statsautoriserte revisorer, medlemmer av Den norske Revisorforening og autorisert regnskapsførerselskap

Ved utarbeidelsen av årsregnskapet må ledelsen ta standpunkt til stiftelsens evne til fortsatt drift og opplyse om forhold av betydning for fortsatt drift. Forutsetningen om fortsatt drift skal legges til grunn for årsregnskapet så lenge det ikke er sannsynlig at virksomheten vil bli avvirket.

Revisors oppgaver og plikter ved revisjonen av årsregnskapet

Vårt mål er å oppnå betryggende sikkerhet for at årsregnskapet som helhet ikke inneholder vesentlig feilinformasjon, verken som følge av misligheter eller utilsiktede feil, og å avgi en revisjonsberetning som inneholder vår konklusjon. Betryggende sikkerhet er en høy grad av sikkerhet, men ingen garanti for at en revisjon utført i samsvar med lov, forskrift og god revisjonsskikk i Norge, herunder ISA-ene, alltid vil avdekke vesentlig feilinformasjon som eksisterer. Feilinformasjon kan oppstå som følge av misligheter eller utilsiktede feil. Feilinformasjon blir vurdert som vesentlig dersom den enkeltvis eller samlet med rimelighet kan forventes å påvirke økonomiske beslutninger som brukerne foretar basert på årsregnskapet.

For videre beskrivelse av revisors oppgaver og plikter vises det til <https://revisorforeningen.no/revisjonsberetninger>.

Uttalelse om andre loumessige krav

Konklusjon om årsberetningen

Basert på vår revisjon av årsregnskapet som beskrevet ovenfor, mener vi at opplysningene i årsberetningen om årsregnskapet, forutsetningen om fortsatt drift og forslaget til resultatdisponering er konsistente med årsregnskapet og i samsvar med lov og forskrifter.

Konklusjon om registrering og dokumentasjon

Basert på vår revisjon av årsregnskapet som beskrevet ovenfor, og kontrollhandlinger vi har funnet nødvendige i henhold til internasjonal standard for attestasjonsoppdrag ISAE 3000 *Attestasjonsoppdrag som ikke er revisjon eller forenklet revisorkontroll av historisk finansiell informasjon*, mener vi at ledelsen har oppfylt sin plikt til å sørge for ordentlig og oversiktlig registrering og dokumentasjon av stiftelsens regnskapsopplysninger i samsvar med lov og god bokføringsskikk i Norge.

Konklusjon om utdeling og forvaltning

Basert på vår revisjon av årsregnskapet som beskrevet ovenfor, og kontrollhandlinger vi har funnet nødvendige i henhold til internasjonal standard for attestasjonsoppdrag ISAE 3000, *Attestasjonsoppdrag som ikke er revisjon eller forenklet revisorkontroll av historisk finansiell informasjon*, mener vi stiftelsen er forvaltet og utdelinger er foretatt i samsvar med lov, stiftelsens formål og vedtektene for øvrig.

Uavhengig revisors beretning - Kristiansand Kommunes Energiverksstiftelse

Kristiansand, 17. juni 2019
PricewaterhouseCoopers AS

Kai Arne Halvorsen
Statsautorisert revisor
(elektronisk signert)

DRAFT

Cultivas rådsforsamling, styre og administrasjon

Cultivas rådsforsamling:

Rådsforsamlingen har elleve representanter. Syv representanter med personlige vararepresentanter velges av bystyret i Kristiansand, en representant velges fra Næringslivets Hovedorganisasjon (NHO), en representant velges av LO. Sorenskriver i Kristiansand og rådmannen i Kristiansand har også sete i rådet. Rådsforsamlingens medlemmer velges for fire år ad gangen.

Politisk valgte (personlig varamedlem i parentes):

Harald Furre – leder (Renate Hægeland)

Jannike Arnesen (Ernst Håkon Jahr)

Magne Aasheim Knudsen (Belinda Bjerke)

Melissa Lesamana (Morten Tønnessen)

Inger Skeie Hansen (Carl Petter Benestad)

Ebbe Boel Pedersen (Atle Drøsdal)

Bjarte Vestøl (Sissel Andersen)

Øvrige medlemmer:

Yngve Svendsen, sorenskriver

Siri Mathiesen, representant fra NHO

Kenneth Mørk, representant fra LO

Ragnar Evensen, rådmann i Kristiansand kommune

Cultivas styre:

Styret i Cultiva består av fem medlemmer og to varamedlemmer. Rådsforsamlingen velger styret. Ett av medlemmene oppnevnes blant kulturstyrets medlemmer. Styret oppnevnes for fire år ad gangen, slik at det annethvert år velges henholdsvis to eller tre styremedlemmer og ett varamedlem.

Kjersti Løken Stavrum (leder)

Sissel Leire

Kristin Wallevik

Jørgen Kristiansen

Torbjørn Urfjell

Mette Gundersen (1. varamedlem)

Cecilie Nissen (2. varamedlem)

Cultivas administrasjon:

Sentralbord: 380 380 20

Besøksadresse: Havnekvartalet, Vestre Strandgate 27, 6. etg.

Postadresse: Postboks 494, 4664 Kristiansand

E-post: post@cultiva.no

Administrerende direktør Erling Valvik

Kontorleder Ingebjørg Borgemyr

Dato: 10. juni 2019
Saksnr: 20/19
Til: Styret
Møtedato: 17. juni 2019
Saksbehandler: Jan Erik Tønnessen

Status kapitalforvaltning 31.05.2019

Status per 31. mai 2019 ble en porteføljeavkastning hittil i år på ca MNOK 110 (5,9%). Justert for rullerende 12 måneders vekst i KPI (inflasjon på 2,9% p.a.) på grunnkapitalen, er realavkastningen ca MNOK 91 (4,9%). Bufferkapitalen har siden april 2019 falt fra MNOK 336 (16,6%) til MNOK 280 (14,2%). Aksjeandelen er falt fra 54% i april til 52% i mai.

Nøkkeltall - Cultivas kapitalforvaltning i perioden desember 2011 til mai 2019.

MNOK	31.12.12	31.12.13	31.12.14	31.12.15	31.12.16	31.12.17	31.12.18	31.05.19
Porteføljeverdi	1 429,4	1 566,7	1 695,6	1 751,2	1 790,1	1 936,5	1874,7	1 975,8
Stiftelseskapital KPI-just**	-1 354,5	-1 383,0	-1 410,6	-1 440,3	1 492,1	-1516,0	1560,0	-1 578,8
Ikke utbetalte prosjektinv.	-9,5	-8,6	-12,0	-20,8	-34,7	-41,6	-120,3	-116,9
Tellende bufferkapital	65,2	175,1	273,0	290,1	263,7	378,9	194,4	280,0
Beregnet stresstest-tap*	67,1	144,5	165,1	174,9	196,9	234,8	377,7	413,6*
Aksjeandel	18 %	42 %	45 %	47 %	48%	52%	50%	52 %

*Ny stresstest er innført i kapitalforvaltningsstrategien for 2019. Stresstesten benytter et 40% fall i aksjemarkedene mens øvrig portefølje holdes konstant. Basert på dette har porteføljens bufferkapital en underdekning på ca. NOK 133 mill.

Porteføljefordeling (vedtatt i styremøte 22.10.2018):

Aktivaklasse	Ramme 2018	Status 31.05.19	Ramme 2019	Min	Maks	Referanse indeks	Langsiktig mål
Bank/Pengemarked	5 %	7 %	4 %	3 %	20 %	ST1X	5 %
Norske obligasjoner	14 %	17 %	14 %	0 %	25 %	ST4X	5 %
Globale obligasjoner	13 %	12 %	13 %	0 %	25 %	BCGBAI(NOK)	5 %
Sum renteplasseringer	32 %	36 %	31 %				15 %
Nordiske aksjer	6 %	6 %	6 %	0 %	10 %	VINX (NOK)	8 %
Globale aksjer (val.sikr)	27 %	26 %	28 %	15 %	40 %	MSCI (NOK)	30 %
Globale aksjer	18 %	19 %	18 %	15 %	30 %	MSCI	22 %
Venture/Såkorn	1 %	1 %	1 %	0 %	2 %	OSEBX	0 %
Sum aksjeplasseringer	52 %	52 %	53 %	49 %	64 %		60 %
Eiendom Norge og utland	8 %	4 %	8 %	0 %	10 %	ST4X + 1 %	10 %
Infl.sikrede obl. - anlegg	8 %	8 %	8 %	0 %	15 %	ST4X + 1 %	15 %
Sum andre aktivaklasser	16 %	12 %	16 %				25 %
Sum	100 %	100 %	100 %				100 %

Forslag til vedtak:

Statusrapport kapitalforvaltning pr. 31. mai 2019 tas til etterretning.

Erling Valvik (sign)
Administrerende direktør

Trykte vedlegg: Ingen

Utrykte vedlegg: Ingen

Dato: 10. juni 2019
Saksnummer: 21/19
Til: Styret
Møtedato: 17. juni 2019
Saksbehandler: Jan Erik Tønnessen

Reviderte allokeringsrammer for 2019 og porteføljesammensetning obligasjons- og eiendomsporteføljen

Sammendrag

I styremøte 22. oktober 2018 (sak 44/18) ble følgende vedtak fattet:

- 1) Foreslåtte allokeringsrammer for 2019 og forvaltningsstrategi for 2019 godkjennes.
- 2) Cultiva engasjerer eksternt uavhengig rådgiver for å vurdere:
 - a. sammensetning og fordeling av obligasjons- og eiendomsporteføljen.
Utgangspunktet skal være å ligge tett opp til allokeringen i Statens Pensjonsfond Utland.
 - b. valg av investeringsprodukter innen obligasjoner og eiendom
- 3) Administrasjonen gis fullmakt til valg av rådgiver.
- 4) Kapitalforvaltningsstrategien for 2019 vil bli foreslått revidert igjen etter resultatet av rådgivningsprosessen foreligger.
- 5) Det innføres en ny stresstest som tar høyde for et aksjefall på 40 %.

Grieg Investor, Industrifinans og Gabler ble alle forespurt om tilbud på et engangsoppdrag som rådgiver. Gabler ble valgt som rådgiver. Aksjeeksponeringen skulle ligge fast, og porteføljen skulle ligge tett opp til allokeringen i Statens Pensjonsfond Utland.

De foreslåtte allokeringsrammene ble gjennomgått på styreseminar 8. april 2019 i Oslo, og hvor to (Steen Koekebakker og Thore Johnsen) av tre medlemmer av Investeringsrådet var tilstede. Johnsen hadde også forberedt en presentasjon hvor Gabler-rapporten ble gjennomgått. I denne presentasjonen ble det påpekt at Gablers forslag til rentedurasjon var for høy, og at norske statsobligasjoner kunne være et fullgodt alternativ til utenlandske.

Det ble på dette grunnlag utarbeidet et utkast til saksfremlegg som Investeringsrådet igjen har kommentert (vedlegg 3).

Basert på samtlige kommentarer fra Investeringsrådet, foreslår administrasjonen derfor å ikke følge Gablers råd til allokering. Det foreslås derimot følgende allokeringsrammer:

Aktivaklasse	Ramme 2018	Status 30.4.19	Vedtatt ramme 2019	Revidert ramme 2019	Min	Maks	Referanse indeks	Vedtatt langs. mål	Revidert langs. mål
Bank/Pengemarked	5 %	7 %	4 %	4 %	1 %	20 %	ST1X	5 %	4 %
Norske obligasjoner	14 %	16 %	14 %	17 %	0 %	20 %	BBGAggH	5 %	13 %
Globale obligasjoner	13 %	11 %	13 %	17 %	0 %	35 %	BBGAggH	5 %	13 %
Sum renteplasseringer	32 %	34 %	31 %	38 %				15 %	30 %
Nordiske aksjer	6 %	6 %	6 %	6 %	0 %	10 %	VINX (NOK)	8 %	8 %
Globale aksjer (val.sikr)	27 %	27 %	28 %	28 %	15 %	40 %	MSCI (NOK)	30 %	30 %
Globale aksjer	18 %	20 %	18 %	19 %	15 %	30 %	MSCI	22 %	22 %
Venture/Såkorn	1 %	1 %	1 %	1 %	0 %	2 %	OSEBX	0 %	0 %
Sum aksjeplasseringer	52 %	54 %	53 %	54 %	50 %	64 %		60 %	60 %
Eiendom Norge og utland	8 %	4 %	8 %	8 %	5 %	20 %	ST4X + 1 %	10 %	10 %
Infl.sikrede obl. - anlegg	8 %	8 %	8 %	0 %	0 %	10 %	ST4X + 1 %	15 %	0 %
Sum andre aktivaklasser	16 %	12 %	16 %	8 %				25 %	10 %
Sum	100 %	100 %	100 %	100 %				100 %	100 %

Revidert ramme for 2019 er endret på fire punkter:

- Inflasjonssikrede anleggsobligasjoner er redusert fra 8 % til 0 %
- Globale aksjer er økt med 1 % fra 18 % til 19 % (=status pr. 31.05.19)
- Obligasjonsporteføljen er økt med 7 % fordelt på:
 - o Norske obligasjoner økt fra 14 % til 17 %
 - o Globale obligasjoner økt fra 13 % til 17 %

Det langsiktige målet er endret tilsvarende på tre punkter:

- Inflasjonssikrede anleggsobligasjoner er redusert fra 15 % til 0 %
- Obligasjonsporteføljen er økt med 15 % fordelt på:
 - o Norske obligasjoner er økt fra 5 % til 13 %
 - o Globale obligasjoner er økt fra 5 % til 13 %

Videre er porteføljen sammensatt med fokus på minst 60 % stats- og statsrelaterte obligasjoner, samt at total rentedurasjon for renteplasseringene skal holdes under 5,5 år.

Basert på de nye foreslåtte allokeringsrammene og produktforslag fra Gabler, har administrasjonen deretter hentet inn forslag til en konkret produktportefølje fra DnB, KLP og Storebrand.

Administrasjonen har analysert og vurdert samtlige mottatte forslag til produktporteføljer og anbefaler styret i Cultiva å gjøre følgende endringer i godkjente investeringsprodukter

- Norske obligasjonsfond:
 - o Godkjenne følgende fond:
 - KLP Statsobligasjon
- Globale obligasjonsfond:
 - o Selge alle andeler i følgende fond:
 - DNB Global Credit
 - DNG Global Credit Short
 - DNB European Covered Bonds
 - DNB Global Treasury
 - o Godkjenne følgende fond:
 - DNG Global High Grade
 - AQR Global Aggregate Strategy
- Eiendom
 - o Godkjenne Storebrand Eiendomsfond Norge KS for investeringer
- Inflasjonssikrede anleggsobligasjoner
 - o Selge obligasjonen Trønder Energi

For å tilpasse porteføljen til den foreslåtte allokeringsrammen og de godkjente investeringsproduktene, vil man også måtte realisere deler av investeringene i DNB Likviditet (IV) og DNB Obligasjon (III).

Etter alle de foreslåtte endringene er gjennomført, vil porteføljesammensetningen se omtrent ut som dette:

		MV			Ny		
	Alle beløp i MNOK	31.05.19	Salg	Kjøp	portefølje	i %	
	Bankinnskudd	29	-1		29		
	DNB Likviditet (IV)	120	-57		63		
	BANK/PENGEMARKED	7,5 %	150		92	4,6 %	
	DNB Obligasjon (III)	330	-190		140		
	KLP Statsobligasjon			207	207		
	OBLIGASJONER NORGE	16,6 %	330		347	17,5 %	
	DNB Global Credit	54	-54		0		
	DNB Global Credit Short	52	-52		0		
	DNB European Covered Bonds	51	-51		0		
	DNB Global Treasury	76	-76		0		
	DNB Global High Grade			207	207		
	AQR Global Aggregate Strategy			138	138		
	OBLIGASJONER GLOBALT	11,8 %	233		345	17,4 %	
	SUM RENTEPLASSERINGER	35,9 %	713		784	39,5 %	
	KLP Aksje Norden	119			119		
	NORDISKE AKSJER	6,0 %	119		119	6,0 %	
	DNB Global Indeks	249			249		
	KLP AksjeGlobal Indeks I	127			127		
	GLOBALE AKSJER, USIKRET	19,0 %	377		377	19,0 %	
	KLP AksjeGlobal Indeks II	524			524		
	GLOBALE AKSJER, VALUTASIKRET	26,4 %	524		524	26,4 %	
	Private equity	16			16		
	PRIVATE EQUITY, VENTURE, SÅKORN	0,8 %	16		16	0,8 %	
	SUM AKSJEPLASSERINGER	52,1 %	1 034		1 034	52,1 %	
	DnB Scandinavian Property Fund	81			81		
	Storebrand Eiendomsfond Norge KS			85	85		
	Realobligasjon Tønder Energi	156	-156		0		
	SUM ANDRE INVESTERINGER	11,9 %	237		166	8,4 %	
	Total	100 %	1 984	-637	637	1 984	100 %

Forslag til vedtak:

- 1) Foreslåtte revidert allokeringsramme for 2019 godkjennes.
- 2) Styret godkjenner de foreslåtte endringer i godkjente investeringsprodukter og endringer i sammensetningen i porteføljen. For å kunne implementere endringene får administrasjonen fullmakt til:
 - a. å realisere:
 - i. Hele beholdningen av globale obligasjonsfond:
 1. DnB Credit
 2. DnB Credit Short
 3. DnB European Covered Bonds
 4. DnB Global Treasury
 - ii. Hele beholdningen av inflasjonssikrede anleggsobligasjoner:
 1. Trønderenergi
 - iii. Deler av beholdningen av:
 1. DNB Likviditet (IV), begrenset oppad til MNOK 60
 2. DNB Obligasjon (III), begrenset oppad til MNOK 200
 - b. å investere i følgende nye produkter:
 - i. Norske obligasjonsfond:
 1. KLP Statsobligasjon, inntil MNOK 210
 - ii. Globale obligasjonsfond:
 1. DNB Global High Grade, inntil MNOK 210
 2. AQR Global Aggregate Strategy, inntil MNOK 140
 - iii. Eiendomsfond:
 1. Storebrand Eiendomsfond Norge KS, MNOK 85
- 3) Administrasjonen gis fullmakt til å si opp avtale med Mercer vedrørende månedlig rapportering av porteføljen. Besparelse ca NOK 80 000/år.
- 4) Styret ber administrasjonen oppdatere kapitalforvaltningsstrategien med de vedtatte endringer.

Erling Valvik (sign)
Administrerende direktør

Vedlegg:

Trykte vedlegg:	1) AQR Global Aggregate Strategy Fund 2) DnB Global High Grade – informasjonspakke 3) KLP Statsobligasjon – informasjonspakke 4) Storebrand Eiendomsfond Norge KS - informasjonspakke 5) Sak 44/18 Kapitalforvaltningsstrategi 2019 6) Kommentarer fra Investeringsrådet og tilhørende mailutvekslinger
Utrykte vedlegg:	7) Gabler rapport

1. Administrasjonens vurderinger

Cultiva har per i dag en obligasjonsportefølje som består av ca 85% kredittobligasjoner og ca 15% statsobligasjoner. I tillegg har Cultiva en stor enkeleksponering i Trønder Energi som i tillegg til å være en realrenteobligasjon også kategoriseres som en kredittobligasjon. Administrasjonen har hatt et ønske om å ta selskapsspesifikk risiko gjennom våre aksjefond, og å fjerne mest mulig av selskapsspesifikk risiko i vår obligasjonsportefølje slik at sistnevnte får bedre egenskaper gjennom å være mer motsyklisk. Dette impliserer også at Cultiva dermed beveger seg bort fra at obligasjonsporteføljen er en avkastningskilde, men at den heller må anses for å være en rebalanseringskilde ved fremtidige aksjefall.

Administrasjonen har brukt porteføljesammensetningen til Statens Pensjonsfond Utland (SPU) som rettesnor for den reviderte kapitalforvaltningsstrategien. SPU har i dag 60% statsobligasjoner i sin totale obligasjonsportefølje, dog med en aksjeandel som ligger ca 15% høyere enn Cultiva.

I tillegg har Cultiva en grunnkapital som årlig oppjusteres med inflasjonen. Dette gjør at Cultiva også har et behov for å finne produkter som kan beskytte mot inflasjon. Realrenteobligasjoner og ubelånte eiendomsfond er eksempler på produkter som har disse egenskapene.

2. Obligasjonsporteføljen og benchmark indeks

Cultiva ba fire anerkjente miljø om å komme med forslag til porteføljesammensetning hvor vi anførte et behov for 60% andel statsobligasjoner (norske og/eller globale). I tillegg skulle resterende andel (40%) inneholde obligasjoner kun innenfor Investment Grade segmentet (lavest risiko). Forslagene skulle være Cultiva i hende i begynnelsen av april, så alle tall som benyttes i denne saksfremstillingen er fra mars 2019.

Vi opplyste videre om at vi ønsket å måle vår totalportefølje mot indeksen «BBGAggH» (Barclay Bloomberg Global Aggregate Hedged). Den har følgende egenskaper:

Tabell 1: Barclay Bloomberg Global Aggregate Hedged

	Andel stat	Rentedurasjon	Rating	Netto yield	Andel
				i NOK	
BBGAggH	63,00 %	7,0	A+	2,40 %	100 %

Denne indeksen inneholder en med andre ord en 63%/37% fordeling mellom stats- og kredittobligasjoner og har en gjennomsnittlig rating på A+. Indeksen har en rentedurasjon på 7,0 og dette betyr at en renteøkning på 1% vil gi et 7% fall i verdien. Jo lavere durasjon jo bedre beskyttet er man mot endringer i renten. Løpende forventet netto yield per mars 2019 valutasikret til NOK var ca 2,4%.

For bedre å kunne sammenligne de ulike forslag fra leverandørene, ba ikke administrasjonen om tilpasninger for eventuelt få redusert rentedurasjonen. Dette kan man enkelt gjøre ved å inkludere et nytt fond med lav durasjon slik at man oppnår den ønskede gjennomsnittsdurasjonen i porteføljen. Brutto og netto NOK-yield kan tolkes som den løpende avkastning man vil motta dersom det ikke skjer endringer rentemarkedet og at kursene på enkeltpapirene ikke endres på grunn av endret risiko for det enkelte land/selskap. NOK-Yield blir dermed et måltall som kan benyttes ved å sammenligne ulike alternativer på samme tidspunkt. Går man 12 måneder (eller lenger) tilbake vil man oppdage at yield-anslagene endres kontinuerlig.

Videre presiseres det at indeksen BBGAggH er valutasikret til norske kroner. Alle konkrete produktforslag som fremkommer i denne sak er valutasikret til NOK. Det er fondsleverandøren som foretar valutasikringen, slik at Cultiva vil hele tiden få sin avkastning rapportert i norske kroner.

a. Produktforslagene

Kommunal Landspensjonskasse (KLP)

Cultiva har i dag plassert ca 800 millioner i aksjeindeksfond hos KLP. Som forvalter har man et passivt fokus (indeks) både på aksje- og obligasjonssiden. KLP ga oss følgende forslag i forhold til bestillingen:

Tabell 2: KLP-tilbud

	Andel stat	Rentedurasjon	Rating	Netto yield	Andel
				i NOK	
KLP Obligasjon Global I	0 %	6,1	A	3,30 %	35 %
KLP Statsobligasjon	100 %	6,4	AAA	1,33 %	65 %
Sum vektet	65,00 %	6,3	AA+	2,02 %	100 %
BBGAggH	63,00 %	7,0	A+	1,90 %	100 %

KLP-forslaget er en blanding mellom norske og globale obligasjoner og hvor netto yield på 3,3% er omregnet til NOK for det globale fondet. Vektet netto NOK-yield er således 2,02% for porteføljen. Porteføljen gir en rentedurasjon på 6,3 (bedre enn indeks) og en andel statspapirer på 65% (bedre enn indeks). Kredittkvaliteten er AA+, noe som også er bedre enn indeks.

Storebrand

Cultiva har i dag ikke noe engasjement hos Storebrand. Det har i lengre tid pågått en dialog rundt deres eiendomsfond, og det vil vi komme tilbake til senere i saken. Storebrand ga oss følgende forslag i forhold til bestillingen:

Tabell 3: Storebrand-tilbud

	Andel stat	Rentedurasjon	Avg Rating	Netto yield	Andel
				i NOK	
Storebrand Global Obl.	50 %	7,9	A+	2,80 %	70 %
Storebrand Stat	100 %	5,0	AAA	1,36 %	30 %
Sum vektet	65,00 %	7,0	AA-	2,37 %	100 %
BBGAggH	63,00 %	7,0	A+	1,90 %	100 %

Porteføljen har noe høyere risiko og rentedurasjon enn KLP, men samtidig en høyere netto NOK-yield på 2,37%.

DnB

Cultiva har i dag plassert ca NOK 1.060 millioner i DnB, og plasseringene er spredt på bankinnskudd/pengemarkedsfond, norske og globale obligasjoner, aksjeindeksfond og eiendomsfond. DnB er ved siden av KLP vår største produktleverandør per i dag.

Tabell 4: DnB-tilbud

	Andel stat	Rentedurasjon	Rating	Netto yield	Andel
				i NOK	
DnB High Grade	57 %	6,8	AA-	2,35 %	80 %
DnB Global Treasury	100 %	0,3	AAA	1,21 %	20 %
Sum vektet	65,60 %	5,5	AA	2,12 %	100 %
BBGAggH	63,00 %	7,0	A+	1,90 %	100 %

Forslaget fra DnB innebærer en kortere rentedurasjon, en bedre kredittkvalitet og en netto NOK-yield på 2,12%. Dog må det bemerkes at fondet DnB Global Treasury like gjerne kunne vært klassifisert som et pengemarkedsfond, og ettersom vi i utgangspunktet holder pengemarkedsplasseringer utenfor vårt durasjonsbegrep for obligasjonsporteføljen, så må dette hensyntas.

Gabler

Cultiva benytter i dag ikke Gabler. Derimot har Sørlandets Kompetansefond («SKF») en forvaltningsavtale med dem. Gabler benytter en innkjøpsplattform hvor alle kundene samles (Performa). På denne måten blir Gabler en meget stor innkjøper av fondstjenester og kan derfor tilby kundene rabatter på forvaltningshonoraret i forhold til hva fondene egentlig opererer med. I tabellen under er alle kostnader inkludert.

Tabell 5: Gabler-tilbud

	Andel stat	Rentedurasjon	Rating	Netto yield	Andel
				i NOK	
Bluebay	60 %	6,2	A-	3,20 %	30 %
Pimco	58 %	6,4	AA	1,43 %	30 %
AQR	75 %	7,6	A+	2,72 %	40 %
Sum vektet	65,40 %	6,8	A+	2,48 %	100 %
BBGAggH	63,00 %	7,0	A+	1,90 %	100 %

Porteføljen gir den beste netto NOK-yield, men har samtidig noe svakere kredittkvalitet enn øvrige tilbud. Netto NOK-yield er fratrasket forvaltningshonorarer. I forhold til de øvrige leverandører er årlige forvaltningshonorarer betydelig høyere enn de øvrige leverandører, men som hovedkonklusjon kan man allerede trekke at Gablers portefølje fortsatt er konkurransedyktig etter at honorarer er fratrasket.

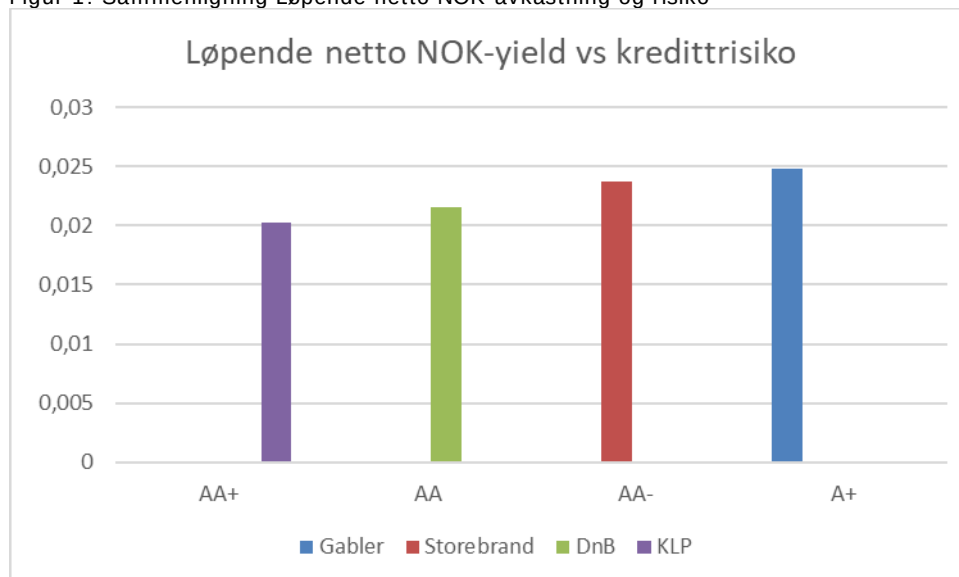
Gablers forretningside er å kunne tilby norske investorer tilgang til de beste internasjonale fondene ved å «slå sammen» kundenes midler gjennom bruk av innkjøpsfellesskapet Performa.

Kan disse fondene gjennom sin historiske avkastning sett i forhold til rentedurasjon og kredittkvalitet, faktisk kan opprettholde en honorarstruktur som ligger høyere enn konkurrentene (dvs indeks)? Thore Johnsen i Investeringsrådet mente i styreseminar i april 2019 at dette ikke var tilfelle basert på historikk og tilhørende analyse. Imidlertid utelukket han ikke at Bluebay faktisk hadde bedre resultater (i forhold til risiko og durasjon) enn konkurrentene. AQR Global Strategy fondet er relativt nytt og var dermed ikke en del av analysen. Investeringsrådet var også av den oppfatning at AQR-miljøet var svært dyktige og ville foretrukket dette fondet blant Gablers forslag.

b. Sammenligning av porteføljeforslagene

Det er alltid en sammenheng mellom avkastning og risiko. Tabellen nedenfor viser denne sammenhengen mellom de fond som har oppgitt faktisk netto NOK-yield:

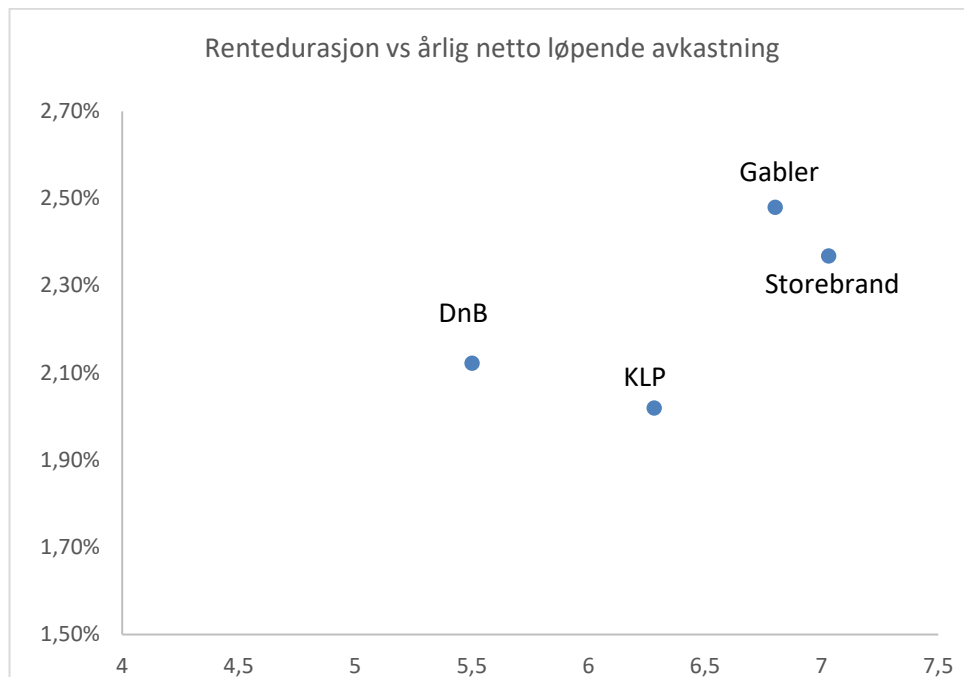
Figur 1: Sammenligning Løpende netto NOK-avkastning og risiko

Alternativene viser at det er en tydelig sammenheng mellom avkastning og risiko. Sammenhengen tyder på at det er lite forskjell på fondene – man får hva man betaler for.

Dersom vi også forsøker å sammenligne de opprinnelige tilbudene mellom netto NOK-yield og rentedurasjon, får vi følgende sammenheng:

Figur 2: Sammenligning løpende netto NOK-avkastning og rentedurasjon

Her vil det beste være å være høyest mulig oppover og lengst mulig til venstre. Vi ser at DnB er bedre enn KLP, mens Gabler er bedre enn Storebrand. Årsaken til at henholdvis KLP og Storebrand kommer dårligst ut i denne sammenligningen, er at deres porteføljer har lavesre risiko enn konkurrentene - noe som ikke er en dimensjon i figur 2.

c. Oppsummering og konklusjon

Norske obligasjoner (50%)

Etter administrasjonens vurdering fremstår de fleste av de mottatte forslag som gode, og det er vanskelig å skille mellom leverandørene. Norske statsobligasjonsfond (KLP Statsobligasjon og Storebrand Stat) er svært like med omtrent samme forventet avkastning, risiko og honorarstruktur. *KLP Statsobligasjon* har lavest rentedurasjon (4,7 vs 5,0) og tilnærmet samme løpende avkastning som Storebrand Stat. Ettersom Cultiva allerede benytter KLP som leverandør, faller det naturlig å anbefale KLP Statsobligasjon.

Investeringsrådet var i strategimøte 8. april 2019 opptatt av at en rentedurasjon lik indeks på ca 7 år var i lengste laget, og ønsket å komme ned mot 5 år. Det er derfor naturlig å beholde store deler av eksisterende investering i *DnB Obligasjon III*. Fondet har en durasjon på 2,3 år og bidrar på denne måte positivt til å få ned gjennomsnittsdurasjonen i porteføljen. Fondet anbefales også av Gabler som det beste alternativet i det norske obligasjonsmarkedet.

Globale Obligasjoner (50%)

Som vist tidligere har vi påvist liten forskjell mellom fondene. Noen fond har høyere løpende netto-yield, men dette forklares gjerne ved enten høyere durasjon eller svakere kredittkvalitet enn øvrige.

Administrasjonen anbefaler derfor *DnB Global High Grade*. Fondet viser resultater og avkastningsforventninger som er konkurransedyktige i forhold til øvrige fond. Cultiva har god erfaring med DnB som produktleverandør, og ettersom administrasjonen anbefaler å selge våre 4 eksisterende globale DnB-fond, så vil også transaksjonskostnadene være lavere enn ved eksternt bytte.

Samtidig ønsker administrasjonen en større mulighet for å «benchmark» obligasjonsporteføljen i DnB. Således finner administrasjon at Gabler-fondet *AQR Global Aggregate Strategy* passer godt inn i porteføljen ved at statsandelen i fondet er 75%, og at netto avkastning virker lovende. Investeringssteamet er svært sterkt, og omtrent 50% av de ansatte har doktorgrader med stor innsikt i bruk av empirisk analyse.

Administrasjonen anbefaler således følgende portefølje:

Tabell 6: Anbefalt obligasjonsportefølje

	Andel stat	Rentedurasjon	Avg Rating	Netto yield i NOK	Andel	Område
KLP Statsobligasjon	100 %	4,6	AAA	1,34 %	30 %	Norge
DnB Global High Grade	57 %	6,8	AA-	2,38 %	30 %	Global
DnB Obligasjon III	0 %	2,3	A-	2,55 %	20 %	Norge
AQR Global Aggregate Strategy	75 %	7,5	A+	2,72 %	20 %	Global
Sum vektet	62,10 %	5,4	AA	2,17 %	100 %	

3. Realrenteobligasjoner og Eiendomsporteføljen

Realrenteobligasjoner:

Som beskyttelse mot inflasjon anbefaler administrasjonen å selge ut realrenteobligasjonen i Trønderenergi og heller øke stiftelsens obligasjonsportefølje. Årsaken til dette er:

- En investering på NOK 150 mill i et enkeltpapir tilsvarer ca 8% av stiftelsens totale portefølje. Dette anses for å være en for stor konsentrasjon i et enkeltpapir.
- Beløpet tilsvarer også 20% av den totale utstedelsen på NOK 750 millioner i Trønderenergi.
- Obligasjonen er en kredittobligasjon med uoffisiell rating BBB+.
- Ettersom denne investeringen er ført som anleggsobligasjon (ført til kostpris), vil et salg sannsynligvis realisere en merverdi i forhold til bokført verdi.

Eiendomsporteføljen:

Administrasjonen er kommet til at den aktivaklassen som samvarierer best med KPI er norske ubelånte eiendomsfond. Inntektene (leienivå) er KPI-justert årlig og generelt vil restverdier delvis være en funksjon av fremtidig forventet inflasjonsjustert leienivå. Dette er også den aktivaklassen som sammen med realrenteobligasjoner gir en mest stabil avkastning. Per i dag har Cultiva investert NOK 80 millioner i Scandinavian Property Fund (DnB).

Dagens kapitalforvaltningsstrategi har blant annet følgende kriterier for ubelånte eiendomsfond:

- Fondet må ha en størrelse på minimum NOK 4 mrd.
- Fondet må bestå av minimum 10 eiendommer.
- Minimum 60% av kontantstrøm må komme fra norske eiendomsinvesteringer.
- Leietakersoliditet må være minimum BBB- (investment grade) som gjennomsnitt.
- Fondet må ha en oversiktlig og akseptabel avgiftsstruktur.

Basert på disse kriteriene er det kun tre aktuelle eiendomsfond tilgjengelig i markedet. Vi har sammenlignet disse i tabellen under.

Tabell 7: Sammenligning eiendomsfond

	Leietid	Kontor eller Handel	Avkastning siste 3 år	Uavhengige	Eiendommer	Totalt fond
Aberdeen Eiendomsfond 1 Norge	5,6	80%	7,8%	Ja	30	NOK 9,2 mrd
Storebrand Eiendomsfond Norge KS	9,8	61%	9,0%	Nei	18	NOK 12,3 mrd
Scandinavian Property Fund (DnB)	6,6	83%	7,0%	Nei	12	NOK 8,5 mrd

Administrasjonen vurderte disse fondene i 2017 (sak 03/17), og tallene var noenlunde de samme også på dette tidspunktet. Selv om administrasjonen anbefalte Scandinavian Property Fund (DnB) på dette tidspunktet, ble det også bemerket at *«samtidig er det viktig å påpeke at alle 3 fondene er gode alternativer og valget blir egentlig en funksjon av hva man velger å vektlegge mest»*.

I sin rapport har Gabler rangert fondene etter samme rekkefølge som de fremkommer i tabellen over. Dog har Gabler avtale om distribusjon av Aberdeen-fondet, så dette bør man ikke legge for stor vekt på.

Det som imidlertid er viktig for Cultiva er å få diversifisert eiendomsinvesteringene slik at man blir mindre sårbar dersom et av fondene gjør dårlige valg.

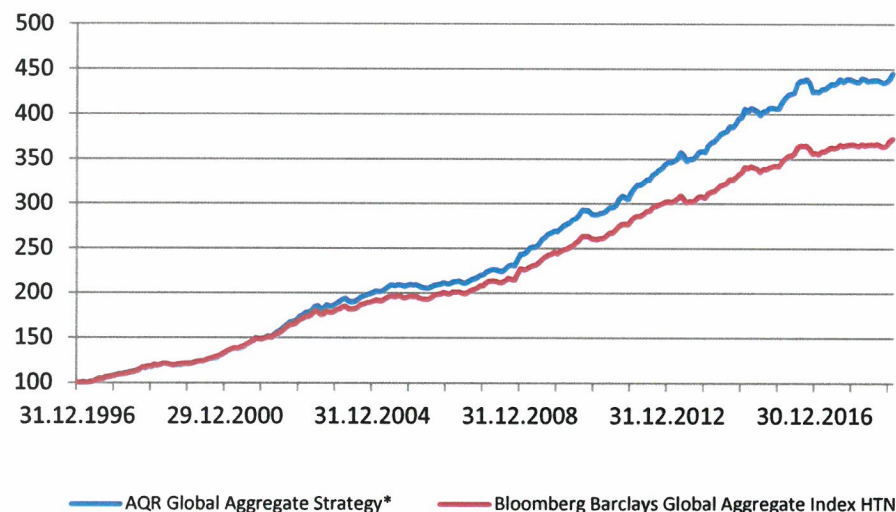
Cultiva har i sin nåværende allokeringsstrategi en ramme på 8% til investering i ubelånte eiendomsfond, mens vi per i dag bare har benyttet ca 5%. Administrasjonen foreslår derfor å investere NOK 85 mill i *Storebrand Eiendomsfond Norge KS*.

Hovedårsak er nettopp diversifikasjon av eiendomsporteføljen, samt at dette fondet har lengst gjenværende leietid i porteføljen (9,8 år). Ved et eventuelt fall i verdier på næringseiendom vil sikre leietakere og dertil lange KPI-justerte leieinntekter tjene som en buffer mot eventuelle fall i markedsverdier. I tillegg har dette fondet en større andel logistikkbygg enn de øvrige fondene. I tillegg til at enkelte varegrupper innenfor handelssegmentet blir mer og mer internettbasert (og større behov for logistikkbygg), vil dette også bidra til økt diversifisering.

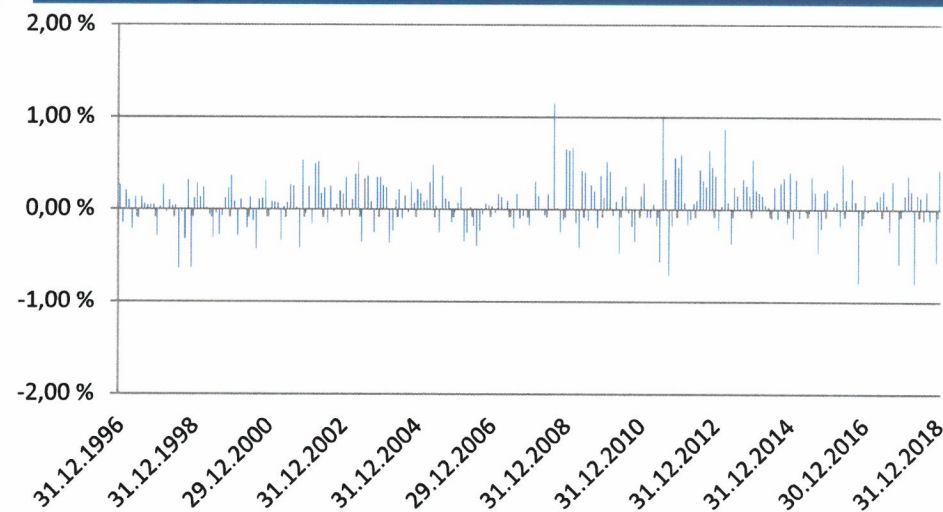
AQR Global Aggregate Strategy*

jan 1997 -jan 2019

Porteføljevekst siden start

Avkastningsavvik

Nøkkeltall siden start

Ann. avkastning Portefølje	7,0 %	Beta	1,04
Ann. avkastning Indeks	6,1 %	Forklaringsgrad	0,90
Differanse	0,9 %	Tracking Error	1,0 %
Standardavvik portefølje	3,0 %	Info. Ratio	0,84
Standardavvik indeks	2,8 %	Sharpe Ratio	1,95
Konsistens	65 %		

Avkastning*

	6 mnd	1 år	3 år	5 år	10 år	15 år
Portefølje	1,7 %	2,1 %	2,5 %	4,0 %	6,2 %	5,8 %
Benchmark	1,9 %	2,1 %	2,4 %	3,7 %	5,1 %	4,9 %
Meravk.	-0,2 %	0,0 %	0,1 %	0,4 %	1,1 %	0,9 %

	2019	2018	2017	2016	2015	2014
Portefølje	1,3 %	0,4 %	2,9 %	4,7 %	2,4 %	11,0 %
Benchmark	0,9 %	0,9 %	2,7 %	4,4 %	2,1 %	9,2 %
Meravk.	0,4 %	-0,4 %	0,2 %	0,2 %	0,3 %	1,8 %

*Avkastning over 1 år er annualisert

*I perioden frem til og med 2017 er historikken basert på beregninger utført av AQR, denne avkastningen er fratrasket forvaltningshonorar på 17bps og er syntetisk hedget til NOK. Tidserien fortsetter når fondets norske andelsklasse ble lansert, 25.01.18

Dette dokumentet inneholder nøkkelinformasjon om Fondet for investorer. Det er ikke markedsmateriell. Dette er obligatorisk informasjon som skal hjelpe deg med å forstå de generelle betingelsene og risikoen ved å investere i dette Fondet. Vi oppfordrer deg til å lese dette slik at du kan ta en begrunnet avgjørelse om hvorvidt du skal investere.

AQR Global Aggregate Bond UCITS Fund Andelsklasse: IAN4F (ISIN: LU1751697928), (Valuta: NOK)

et underfond av AQR UCITS Funds. Fondets forvaltningsselskap er FundRock Management Company S.A.

Mål og investeringspolitikk

Fondets investeringsmål er å øke verdien av investeringen og generere inntekt i fondet ved å gjøre det bedre enn Bloomberg Barclays Global Aggregate Bond Index («referanseindeksen»).

For å oppnå investeringsmålet vil fondet investere i omsettelig gjeld med fast og flytende rente (obligasjoner) som er, for det meste, klassifisert til investeringsgrad (obligasjoner utstedt av selskaper som anses å ha mindre sannsynlighet for mislighold) av de store ratingbyråer. Fondet vil investere direkte i obligasjoner eller vil få eksponering mot disse instrumentene ved hjelp av finansielle instrumenter (derivater). Fondet kan investere i konvertible obligasjoner, samt aksjer og aksjerelaterte instrumenter.

Fondet kan investere betydelig i obligasjoner som kan være støttet av (i) grupper av pantelån eller eiendom (pantelånssikrede verdipapirer eller «MBS») eller (ii) andre typer investeringer (aktivasikrede verdipapirer eller «ABS»). Obligasjonene kan være utstedt av selskaper og styresmakter på global basis, inkludert vekstmarkedsland. Investeringer i ABS og/eller MBS kan utgjøre 20 % av fondets netto aktivaverdi. Investering i ABS og MBS vil hovedsakelig oppnås gjennom investeringer i pantelånssikrede «To Be Announced»-verdipapirer (TBA).

Fondet vil oppnå målet ved eksponering mot flere investeringsstiler: (i) «Verdi»-strategiene ser etter investeringer som synes å være feilpriset i markedet og har potensial til verdiøkning når markedet korrigerer prisfeilen; (ii) «Momentum»-strategiene forsøker å utnytte tendensen til at et aktivums nylige trend fortsetter i den nære fremtid; (iii) «Carry»-

strategiene søker å utnytte tendensen til at aktiva med høyere avkastning gir bedre fortjeneste enn aktivtypene med lavere avkastning; (iv) «Defensiv»-strategiene søker å utnytte tendensen til at aktivtypene med lavere risiko og høyere kvalitet gir høyere risikojustert avkastning enn aktivtyper av høyere risiko og lavere kvalitet.

Fondet vil generelt bli forvaltet ved å allokere mer eller mindre til verdipapirer, land og valutaer, sett i forhold til referanseindeksen. For å utvide investeringsmulighetene vil fondet ha muligheten til å investere i verdipapirer utstedt i land og valutaer som ikke inngår i referanseindeksen.

En del av fondets aktiva kan eies i kontanter eller kortsiktige, kontantekvivalente investeringer, deriblant, men ikke begrenset til, kortsiktige investeringsfond. Fondet kan investere i kortsiktige instrumenter, så som statlige obligasjoner, innskuddssertifikater, pengemarkedsinstrumenter eller fond og andre lignende likvide instrumenter.

Fondet forvaltes aktivt, noe som betyr at investeringene utvelges etter investeringsforvalterens skjønn.

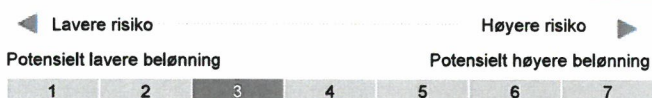
Fondet benytter databaserte handelssystemer for å minimere markedspåvirkning og redusere handelskostnader.

Du kan innløse din investering ved behov hver dag.

Det blir ikke utbetalt inntekter av dine andeler.

Det gis ingen garanti for at fondet vil oppnå investeringsmålene.

Risiko- og avkastningsprofil

Risiko- og belønningskategorien er beregnet basert på historiske data, som ikke nødvendigvis er noen pålitelig indikator på Fondets fremtidige risikoprofil.

Denne risiko- og belønningskategorien kan endres over tid og er ikke et mål eller en garanti.

Den laveste kategorien (dvs. kategori 1), betyr ikke en risikofri investering. Fondet er i kategori 3 på grunn av det lave omfanget og hyppighet av prisbevegelser (volatilitet) i de underliggende investeringene som fondet refererer til.

Det følgende utgjør tilleggsrisiko som ikke er omfattet av risiko- og avkastningskategorien.

Fondet kan benytte derivater i et forsøk på å redusere risiko (sikring) eller for investeringsformål, eller prøve å redusere valutakurssvingningene mellom fondets basisvaluta og andelsklassens valuta. Bruk av derivater vil ikke alltid oppfylle den tiltenkte hensikten og kan føre til svingninger i andelsprisene, noe som igjen kan resultere i tap for Fondet.

Fondet er eksponert mot valutamarkeder som kan være svært volatile. Det kan skje store prissvingninger i slike markeder på svært kort tid, og dette kan resultere i at din investering lider tap.

Fondet kan inngå ett eller flere derivater med en motpart. Det foreligger en risiko for at denne parten unnlater å foreta sine betalinger eller blir insolvent, noe som kan resultere i at fondet og din investering lider tap.

Fondet kan ha økt eksponering mot bestemte investeringer. Et fall i verdien av slike investeringer kan resultere i et forholdsmessig større tap for Fondet.

Fondet kan investere i obligasjoner, hvis verdi er avhengig av at utsteder kan oppfylle sine betalingsforpliktelser. Det er alltid en risiko for at utsteder ikke gjør dette, noe som kan resultere i at investeringene dine lider tap. Denne risikoen øker der fondet investerer i obligasjoner som ikke nødvendigvis er anerkjent, som er klassifisert som under investeringsgrad av store ratingbyråer eller er støttet av mer risikofylte aktiva, som for eksempel pantelån. I slike tilfeller øker risikoen for at investeringen din påføres tap.

Fondet er utsatt for renterisiko, da markedsverdien til verdipapirer med fast inntekt normalt faller når rentenivået stiger. I motsatt tilfelle vil markedsverdien til gjeldsinstrumenter normalt stige når rentenivået faller. Verdipapirer med lang løpetid har normalt større risiko enn verdipapirer med kort løpetid.

Din investering i fondet garanteres ikke og er utsatt for risiko. Du kan tape deler av eller hele din investering.

Fondet er avhengig av investeringsforvalterens prestasjoner. Hvis investeringsforvalteren presterer dårlig, vil verdien av investeringen din trolig bli negativt påvirket.

Mer informasjon om risiko generelt er å finne i avsnittet "Risikofaktorer" i prospektet.

Krogslund Cecilie
05/15/2019 14:08:40

Gebyrer

Gebyrene du betaler, brukes til å betale kostnadene ved å drive Fondet, herunder utgifter til markedsføring og distribusjon. Disse gebyrene reduserer potensiell vekst i investeringen.

Engangsavgifter som påløper før eller etter du investerer		Kontakt finansrådgiveren eller distributøren din for informasjon om eventuelle gebyrer de kan pålegge. Tallene for løpende gebyrer som vises her, er et anslag over de årlige gebyrene, ettersom det ikke finnes tilstrekkelig med historiske data. Det kan variere fra år til år. Fondets årsrapport for hvert regnskapsår vil inneholde nærmere opplysninger om de nøyaktige gebyrene. Transaksjonskostnader og resultathonorar for porteføljen, hvis aktuelt, er ikke inkludert. Det kan påløpe et konverteringsgebyr hvis du ønsker å bytte andelene mot andre andeler i AQR UCITS Funds. Dette gebyret vil bare bli belastet når åpningsgebyret for andelene som erverves er større enn åpningsgebyret for den opprinnelige andelsklassen. Konverteringsgebyret skal ikke overskride differansen mellom de to gebyrene. Mer detaljert gebyrinformasjon kan du finne i avsnittet ”Gebyrer og utgifter” i prospektet.
Åpningsgebyr	Ingen	
Avslutningsgebyr	Ingen	
Dette er det maksimale beløpet som kan trekkes fra pengene dine før de blir investert (åpningsgebyr) og før provenyet av investeringen blir utbetalt (avslutningsgebyr).		
Gebyrer tatt fra Fondet i løpet av et år		
Løpende gebyrer	0,17%	
Gebyrer tatt fra Fondet under visse spesifikke betingelser		
Resultathonorar	Ingen	

Tidligere utvikling

Det finnes ikke nok data for å gi en hensiktsmessig indikasjon på tidligere utvikling for investorene.

Tidligere resultater er ikke en pålitelig indikator for fremtidige resultater. Fondet ble lansert 2018. Andelsklassen ble lansert i 2018.

Praktisk informasjon

Depotmottaker er J.P. Morgan Bank Luxembourg S.A.

Eksemplarer av prospektet, siste årsrapporter og påfølgende halvårsrapporter (alle på engelsk) samt annen informasjon (inkludert de siste andelskursene) er gratis tilgjengelig på www.aqrucits.com.

Informasjon om forvaltningsselskapets oppdaterte retningslinjer for godtgjørelse, inkludert, men ikke begrenset til, en beskrivelse av hvordan godtgjørelse og fordeler beregnes, identiteten til de ansvarlige for tildeling av godtgjørelse samt fordeler og sammensetningen av godtgjørelsesutvalget, er tilgjengelig på www.fundrock.com/en/information/remuneration-policy, og en papirkopi er tilgjengelig kostnadsfritt på forespørsel.

Flere andelsklasser er tilgjengelig for dette Fondet – se prospektet for nærmere detaljer. Vær oppmerksom på at ikke alle andelsklasser kan bli registrert for distribusjon i din jurisdiksjon

Skatteregimet som gjelder for Fondet i Luxembourg kan påvirke din personlige skatteposisjon.

AQR UCITS Funds kan holdes ansvarlig utelukkende på grunnlag av uttalelser i dette dokumentet som er villedende, unøyaktige eller ikke i samsvar med de relevante delene av prospektet for fondet.

AQR UCITS Funds inneholder en rekke forskjellige Fond. Aktiva og gjeld for hvert Fond er adskilt ved lov. Prospektet og periodiske rapporter er utarbeidet for AQR UCITS Funds som helhet. Du kan søke om at andeler i dette fondet skal konverteres til andeler i andre fond innenfor AQR UCITS Funds. Det kan påløpe konverteringsgebyr ved en slik konvertering. Du finner mer informasjon om hvordan du kan konvertere andelene dine til andeler i andre fond under "Bytte mellom fond eller andelsklasser" i prospektet.

Dette fondet er godkjent i Luxembourg og står under tilsyn av Commission de Surveillance du Secteur Financier.

FundRock Management Company S.A. er godkjent i Luxembourg og står under tilsyn av Commission de Surveillance du Secteur Financier.

Denne nøkkelinformasjonen for investorer er korrekt per 16-02-2018.

AQR Global Aggregate Bond UCITS Fund, Andelsklasse: IAN4F, Nøkkelinformasjon for investorer, ISIN: LU1751697928 16-02-2018

Fund Name AQR Global Aggregate Bond UCITS Fund
Benchmark Bloomberg Barclays Global Aggregate Bond USD Hedged Index
Benchmark Identifier LEGATRUH Index
Inception Date 26.jan.18
Report Date 31.mar.19
NAV \$770 988 744

Summary Statistics	Fund	Benchmark
Number of Holdings	210,0	22971,0
Effective Duration	7,6	7,1
Maturity	15,5	16,9
Coupon	4,3	4,2
Yield-to-Maturity	3,8	3,2

Duration Buckets	Fund	Benchmark
0-5	8 %	20 %
5-10	45 %	30 %
10+	47 %	50 %

Maturity Buckets	Fund	Benchmark
0-5	2 %	15 %
5-10	44 %	24 %
10+	55 %	61 %

Sector Allocation	Fund	Benchmark
Government / Government-Related	75 %	73 %
Corporates	18 %	17 %
Securitized	7 %	10 %

Regional Exposures	Fund	Benchmark
European Core	41 %	16 %
European Peripheral	19 %	8 %
Japan	19 %	22 %
United Kingdom	1 %	8 %
United States	19 %	39 %
Other	1 %	7 %

Credit Allocation (S&P)	Fund	Benchmark
AAA	22 %	33 %
AA	22 %	19 %
A	30 %	34 %
BBB	25 %	14 %
BB	0 %	0 %
B	0 %	0 %
Short-term rated	0 %	0 %
Unrated	0 %	0 %

For Existing Investor Use Only

Past performance is not a guarantee of future performance results. All data is subject to change without notice.

Private and Confidential

This material cannot be used in a general solicitation or general advertising to offer or sell interest in its Funds. As such, this information cannot be included in any advertisement, article, notice or other communication published in any newspaper, magazine, or similar media or broadcast over television or radio; and cannot be used in any seminar or meeting whose attendees have been invited by any general solicitation or general advertising.

AQR does not make any representation or warranty, express or implied, as to the information's accuracy or completeness, nor does AQR recommend that the attached information serve as the basis of any investment decision. This document has been provided to you solely for information purposes and does not constitute an offer or solicitation of an offer, or any advice or recommendation, to purchase any securities or other financial instruments, and may not be construed as such. This document is intended exclusively for the use of the person to whom it has been delivered by AQR and it is not to be reproduced or redistributed to any other person. Please refer to the Fund's PPM for more information on risks and fees. Past performance is not a guarantee of future performance. All performance figures contained herein reflect the reinvestment of dividends and all other earnings, and represent unaudited gross estimates of realized and unrealized gains and losses prepared by AQR Capital Management, LLC ("AQR"). The performance decomposition above is solely for illustrative purposes and is estimated solely based on AQR's internal tracking of strategy levels. There is no guarantee as to the above information's accuracy or completeness. Past performance is not a guarantee of future performance results.

Existing investors are reminded of the confidentiality provisions contained in either (i) the Limited Partnership Agreement or (ii) the Subscription Agreement pursuant to which you agreed to take all necessary measures to preserve the confidentiality of confidential information furnished to you relating to your investment and not to use such confidential information for any purpose not directly related to your investment. You are hereby notified that this Risk and Return Analysis contains confidential information and is subject to the confidentiality provisions of these agreements. Gross performance results do not reflect the deduction of investment advisory fees, which would reduce an investor's actual return. For actual returns please refer to your custodian statements or information provided by your administrator. If you stop receiving statements from your Custodian please notify AQR Capital Management immediately.

This document is not research and should not be treated as research. This document does not represent valuation judgments with respect to any financial instrument, issuer, security or sector that may be described or referenced herein and does not represent a formal or official view of AQR.

There can be no assurance that an investment strategy will be successful. Historic market trends are not reliable indicators of actual future market behavior or future performance of any particular investment which may differ materially, and should not be relied upon as such.

The investment strategy and themes discussed herein may be unsuitable for investors depending on their specific investment objectives and financial situation. Please note that changes in the rate of exchanges of a currency may affect the value, price or income of an investment adversely.

There is a risk of substantial loss associated with trading commodities, futures, options and other financial instruments. Before investing or trading, investors and trading counterparties should carefully consider their financial position and risk tolerance to determine if the proposed trading style is appropriate. Investors and trading counterparties should realize that when trading futures, commodities and/or granting/writing options one could lose the full balance of their account. It is also possible to lose more than the initial deposit when trading futures and/or granting/writing options. All funds committed should be purely risk capital. Broad-based securities indices are unmanaged and are not subject to fees and expenses typically associated with managed accounts or investment funds. Investments cannot be made directly in an index.

AQR Capital Management, LLC

AQR Global Aggregate Bond UCITS Fund

Prepared at the specific request of Gabler

Rating exposures for non-government bonds as % of NAV and average spread duration for each rating class

Rating methodology identical to Bloomberg/Barclays, which is a composite rating based on ratings from Moody's, Standard and Poor's, and Fitch

Issuing country exposure as % of NAV for government bonds and average duration for each issuer

As of March 31, 2019

Past performance is not a guarantee of future performance

Please read important disclosures below.

Non government bonds

Rating	% of NAV	Average effective Spread Duration per rating class
AAA	0,0%	0,00
AA	0,0%	0,00
A	0,8%	6,78
BBB	13,6%	6,79
BB	0,1%	3,50
B	0,0%	0,00
CCC and lower	0,0%	0,00
NR	0,0%	0,00

Government bonds*

	Issuing country	% of NAV	Average effective Duration per issuing country
Norge	Norway	0,0%	0,00
Danmark	Denmark	0,0%	0,00
Finland	Finland	0,0%	0,00
Frankrike	France	10,1%	8,69
Hellas	Greece	0,0%	0,00
Irland	Ireland	0,0%	0,00
Italia	Italy	11,9%	5,76
Luxembourg	Luxembourg	0,0%	0,00
Nederland	the Netherlands	2,2%	8,04
Polen	Poland	0,0%	0,00
Portugal	Portugal	0,0%	0,00
Spania	Spain	10,3%	7,01
Storbritannia	UK	0,5%	8,92
Sverige	Sweden	3,3%	8,70
Tyskland	Germany	13,8%	7,45
Øvrige EU/EØS-land	Other EU/EEA countries	8,9%	9,03
Sveits	Switzerland	0,0%	0,00
USA	USA	19,9%	7,61
Japan	Japan	8,0%	17,76
Andre utenfor EU/EØS	Other non-EU/EEA countries	0,5%	17,40

* Includes physical government bonds and bond futures.

Performance Disclosures

This document has been provided to you solely for information purposes and does not constitute an offer or solicitation of an offer, or any advice or recommendation, to purchase any securities or other financial instruments, and may not be construed as such. This document is intended exclusively for the use of the person to whom it has been delivered by AQR and it is not to be reproduced or redistributed to any other person. Please refer to the Fund's Prospectus for more information on risks and fees. Past performance is not a guarantee of future performance.

Fund offering documents contain risk warnings that are specific to each fund. Investors should only invest in a fund once they have thoroughly reviewed the prospectus and Key Investor Information Document ("KIID") for the fund and carefully considered the relevant investment objectives, risks, charges and fees. Investors may wish to consult an independent financial advisor for personal and specific investment advice before investing.

There is a risk of substantial loss associated with trading commodities, futures, options and other financial instruments. Before investing or trading, investors and trading counterparties should carefully consider their financial position and risk tolerance to determine if the proposed trading style is appropriate. Investors and trading counterparties should realize that when trading futures, commodities and/or granting/writing options one could lose the full balance of their account. It is also possible to lose more than the initial deposit when trading futures and/or granting/writing options. All funds committed should be purely risk capital. Broad-based securities indices are unmanaged and are not subject to fees and expenses typically associated with managed accounts or investment funds. Investments cannot be made directly in an index.

This information set forth herein has been prepared and issued by AQR Capital Management (Europe) LLP, a U.K. limited liability partnership with its registered office at Glicks House, 5-6a Regent St, London, SW1Y 4LR, is authorized by the U.K. Financial Conduct Authority ("FCA"). This factsheet is a financial promotion has been approved by AQR Capital Management (Europe) LLP.

DNB

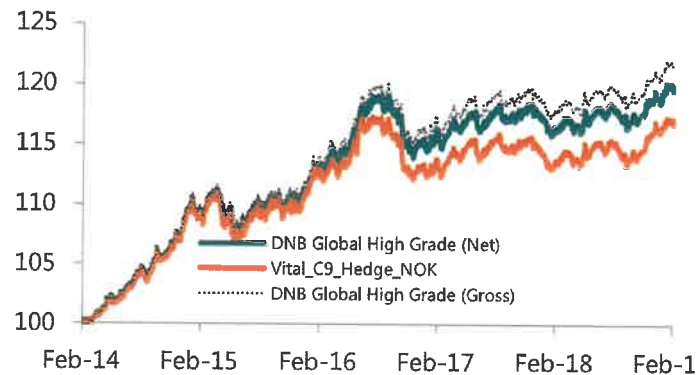
Asset Management

DNB Global High Grade

DNB Global High Grade

DNB Global High Grade 28.02.201

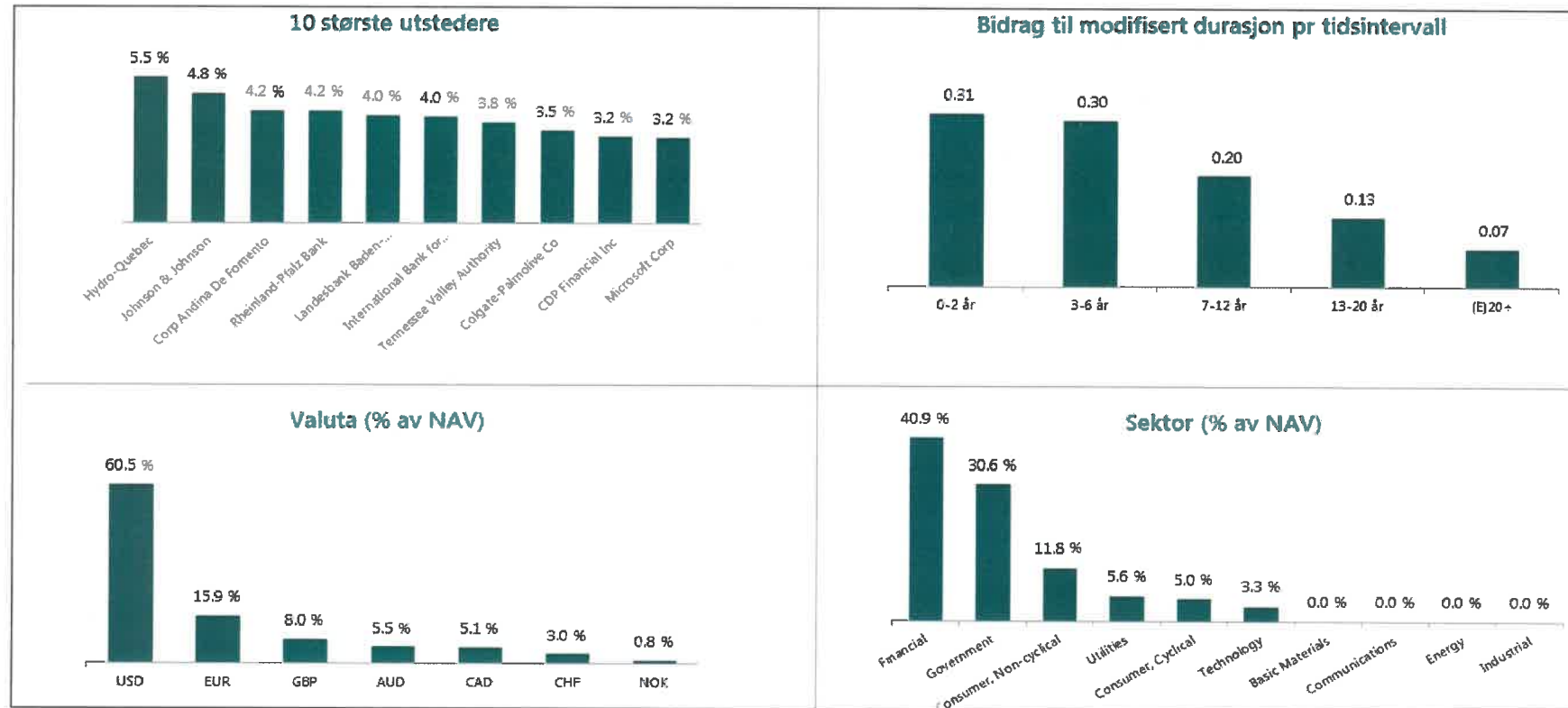
Nøkkeltall	Fond	Referanseindeks
Yield	2.4	1.2
Effektiv durasjon	6.8	6.9
Kredittdurasjon	5.6	6.9
Løpetid	7.3	8.8
Volatilitet (ex-ante annualisert)	2.8	2.9
Antall utstedere	40	
AUM (MNOK)	1,016	

Avkastning	Fond (netto)	Fond (brutto)	Referanseindeks	Relativ
MTD	-0.10 %	-0.07 %	-0.24 %	0.15 %
YTD	0.60 %	0.65 %	0.41 %	0.19 %
1 år*	2.77 %	3.08 %	2.85 %	-0.08 %
3 år*	1.88 %	2.18 %	1.19 %	0.68 %
5 år*	3.63 %	3.95 %	3.15 %	0.49 %
10 år*				
Siden oppstart *	3.91 %	4.22 %	3.46 %	0.45 %

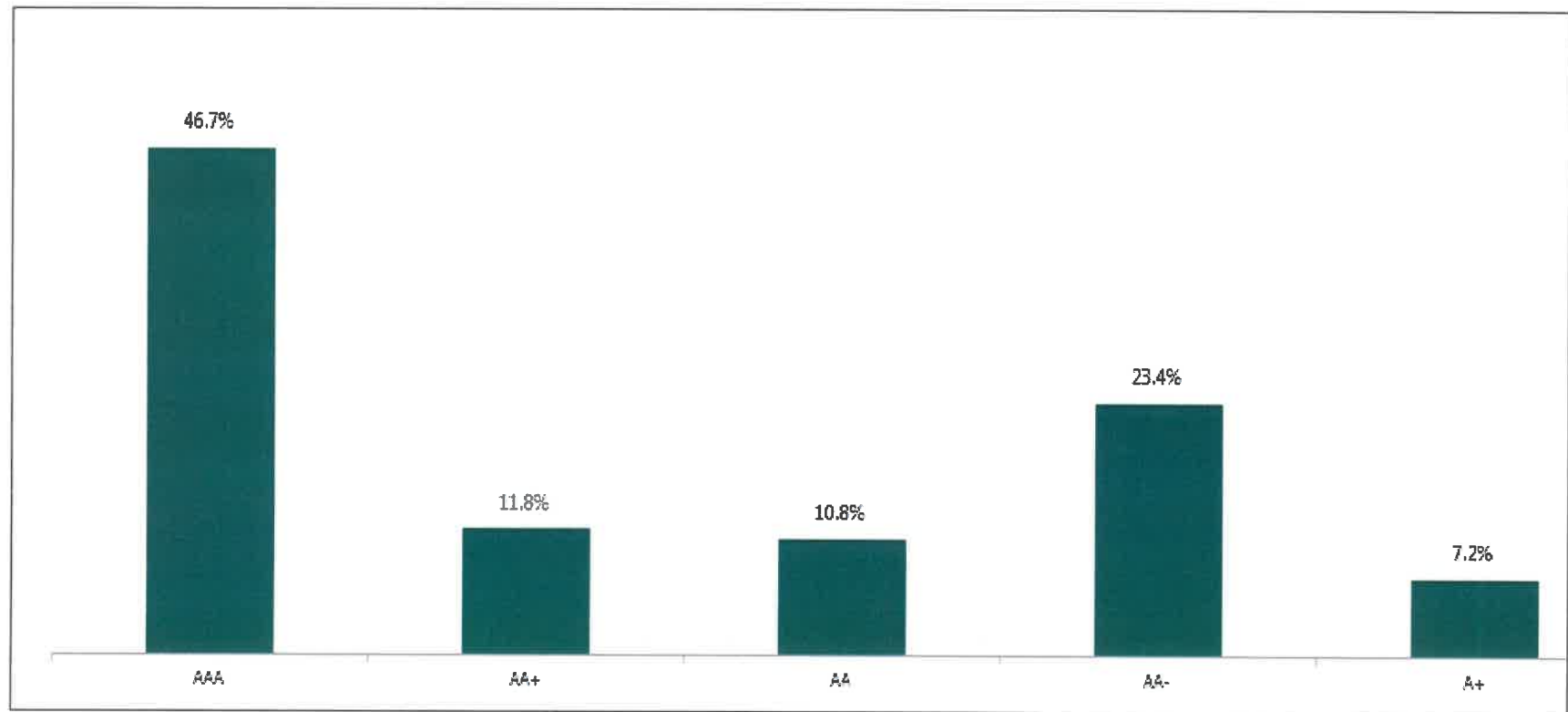
Avkastning per måned (%)

	Jan	Feb	Mar	Apr	May	Jun	Jul	Aug	Sep	Oct	Nov	Dec	YTD
2019	0.70	-0.10											0.60
2018	-0.95	-0.39	0.77	-0.49	0.97	-0.02	-0.12	0.40	-0.57	-0.08	0.31	0.99	0.78
2017	-0.40	1.17	-0.26	0.60	0.63	-0.66	0.20	1.09	-0.86	0.49	0.11	0.15	2.27
2016	1.75	1.07	0.56	-0.22	0.77	2.43	1.13	0.20	-0.15	-1.41	-1.85	0.36	4.65

Porteføljestruktur DNB High Grade 28.02.19

Ratingfordeling DNB Global High Grade

Sammenligning Global agg. med DNB Global High Grade, foil nr 1

Nøkkeltall

Stats	Global Agg	DNB Global High Grade
Mdur	7.0	6.8
Ttm	11.0	7.8
Avg. Rating	AA-	AA+
Worst drawdown	-4 %	-4 %

Govt/Corp	Global Agg	DNB Global High Grade
Govt	63 %	57 %
Corp	37 %	43 %
Sum	100 %	100 %

Landfordeling

Country	Global Agg	DNB Global High Grade
United States	39 %	39 %
Japan	17 %	0 %
France	6 %	7 %
United Kingdom	5 %	5 %
Germany	5 %	17 %
Italy	4 %	0 %
Canada	3 %	11 %
Spain	3 %	0 %
Supranational	2 %	9 %
Australia	2 %	5 %
Netherlands	2 %	1 %
S.Korea	1 %	0 %
Belgium	1 %	0 %
Switzerland	1 %	2 %
Sweden	1 %	1 %
Sum	92 %	95 %

Sammenligning Global agg. med DNB Global High Grade, foil nr 2

Ratingfordeling

Rating	Global Agg	DNB Global High Grade
AAA	8 %	46 %
AA+	31 %	12 %
AA	2 %	11 %
AA-	2 %	24 %
A+	18 %	7 %
A	3 %	0 %
A-	4 %	0 %
BBB+	7 %	0 %
BBB	4 %	0 %
BBB-	3 %	0 %
BB+	0 %	0 %
BB	0 %	0 %
BB-	0 %	0 %
#N/A	18 %	0 %
Sum	100 %	100 %

Valutafordeling

Currency	Global Agg	DNB Global High Grade
USD	45 %	60 %
EUR	25 %	20 %
JPY	17 %	0 %
GBP	5 %	7 %
CAD	2 %	5 %
KRW	1 %	0 %
AUD	1 %	5 %
CHF	1 %	3 %
Sum	97 %	100 %

Sammenligning Global agg. med DNB Global High Grade, foil nr 3

Løpetid

Year bucket	Global Agg	DNB Global High Grade
1	6 %	10 %
2	11 %	15 %
3	9 %	5 %
4	8 %	11 %
5	7 %	2 %
6	6 %	6 %
7	5 %	5 %
8	4 %	1 %
9	5 %	6 %
10	3 %	7 %
11	1 %	2 %
12	1 %	1 %
13	1 %	3 %
14	1 %	0 %
15	1 %	2 %
16	1 %	6 %
17	1 %	0 %
18	1 %	4 %
19	1 %	0 %
20+	23 %	14 %
Sum	100 %	100 %

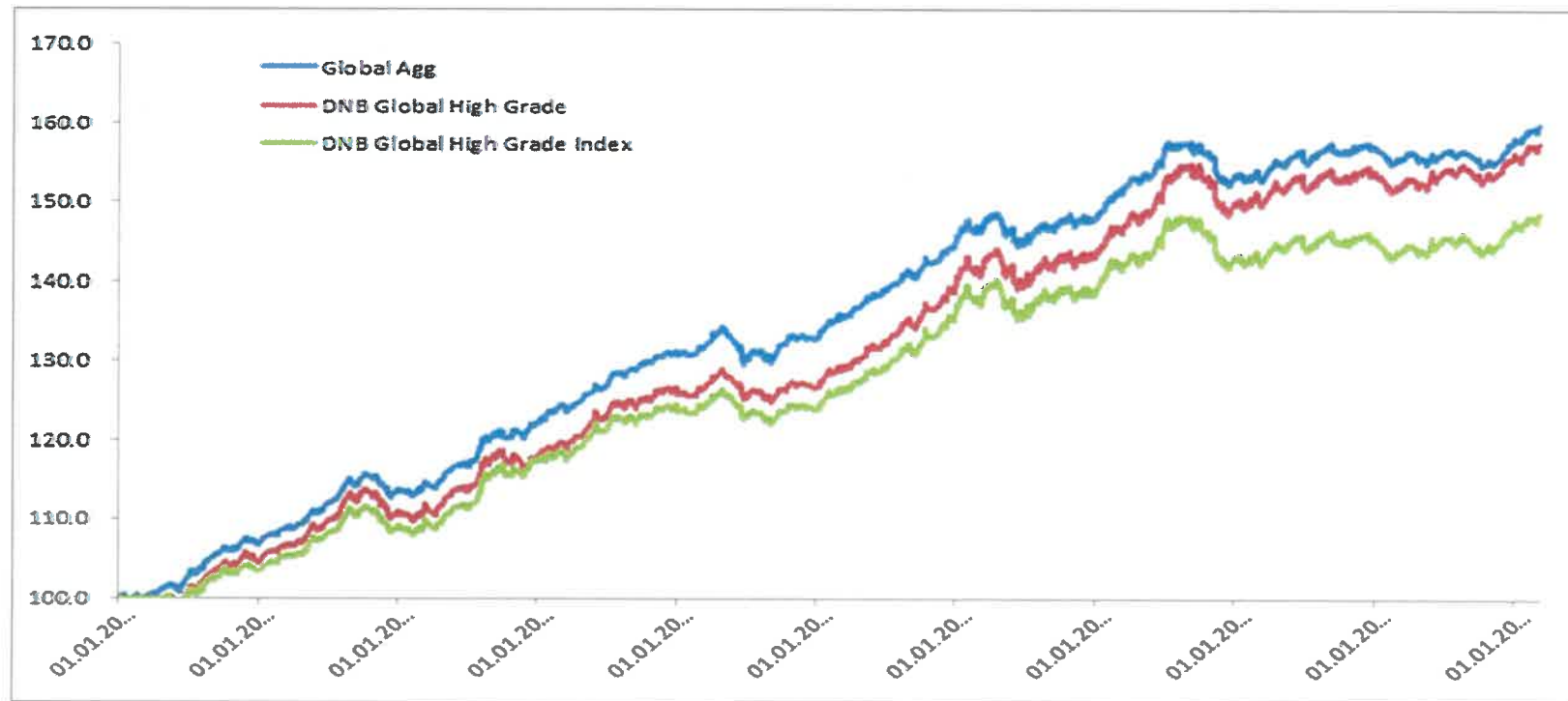
Sammenligning Global agg. med DNB Global High Grade, foil nr 4

Korrelasjon mot MSCI World og avkastning

Korrelasjoner	Global Agg	DNB Global High Grade	MSCI World
Global Agg		91 %	-29 %
DNB Global High Grade			-33 %
MSCI World			

Returns (gross, nok hedged, 11.03.2019)	Global Agg	DNB Global High Grade	DNB Global High Grade Index
2019	1.4 %	1.3 %	1.1 %
2018	0.4 %	1.1 %	1.0 %
2017	2.3 %	2.6 %	1.7 %
2016	3.9 %	5.0 %	3.5 %
2015	2.0 %	2.7 %	1.9 %
2014	9.1 %	10.0 %	9.7 %
2013	1.1 %	0.0 %	-0.5 %
2012	7.2 %	7.4 %	5.8 %
2011	7.6 %	6.3 %	7.9 %
2010	6.6 %	6.3 %	5.6 %
2009	6.7 %	4.3 %	3.2 %

Avkastningssammenligning

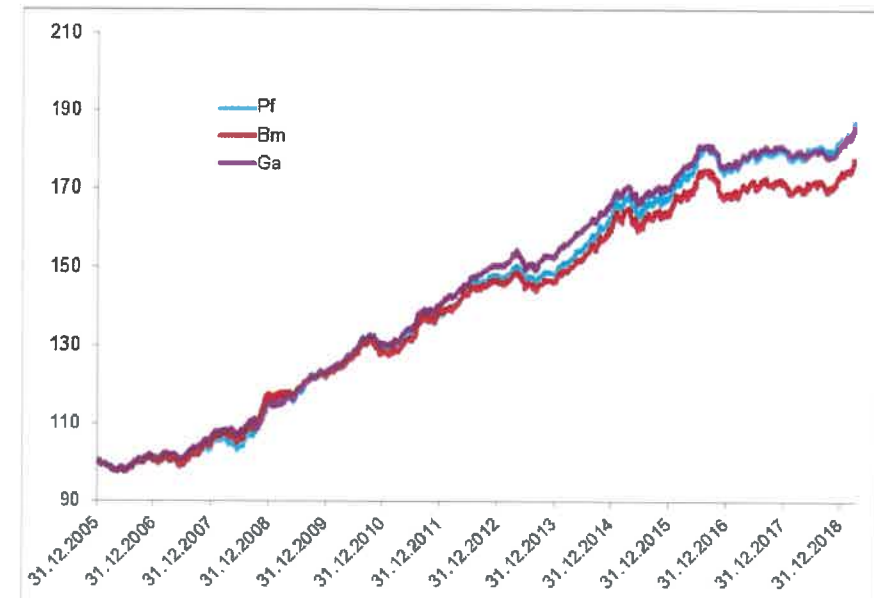
Sammenligning Global agg. med DNB Global High Grade, foil nr 4

(DNB Global High Grade startet som fond i 2014, men vi har historikk på samme mandat fra 2006)

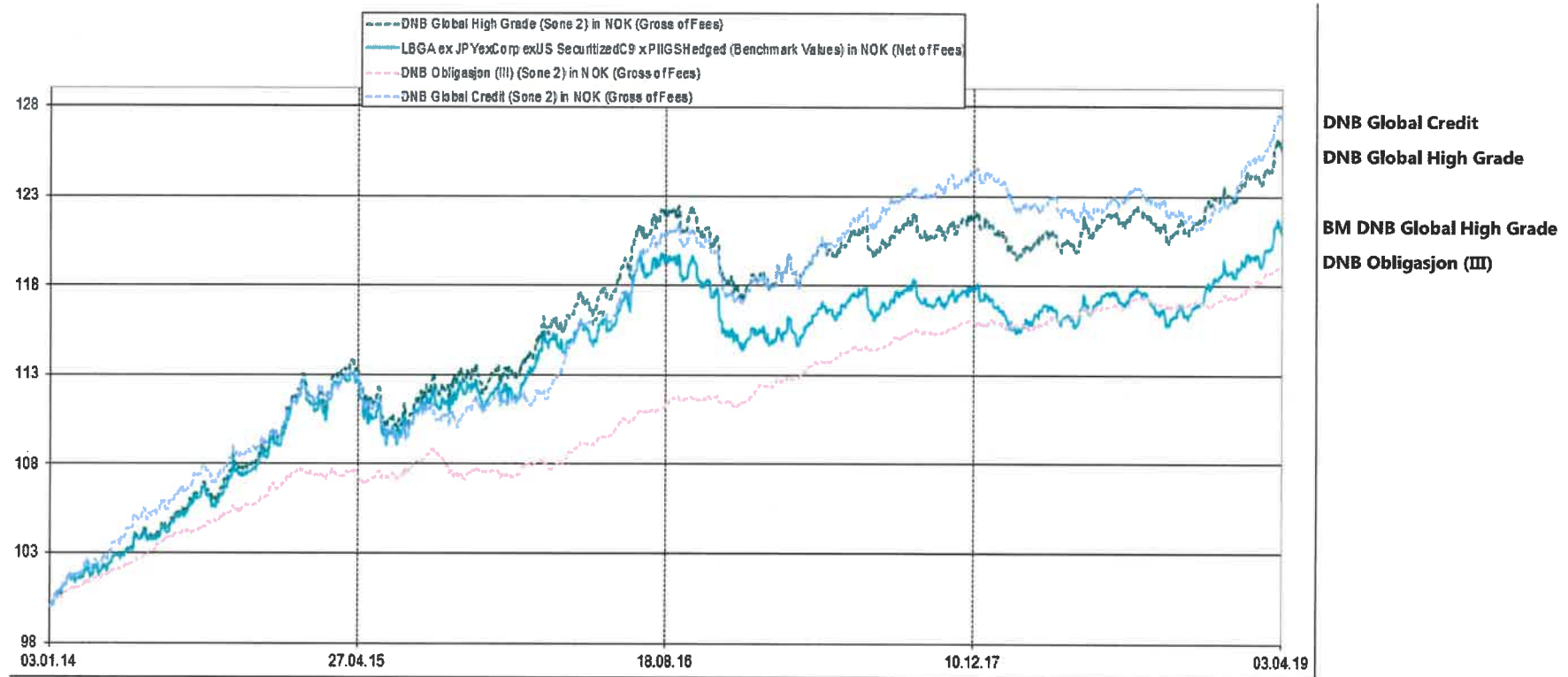
Bruttoavkastning, Benchmark og Global agg.

Year	Pf	Bm	Ga
2019	2.1 %	1.9 %	2.2 %
2018	1.1 %	1.0 %	0.4 %
2017	2.6 %	1.7 %	2.3 %
2016	5.0 %	3.5 %	3.9 %
2015	2.7 %	1.9 %	2.0 %
2014	10.0 %	9.7 %	9.1 %
2013	0.0 %	-0.5 %	1.1 %
2012	7.4 %	5.8 %	7.2 %
2011	6.3 %	7.9 %	7.6 %
2010	6.3 %	5.6 %	6.6 %
2009	4.8 %	3.8 %	6.5 %
2008	12.4 %	12.3 %	8.5 %
2007	3.4 %	4.0 %	4.6 %
2006	0.3 %	0.5 %	1.4 %

Bruttoavkastning, Benchmark og Global agg.

Sammenligning DNB Global High Grade, DNB Obligasjon (III) og DNB Global Credit. Bruttoavkastning

Renterisk på utvalgte rentefond før honorar 02.04.2019

Fond	Dato	Modifisert durasjon	Effektiv rente	Kredittdurasjon	Markedsverdi for fondet
DNB Likviditet (IV)	02.04.2019	0.17	1.73	1.40	8,653,135,809.44
DNB Likviditet 20 (IV)	02.04.2019	0.22	1.61	0.80	2,987,530,749.65
DNB Likviditet 20 (V)	02.04.2019	0.17	1.71	1.44	10,176,801,955.76
ST1X	28.03.2019	0.26	1.17	0.26	
DNB Aktiv Rente (II)	02.04.2019	0.39		3.18	6,319,433,356.92
DNB FRN 20	02.04.2019	0.15	1.93	3.18	7,025,356,261.89
DNB OMF	02.04.2019	0.16	1.57	3.69	1,110,124,323.28
DNB Kredittobligasjon	02.04.2019	2.44	2.51	3.68	6,900,313,889.79
DNB Obligasjon (III)	02.04.2019	2.46	2.68	4.69	20,011,463,225.46
DNB Obligasjon 20 (IV)	02.04.2019	2.70	2.27	3.83	3,421,708,548.50
ST4X	28.03.2019	3.02	1.31	3.01	
DNB High Yield	02.04.2019	0.97	7.06	3.40	12,177,609,663.33
DNB European Covered Bonds	02.04.2019	0.26	1.40	3.44	927,905,168.97
DNB Global Credit	02.04.2019	6.26	2.90	5.67	24,879,653,109.35
DNB Global Credit Short	02.04.2019	0.80	2.30	5.82	3,216,271,208.19
DNB Global High Grade	02.04.2019	6.76	2.50	6.13	1,196,130,213.98
DNB Global Treasury	02.04.2019	0.27	1.20	2.87	2,322,312,562.71

Forbehold

Denne presentasjonen er utarbeidet til internt bruk for klientene i **Wealth Management & Insurance**, et forretningsområde i DNB-konsernet. **Wealth Management & Insurance** består av fondsforvaltningsselskapet **DNB Asset Management AS**, øvrige selskaper i kapitalforvaltningsområdet i DNB-konsernet, **DNB Forsikring AS** og **DNB Livsforsikring AS**, samt divisjonene **Salg Sparing Pensjon**, **Salg Pensjon Bedrift** og **Private Banking** i **DNB Bank ASA**. Presentasjonen er utarbeidet til internt bruk for våre klienter. Innholdet er ikke produsert for offentlig publisasjon. Informasjonen kan derfor ikke gjengis uten samtykke.

Presentasjonen baserer seg på offentlig tilgjengelig informasjon og det garanteres ikke at informasjonen i presentasjonen er **presis, korrekt eller fullstendig**. Uttalelsene i presentasjonen reflekterer vår oppfatning på det tidspunkt presentasjonene ble utarbeidet, og vi forbeholder oss retten til å endre oppfatning uten varsel. Det skriftlige materiale som utdeles må ses i sammenheng med hva som sies muntlig under presentasjonen. Selskapene i **Wealth Management & Insurance** påtar seg intet ansvar for verken direkte eller indirekte tap som skyldes forståelsen av og/eller bruken av denne presentasjonen.

Denne presentasjonen er ikke et tilbud eller anbefaling om kjøp eller salg av finansielle instrumenter. Det gjøres oppmerksom på at det presenterte produktet innebærer investeringsrisiko, som inkluderer muligheten for tap av hele eller deler av det investerte beløp. Tidligere avkastning er ingen garanti for fremtidig avkastning.

DNB Bank ASA og/eller andre selskaper i DNB-konsernet eller ansatte og/eller tillitsvalgte i konsernet kan handle med eller ha posisjoner i omtalte eller beslektede instrumenter, eller yte finansielle råd og banktjenester i denne forbindelse. Regler om konfidensialitet og andre interne regler begrenser utvekslingen av informasjon mellom ulike enheter i DNB. Ansatte i Forretningsområdet **Wealth Management & Insurance** som har utarbeidet denne presentasjon, kan derfor være forhindret fra å bruke og/eller være kjent med slik informasjon som måtte finnes i andre selskaper i DNB-konsernet og som kan være relevante for denne presentasjonen.

Asset Management

Nøkkelinformasjon

Dokumentet gir nøkkelinformasjon om dette verdipapirfondet. Dette er ikke markedsføringsmateriell. Informasjonen er lovpålagt for å hjelpe deg til å forstå fondets kjennetegn og risikoen ved å investere i fondet. Du anbefales å lese nøkkelinformasjonen så du kan ta en velfundert beslutning om du vil tegne andeler i fondet.

KLP Statsobligasjon

ISIN: NO0010502131
KLP Kapitalforvaltning AS
Organisasjonsnummer:
968437666

Målsetting og investeringsstrategi

Målsetting: KLP Statsobligasjon har som mål å gi høyest mulig avkastning innenfor fondets investeringsrammer.

Investeringsstrategi: KLP Statsobligasjon er et aktivt forvaltet obligasjonsfond som investerer i norske statsobligasjoner. Gjennomsnittlig rentebinding/durasjon i fondet vil normalt ligge mellom tre og syv år. Renterisikoen kan således være høy, men fondet har ingen kreditrisiko. Alle investeringer gjøres i samsvar med KLP-fondenes retningslinjer for ansvarlige investeringer.

Referanseindeks: Fondets referanseindeks er DnB Stat Alle.

Samfunnsansvar: Alle investeringer gjøres i samsvar med KLP-fondenes retningslinjer for ansvarlige investeringer.

Utbytte: Fondets skattemessige resultat deles ut til andelseierne. Resultatet tildeles i form av nye andeler per. 31. desember hvert år.

Handel: Fondsandeler kan normalt handles alle virkedager, forutsatt at relevante børser er åpne. Ved tegning av andeler før kl. 13.00 får du fondskurs samme dag, så fremt vi har mottatt betaling på fondets konto samt nødvendig dokumentasjon. Ved innløsning før klokken 13.00 får du fondskurs samme dag. Utbetaling i forbindelse med innløsning vil normalt skje innen tre virkedager. Minsteinnskudd ved første tegning er 3.000 kroner. Månedlige spareavtaler er tilgjengelig fra 500 kroner pr. måned.

Risiko- og avkastningsprofil

Risikoskalaen ovenfor viser sammenhengen mellom risiko og mulig avkastning ved investering i fondet. Fondets risikonivå er basert på svingninger i fondets kurs siste fem år. Der fondets historikk er kortere enn fem år, er fondets referanseindeks benyttet.

Historiske tall er ikke en sikker indikator for fondets fremtidige risikonivå. Fondets risikonivå kan endre seg over tid. Risikonivå 1 innebærer ikke at investeringen er risikofri. Uvanlige markedsforhold eller uforutsette hendelser kan føre til større kurssvingninger enn risikonivået indikerer.

Følgende risikofaktorer er ikke dekket av indikatoren, men er av vesentlig betydning for fondet: kreditrisiko, forvalterrisiko, likviditetsrisiko, operasjonell risiko og motpartsrisiko.

Kreditrisiko er risikoen for at en låntaker eller bank ikke kan oppfylle sine forpliktelser, som for eksempel å betale løpende renter eller å tilbakebetale lånet.

Forvalterrisiko er risikoen for at forvalter oppnår en lavere avkastning enn referanseindeksen, som følge av avvik fra denne.

Likviditetsrisiko er risikoen for at fondets plasseringer ikke kan bli omsatt innen rimelig tid til gjeldende markedspris.

Operasjonell risiko er risikoen for tap som følge av svikt i interne prosesser, menneskelige feil eller systemfeil.

Motpartsrisiko er risikoen for at en megler, depotbank eller annen motpart ikke kan oppfylle sine forpliktelser, som for eksempel å utbetale verdien av en derivatkontrakt.

Kostnader

Det årlige forvaltningshonoraret som betales til forvaltningsselskapet, dekker kostnader i forbindelse med forvaltning, administrasjon og markedsføring. Forvaltningshonoraret reduserer fondets avkastning.

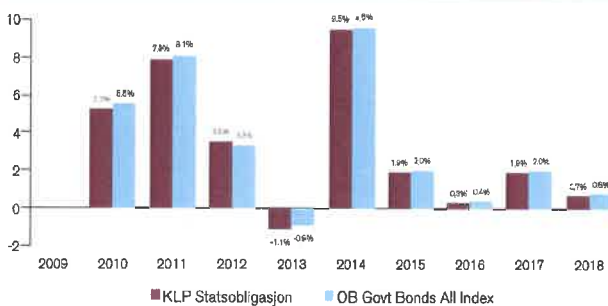
Kostnader som belastes ved kjøp og salg.

Tegningsgebyr	0,00%
Innløsningsgebyr	0,00%
Årlige kostnader	
Løpende kostnader	0,10%
Resultatavhengig gebyr	-

I fond med tegnings- og innløsningsgebyrer, går disse i sin helhet til å dekke fondets transaksjonskostnader ved verdipapirhandel.

Fondet benytter svingprising for å dekke fondets transaksjonskostnader i forbindelse med kjøp og salg av andeler.

Historisk avkastning

Historisk avkastning er ingen garanti for framtidig avkastning. Framtidig avkastning vil bl.a. avhenge av markedsutviklingen, forvalters evne til å følge markedet, fondets risiko, samt kostnader ved tegning, forvaltning og innløsning. Avkastningen kan bli negativ som følge av kurstap.

Fondet er denominert i NOK.

Praktisk Informasjon

Depotmottaker: Handelsbanken NUF avdeling av Svenska Handelsbanken AB er depotmottaker for dette fondet.

Mer informasjon: Mer informasjon om fondet finnes på norsk i prospekt, vedtekter, halvårsrapporter og årsrapporter. Alt er tilgjengelig kostnadsfritt på vår nettside (www.klp.no). For ytterligere informasjon, kontakt oss på tlf. 55 54 85 00 eller fond@klp.no.

Kursinformasjon: Fondets verdi beregnes daglig basert på markedsverdien av de verdipapirene fondet eier. Fondskursen publiseres på Oslo Børs, i ledende aviser og hos Morningstar.

Skattelovgivning - for privatpersoner: Når fondet går med skattemessig overskudd, utbetales utbytte ved årsskiftet i form av nye andeler (antall andeler i fondet øker) til de som er andelseiere pr. 31.12. Dette regnes som skattepliktig inntekt på linje med renteinntekter. Verdien av andelene blir lagt til kostprisen slik at andelseieren ved senere salg av andelene skal unngå dobbelbeskatning. På grunn av dette vil fondets avkastning for året som helhet se negativ ut, men andelseieren har altså fått flere andeler uten å betale for dette.

Ansvarsfraskrivelse: KLP Kapitalforvaltning kan kun holdes ansvarlig for opplysninger i nøkkelinformasjonen som er villedende, unøyaktig eller inkonsistent i forhold til opplysninger i prospektet.

Fondsinformasjon: Fondets minsteinnskudd ved første tegning er 3 000 kr. Månedlig spareavtale er tilgjengelig fra 500 kr. pr. måned.

Jan Erik Tønnessen

Fra: Mattis Sveine <Mattis.Sveine@klp.no>
Sendt: mandag 1. april 2019 16:32
Til: Jan Erik Tønnessen
Emne: FW: Cultiva - Reallokering Obligasjoner og Eiendom

Hei

Ref din e-post.

Minner om at vi KLP-fondene er selgere, ikke rådgivere. Alt jeg skriver i denne mailen må sees i lys av det.

Et meget interessant mandat for oss. Vi foreslår at dere bruker to byggeklosser:

For statsobligasjoner: KLP Statsobligasjon

For selskapsobligasjoner: KLP Obligasjon Global I

En sammenligning av norske vs internasjonale statsobligasjoner som investeringsobjekt:

Det er to hovedgrunner til å velge internasjonale fremfor norske statsobligasjoner: likviditet og diversifisering. Med tanke på likviditet er det ifølge mine kolleger på norske renter intet problem med likviditet i det beløp dere ønsker å investere. Enhver norsk obligasjonsmegler kan omgående stille pris på enhver norsk statsobligasjon (enkeltpapir) for dette beløpet.

Også under finanskrisen i 2008 var det ikke på noe tidspunkt problemer med likviditeten i norske statsobligasjoner. Med andre ord kan vi anse likviditetsproblemet som lite relevant for dere.

Ved utelukkende å investere i norske obligasjoner får dere i teorien en dårligere likviditet. På den annen side er det en betydelig bedre kredittkvalitet i det norske fondet. Norge er ett av de få land i verden med kredittrating AAA (samtlige land i verden med AAA-rating er Norge, Sverige, Danmark, Tyskland, Nederland, Luxembourg, Sveits, Canada, Australia og Singapore. Et veldiversifisert internasjonalt obligasjonsfond er slik sett nærmest forpliktet til å ha en dårligere kredittkvalitet enn en investering i et norsk statsobligasjonsfond. Litt enkelt formulert; ved å diversifisere seg fra en norsk statsobligasjonsportefølje går man fra et land med 400% av BNP som tilgodehavende på utlandet til land som har 100% av BNP i statsgjeld.

Vi har sammenlignet tall pr 27.3. i år for den norske statsobligasjonsindeksen Oslo Børs statsobligasjonsindeks (OB Govt Bonds All Index), med den internasjonale indeksen Bloomberg Fiscal Strength Global Treasury Majors Custom Tilt: 35% Country Cap. Den norske referanseindeksen hadde da en durasjon på 4,75 (øker den 2. april til så vidt i overkant av 5) mens den internasjonale var 8,26. Tilsvarende var løpende effektiv rente for de to referanseindeksene 1,36% (Norge) mot 1,43% (internasjonalt, valutasikret til NOK). Valutasikringen er gjort på en måneds basis (den måten vi internt benytter ved valutasikring). Gitt at dette var to fond ville min personlige konklusjon vært at man fikk en vesentlig høyere renterisiko uten å få noen signifikant høyere rente.

Ved å velge internasjonale statsobligasjoner istedenfor norske påtar man seg en motpartsrisiko på valutasikring. Dette gjelder for øvrig også for den valutasikringen som dere har i deres valutasikrede aksjeinvesteringer samt for KLP Obligasjon Global I.

KLP Statsobligasjon:

Fondet ble etablert i mai 2009. Det er et aktivt fond som utelukkende investerer i norske statsobligasjoner. Fondets referanseindeks er Oslo Børs statsobligasjonsindeks (OB Govt Bonds All Index), indeksen som tidligere ble kalt SBA – Stat Benchmark Alle. Fondet har en forvaltningskapital på 6,2 mrd kr. Pr 31.03.2019 hadde fondet en løpende effektiv rente på 1,39% og en durasjon på 4,67.

KLP Statsobligasjon er et aktivt forvaltet fond.

Fondets forvaltere:

Harald Riise-Hanssen (f. 1959), porteføljeforvalter

Handelsøkonom, Handelsakademiet
32 års bransjeerfaring, ansatt i KLP siden 2000
Tidligere arbeidserfaring:
Obligasjonsmegler, Sparebanken Nor (DNB)
Forvalter, Fondsforvaltning AS
Forvaltet KLPs rentefond siden 2000

Phillip Øksnes (f. 1979), porteføljeforvalter

MA Economics & Finance, MSc Economics, MBA Finance
12 års bransjeerfaring, ansatt i KLP siden 2006
Tidligere arbeidserfaring:
Porteføljeforvalter, KLP
Mid office, KLP
Forvaltet KLPs rentefond siden 2018

KLP Statsobligasjon faktaark:

<https://www.klp.no/bedrift/fond/klp-fondene/klp-statsobligasjon>

KLP Obligasjon Global I:

Fondet er et rent internasjonalt kredittfond som utelukkende investerer i internasjonale (ingen norske) selskapsobligasjoner. Fondet ble etablert i mai 2007, og har en forvaltningskapital på 53 mrd kr. Fondets referanseindeks er Barclays Global Agg. Corp. SR. Pr 31.03.2019 hadde fondet en løpende effektiv rente på 3,37% og en durasjon på 6,11.

KLP Obligasjon I benytter en kvantitativ forvaltningsmetodikk. Fondet søker en nøytral eksponering i de 80 største navnene i indeksen, i samtlige sektorer som inngår i indeksen samt en nøytral renterisiko i forhold til referanseindeksen (følger indeksen durasjon). Fondet har investert i ca 1.600 obligasjoner fordelt på ca 540 utstedere (referanseindeksen består av ca 8.900 obligasjoner utstedt av ca 1.450 forskjellige selskaper)

Fondets forvaltere:

Egil Dingsør (1964) porteføljeforvalter.

22 års bransjeerfaring.
Ansatt i KLP 1995-1997 samt siden 2000.
Sivøk, NHH
AFA, NHH
Master i Finans, NHH

Børge Hernes (1976) porteføljeforvalter.

12 års bransjeerfaring.
Ansatt i KLP siden 2002.
Master samt Bachelor i finansiell økonomi fra Handelshøyskolen BI.

Nikolai Larsen Bredal (1988) porteføljeforvalter.

4 års bransjeerfaring.
Ansatt i KLP siden 2013.
Bachelor i økonomi og administrasjon fra Høgskolen i Oslo
Master i økonomi og administrasjon (siviløkonom) fra NHH.

KLP Obligasjon Global I faktaark:

<https://www.klp.no/bedrift/fond/klp-fondene/klp-obligasjon-global-i>

To: Mattis Sveine <Mattis.Sveine@klp.no>
Cc: Erling Valvik <erling@cultiva.no>
Subject: Cultiva - Reallokering Obligasjoner og Eiendom

Mattis,

Cultiva har nå mottatt råd fra ekstern rådgiver om ny allokering knyttet til obligasjoner og eiendom. Vår nye obligasjonsportefølje (ikke inkludert pengemarked) skal utgjøre ca NOK 570 millioner.

Obligasjonsporteføljen skal på aggregert basis tilsvare Bloomberg Barclays Global Agg Index. Det vil si at Cultiva ønsker en eksponering på (minimum) 60% i statsobligasjoner og 40% i selskapsobligasjoner, og vi aksepterer endret nivå på porteføljens rente- og kreditturasjonen.

Når det gjelder sammensetningen av den totale obligasjonsporteføljen vil vi anta at KLP kan foreslå to porteføljensammensetninger av både egne (og eksterne?) fond basert på følgende to forutsetninger:

1. Cultivas totale obligasjonsportefølje ligger så tett som mulig opp mot BBGAgg.
2. Cultivas totale obligasjonsportefølje settes sammen mer i tråd med SPU's nåværende valg (hvor eksponering i statsobligasjoner i forgjeldede land nedtones gjennom BNP-veking), og hvor Cultiva også kan akseptere norske statsobligasjoner (som jo er utelukket hos SPU).

Vi ønsker derfor at KLP kan komme opp med forslag til fond, sammensetning og tilhørende prising under de to alternativene over.

Vi hadde satt pris på respons innen 12. april.

Med vennlig hilsen

Jan Erik Tønnessen

Porteføljeforvalter og prosjektrådgiver
 Vestre Strandgate 27, Havnekvartalet, Kristiansand
 Postboks 494, 4664 Kristiansand
 Telefon: +47 9280 9970
 E-post: jet@cultiva.no
www.cultiva.no og www.cultivaekspres.no

Konfidensiell

Storebrand Eiendomsfond Norge KS

Presentasjon i forbindelse med salg av andeler i
Storebrand Eiendomsfond Norge KS

28. august – 24. september 2018

Storebrand Eiendomsfond Norge KS (SEN KS)

- Introduksjon
- Investeringsstrategi
- Avkastning
- Formalia
- Oppsummering

Vedlegg:

- Mer om SEN KS
- Eiendomsporteføljen
- Markedsutvikling
- Eiendom som aktivklasse

Norges ledende eiendomsfond

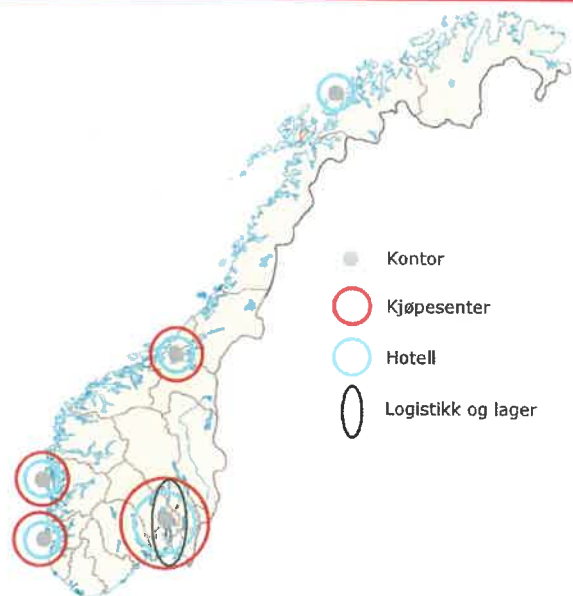
- Veldiversifisert portefølje med lang gjenværende leietid og solide leietakere
- Ubelånt fond på ~12,3 mrd. etablert i 2010
- Løpende avkastning på 4,5% etter forvaltningshonorarer
- Eiendomsinvestering med et av Norges ledende miljøer
- Storebrand Liv – eier 28% av fondet
- Kvartalsvis utbytte

Arcus sitt hovedkontor, lager og produksjonslokale på Gjelleråsen

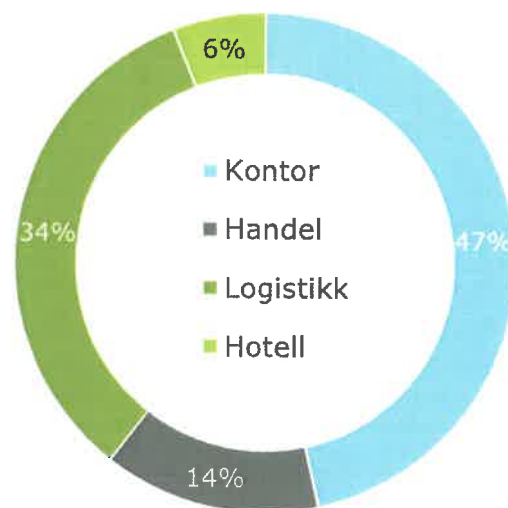
Investeringsstrategi

- Ferdigutviklede og likvide eiendommer
- Lange leiekontrakter med solide leietakere og diversifisert leietakermiks
- Eiendommer med sentral beliggenhet:
 - kontorer i stor-Oslo og større norske byer
 - kjøpesenter
 - lagerbygg
 - hotell i Norge
 - parkering stor-Oslo

Porteføljeoversikt

- Diversifisert portefølje
- 18 moderne bygg
- Størrelse NOK ~12,3 mrd.
- Direkte netto avkastning 4,5%*
- Solide leietakere
- Vektet gjenværende leietid 9,8 år

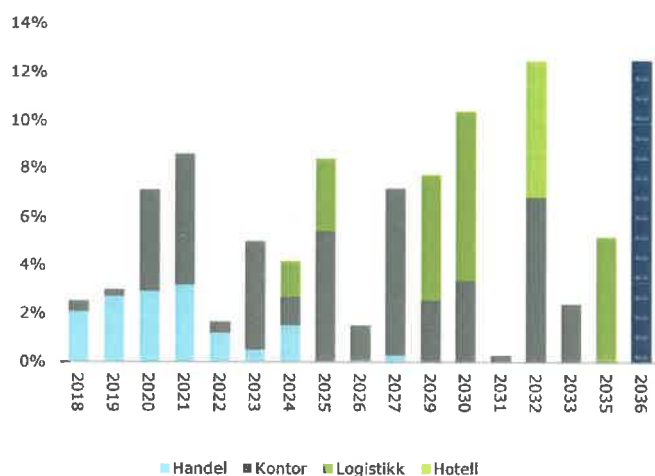

* Prognose 2018 etter forvaltningshonorar

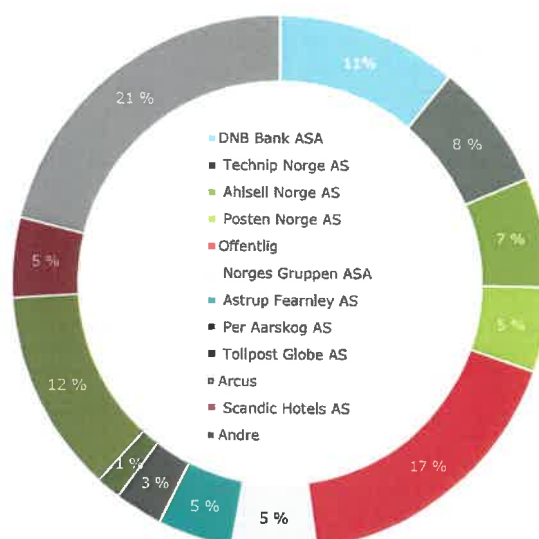
5

Solide leietakere med lang gjenværende leietid

Vektet gjenværende leietid 9,8 år

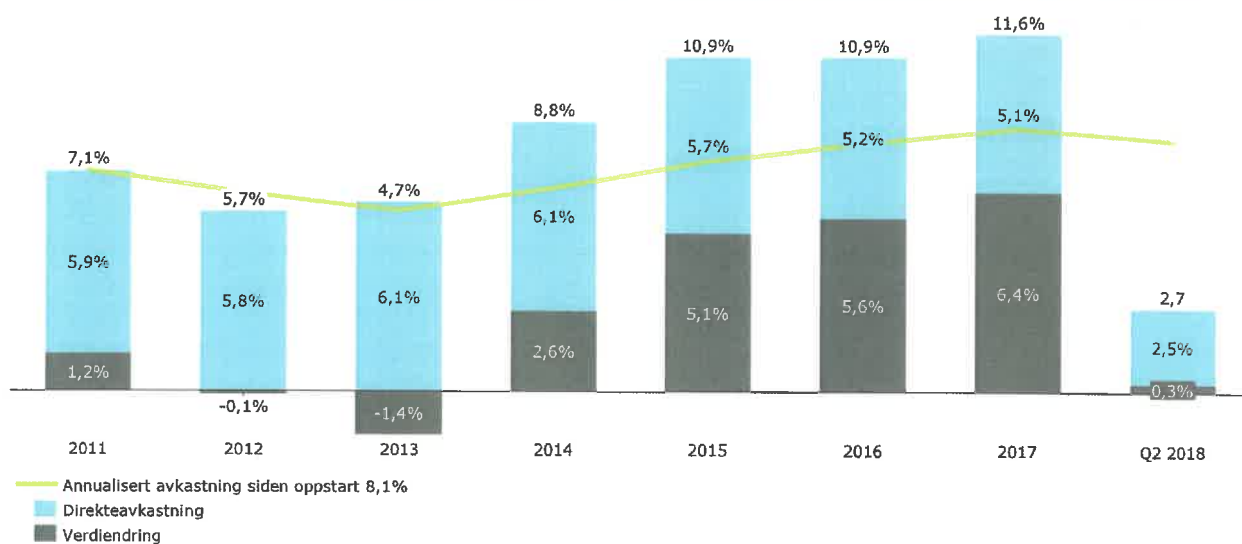

Godt diversifisert leietakermiks

6

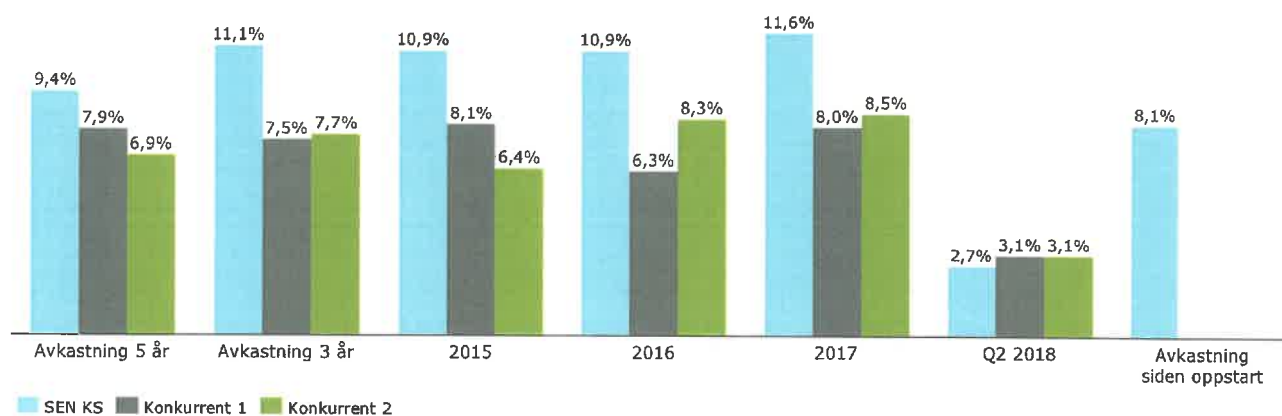
Avkastningshistorikk

Alle tall er etter forvaltningskostnader, dvs. avkastning til investor

7

Avkastning SEN KS sammenlignet mot konkurrenter

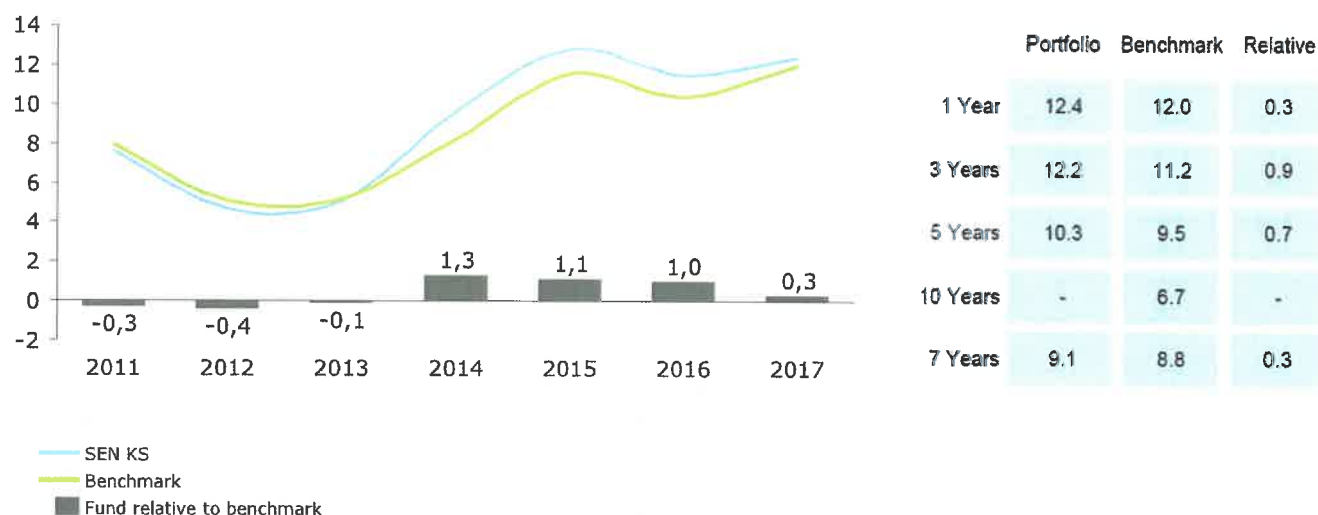

Årvisert avkastning
 - 3 år gjelder 2015-2017
 - 5 år gjelder 2013-2017

Kommentar:
 Hittil i år har våre konkurrenter hatt større verdiutvikling enn oss, pga. svært godt utleie i 1 halvår

8

Markedsavkastning til lavere risiko enn benchmark (IPD Norge)

9

storebrand

Mandat

Allokering innen eiendomssegmenter	Min	Max
Kontor i Stor-Oslo og større norske byer	30 %	70 %
Handelseiendom i Sør-Norge	10 %	40 %
Lagerbygg	10 %	40 %
Hotell i Oslo og større norske byer	0 %	20 %
Annet	0 %	10 %

ENKELTRISIKO

SENs portefølje skal være diversifisert på flere enkelteiendommer og enkeltleietakere:

- Størrelse på enkelteiendommer skal ikke overstige 15 % av totalporteføljen på anskaffelsestidspunkt.
- Eksponering mot enkeltleietaker skal ikke overstige 15 % av samlede leieinntekter, med unntak av statlig leietaker.
- Vektet gjenværende leietid for porteføljen skal være minimum 5 år.

SEN vil søke solide leietakere og dermed lav leietakerrisiko. En jevn fordeling av leiekontraktsforfall skal tilstrebes.

10

storebrand

Logistikk eiendommen på Våler er avtalt solgt 01.01.19

- UNIL – har meddelt at de vil kjøpe tilbake distribusjonslageret og benytter seg av sin opsjon i henhold til avtale.
- Salgspris er avtalt i kontrakt med justering for KPI og ligger i området MNOK 470-475 mill.
- Vi har allerede hatt et oppstartsmøte og lagt framdriftsplan.

11

Kompetent forvalterteam

Storebrand Eiendom har til sammen 32 ansatte.

Truls Nergaard – Leder Eiendom

- Leder Storebrand Bank fra 2010-2015
- Tidligere styremedlem i Storebrand Eiendom AS
- Tidligere styreleder i Storebrand Eiendomsfond Norge KS
- 20 års erfaring fra DNB, bla ledet utlånsvirksomheten Eiendom & Entreprenør

Andreas Henriksen Lerg – Investeringsjef

- Storebrand fra 2010
- Erfaring innen investering, kjøp, salg, og verddivurdering av næringsseidendom
- Siviløkonom fra Handelshøyskolen i Nordland

Ellen Christine Endresen – Økonomidirektør

- Storebrand fra 2009
- Revisjonssjef i Handelsbanken, senior manager i KPMG og manager i PWC
- Statsautorisert revisor, autorisert finansanalytiker, MBA i finans

Sveinung Lindaas – COO

- Storebrand fra 1981
- Bred erfaring fra Storebrand, innenfor livsforsikring og pensjon og leder for Storebrands Lean-program
- Siviløkonom fra NHH

Enza Mola Sundbye – Direktør handel

- Storebrand fra 2009
- Innkjøpsjefs- og salgansvarlig Bjørklund Norges AS
- Solid og lang erfaring innenfor salg, markedsføring, regnskap og IKT

Thorleif Halden – Eiendomssjef

- Storebrand fra 2011
- Forsvarsbygg MOOF som avdelingsingeniør og har ellers allsidig erfaring fra eiendoms- og byggbransjen
- Ingeniør

Jon Fredrik Berg – Eiendomssjef

- Storebrand siden 1991
- Master i International Management fra University of Denver, Siviløkonom

12

Oversiktlig honorarstruktur

Forvaltningshonorar:

- Årlig forvaltningshonorar 0,60 %* belastes kvartalsvis basert på verdijustert egenkapital (VEK)
- Ved nytteleie uten bruk av ekstern megler mottar forvalter 15 % av første års leie. Ved fornyelse av eksisterende kontrakt eller bruk av ekstern megler mottar forvalter tilvarende 5 %
- Forvalter kan fakturere direkte kostnader knyttet til porteføljen eller enkelteiendommer

Andre kostnader:

- Tegningshonorar 1,25 % av VEK til dekning av kjøpsomkostninger

* Det beregnes merverdiavgift av Forvalters honorarer iht. gjeldende lovgivning. Selskapet er frivillig registrert for uteleie av fast eiendom iht. § 2-3 i Lov om Merverdiavgift, og vil få et forholdsmessig fradrag for inngående merverdiavgift.

Exit-muligheter

- Selskapsandelene er fritt omsettelige, gitt tiltredelse av Selskapsavtalen
- Det er Storebrand Livsforsikrings intensjon å bidra til annenhåndsomsetning i fondet gjennom å erverve selskapsandeler som kommer for salg
- Innløsningskurs er VEK fratrasket 1,25 % slik at den innløsende eier dekker salgsomkostningene
- Fondet kan i de første 10 årene fra ikrafttredelsesdatoen ikke oppløses med mindre samtlige eiere samtykker
- Etter 10 år kan oppløsning besluttet ved 2/3 flertall i selskapsmøtet. Ved beslutning om oppløsning skal selskapets eiendeler avhendes snarest mulig og senest innen to år etter at oppløsning ble besluttet, med mindre dette vil være til åpenbar og vesentlig skade eller ulempe for eierne

Oppsummering

- Eiendomsfond tilpasset institusjonelle investorer
- Umiddelbar eksponering mot en veldiversifisert og ferdigutviklet portefølje i Norge
- Moderne bygg med solide leietakere
- Eiendomsportefølje på NOK ~12,3 mrd.
- 4,5 %* direkteavkastning
- 9,8 år gjenværende leietid

* Prognose 2018 etter forvaltningshonorar

15

 storebrand

Vår visjon:
Våre kunder anbefaler oss

 storebrand

Forbehold:

Avtaleverk kan avvike fra betingelser og opplysninger gitt i denne presentasjonen.

16

 storebrand

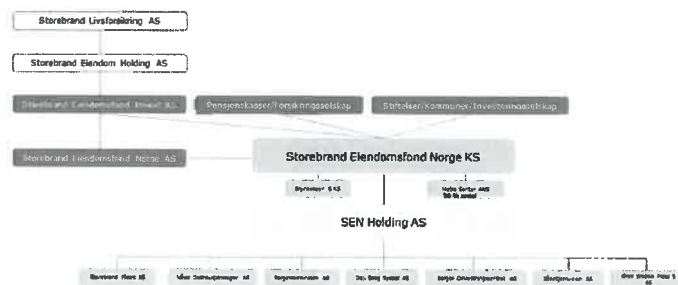

Vedlegg

- Mer om SEN KS
- Lovgivning
- Eiendomsporteføljen
- Eiendom som aktivaklasse

Selskapsstruktur

- Kommandittselskap (KS). Klassifiseres som direkteiet eiendom iht kapitalforvaltningsforskriften
- Ansvar begrenset til innskutt kapital
- Tilnærmet skattetransparent struktur - skatteposisjon overføres til investors hånd pga. KS og intern belåning
 - Rentefradragsbestemmelser medfører en viss skattebelastning
- Eierandel Storebrand Livsforsikring og eksterne investorer hhv. 28/72 prosent

Rapportering til andelseiere

- Kvartalsrapport
- Estimert VEK rapporteres senest tredje virkedag etter månedsslutt
- Endelig VEK/kvartalsrapport senest seks uker etter kvartalsslutt
- Kvartalsvis utdeling av løpende avkastning med valgfri reinvesteringsadgang

Eiendomsforvaltning med ledende forvaltningsmiljø

Storebrand Eiendom forestår den fullstendige forvaltningen av fondet og eiendommene:

- **Eiendomsforvaltning**
Forvalter ivaretar selskapets interesser, herunder utleie og reforhandling av leieavtaler, oppfølging av leietakere og markedskontakt, samt evaluering og oppfølging av driftsselskap som forestår drift og teknisk forvaltning av eiendommene
- **Investering**
Forvalter skal, i den utstrekning dette følger av særskilt instruks fra styret i selskapet, forestå all investeringsaktivitet
- **Porteføljestrategi (investeringsstrategi)**
Forvalter bistår selskapet i utarbeidelse av porteføljestrategi
- **Fondsadministrasjon**
Forvalter forestår all administrasjon og daglig drift av selskapet

AIF-loven regulerer alternative investeringsfond

- Lov 20. juni 2014 nr. 28 om forvaltning av alternative investeringsfond (AIF-loven)
- Loven regulerer 'forvaltning' og markedsføring av 'alternative investeringsfond'
- Alternative investeringsfond:
 - Innretning for kollektiv investering og som innhenter kapital fra et antall investorer med sikte på å investere kapitalen i henhold til en definert investeringsstrategi til fordel for investorene
- Det er knyttet en del krav til organisering for å sikre armlengdes avstand og uavhengig kontroll
 - Gjennom forvalter har Storebrand Eiendomsfond Norge KS inngått depotmottakeravtale med DnB
- I loven er det også en rekke krav til informasjon som skal gis investor FØR investering og underveis i investeringsperioden
 - Storebrand Eiendomsfond Norge KS har laget en informasjonspakke der den formelle informasjonen som skal gis FØR investering fremgår.
 - Øvrig informasjon gis i årsregnskap og kvartalsrapporter

Eiendomsporteføljen

Eiendomsporteføljen

- 47 prosent kontoreiendom

Nydalsveien 36

Kjøpsdato: Fjerde kvartal 2010
 Utleibart areal: 8.489 m²
 Byggeår / senest rehabilitert: 1995
 Beliggenhet: Nydalen, Oslo

Nydalsveien 38

Kjøpsdato: Fjerde kvartal 2010
 Utleibart areal: 3.562 m²
 Byggeår / senest rehabilitert: 1995 / 2009
 Beliggenhet: Nydalen, Oslo

Gullhaug Torg 2B

Kjøpsdato: Fjerde kvartal 2010
 Utleibart areal: 7.487 m²
 Byggeår / senest rehabilitert: 1959 / 1993
 Beliggenhet: Nydalen, Oslo

Grev Wedels Plass 9

Kjøpsdato: Tredje kvartal 2011
 Utleibart areal: 29.417 m²
 Byggeår / senest rehabilitert: 1992/2001
 Beliggenhet: Oslo kommune

Brynsalléen 6

Kjøpsdato: Tredje kvartal 2011
 Utleibart areal: 19.183 m²
 Byggeår / senest rehabilitert: 2000
 Beliggenhet: Oslo kommune

Philip Pedersens vei 7

Kjøpsdato: Tredje kvartal 2015
 Utleibart areal: 26.217 m²
 Byggeår / senest rehabilitert: 2015
 Beliggenhet: Bærum kommune

 storebrand

Eiendomsporteføljen

- 47 prosent kontoreiendom
- 6 prosent hoteleierendom

Solheimgaten 7A-E

Kjøpsdato: Første kvartal 2016
 Utleibart areal: 43.437 m²
 Byggeår / senest rehabilitert: 2013
 Beliggenhet: Solheimsviken, Bergen

Lagårdsveien 44

Kjøpsdato: Fjerde kvartal 2017
 Utleibart areal: 15.000 m²
 Byggeår / senest rehabilitert: 2012
 Beliggenhet: Paradis, Stavanger

Fornebu Hotell

Kjøpsdato: Fjerde kvartal 2016
 Utleibart areal: 19.020 m²
 Byggeår / senest rehabilitert: 2012
 Beliggenhet: Fornebu, Bærum

Eiendomsporteføljen

- 34 prosent logistikk

Våler Distribusjonslager

Kjøpsdato: Fjerde kvartal 2010
Utleibart areal: 22.516 m2
Byggeår / senest rehabilitert: 2010
Beliggenhet: Våler kommune

Bergerterminalen

Kjøpsdato: Fjerde kvartal 2010
Utleibart areal: 42.330 m2
Byggeår / senest rehabilitert: 2009
Beliggenhet: Skedsmo kommune

Deli Skog Sydøst

Kjøpsdato: Fjerde kvartal 2010
Utleibart areal: 21.100 m2
Byggeår / senest rehabilitert: 2010
Beliggenhet: Moss kommune

Berger Omlastingssentral

Kjøpsdato: Fjerde kvartal 2010
Utleibart areal: 5.600 m2
Byggeår / senest rehabilitert: 2010
Beliggenhet: Skedsmokorset

Bånttjernveien 12-15

Kjøpsdato: Fjerde kvartal 2010
Utleibart areal: 38.300 m2
Byggeår / senest rehabilitert: 2010
Beliggenhet: Ullensaker

Destilleriveien 11

Kjøpsdato: Andre Kvartal 2018
Utleibart areal: 51.885
Byggeår / senest rehabilitert: 2012
Beliggenhet: Nittedal Kommune

 storebrand

Eiendomsporteføljen

- 14 prosent handel

Østfoldhallene

Kjøpsdato: Fjerde kvartal 2010
Utleibart areal: 31.618 m2
Byggeår / senest rehabilitert: 2010
Beliggenhet: Fredrikstad kommune

Østfoldhallen Big Box

Kjøpsdato: Fjerde kvartal 2010
Utleibart areal: 15.438 m2
Byggeår / senest rehabilitert: 2010
Beliggenhet: Fredrikstad kommune

Metro Kjøpesenter

Kjøpsdato: Første kvartal 2012
Utleibart areal: 27.259 m2
Byggeår / senest rehabilitert: 1988 / 2008
Beliggenhet: Lørenskog kommune

 storebrand

- Vedlegg:
 - Markedsutvikling
 - Eiendom som aktivaklasse

27

 storebrand

Kort om markedet

- Makro
 - Arbeidsledighet (AKU) 3,9%
 - KPI 2,4% (12 mnd. rullerende)
- Gjennomsnittlig kontorledighet i Oslo ligger rundt 6,5 %, og den antas å bunne ut på nivåer rundt 5,0 % i 2020. Leieprisene forventes derfor å stige med 5-10 % per år i 2018 og 2019. Fra 2020 forventes imidlertid en økning i netto tilførsel i nye kontorarealer som vil føre til at ledigheten beveger seg noe opp og at leieprisveksten avtar. Vi har høy utleiegrad i porteføljen, over 98% utleid.
- Prognose for 2018 ca. 70 mrd. Per q2 er det omsatt for 30 mrd. Det ble omsatt næringseiendom for rundt 85 mrd. i 2017.

Transaksjoner i q2:

- Arcus sitt hovedkontor kjøper SEN KS MNOK 1.705
- Yrabygget budaksept rundt MNOK 800 (yield ~4,1-4,2)
- Fyrstikkalleen 1 budaksept (yield ~4,2)
- Alnakjøpesenter (yield ~4,3-4,4)

Transaction activity

Monthly volumes (NOKbn)

Kilde: Pangea

HQ Yara International – Modern office building Oslo CBD west

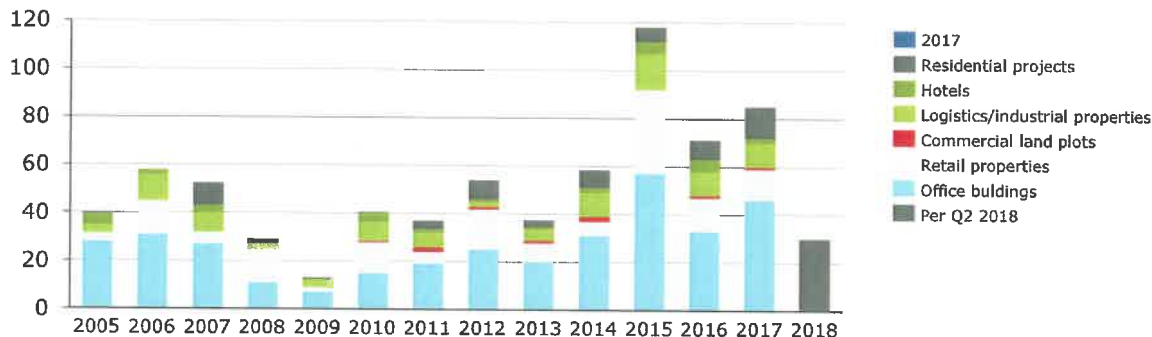
 storebrand

Markedsutvikling 2. kvartal

Transaksjonsvolum kommersiell eiendom

(Kjøp over NOK 50 millioner inkludert)

NOK Mrd.

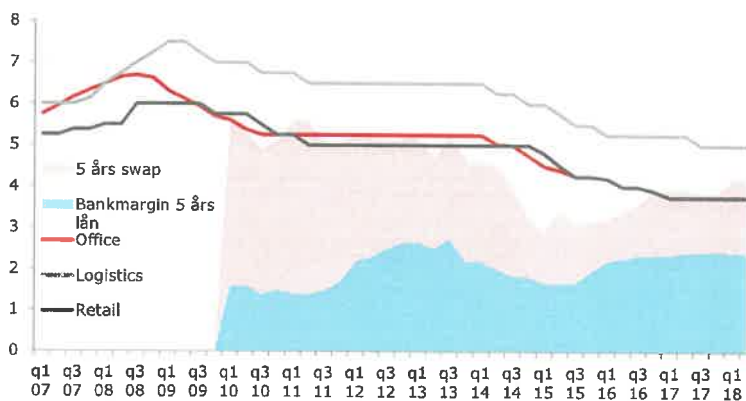
Kilde: Akershus Eiendom

- I 2017 ble det omsatt næringseiendom for rundt NOK 85 mrd.

storebrand

Markedsutvikling 2. kvartal

Oslo Prime Yield levels, 2010-2018

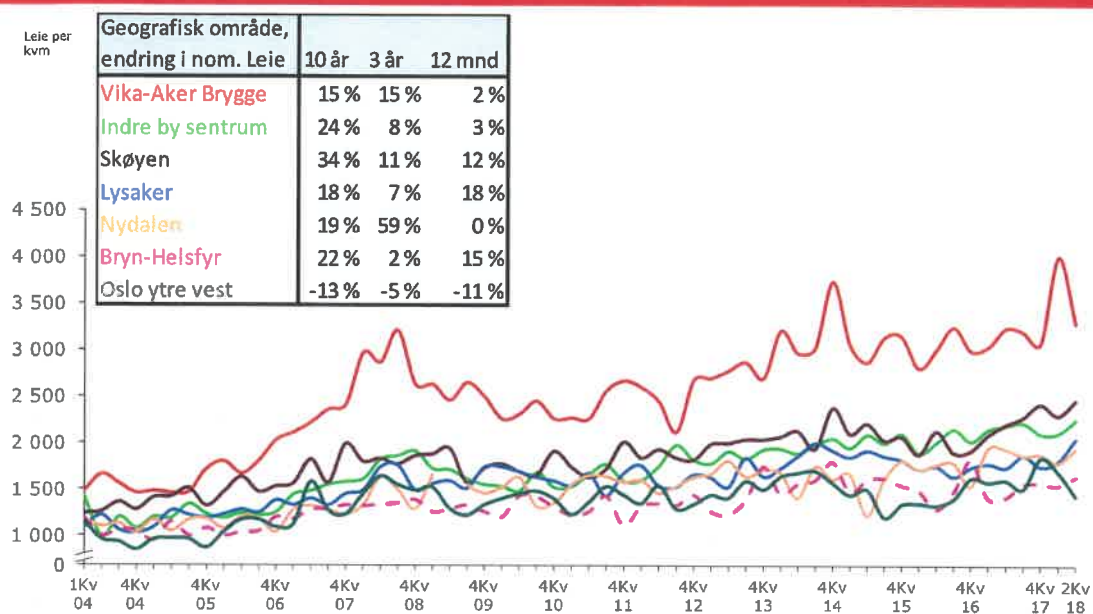

Kilde: Akershus og Unlon

- Prime yield kontor ligger rundt 3,75% per 30.06.18.
- Samlet finansieringskostnad på et 5 års lån med 65% belåning er på 4,23%
- Bankmarginen utvikler seg relativt flatt, mens 5 års swap økte relativt kraftig på starten av året med ca. 40 punkter fra 1,4% til 1,8%

Markedsutvikling 2. kvartal

Leiepriser - nominelle priser (ex Indre by, Oslo ytre øst og syd)

storebrand

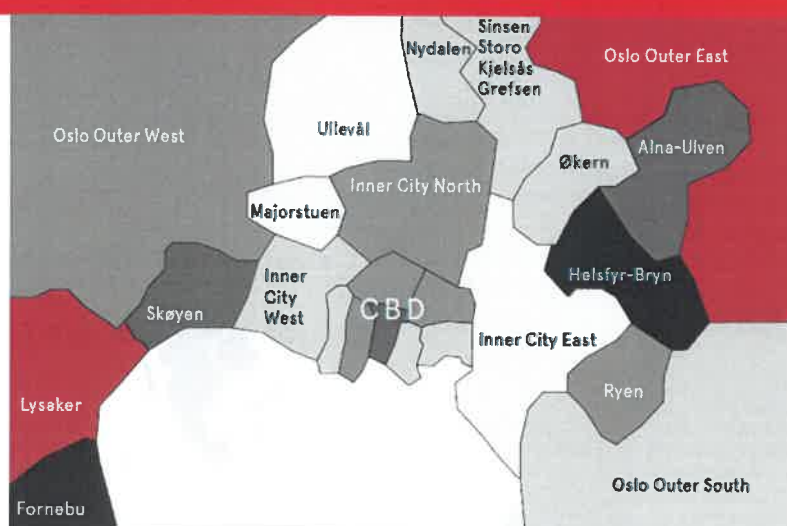
Markedsutvikling 2. kvartal

Ledighet kontor Oslo

Ledighetsnivået i Oslo er per Q2 2018 på litt under 7,0%.

- Ca. 4.7% ledighet i sentrum.

Forventning om lavere ledighet de nærmeste årene 2018 6,5%, 2019 5,5%, 2020 5%

Source:
Akershus Eiendom

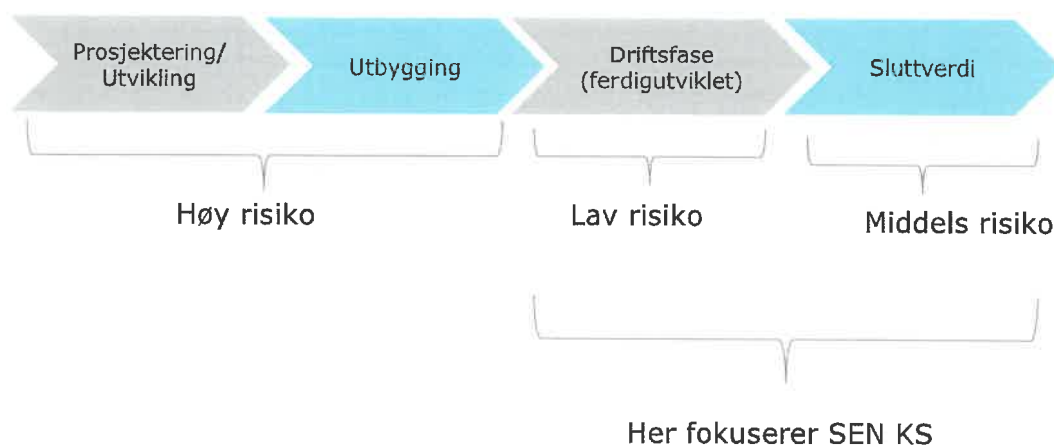
storebrand

Eiendom som aktivaklasse

33

 storebrand

Verdikjede i en eiendomsinvestering

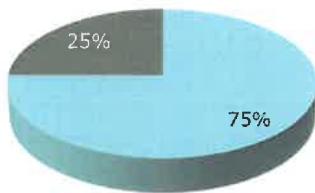

34

 storebrand

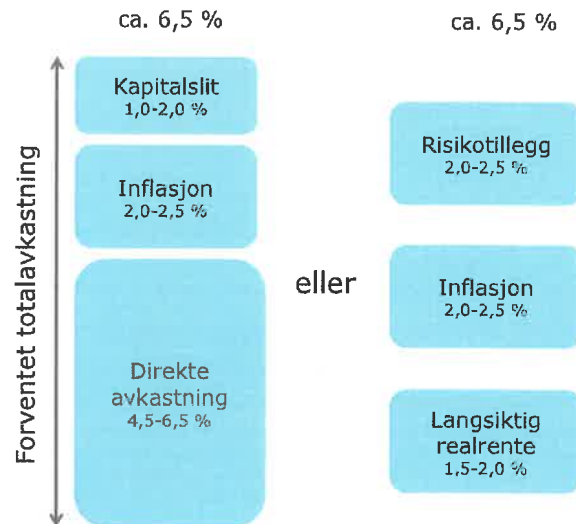
Egenskaper ved eiendom som aktivaklasse

Forventet totalavkastning

25% Verdiendring utover direkte avkastning "aksjeliknende"

75% Direkte (løpende) avkastning "obligasjonsliknende"

35

Egenskaper som eiendom tilfører investeringsporteføljen

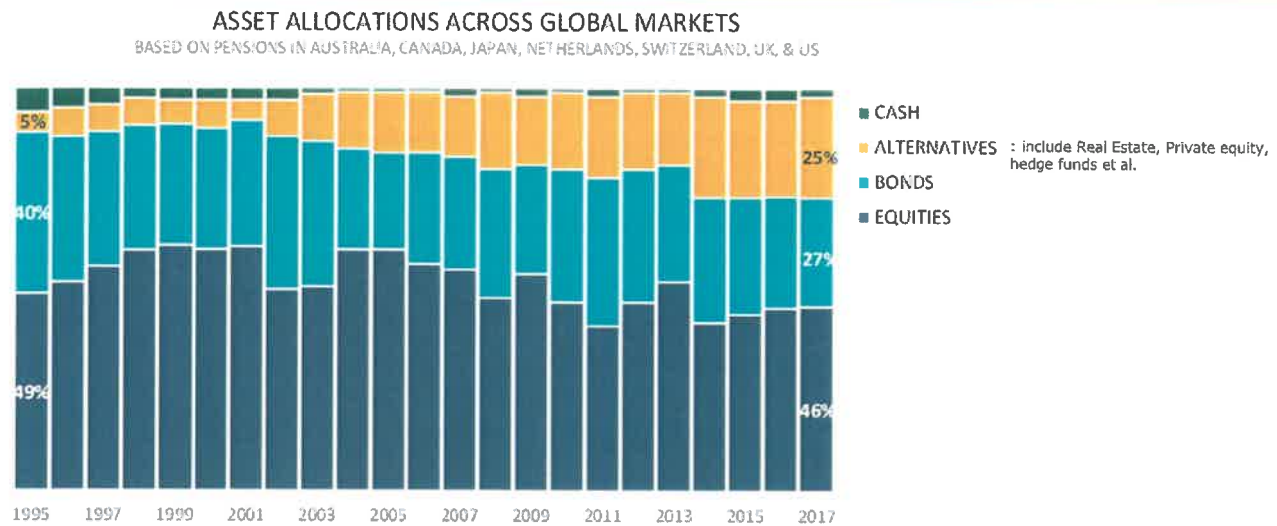
FEATURE	PERCEIVED BENEFITS
1 RETURN	Historically attractive return characteristics driven by income return and scope for capital appreciation
2 DIVERSIFICATION	Potential diversification benefits relative to other asset classes and within the specific asset class
3 INCOME YIELD /CASH FLOW	Real estate tends to generate relatively high cash flows supported by lease structures
4 INFLATION LINKAGES	Some real estate assets have explicit or implicit inflation linkages and are perceived to be potential hedges against inflation
5 DURATION	Relatively long duration cash-flows

MSCI Source: MSCI, Towers Watson, Preqin, OECD

36

3

Real Estate is the largest component of alternative investments, representing ~35%

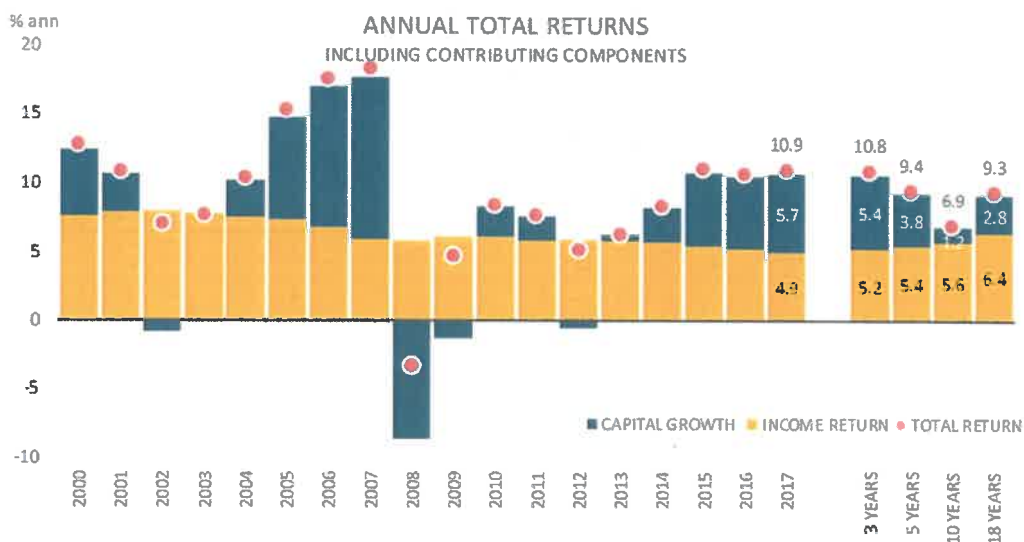
MSCI

Source: MSCI, Willis Towers Watson, Global Pension Assets Study

37

storebrand

Norway Real Estate returns in a historical context

MSCI

Source: MSCI

38

storebrand

Strong property returns in Norway

■ EQUITIES
■ BONDS
■ REAL ESTATE

NORWAY MULTI ASSET CLASS PERFORMANCE ANNUALIZED RESULTS AS OF DECEMBER 31, 2017

MSCI

Source: Equities & Real Estate: MSCI, Bonds: J.P. Morgan

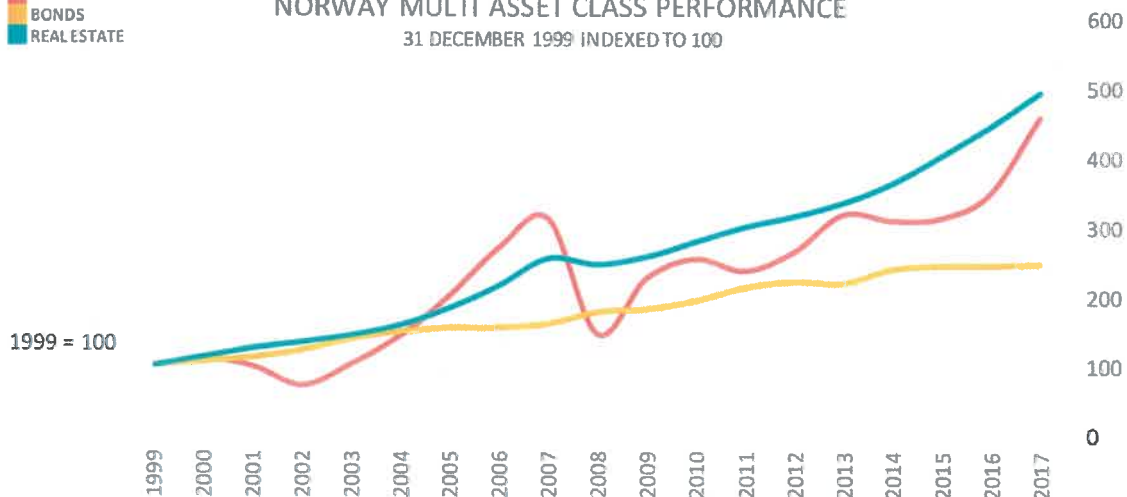
39

storebrand

Real Estate has outperformed equities since 2008

■ EQUITIES
■ BONDS
■ REAL ESTATE

NORWAY MULTI ASSET CLASS PERFORMANCE 31 DECEMBER 1999 INDEXED TO 100

MSCI

Source: Equities & Real Estate: MSCI, Bonds: J.P. Morgan

40

storebrand

Norwegian property returns in a global context

MSCI

41

storebrand

... samtidig som eiendom bidrar til diversifisering

- Negativ korrelasjon mot obligasjoner

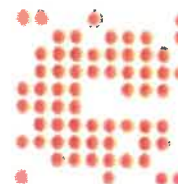
- Moderat positiv mot aksjer

Korrelasjonsmatrise

	Bond	Equities	Property equities	All Property	Retail	Office	Other
Bond	1.00						
Equities	-0.38	1.00					
Property equities	-0.35	0.88	1.00				
All Property	-0.41	0.48	0.48	1.00			
Retail	-0.14	0.47	0.47	0.90	1.00		
Office	-0.47	0.46	0.46	0.99	0.84	1.00	
Other	-0.38	0.38	0.38	0.92	0.79	0.90	1.00

42

storebrand

Dato: 11. oktober 2018
Saksnummer: 44/18
Til: Styret
Møtedato: 22. oktober 2018
Saksbehandler: Erling Valvik og Jan Erik Tønnessen

Kapitalforvaltningsstrategi 2019

Sammendrag:

Forslag til kapitalforvaltningsstrategi fremmes i to deler:

- Saksframlegg der flere spørsmål blir stilt med påfølgende anbefalinger.
- Basert på saksframlegget rulleres kapitalforvaltningsstrategien gjeldende for 2019.

Forslag til vedtak:

- 1) Foreslåtte allokeringsrammer for 2019 og forvaltningsstrategi for 2019 godkjennes.
- 2) Cultiva engasjerer ekstern uavhengig rådgiver for å vurdere:
 - a. sammensetning og fordeling av obligasjons- og eiendomsporteføljen. Utgangspunktet skal være å ligge tett opp til allokeringen i Statens Pensjonsfond Utland.
 - b. valg av investeringsprodukter innen obligasjoner og eiendom
- 3) Administrasjonen gis fullmakt til valg av rådgiver.
- 4) Kapitalforvaltningsstrategien for 2019 vil bli foreslått revidert igjen etter resultatet av rådgivningsprosessen foreligger.
- 5) Det innføres en ny stresstest som tar høyde for et aksjefall på 40 %.

Erling Valvik
Adm.dir.

Vedlegg:

- Trykte vedlegg: 1) Kapitalforvaltningsstrategi 2019
2) Opprinnelig utkast til saksframlegg
- Utrykte vedlegg: Kommentarer fra:
 - a. Investeringsrådet
 - b. Grleg Investor
 - c. Gabler
 - d. Industrifinans

Bakgrunn:

Styret i Cultiva vedtok 11.juni i sak 28/18 «Kapitalforvaltningsstrategi og bruk av eksterne rådgivere»:

1. Administrasjonen får fullmakt til å bruke inntil 200 000 kroner i forbindelse med rullering av kapitalforvaltningsstrategien.
2. I kapitalforvaltningsstrategien tas det stilling til om og eventuelt hvordan Cultiva vil bruke eksterne rådgivere.
3. Styret ber administrasjonen tilrettelegge for en drøfting av om formålstjenlige investeringer bør inkluderes i Cultivas kapitalforvaltningsstrategi

Styret i Cultiva vedtok 12. februar i sak 08/18 Kapitalforvaltningsstrategi:

- 1) Foreslåtte allokeringsrammer for 2018 og Forvaltningsstrategi 2018 godkjennes.
- 2) Styret viderefører administrasjonens fullmakt til å investere i realrenteobligasjoner fra Hafslund, andre nettselskaper eller infrastrukturselskaper med minimum 2,5 % realrente.

I Cultivas kapitalforvaltningsstrategi er følgende framhevet:

- Samlet risiko minimeres ved å spre investeringene på et stort antall verdipapirer, såkalt diversifisering
- Være lojal til forvaltningsstrategi ved ikke å foreta re-allokeringer ut fra markedssyn.
- Finne alternativer til aksjer som virker motsyklisk til aksjemarkedet. I tillegg til statsobligasjoner kan eiendomsfond og realrenteobligasjoner ha en slik funksjon.
- Ha som mål å bygge en bufferkapital som utgjør 20% av porteføljeverdien ved en aksjeandel på 50%.

Investeringsrådet har også bedt oss bemerke at:

Det er også vedtatt av styret i gjeldende kapitalforvaltningsstrategi at Cultiva skal rebalansere mellom aksjer og obligasjoner hvis betydelige (4%) avvik fra strategisk allokering. Rebalansering skal ikke foretas oppover før aksjeandelen har nådd 64% (inkludert 4% avvik fra strategisk allokering).

Rent konkret betyr dette at med dagens (2018) vedtatte ramme for aksjeeksponering på 52%, så må Cultiva foreta en rebalansering dersom aksjeandelen i løpet av 2018 faller under 48%. I så fall vil det selges andre aktivaklasser for å bringe aksjeandelen tilbake på 52%. Ettersom rebalansering ikke skal foretas oppover inntil vi har nådd 60%, så vil dette rent konkret bety at Cultiva vil måtte selge aksjer når aksjeandelen overstiger 64%, og dermed bringe andelen tilbake på 60%.

Sammendrag av høringsuttalelser

I denne sak har administrasjonen i Cultiva laget et notat som drøfter en del problemstillinger som er tatt opp i styret. Notatet er vedlagt. Vi har bedt Investeringsrådet og noen rådgivningsmiljøer kommentere følgende spørsmål:

- Hvordan bør obligasjonsporteføljen settes sammen?
- Hvordan bør aksjeporteføljen settes sammen?
- Bør formålstjenlige investeringer tas inn i vår aksjeportefølje?
- Bør vi fortsatt valutasikre halvparten av vår aksjeportefølje?
- Bør Cultiva søke etter utenlandske realrenteobligasjoner?
- Trenger Cultiva eksterne rådgivere i tillegg til dagens investeringsråd?
- Ny stresstest

I notatet er det innledningsvis et eget avsnitt «Hvordan forvalter Cultiva sin portefølje sett i forhold til andre fond og stiftelser» som en av våre leverandører har utarbeidet for oss. Det viser seg at sammenligningen hadde flere feil og det er derfor utelatt i våre kommentarer.

Basert på anbefalingene er gjeldende kapitalstrategi for 2019 vurdert.

Administrasjonen har sendt Investeringsrådet, Industrifinans, Gabler og Grieg Investor et notat samt gjeldende kapitalforvaltningsstrategi som behandler de spørsmål som stilles ovenfor. Industrifinans har svart med et mer generelt dokument som i liten grad besvarer våre spørsmål.

Det må bemerkes at et evighetsperspektiv i forvaltningen, hvor vi ikke inntar noe markedssyn, kombinert med en 100% rendyrket indeksforvaltning på aksjesiden, begrenser behovet for rådgivere. Gabler skriver f.eks. «Her vil vi ikke være uhildet ettersom vi lever av rådgivningen.»

1. Hvordan bør obligasjonsporteføljen settes sammen?

Investeringsrådet:

Nær 60% av Statens Pensjonsfond Utlands (SPU) obligasjonsportefølje er stat eller statsrelatert (nominelle eller realrente), dvs at SPU har et betydelig innslag av høykvalitets kredittobligasjoner (Investment Grade (IG)). IG tilbyr også en relativt god diversifikasjon av fondets aksjerisiko, men mindre enn statsobligasjoner, jfr. figur 5 i appendikset. Dette betyr at høykvalitets kredittobligasjoner (BBB eller bedre) kan aksepteres for Cultiva, men disse bør i så fall internasjonalt diversifiseres og valutasikres, jfr. om valutasikring nedenfor.

Inger-Lise Larsen supplerer med følgende:

Men dersom det skal investeres i statsobligasjoner, bør det vel i hvert fall skrives noe om land og rammer.

Vi har i vår strategi fokusert på fond – fra flere forvaltere, nordiske og globale fond, og kun innenfor IG. Renteporteføljen er valutasikret.

Grieg Investor:

Mener også at obligasjoner med lav kreditrisiko (IG eller stat) fungerer som en god forsikring mot aksjer, da disse obligasjonene typisk vil stige i verdi under fremtidige aksjekrakk. Det anbefales en kombinasjon mellom stat og IG obligasjoner, både i Norge og Globalt.

Gabler:

Mener det er stor forskjell å gå fra 60% til 70% aksjer slik som SPU nå har besluttet. Gabler mener at SPU hadde selskapsobligasjoner som inntektskilde da aksjeandelen deres lå i intervallet 40%-60%, og at dette kan sammenlignes med Cultivas nåværende strategi (p.t. 54% aksjer). Statsobligasjonsandelen må derfor alltid ses i sammenheng med aksjeandelens størrelse. Gabler nevner også at historien ikke nødvendigvis vil gjenta seg, og trekker frem sør-europeiske (Italia, Hellas og Spania) som alle falt kraftig i verdi samtidig som aksjer også falt.

Administrasjonens innstilling:

Basert på Cultivas aksjeandel på 53% samt tilhørende bufferkapital på 16,0% pr 30. september 2018, mener administrasjonen, i likhet med Norges Banks forvaltning av SPU, at obligasjons- og eiendomsporteføljen i sterkere grad må virke motsyklisk på aksjemarkedets utvikling. Den aktivaklassen som fungerer best er statsobligasjoner, men også IG obligasjoner og ubelånte eiendomsfond har mange av de samme egenskapene.

Cultivas nåværende obligasjonsportefølje (eksklusive pengemarkedsfond) er på ca NOK 700 millioner. Av dette er ca 10% statsobligasjoner. Under følger oversikt per August 2018:

	Rating	Avkastn. siste 5 år	Durasjon (rente)	Ca Beløp NOK 1.000	Stat
DnB Obligasjon III	A/BBB	3,5%	2,3	323 000	0%
DnB Global Credit	A-	4,2%	6,3	51 400	0%
DnB Global Credit Short	A-	N/A	0,9	51 300	0%
DnB European Covered Bonds	A-	0,81%	0,4	50 600	13%
DnB Global Treasury	A-	N/A	0,4	75 900	90%
TrønderEnergi (markedsverdi)	BBB (?)	5-6%	5,0	165.500	0%
Total				717.700	10,2%

Administrasjonen mener obligasjonsporteføljen bør ligge tett opp mot allokeringen til Statens Pensjonsfond Utland. Det bør gjennomføres en prosess med ekstern rådgiver før det endelig konkluderes mht. strategi for obligasjonsporteføljen.

2. Hvordan bør aksjeporteføljen settes sammen?

Investeringsrådet:

Steen Koekebakker og Thore Johnsen:

Anbefaler at dagens praksis med indeksfond videreføres.

Inger-Lise Larsen mener følgende:

Jeg har kanskje en større tro på aktiv forvaltning enn Thore, og vil nok gå for både aktivt forvaltede fond og indeksfond. Drøftingen knyttet til aktiv/passiv aksjeforvaltning er noe mangelfull etter mitt syn.

Ved valg av aktive fond blir det viktig å finne fond med god historikk (selv om det ikke gir garantier for fremtiden) som ikke er for indekssnære, og hvor honorarer er lave.

Her kan det være nyttig med ekstern uavhengig rådgiver til fondseleksjon.

Grieg Investor:

Mener at bruk av aktiv forvaltning vil tilføre ekstra verdi, og jo større andelen av passiv forvaltning blir, jo lettere blir det for aktive forvaltere å skape meravkastning. Videre mener Grieg at så lenge Cultiva ønsker å sikre kjøpekraften i Norge til de avsatte midlene (NOK 2 mrd), så bør man ha et betydelig innslag av norske aksjer (enten som aktiv eller passiv forvaltning).

Gabler:

Har en noe motstridig tilbakemelding. Først anføres det at «indeksforvaltning er en nobelprisvinnende strategi som Gabler har stor tro på. Indeksforvaltning er en svært aktiv investeringsstrategi som kontinuerlig og disiplinert roterer aksjeporteføljen mot de mest suksessrike bedriftene (som også har høyest børskurs)»

Deretter argumenterer Gabler for at det må suppleres med aktiv forvaltning fordi det er et bedre alternativ for Cultiva, og viser til egne kunder som i snitt har oppnådd 1% bedre avkastning gjennom to tiår ved bruk av aktiv forvaltning. Gabler understreker at det er deres evne til å finne de beste aktive forvalterne som har gitt disse resultatene.

Administrasjonens innstilling:

Dagens struktur beholdes, det vil si 100% indeksforvaltning. Argumentene i notatet er begrenset fordi styret i 2014 hadde en drøfting av aksjeporteføljen. Styret vedtok da å si opp de aktive forvaltningsmandatene og gå inn for dagens allokering.

3. Bør formålstjenlige investeringer tas inn i vår aksjeportefølje?

Investeringsrådet:

Tilslutter seg konklusjonen fra administrasjonen. «Cultiva bør videreføre sin strategi om å utestenge selskaper som ikke tilfredsstiller etikkråds retningslinjer for SPU. Cultiva må være innstilt på, i tillegg til gavedelen, å også bruke sin kapital til formålstjenlige investeringer i Kristiansand der dette gir gode sosiale og økonomiske resultater når dette er innenfor Cultivas strategi.»

Steen Koekebakker supplerer med følgende:

Cultiva har vel dårlig erfaring fra tidligere investeringer i lokale såkornfond etc; dårlige resultater og en uheldig sammenblanding av forvaltning og formålsutdeling. Dette bør holdes fra hverandre.

Grieg Investor:

Sammenfallende syn som Investeringsrådet.

Gabler:

Mener at ren ekskluderingsfilosofi som SPU anvender ikke er tilstrekkelig, men samtidig utøver SPU sin eiermakt på andre måter enn eksklusjon – det kan man lese i SPU sin rapport for ansvarlige investeringer. Gabler mener også at Cultiva ikke (for sterkt) bør fokusere på impact-investeringer (do good). Dette blir uansett i stadig større grad ivare tatt av ulike fond som også leverer indeksfond. Gabler stiller også spørsmål ved om fond som markedsfører seg som bærekraftige fond kan mistenkes å anvende slik markedsføring for å kunne ta høyere kostnader eller presentere sitt fond slik at det er vanskelig å sammenligne med relevant indeks. Slik fremstår ofte fondene som bedre enn innholdet.

Administrasjonens innstilling:

Cultiva bør videreføre sin strategi om å utestenge selskaper som ikke tilfredsstiller etikkråds retningslinjer for SPU. Cultiva er innstilt på, i tillegg til gavedelen, å også bruke sin kapital til formålstjenlige investeringer i Kristiansand der dette gir gode sosiale og økonomiske resultater når dette er innenfor Cultivas strategi.

Om formålstjenlige/allmennyttige investeringer, se også DNB-stiftelsen:

<https://www.sparebankstiftelsen.no/no/strategi>

4. Bør vi fortsatt valutasikre halvparten av vår aksjeportefølje?

Investeringsrådet:

Mener at Cultiva skal opprettholde dagens valutasikringsstrategi (50%).

Grieg Investor:

Har samme kommentar som Investeringsrådet.

Gabler:

Er også enig i konklusjonen om 50% valutasikring, men påpeker at dagens krone i et historisk perspektiv er så svak at en kronestyrkelse er sannsynlig.

Administrasjonens innstilling:

Dagens valutasikring av halvparten av aksjeeksponeringen opprettholdes.

5. Bør Cultiva søke etter utenlandske realrenteobligasjoner?

Investeringsrådet:

Mener dette ikke er en fornuftig aktivaklasse. Hovedårsakene er at disse (i) beskytter mot utenlandsk og ikke norsk inflasjon, (ii) at disse er høyt priset pga overskuddsetterspørsel og gir derfor lavere forventet avkastning enn hva risiko skulle tilsi, og (ii) at det rent «timingmessig» vil være en gal investering i en periode hvor man frykter økte realrenter mer enn økt inflasjon – man går da glipp av realrentestigningen.

Grieg Investor:

Har i store trekk samme oppfatning som Investeringsrådet. Etterspørselsoverskuddet påpekes spesielt, samt at markedet er svært tynt.

Gabler:

Det påpekes at å beholde eller investere i realrenteobligasjoner vil være i strid med opprinnelig forslag (kun statsobligasjoner) siden disse obligasjonene inneholder selskapsspesifikk risiko. For øvrig har man samme syn som både Investeringsrådet og Grieg Investor. Gabler nevner i tillegg at ubelånt norsk eiendom og infrastrukturinvesteringer er gode alternativer for å beskytte seg mot norsk inflasjon.

Administrasjonens innstilling:

Utenlandske realrenteobligasjoner inkluderes ikke i porteføljen. Eksisterende realrenteobligasjon (TrønderEnergi) vil bli en del av rådgivningsmandatet knyttet til omfordeling av obligasjons- og eiendomsporteføljen (se pkt 1).

6. Trenger Cultiva eksterne rådgivere?

Her påpeker samtlige rådgivningsmiljøer at man selvsagt har egeninteresser å ivareta. Således er deres råd ikke overraskende at man anbefaler kontinuerlig rådgivning.

Investeringsrådet:

Tilslutter seg konklusjonen fra administrasjonen. Denne var «Det er behov for rådgivere i enkeltoppdrag i søk etter bestemte produkter der en også kan oppnå deres rabatter. Det vil også være nyttig å ha eksterne rådgivere tidvis for vurdering av vår strategi i tillegg til investeringsrådet».

Inger-Lise Larsen supplerer med følgende:

Jeg er enig i at «hvorvidt man trenger en fast tilknyttet rådgiver i tillegg til dagens investeringsråd, er avhengig av valg av strategi».

En enkel sammensetning av porteføljen; indeksfond på aksjesiden, og hvor kjøp/salg foretas av administrasjonen selv, vil nok redusere behovet for en fast rådgiver. Dersom det skal plasseres i aktive fond, vil jeg anbefale bruk av ekstern uavhengig rådgiver til fondsseleksjon og overvåkning.

Ved plassering i globale fond (forvaltet utenfor Norge) vil jeg sterkt anbefale å gjøre dette gjennom en norsk aktør; veldig krevende å gjøre dette på egenhånd. Forvaltningshonorarene har oftest en sammenheng med volum, og i en del sammenheng vil nok rådgivere oppnå en lavere pris.

Dette koker vel uansett ned til en vurdering av kost/nytte. Men jeg er enig i konklusjonen på side 16, ville imidlertid lagt til grunn at ekstern rådgiver ikke har egne produkter; altså «ekstern uavhengig rådgiver»

Grieg Investor og Industrifinans:

Mener at en fra sak til sak bestilling bryter med deres forretningsmodeller. De mener at man må ha et kontinuerlig kundeforhold for å oppnå deres rabatter.

Gabler:

Mener at Cultiva kan engasjere Gabler på enkeltoppdrag, og at Cultiva deretter kan velge å nyttiggjøre seg de rabatter Gabler kan tilby. For å oppnå rabattene må investeringen ligge i deres innkjøpsfellesskap «Performa», men det er ikke noe i veien for at kun enkelte deler av Cultivas portefølje er organisert på denne måten.

Administrasjonens innstilling:

Det er behov for rådgiver i et enkeltoppdrag for å omfordele eiendoms- og obligasjons-porteføljen. Mandatet blir å sette sammen en portefølje som ligger tett opp til allokeringen i SPU, samt oppnå lave forvaltningshonorarer. Administrasjonen gis fullmakt til valg av rådgiver.

7. Ny stresstest og rebalansering

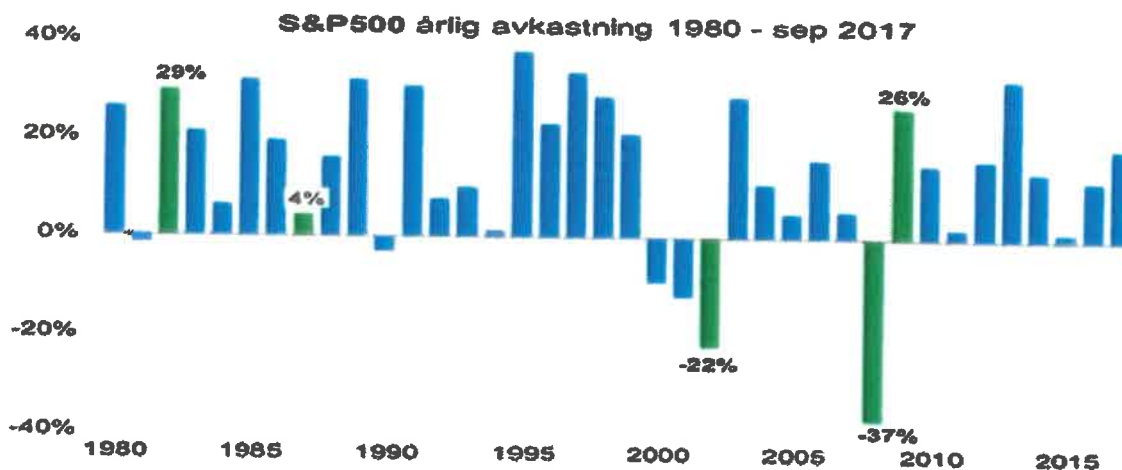
I forbindelse med høringsrunden fikk vi også merknader til den stresstesten som vi anvender i den månedlige rapportering. Grieg Investor påpeker:

«Denne testen er for mild for porteføljer med mye aksjer (mer enn 40%) og for streng for porteføljer med mye obligasjoner.»

Vi har en stresstest som kalkulerer hva vi har igjen som bufferkapital hvis følgende inntreffer:

- 20% fall i aksjeverdier
- 12% fall i eiendomsverdier
- 1,5% økt rente

I tillegg blir bufferkapitalens størrelse oppgitt i prosent av porteføljeverdien. I forbindelse med handlingsprogrammet ble det vist til at i løpet av de siste 17 årene hadde aksjeverdiene falt to ganger ned mot 40 %, men hadde raskt kommet tilbake til utgangsposisjonen.

Administrasjonen anbefaler å søke etter obligasjoner og eiendommer som i størst mulig grad reagerer motsyklisk til aksjer. Det kan derfor være et poeng at vi til enhver tid tilstreber en bufferkapital som til enhver tid kan takle et aksjefall på 40 %. Ettersom det tilstrebes at obligasjons- og eiendomsporteføljen i størst mulig grad er motsyklisk til aksjemarkedet, foreslår administrasjonen at verdien av disse aktivaklassene forblir uendret ved et betydelig fall i aksjemarkedet.

Dette vil bidra til at Cultiva kan velge å ha relativt stabile utdelinger på tross av variasjoner i aksjemarkedet. Det er i handlingsprogrammet kalkulert med årlige utdelinger på 40 MNOK.

I følge våre vedtekter kan vi ikke dele ut når den inflasjonsjusterte stiftelseskapitalen er angrepet.

Tabell: Bufferkapital som er tilstrekkelig for å ta et fall på 40 % i aksjer i porteføljen:

Aksjeandel i porteføljen	45%	50%	55%	60%	65%	70%
Bufferkapital MNOK	360	400	440	480	520	560

Ved utgangen av september var aksjeandelen 53 % og bufferkapitalen på 320 MNOK.

Administrasjonens innstilling:

I forbindelse med den månedlige rapportering erstattes gjeldende stresstest med en stresstest som ser på bufferkapitalens størrelse i forhold til et aksjefall på 40%.

Jan Erik Tønnessen

Fra: Steen Koekebakker <steen.koekebakker@uia.no>
Sendt: mandag 27. mai 2019 11:21
Til: Erling Valvik; 'thore.johnsen@nhh.no'; 'inger-lise.larsen@sparebankstiftelsen.no'
Kopi: Jan Erik Tønnessen; Ingebjørg Borgmyr
Emne: SV: Sak xx-xx Revidert Kapitalforvaltningsstrategi 2019.docx
Vedlegg: Revidert Kapitalforvaltningsstrategi Cultiva_Kommentarer_Johnsen_Koekebakker_27-05-2019.pdf

Hei,

Jeg og Thore har diskutert den reviderte kapitalforvaltningsstrategien gjennom helgen, og vi er kritiske til en reallokering som øker risikoen til Cultivas portefølje (sterk satsning på eiendomsfond, redusert pengemarked/obligasjonsportefølje med økt durasjon). Spesielt med tanke på at til og med den nåværende allokeringen ikke overlever ny stresstesten.

Vi har forfattet noen felles kommentarer (se vedlegg).

Mvh
 Steen Koekebakker

Fra: Erling Valvik <erling@cultiva.no>
Sendt: onsdag 22. mai 2019 14.49
Til: 'thore.johnsen@nhh.no' <thore.johnsen@nhh.no>; 'inger-lise.larsen@sparebankstiftelsen.no' <inger-lise.larsen@sparebankstiftelsen.no>; Steen Koekebakker <steen.koekebakker@uia.no>
Kopi: Jan Erik Tønnessen <jet@cultiva.no>; Ingebjørg Borgmyr <ingebjorg@cultiva.no>
Emne: VS: Sak xx-xx Revidert Kapitalforvaltningsstrategi 2019.docx

Inger-Lise, Steen og Thore

Kan dere gi noen raske kommentarer på vedlagte forslag til saksframlegg.

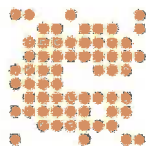
Er det noe vi bør omprioritere?

Skulle gjerne hatt respons innen 27. mai!!!

Beste hilsen

Erling

Erling Valvik
 Administrerende direktør
 Vestre Strandgate 27, Havnekvartalet, Kristiansand
 Postboks 494, 4664 Kristiansand
 Telefon: +47 90 66 86 41
 E-post: erling.valvik@cultiva.no
www.cultiva.no og www.cultivaekspres.no

En bedre barndom og by

Kristiansand kommune har etablert stiftelsen Cultiva med en kapitalbase på 1 900 MNOK. Cultiva vil bidra med 40 MNOK årlig til prosjekter i byen. Kristiansand skal bli Nordens fremste kulturby for barn.

Byen skal bli landets fremste oppvekstby og en by som barn og barnefamilier må besøke. Cultiva vil bidra til å:

1. Bedre levekårene i Kristiansand ved å legge grunnlaget for at alle barn får de beste rammebetingelser for livsutfoldelse.
2. Gjøre Kristiansand mer attraktiv for foreldre ved å skape den beste rammen for barns oppvekst.
3. Videreutvikle Kristiansand for å sikre at byen fortsatt har rollen som barnefamiliens ferieby nr 1.

Bergen og Kristiansand, 27. mai 2019

Kommentarer til Revidert kapitalforvaltningsstrategi

Administrasjonen i Cultiva har utarbeidet en sak til styrebehandling den 17. juni 2019 vedrørende «Revidert Kapitalforvaltningsstrategi for 2019/2020». Investeringsrådet er bedt om å kommentere det foreløpige saksutkastet (datert 24.mai 2019). Nedenfor følger våre kommentarer.

I tabellen under har vi gruppert alle rentepapirer i en kategori, og «aksjelignende» plasseringer i den andre. Porteføljrisikoen til Cultiva øker betraktelig med det nye forslaget.

Plassering	Status 31.03.19	Forslag 24.05.19
Rentepapirer (pengemarked, obligasjoner og realobligasjon)	42%	30%
Eiendom/aksjer/såkorn	58%	70%

Kommentarer knyttet til de enkelte forslagene:

1. **Rentepapirer:** Kjøp utenlandske obligasjonsfond, AQR, PIMCO og Bluebay, selge DNBs obligasjonsfond (DnB Obligasjon III, DnB Credit, DnB Credit Short, DnB European Covered Bonds). Reduser pengemarkedeksponeringen (DnB Likviditet IV). Dette øker andelen statspapirer i obligasjonsporteføljen (som reduserer risikoen), men samtidig øker også durasjonen (renterisikoen) betydelig. Ved å investere i AQR, PIMCO og Bluebay påtar Cultiva seg i tillegg en type kredittrisiko som er vanskelig å vurdere (jfr presentasjon av Thore Johnsen på styresamling i Oslo 8. april 2019 og ytterligere kommentarer nedenfor). Administrasjonen vurderer at det er for stor kredittrisiko knyttet til realrenteobligasjonen utstedt av Trønder Energi, og anbefaler salg av denne. Isolert sett reduserer dette kredittrisikoen, men øker inflasjonsrisikoen.
2. **Eiendom:** Øke eksponeringen mot næringseiendom fra dagens 4% (80 mill) til 15% (310 mill) i 3 forskjellige eiendomsfond (DnB/Storebrand/. Dette overskrider det tidligere fastsatte langsiktige mål om 10% plassert i eiendom. Administrasjonen foreslår derfor å øke langsiktig eksponering mot eiendom fra 10% til 15%, med krav om minimum 5% og maksimum 20% innenfor eiendomsinvesteringer. En så stor økning i eiendoms eksponeringen betyr en betydelig økning i porteføljrisikoen til Cultiva. Vågal timing? (Se ytterligere kommentarer nedenfor).

Aksjeeksponering på 53% anbefales uendret, med mål om 60% aksjeandel på sikt.

Hverken nåværende allokering eller forslag til ny allokering overlever den nye stresstesten. Forslagene til porteføljendringer øker risikoen i porteføljen ganske betydelig, og øker dermed risikoen for påny å angripe grunnkapitalen. Men dette gjenspeiles ikke i den nye stresstesten. Den nye stresstesten er enkel, men grov. Den benytter et 40% fall i aksjemarkedene, mens verdien av øvrige papirer i porteføljen holdes konstant. Stresstesttap basert på porteføljeverdi per 31.03.19 viser 419,5 millioner; dvs bufferkapitalen på 281 mill har en underdekning på ca 116 mill. Siden aksjeandelen er lik for nåværende allokering og forslag til portefølje, vil således stresstesten vise samme resultat også for ny allokering, til tross for høyere risiko.

Såpass vidtrekkende endringer i kapitalforvaltningsstrategien, hvor risikovurderinger i liten grad ser ut til å være gjort, i en periode hvor Cultiva er i ferd med å ansette en ny daglig leder, virker overilt.

Nedenfor følger ytterligere kommentarer vedrørende renteplasseringer (pkt 1) og eiendoms plasseringer (pkt 2).

Pkt. 1 - Obligasjonsporteføljen

Obligasjonsporteføljen foreslås omlagt fra en balansert blanding av norske og globale obligasjoner til en blanding av kun globale obligasjoner, som foreslått av Gabler. Fondets nåværende norske obligasjonsportefølje har betydelig norsk kredittrisiko, med konsentrasjon i norske kreditt-institusjoner og kraftselskaper, mens andelen statsobligasjoner er svært lav. Investeringsrådet har derfor anbefalt at fondet vurderer en bredere, internasjonal diversifisering av porteføljens kredittrisiko, men slik at porteføljen kan gi en god konjunkturrell risikoavlastning av fondets aksjer i en nedgangskonjunktur. Dette er viktig gitt fondets høye aksjeandel og relativt lave bufferkapital, kun ca 15 % etter vedtatt kulturbevilgning på 100mill. Det er samtidig grunn til å vektlegge betydningen av et fortsatt norsk konjunkturrell innslag i porteføljen, siden aksjeporteføljen også er 100% global. En fortsatt viss andel norske stat-/kredittobligasjoner (f.eks. 40 %) vil bedre ivareta hensynet til at fondet kun har norske forpliktelser.

Sammenligningen av de ulike rentefondene og –indeksene skjemmes av for stor vekt på forskjeller i effektive renter (yield/Yield-to-Maturity). I tillegg sammenlignes alternativer med (i) ulik valuta (effektive renter i USD eller lokale valutaer for globale fond/indekser og NOK for de norske), (ii) ulik kredittkvalitet (varierende statsinnhold) og (iii) ulik renteeksponering (durasjonslengde). Her blir det mye fugl mot fisk.

Vi tør minne om følgende skjønsmessige sammenheng mellom NOK-avkastning og effektive renter i f.eks. USD (eller NOK):

$$\begin{aligned} \text{Avkastning NOK} &= \text{Effektiv rente \$} + \text{Kursgevinst/(tap)} + \text{Valutasikring gev/(tap)} \\ &= (\text{Stat} + \text{Kreditt} + \text{Durasjon}) + (\text{Renteendring \$}) \times (-\text{Durasjon}) + (\text{Rentediff. NOK} - \$) \end{aligned}$$

Denne sammenhengen er illustrert i tabellen nedenfor, hvor de sentrale kolonner er tredjesiste (BBGAgg i NOK) og nest-siste (Norsk statsindeks med durasjon 5 år). De tre første kolonner og siste kolonne er tatt med for sammenligningens skyld. Avkastningen for f.eks. den globale renteindeksen BBGAgg i NOK var 4,5 % i perioden, mens snitt effektiv rente i USD var kun 2,5 %. Meravkastningen på 2,0 % skyldes det vedvarende rentefallet i perioden, som vist i etterfølgende figur. Effektiv rente falt fra 4,4 % i juni 2006 til kun 1,8 % i mars 2019. Dette utgjør et rentefall på 0,20 pr år, som multiplisert med gjennomsnittlig durasjon på 6,2 år indikerer en meravkastning på 1,2 % p.a. (6,2 x 0,22%) I tillegg ga valutasikring en ytterligere kronegevinst på 0,9 % p.a. (gjennomsnittlig renteforskjell interbank mellom NOK og USD). Dette ga en total avkastningsgevinst på ca. 2,0 %.

Fremtidig NOK-avkastning av den globale indeksen vil - i følge nedre del av tabellen - tilsvarende kunne bli ned mot kun + 0,5 % uten renteendring (1,8 % effektiv rente – 1,3 % sikringstap), siden USD-renten nå er mer enn 1 %-poeng høyere enn NOK interbank rente. Et økt rentenivå vil dessverre kunne gi betydelige tap gitt den lange durasjonen for de aktive porteføljene. Vi har vektlagt ST5X som referanseindeks for norsk stat for å gi et bedre durasjonssamsvar med de globale indeksene.

Jul 2006 - Mar 2018

	USA \$		BBGlobalAgg		Norsk Stat	
	Stat	BBUSAgg	\$	NOK	ST5X	ST4X
Eff. rte snitt	2,1	3,1	2,5		2,4	2,2
Endring 06 - 19*	-0,22	-0,22	-0,20		-0,21	-0,21
Durasjon	5,5	5,4	6,2		5,0	4,0
Avkastning	3,9	4,3	3,6	4,5	4,1	3,2
Valutagev/(tap)**				0,9		
Risiko	4,0	3,2	5,5	5,5	3,3	2,1

Pr mar/apr 2019

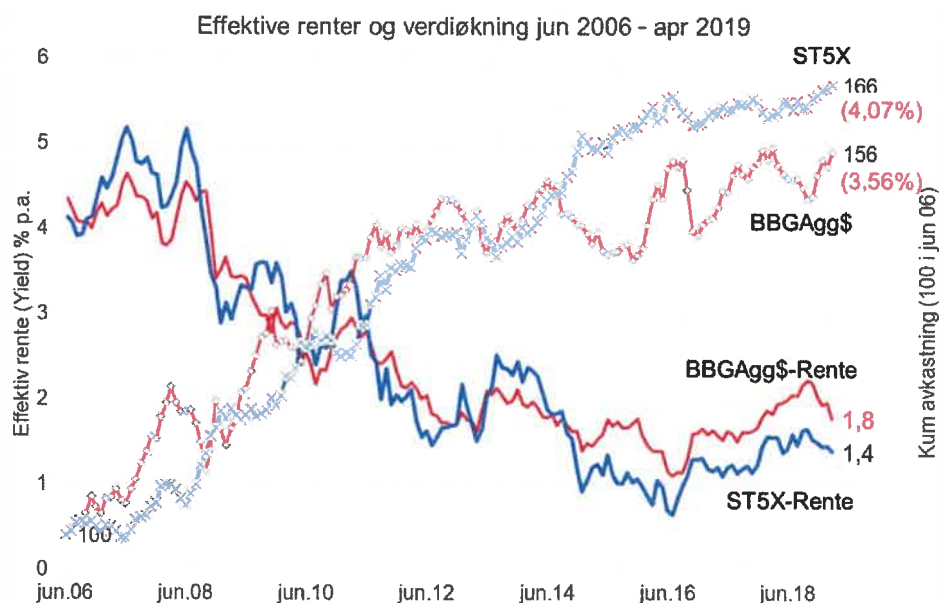
Eff. rte (Yield)	2,4	2,9	1,8		1,4	1,3
Durasjon	6,2	6,1	7,1		5,0	4,0
Valutagev/(tap)**				-1,3		

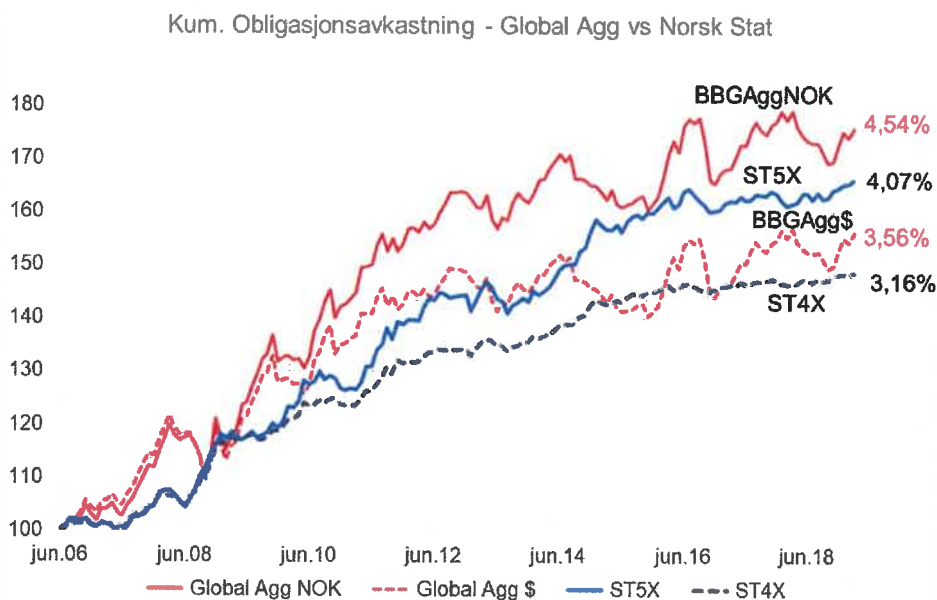
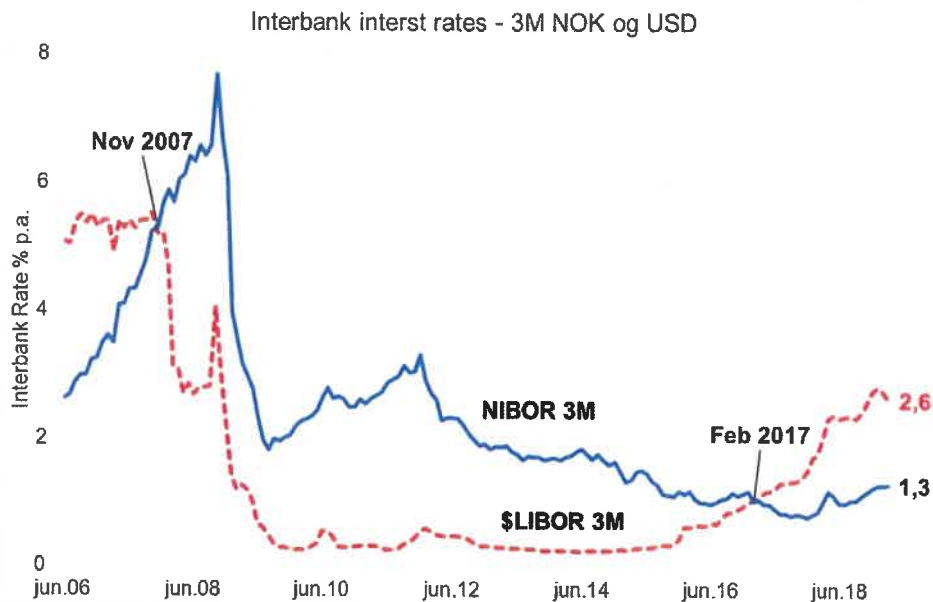
* Endring 06 - 19 pr. år = (Effektiv rente jun 2006 minus rente mar 2019) / 12,7 år

** Valutagevinst/(tap) = Termingeinst/(tap) = Forskjell NOK og USD 3M interbankrente

Sammenligningen av de aktive fondene skjemmes i tillegg av bruk av ekstremt høye effektive renter, som i beste fall er gale renter eller i verste fall reflekterer ekstrem stor kreditt risiko i porteføljene (emerging statsrenter og risikable kredittobligasjoner). Disse rentene må forklares av Gabler. Bemerk i de to første kolonnene at kredittpremien for den tilsvarende amerikanske BBUSAgg-indeksen i forhold til lang stat har vært kun ca. 0,4 % i avkastning, men 1 % i effektiv rente. Den effektive rentepremien er nå kun 0,5 % i nedre del av tabellen.

Uansett viste analysen som ble fremlagt på styresamling i Oslo 8. april at de aktive fondene – inkludert DNB – ikke har hatt signifikant meravkastning i forhold til sine indekser (med mulig unntak for Bluebay).

Pkt. 2 - Eiendomsporteføljen

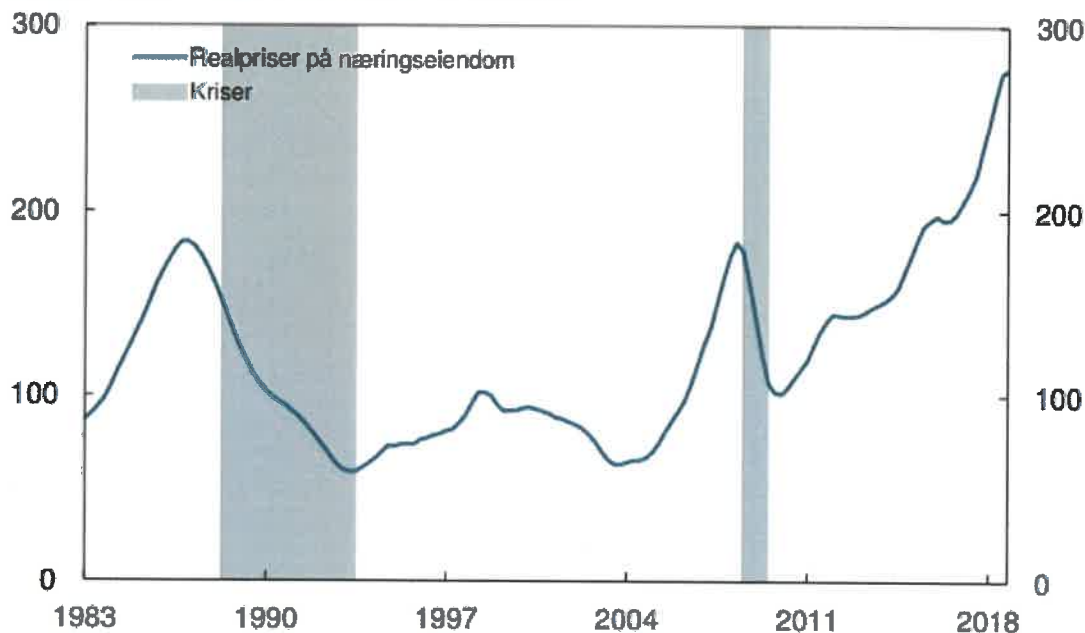
Administrasjonen rapporterer avkastningshistorikk de 3 siste år for eiendomsfondene til Aberdeen (7,8%), Storebrand (9,0%) og DnB (7,0%). Det sies ingenting om risiko eller forventet fremtidig avkastning i disse fondene i årene fremover. Eiendomsfond investert i norsk (nordisk) næringsseiendom har gitt veldig god avkastning de siste 7-8 årene. I ifølge Norges Banks Pengepolitisk Rapport fra mars 2019, skyldes dette økende leiepriser og lavere direkteavkastningskrav, med sterkt økende realpriser på næringsseiendom sentralt i Oslo som et resultat. Norges Bank frykter nedgang i

prisene på næringseiendom sentralt i Oslo, og trekker dette frem som en av de viktigste faktorene knyttet til mulig finansiell ustabilitet i tiden fremover:

«Det har vært en markert prisstigning i markedet for næringseiendom over lengre tid. Prisene er på historisk høye nivåer.»

Kilde

Figur 5.14 Realpriser på næringseiendom.¹⁾
Indeks. 1998 = 100. 1. kv. 1983 – 4. kv. 2018

1) Beregnede reelle salgspriser per kvadrilmeter på de mest attraktive kontorlokalerne i Oslo. Deflatert med BNP-deflatoren for Fastlands-Norge. Gjennomsnittlig salgspris siste fire kvartaler.
Kilder: CBRE, Dagens Næringsliv, OPAK, Statistisk sentralbyrå og Norges Bank

Kilde: Norges Bank, 2019, Pengepolitisk Rapport, 1/19

Figuren over viser at realpriser på næringseiendom i Oslo er på det høyeste målt over de siste 35 år. Den viser også at årene etter finanskrisen, og frem til nå har vært eksepsjonell, og kan ikke benyttes som mal på hva som kan forventes i dette markedet fremover. Risikoen i markedet har ifølge Norges Bank økt i takt med økende realpriser. På denne bakgrunn virker administrasjonens forslag om å øke eksponering i eiendomsfond fra 80 til 310 millioner veldig aggressivt.

Mvh

Thore Johnsen & Steen Koekebakker

Jan Erik Tønnessen

Fra: Thore Johnsen <Thore.Johnsen@nhh.no>
Sendt: onsdag 5. juni 2019 12:25
Til: steen.koekebakker@uia.no; Jan Erik Tønnessen; Erling Valvik; 'inger-lise.larsen@sparebankstiftelsen.no'
Kopi: Ingebjørg Borgmyr
Emne: RE: Sak xx-xx Revidert Kapitalforvaltningsstrategi 2019.docx

Hei,

Jeg synes dette ble et langt bedre forslag angående obligasjoner og eiendom.
 Er en beundrer av AQR når det gjelder aksjer – en fantastisk stab! Regner med at det samme vil gjelde på rentesiden.
 Liker også at dette reduserer innslaget av aktiv renteforvaltning.
 På den annen side stusser jeg fortsatt over yield for AQRs globale portefølje, men forstår at Gabler vil komme tilbake med en forklaring.

Som Steen gjør, foreslår jeg en nærmere avklaring av fondets stresstest – forholdet mellom tidligere og ny metode.

Mvh
 Thore

From: Steen Koekebakker <steen.koekebakker@uia.no>
Sent: onsdag 5. juni 2019 10:13
To: Jan Erik Tønnessen <jet@cultiva.no>; Erling Valvik <erling@cultiva.no>; Thore Johnsen <Thore.Johnsen@nhh.no>; 'inger-lise.larsen@sparebankstiftelsen.no' <Inger-Lise.Larsen@sparebankstiftelsen.no>
Cc: Ingebjørg Borgmyr <ingebjorg@cultiva.no>
Subject: Sv: Sak xx-xx Revidert Kapitalforvaltningsstrategi 2019.docx

Hei,

Jeg overlater til Thore å kommentere obligasjonsporteføljen.

På overordnet nivå, vil disse justeringen ta ned risikoen sammenlignet med det forrige forslaget.

Men passerer den foreslåtte aktivaallokeringen stresstesten?

mvh
 Steen

Fra: Jan Erik Tønnessen <jet@cultiva.no>
Sendt: tirsdag 4. juni 2019 13:01
Til: Steen Koekebakker; Erling Valvik; 'thore.johnsen@nhh.no'; 'inger-lise.larsen@sparebankstiftelsen.no'
Kopi: Ingebjørg Borgmyr
Emne: SV: Sak xx-xx Revidert Kapitalforvaltningsstrategi 2019.docx

Hei,

Takk for gode råd og innspill.

Vi tar disse ad notam, og den reviderte allokeringsstrategien vil således nå kun endres ved at realobligasjoner (Trønder Energi) på 8% fjernes, og hvor tilsvarende andel allokeres til globale og norske renter hvor forholdet mellom disse blir ca 50/50. Vi opprettholder kravet om minimum 60% beholdning av stats- og statsrelaterte obligasjoner og en gjennomsnittlig rentedurasjon i intervallet 5-5,5.

Nåværende allokeringsstrategi til eiendom er en ramme for 2019 på 8%, og den forblir uendret (dvs at det er noe rom for økning innenfor nåværende beholdning på ca 5%).

Når det gjelder sammensetning av obligasjonsporteføljen, så har vi selvsagt lest det mottatte notat nøye. Vi observerer en skepsis til Gablers fond, spesielt med tanke på løpende effektiv rente og innhold av kredittrisiko i de enkelte fondene. Vi har derfor betydelig redusert andelen av Gabler-fond i porteføljen, men opprettholder fortsatt ønsket om å benytte AQR i porteføljen. En revidert obligasjonsportefølje blir som følger (utkast):

	Andel stat	Rentedurasjon	Avg Rating	Gross YTM	Honorar/år	Net YTM
KLP Stat	100 %	4,6	AAA	1,4 %	0,06 %	1,34 %
DnB High Grade	57 %	6,8	AA-	2,5 %	0,12 %	2,38 %
DnB Obligasjon III	0 %	2,3	A-	2,7 %	0,15 %	2,55 %
AQR	75 %	7,5	A+	3,8 %	0,28 %	3,52 %
Sum vektet	62,10 %	5,4	AA	2,47 %	0,14 %	2,33 %

Administrasjonen vil følge opp innvendingene rundt AQR og på et senere tidspunkt vurdere om Gabler gir tilfredsstillende svar rundt løpende effektiv rente og kredittrisiko hva angår AQR. Om så ikke er tilfelle vil administrasjonen komme tilbake til rådet (Sørlandets Kompetansefond har for øvrig nettopp valgt å investere i AQR).

Kan investeringskomiteen tilslutte seg det overnevnte?

Med vennlig hilsen

Jan Erik Tønnessen

Porteføljeforvalter og prosjektrådgiver

Vestre Strandgate 27, Havnekvartalet, Kristiansand

Postboks 494, 4664 Kristiansand

Telefon: +47 9280 9970

E-post: jet@cultiva.no

www.cultiva.no og www.cultivaekspress.no

Fra: Steen Koekebakker <steen.koekebakker@uia.no>

Sendt: mandag 27. mai 2019 11:21

Til: Erling Valvik <erling@cultiva.no>; 'thore.johnsen@nhh.no' <thore.johnsen@nhh.no>; 'inger-lise.larsen@sparebankstiftelsen.no' <inger-lise.larsen@sparebankstiftelsen.no>

Kopi: Jan Erik Tønnessen <jet@cultiva.no>; Ingebjørg Borgmyr <ingebjorg@cultiva.no>

Emne: SV: Sak xx-xx Revidert Kapitalforvaltningsstrategi 2019.docx

Hei,

Jeg og Thore har diskutert den reviderte kapitalforvaltningsstrategien gjennom helgen, og vi er kritiske til en reallokering som øker risikoen til Cultivas portefølje (sterk satsning på eiendomsfond, redusert pengemarked/obligasjonsportefølje med økt durasjon). Spesielt med tanke på at til og med den nåværende allokeringen ikke overlever ny stresstesten.

Vi har forfattet noen felles kommentarer (se vedlegg).

Mvh
Steen Koekebakker

Fra: Erling Valvik <erling@cultiva.no>
Sendt: onsdag 22. mai 2019 14.49
Til: 'thore.johnsen@nhh.no' <thore.johnsen@nhh.no>; 'inger-lise.larsen@sparebankstiftelsen.no' <inger-lise.larsen@sparebankstiftelsen.no>; Steen Koekebakker <steen.koekebakker@uia.no>
Kopi: Jan Erik Tønnessen <jet@cultiva.no>; Ingebjørg Borgmyr <ingebjorg@cultiva.no>
Emne: VS: Sak xx-xx Revidert Kapitalforvaltningsstrategi 2019.docx

Inger-Lise, Steen og Thore

Kan dere gi noen raske kommentarer på vedlagte forslag til saksframlegg.

Er det noe vi bør omprioritere?

Skulle gjerne hatt respons innen 27. mai!!!

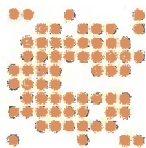
Beste hilsen

Erling

Erling Valvik

Administrerende direktør
Vestre Strandgate 27, Havnekvartalet, Kristiansand
Postboks 494, 4664 Kristiansand
Telefon: +47 90 66 86 41
E-post: erling.valvik@cultiva.no
www.cultiva.no og www.cultivaekspres.no

cultiva
Kristiansand Kommunes Energiverkstøftelse

En bedre barndom og by

Kristiansand kommune har etablert stiftelsen Cultiva med en kapitalbase på 1 900 MNOK. Cultiva vil bidra med 40 MNOK årlig til prosjekter i byen. Kristiansand skal bli Nordens fremste kulturby for barn.

Byen skal bli landets fremste oppvekstby og en by som barn og barnefamilier må besøke. Cultiva vil bidra til å:

1. Bedre levekårene i Kristiansand ved å legge grunnlaget for at alle barn får de beste rammebetingelser for livsutfoldelse.
2. Gjøre Kristiansand mer attraktiv for foreldre ved å skape den beste rammen for barns oppvekst.
3. Videreutvikle Kristiansand for å sikre at byen fortsatt har rollen som barnefamilienes ferieby nr 1.

I tillegg til Cultivas hovedsatsing på barn og unge vil Cultiva også prioritere talentutvikling og kompetanseutvikling innen kunst, kultur og kreativitet for å sikre byens konkurransekraft og attraktivitet.

Fra: Jan Erik Tønnessen <jet@cultiva.no>
Sendt: onsdag 22. mai 2019 13:35
Til: Erling Valvik <erling@cultiva.no>
Emne: Sak xx-xx Revidert Kapitalforvaltningsstrategi 2019.docx

Erling,

Jeg vedlegger et utkast til saksfremlegg knyttet til reallokering av vår obligasjons- og eiendomsportefølje. Jeg vedlegger også Gabler-rapporten som vi mottok i februar 2019.

Det er et forhold jeg foreløpig ikke har kommentert i saksfremlegget.

- Å inkludere DnB Global Treasury som virkemiddel for å få ned porteføljens rentedurasjon er i og for seg et greit verktøy. Fondet har en rating på AAA, er 100% statspapirer, en rentedurasjon på 0,3 og en netto løpende avkastning på ca 1,2%. Det **KAN** være et alternativ og heller bruke pengemarkedsfondet DnB Likviditet IV som virkemiddel for å få ned rentedurasjonen. Dette fondet har i praksis en rentedurasjon på 0,0. Forventet avkastning er betydelig bedre enn DnB Global Treasury, ca 1,7%. Problemet er at dette pengemarkedsfondet er 0% stat og at det har en svakere rating – A+ eller der omkring. På den annen side så vurderer vi jo pengemarkedsfond som «penger i banken» så det er kanskje noe ineffektivt å henge seg opp i at statsandelen skal overstyre alt?

Saken, og synspunkter på mitt spørsmål, kan gjerne nå sirkuleres til investeringsrådet.

Med vennlig hilsen

Jan Erik Tønnessen

Porteføljeforvalter og prosjektrådgiver

Vestre Strandgate 27, Havnekvartalet, Kristiansand

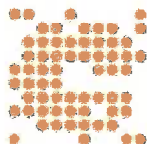
Postboks 494, 4664 Kristiansand

Telefon: +47 9280 9970

E-post: jet@cultiva.no

www.cultiva.no og www.cultivaekspres.no

cultiva
Kristiansand Kommunes Energiverkstedsforvalter

Dato: 10. juni 2019
Saksnummer: 22/19
Til: Styret
Møtedato: 17. juni 2019
Saksbehandler: Erling Valvik og Ingebjørg Borgemyr

Kunstsilo

Sammendrag:

Cultiva har gjennom vedtak 19. januar 2018 besluttet å bidra med 100 mill. kr til Kunstsilo-prosjektet på visse betingelser. Administrasjonens oppgave nå er å vurdere om vilkårene i styrets vedtak er oppfylt, og lage en innstilling til styrets behandling 17. juni 2019.

Administrasjonen vurderer det slik at betingelsene i vedtaket om fullfinansiering av bygg vil være oppfylt dersom det dokumenteres at:

- All finansiering er juridisk forpliktende, og at alle finansieringspartnere har bekreftet vilkår og tidspunkt for utbetaling.

Administrasjonen vurderer det slik at betingelsen om sikkerhet for fremtidig drift er oppfylt ved at:

- Kristiansand kommune og fylkeskommunene i Agder gjennom vedtak bekrefter sitt felles langsiktige ansvar for regionalt driftstilskudd.
- AKO Kunststiftelse formaliserer billettinntekt-garantien.

Administrasjonen mener at Cultiva bør opprettholde sitt vedtak om at bidraget skal utbetales i takt med annen finansiering.

Cultiva bør være innstilt på å frafalle heftelsene om eierskap og tilbakebetaling av tilskudd og oppfordrer øvrige bidragsyterne til å gjøre det samme.

I tillegg til å sikre at Kunstsilo blir en realitet, anbefaler administrasjonen at Cultiva bidrar til å styrke innholdet i Kunstsilo i forhold til vårt formål om bedring av levekårene for innbyggerne i Kristiansand. Cultiva bør være positivt innstilt på å bidra både til utvikling av og finansiering av et levekårsprosjekt i regi av SKMU etter samme modell som tildelingen til etablering av Kilden Dialog.

Forslag til vedtak:

- 1) Cultiva bekrefter at betingelsene for en bevilgning på 100 millioner kroner til realisering av Kunstsilo-prosjektet stilt i vedtak fra 19. januar 2018 er oppfylt under følgende forutsetninger:
 1. Besluttende organer i Kristiansand kommune og fylkeskommunene i Agder bekrefter sitt felles langsiktige ansvar for et regionalt driftstilskudd til SKMU slik som det er formulert i innstillingen fra fylkesrådmenn i Agder og rådmannen i Kristiansand.
 2. AKO Kunststiftelse formaliserer juridisk bindende sin garanti for billettinntekter i 5 år.
 3. Det fremlegges juridisk bindende dokumentasjon på alle tilskudd, gaver og lån, inkl. vilkår og tidspunkt for utbetaling samt salg av SKMUs nåværende lokaler.

Alle forutsetningene må oppfylles før første utbetaling kan skje.
- 2) Cultivas bidrag skal utbetales i takt med øvrig finansiering.
- 3) Cultiva frafaller sitt tidligere vedtak om heftelser ved pengegaven og oppfordrer øvrige bidragsyterne til å gjøre det samme.
- 4) Administrasjonen får fullmakt til å fremforhandle en samarbeidsavtale med SKMU innenfor de rammer som fremgår av saksbehandling og vedtak.
- 5) Cultiva imøteser en søknad fra SKMU som har et levekårsfokus slik det er formulert i dette saksfremlegg.

Erling Valvik (sign)
Administrerende direktør

Vedlegg:

Trykte vedlegg:	1) Oslo Economics: Kvalitetssikring av investerings- og driftsanalyse for Kunstsilo 2) Advokatfirma Myhre & Johnsen: Kvalitetssikring av informasjon i Kunstsilo-prosjektet – SKMU 3) Kristiansand kommune: Regionens årlige driftstilskudd til Sørlandets Kunstmuseum/Kunstsilo fra 2020 4) Sak 42/18 «Hvorfor Cultiva og hva bør prioriteres?»
Utrykte vedlegg:	1) Saksfremlegg sak 03/18 Handlingsprogram 2018-2021, prosjektprioriteringer i 2018 og administrativt budsjett

Bakgrunn for saken:

Cultiva bevilget i styremøte 19. januar 2018 i sak 3/18 100 MNOK til realisering av Kunstsilo-prosjektet. Vedtaket lyder:

- 1) Cultiva bevilger 100 millioner kroner til Sørlandets Kunstmuseums nye kunstmuseumsbygg «Kunstsilo». Bevilgningen er betinget av at prosjektet er fullfinansiert i henhold til søknaden fra SKMU og det skal utbetales i takt med øvrig finansiering.
- 1b) Det er en forutsetning for bevilgningen på 100 mill kroner at det foreligger troverdige og tilstrekkelige tilsagn knyttet til tilsagn på tilskudd fra offentlige myndigheter til drift av Kunstsiloen. Den dokumenterte driftsstøtte skal godkjennes av styret i Cultiva før utbetaling av de bevilgede midler kan finne sted.
- 1c) Det blir tinglyst en betingelse for bevilgningen at SKMU er eier av bygget. Et eventuelt salg av bygget skal godkjennes av styret i Cultiva. Det tas forbehold om at Cultiva kan tilbakekalle bidraget.
- 2) Søknad om lån til Sørlandets Kunstmuseum avslås.

Kristiansand kommune la i desember 2016 inn i økonomiplanen et tilskudd til bygging av Kunstsilo på 50 MNOK i 2020. Bystyret besluttet 22.05.19 i forbindelse med behandling av årsregnskapet 2018 i Kristiansand kommune å disponere regnskapsmessig overskudd på ca. 31 MNOK og 19 MNOK fra det generelle disposisjonsfondet til finansiering av Kunstsilo allerede i 2019.

Fylkestinget i Vest-Agder vedtok 13. februar 2018 å bidra med 25 MNOK til medfinansiering av Kunstsilo, og fylkestinget i Aust-Agder vedtok samme dag å bidra med 5 MNOK til Kunstsilo.

SKMU har i perioden etter Cultivas vedtak arbeidet grundig med videre konkretisering, utvikling og dokumentering av Kunstsilo-prosjektet.

I april 2019 var Kunstsilo-prosjektet kommet så langt at Cultiva ønsket en ekstern kvalitetssikring av den informasjon SKMU ville fremlegge for å dokumentere at de vedtatte betingelsene for bevilgningen er oppfylt.

Etter en frivillig utlysning på Doffin.no, ble Oslo Economics AS og Advokatfirma Myhre & Johnsen AS tildelt parallelle oppdrag om «Kvalitetssikring av informasjon i Kunstsilo-prosjektet» med leveringsfrist 31. mai 2019.

Oppdragene skulle som et minimum kunne svare på følgende spørsmål:

- Er byggeprosjektet fullfinansiert?
 - o Oppdaterte og kvalitetssikrede kalkyler etter at samhandlingsfasen er ferdig som omfatter alle usikkerhetsmomenter knyttet til et bygg som skal benyttes til formålet
 - o Tomt
 - o Utfordringer knyttet til fradrag for inngående merverdiavgift på byggets kostnader i forhold til bruken av bygget, og om inngåtte avtaler mellom SKMU og samarbeidspartnere kan påvirke dette
 - o Magasiner

- o Inventar, innredninger og annet utstyr
- o Virkninger av eventuelle overskridelser i forhold til finansierungsplan og SKMUs egenkapital
- o Identifisere eventuelle likviditetsutfordringer knyttet til byggeprosjektet, byggelånsfinansiering, merverdiavgift og sluttfinansiering
- o
- Er kostnadsbudsjetter for drift realistiske og rimelige?
 - o Bemanning
 - o Aktivitetsnivå
 - o Kostnadsnivå
 - o Begrunnelser for estimer, og sammenligningstall fra andre institusjoner det kan være naturlig å sammenligne seg med
 - o Vurdering av historiske budsjetter mot oppnådde resultater
- Er nivået på offentlige tilskudd dokumentert og/eller realistiske og rimelige?
 - o Dokumentere det som kan dokumenteres
 - o Begrunne estimer for det som ikke kan dokumenteres
- Er nivået på andre inntekter realistiske og rimelige?
 - o Markedsanalyser
 - o Begrunnelser for estimatene, og sammenligningstall fra andre institusjoner det kan være naturlig å sammenligne seg med
 - o Risikovurdering av anslagene
 - o Vurdering av tilpasningsmuligheter ved inntektssvikt
- Vil en tinglysning av en betingelse om eierforhold ha noen effekt/nytte ved en eventuell konkurs? Kan dette eventuelt løses på en annen måte? (Oslo Economics skulle ikke besvare denne delen av oppdraget).

Rapportene fra Oslo Economics AS og Advokatfirma Myhre & Johnsen AS følger som vedlegg 1) og 2).

I tillegg har Kristiansand kommune og Agder fylkeskommune arbeidet med hvordan de kan ta et felles ansvar for regionalt driftstilskudd til Sørlandets Kunstmuseum/Kunstsilo. Rådmannen i Kristiansand skriver i saksfremstillingen følgende (side 2, 3. avsnitt):

«Rådmannen innstiller på at bystyret og fylkestingene følger opp tidligere vedtak, samt regjeringens og Stortingets intensjoner, og gir Kunstsilo-prosjektet forutsigbarhet for årlige, regionale driftstilskudd som er nødvendige for driften av museet.

Forslag til vedtak:

1. Kristiansand kommune vil, sammen med Ager fylkeskommune, ta et felles ansvar for nødvendig regionalt driftstilskudd til Sørlandets Kunstmuseum/Kunstsilo.
2. Bystyret legger til grunn at Kristiansand kommune fra og med 2022 skal gi et årlig driftstilskudd til Sørlandets Kunstmuseum/Kunstsilo på 8,4 mill. kr (2022-kroner).

3. *Tilskuddet skal indeksreguleres årlig i samsvar med statsbudsjettets deflator for kommunesektoren.*
4. *Det forutsettes at Agder fylkeskommune yter sin andel av det regionale driftstilskuddet i samsvar med saksutredningen.*
5. *Eventuelle fremtidige endringer i oppgavefordelingen mellom stat og fylkeskommune, endrer ikke størrelsen på driftstilskuddet fra Kristiansand kommune.*
6. *Bystyret godkjenner vedlagte utkast til avtale med Agder fylkeskommune om regional finansiering av Sørlandets Kunstmuseum/Kunstsilo fra og med 2020.»*

Kristiansand kommunes saksfremstilling «Regionens årlige driftstilskudd til Sørlandets Kunstmuseum/Kunstsilo fra 2020» følger som vedlegg 3). Aust- og Vest-Agder Fylkeskommuner har likelydende forslag til vedtak og tilnærmet like saksfremlegg.

I Kristiansand kommune er saksbehandlingen som følger:

1. Kulturstyret 28.05.19 (innstilling vedtatt)
2. Formannskapet 12.06.19
3. Bystyret 19.06.19

I Vest-Agder Fylkeskommune er saksbehandlingen som følger:

1. Hovedutvalg for kultur og utdanning 21.05.19 (saken utsatt)
2. Fylkesutvalget 04.06.19 (innstilling vedtatt)
3. Fylkestinget 18.06.19

I Aust-Agder Fylkeskommune er saksbehandlingen som følger:

1. Kultur-, nærings- og helsekomité 11.06.19
2. Fylkestinget 18.06.19

Drøfting av saken:

Cultiva har gjennom vedtaket 19. januar 2018 besluttet å bidra med 100 mill. kr til Kunstsilo-prosjektet på visse betingelser. Administrasjonens oppgave nå er å vurdere om vilkårene i styrets vedtak er oppfylt, og lage en innstilling til styrets behandling 17. juni.

Vedtaket presiserer at bevilgningen på 100 millioner kroner til bygget er betinget av følgende:

- Nytt museumsbygg er fullfinansiert
- Den fremtidige driften av SKMU/Kunstsilo er sikret på en troverdig måte

I tillegg presiserer vedtaket følgende:

- tidspunktet for Cultivas utbetaling av tilskudd
- at Cultiva ønsker å sikre at vår bevilgning skal være knyttet et nytt museumsbygg i Kristiansand
- at Cultiva forbeholder seg retten til å kreve tilskuddet tilbakebetalt dersom bygget selges av SKMU.

Nytt museumsbygg

For å vurdere om nytt museumsbygg er fullfinansiert, er det to forhold som må belyses:

- Er investeringskostnadene realistiske?
- Er finansieringskildene bekreftet?

Investeringskostnader:

Opprinnelig kostnadsramme i søknaden til Cultiva (november 2017) var 530 MNOK ekskl. mva. Interiør, tomt og utenomhusarbeid var ikke inkludert i denne kostnadsrammen.

Siden den gang er prosjektet videre bearbeidet og konkretisert blant annet gjennom internt arbeid hos SKMU, samarbeid med Kristiansand kommune vedrørende koordinering med bygging av ny kulturskole, anbudsprosess og en samhandlingsfase med valgt entreprenør. I mai 2019 har også Bygganalyse levert en analyse av prisoverslaget som er fremkommet gjennom samhandlingsfasen.

Kostnadsrammen for prosjektet er oppjustert til 610 MNOK ekskl. mva. Interiør og utenomhusarbeid er nå inkludert i rammen. Tomt skal festes av Kristiansand kommune. Magasin i kjelleretasjen er tatt ut av rammen, og skal leies eksternt.

Oslo Economics skriver følgende om investeringskostnader i punkt 2.1:

«Vår vurdering av anslagene for investeringskostnader er at det er gjennomført en grundig prosess. Prosjektet er relativt modent, det vil si at det har kommet langt i sin planlegging, og at det er gjennomført en rekke aktiviteter for å redusere usikkerheten i anslagene. Det synes som om prosjektet er profesjonelt ledet, og at samspillsfasen har bidratt til å redusere usikkerhet. Det er også tillitsvekkende at profesjonelle aktører med betydelig erfaring fra lignende prosjekter har inngått i byggherrens team.

Det er likevel fortsatt usikkerhet i anslagene; også p85 estimatet vil være for lavt i 15 % av tilfellene. For øvrig kan det knytte seg usikkerhet i forhold til elementer som tomt, merverdiavgift, prisstigning, byggelånskostnader, brukerutstyr, fremdrift og kostnadsfordeling mellom prosjekter, og dette kommenteres særskilt i det følgende.»

Advokat Myhre oppsummerer riskobetraktningene vedrørende investeringskostnader som følger:

«Det vil være risiko forbundet med investeringsdelen av Kunstsiloen. Størst risiko er knyttet til betongrehabiliteringen. I sum utgjør dette delprosjektet ca. 100 MNOK før risikoreservene på 12,2 MNOK.

Oppdeling av prosjektet i to – delprosjekt betongrehabilitering og delprosjekt Kunstsilo – nybygg – gir den effekt at en får avklart størrelsen på avvik og kan håndtere det inn mot den resterende del av prosjektet.

Delprosjektet Kunstsilo – nybygg har lavere risiko enn betongrehabilitering.

SKMU som engangsbyggherre er i utgangspunktet en faktor som innebærer økt risiko. Dette er søkt kompensert ved måten prosjektet er organisert på med

omfattende forprosjekt og oppbygning av en struktur ved bruk av eksterne og erfarne ressurser. Kontrakts strategi med bruk av NS 8407 innebærer også redusert risiko for SKMU.»

De mottatte rapportene og andre aktører i debatten peker på risiko knyttet til flere forhold i investeringskalkylene. Vi vil forsøke å kommentere enkelte poster med høy risiko og vesentlig omfang:

Tomt: Opprinnelig var det planlagt at SKMU skulle frikjøpe tomten fra Kristiansand kommune for 15 MNOK. I de oppdaterte planene skal tomten festes. Årlig kostnad er fastsatt til kr 700 000,-, og SKMU har en opsjon på å kunne kjøpe tomten hvert 5. år til 20 ganger årlig leie.

Magasiner og kjellerarealer: Opprinnelig var det planlagt å bygge magasinkapasitet i kjelleren på Kunstsilo. Tekniske og kostnadsmessige utfordringer knyttet til lagring av kunst i arealer under bakken i nær tilknytning til sjøen og identifisering av et felles behov med Kilden og Fylkesmuseet om magasinkapasitet, har medført at kostnader til magasiner er tatt ut av investeringskalkylen. Direktøren på fylkesmuseet leder et felles prosjekt om felles bygg for magasiner lokalisert utenfor Odderøya, og estimert leie for SKMUs arealbehov er en årlig kostnad på kr 1 200 000,-.

Inventar og utstyr var ikke inkludert i den opprinnelige investeringsrammen på 530 MNOK. Det er satt av 17 MNOK til slikt utstyr, inkl. reserver. Oslo Economics påpeker i sin rapport at dette synes lav sammenlignet med f.eks. det nye Munch-museet i Oslo. Vi har hatt en gjennomgang av SKMUs budsjett sammen med SKMU. I budsjettet er alle rom i Kunstsilo møblert, enten med nye innkjøp eller gjenbruk av inventar og utstyr fra bygg i Skippergaten. Ingen egenutvikling av IT-løsninger er planlagt. SKMU foretrekker å bruke hylleware til systemvalg, og økte lisensutgifter er lagt inn i driftsbudsjetter. Forklaringene på de store forskjellene mellom Munch-museet og Kunstsilo er troverdige og godt begrunnet.

Merverdiavgifts problematikk er et område hvor de to rapportene har en litt forskjellig konklusjon. Oslo Economics baserer sin konklusjon på Deloitte-rapporten. Aktiviteten i Kunstsilo vil i utgangspunktet være en avgiftspliktig virksomhet, og SKMU vil ha fradragsrett for inngående merverdiavgift. Advokat Myhre trekker frem avgiftsproblematikken rundt Kilden og kulturhuset Buen i Mandal, og «anbefaler at det innhentes en bindende forhåndsuttalelse fra skatteetaten knyttet til Kunstsiloprosjektet både mht byggeprosjektet og driften. Det vil ellers foreligge en betydelig risiko knyttet til disse spørsmål. Slik forhåndsuttalelse anbefales innhentet før prosjektet blir realisert.» Administrasjonen har fått tilgang til notatet fra Deloitte, og konstaterer at Delotte oppsummerer som følger: «Siden bygging av kunstsiloen og tilhørende merverdiavgiftsbehandling innebærer så vidt store verdier og beløp, herunder offentlighetens interesser rundt prosjektet, bør det vurderes å forankre avgiftsbehandlingen hos avgiftsmyndighetene». Slik vi leser notatet, er det beløpenes størrelse og den offentlige interessen som gjør at man bør sikre seg – ikke at merverdiavgiftsvurderingene er spesielt kompliserte eller kontroversielle.

Flytteutgifter er ikke inkludert i budsjettene. Dialog med AKO Kunststiftelse vedr. flytting av Tangen-samlingen er igangsatt, og søknaden til staten for 2020 inkluderer flytteutgifter. Kostnadene må enten finansieres eksternt eller dekkes inn over driften av SKMU.

Byggelån: Ambisjonen er å klare seg uten byggelån, men dette vil være svært avhengig av betalingsplanen med entreprenør og utbetalingsprofilen til Cultiva og Staten. Likviditetsprognosene oppdateres fortløpende etter hvert som konkrete betalingsplaner foreligger. Basert på den informasjon som er tilgjengelig p.t., ser det ut som om det blir behov for å ta opp et begrenset byggelån i 2021. Rentebelastningen på dette lånet vil være håndterbar for SKMU.

Administrasjonens vurdering:

Både SKMUs eksterne kvalitetssikring og begge miljøene Cultiva har engasjert til kvalitetssikring av fremlagt informasjon bekrefter at byggeprosjektet er godt gjennomarbeidet og at prosjektledelsen er ivaretatt av et erfarent team.

Det er identifisert noen områder hvor det fremdeles er usikkerhet, og det bør fremdeles jobbes aktivt for å avklare risikoen også på disse områdene. SKMU har redegjort på en troverdig måte for alle spørsmål, og vi har fått tilgang på all dokumentasjon vi har bedt om.

Finansieringskilder:

SKMU har følgende finansieringsplan:

Finansieringskilde	MNOK	Status
Staten v/KUD	175	Tilsagnsbrev 10 MNOK i 2019 165 MNOK ikke tidfestet
Cultiva	100	Betingelser
Salg av eksisterende bygg	35	Bekreftet, ikke formalisert
AKO Kunststiftelse	110	Bekreftet, ikke formalisert?
Kristiansand kommune	50	Vedtatt des -16 og 22.05.19
Vest-Agder Fylkeskommune	25	Vedtatt 13.02.18
Aust-Agder Fylkeskommune	5	Vedtatt 13.02.18
Sparebanken Sør	20	Bekreftet, ikke formalisert?
Andre	10	Bekreftet, ikke formalisert?
Sum tilskudd	530	
Lån	80	På anbud. Frist 15.06.19
Samlet finansering	610	

Staten har bevilget 10 MNOK i statsbudsjettet for 2019, og bekreftet at de resterende 165 MNOK vil komme som tilskudd i senere budsjettår. Beløpet vil ikke justeres for endringer i kroneverdi.

Administrasjonens vurdering:

Dersom prosjektet holder seg innenfor den angitte kostnadsrammen, har SKMU en plan for finansiering. Det mangler imidlertid en formalisering av deler av bidragene, inkl. Cultivas kjøp av det eksisterende kunstmuseumsbygget i Skippergata.

Det bør legges inn en betingelse i vedtaket at alle bidrag, inkl. lånetilsagn, må dokumenteres før første utbetaling fra Cultiva kan gjennomføres.

Utbetaling av Cultivas bidrag skal skje i samme takt som øvrig finansiering. Utbetalingsplan skal utarbeides som en del av samarbeidsavtalen mellom SKMU og Cultiva.

Det er fremdeles usikkerhet knyttet til Kunstsilo-prosjektet, men administrasjonen stiller seg bak Oslo Economics konklusjon om at dette i liten grad skyldes mangelfullt arbeid fra SKMU, men prosjektets karakter. Vi opplever også at Kristiansand kommune og fylkeskommunene i Agder tar et felles, langsiktig ansvar for at prosjektet skal lykkes. Etter en helthetsvurdering mener administrasjonen at betingelsene i vedtaket om fullfinansiering av byggeprosjektet er oppfylt under forutsetning av at alle finansieringstilsagn er juridisk bindende.

Fremtidig drift

For å vurdere om den fremtidige driften av et nytt og større kunstmuseum i Kristiansand er sikret, er det to forhold som må belyses:

- Er budsjetterte kostnader realistiske?
- Er finansieringskildene bekreftet og/eller sannsynlige?

Oslo Economics oppsummerer analysen av driftsinntekter- og kostnader som følger:

«Driftsbudsjettet synes likeledes å være godt gjennomarbeidet. Kostnadene synes i hovedsak å være på et realistisk nivå, men kostnader til tomtefeste burde inngått, og det synes som om lønnsvekst og vekst i rentenivå er noe underestimert i budsjettet. Det kan således være risiko for at årlig kostnad blir i størrelsesorden 3 millioner kroner høyere enn SKMUs estimerte kostnad på 59 millioner kroner.

Det knytter seg likevel større usikkerhet til driftsinntektene enn driftskostnadene. Den største usikkerheten knytter seg til det statlige driftstilskuddet der det sannsynligvis vil være behov for en økning med 8 millioner kroner fra dagens nivå. Det vil ikke være mulig å få forpliktende tilsagn fra staten om en slik økning, men det finnes flere eksempler på andre museer som har en statsstøtte på tilsvarende nivå. Det knytter seg også usikkerhet til egeninntektene, som i stor grad avhenger av om SKMU lykkes med å tiltrekke nesten 120 000 betalende besøkende.....

Det vil antakelig være rom for å kutte driftskostnader for om lag fem millioner kroner.....

AKO Kunststiftelse har ifølge SKMU garantert for å dekke inntil 25 millioner kroner samlet over de første fem driftsårene, dersom besøkstallene blir lavere enn det estimerte. Dette reduserer risikoen i driftsbudsjettet disse årene betydelig, men det vil fortsatt være slik at Kunstsilo-prosjektet er avhengig av at staten går inn med betydelig økte driftstilskudd»

Advokat Myhre oppsummerer spørsmålet om driftsbudsjettet er realistisk og rimelig slik:

- «Uten bidraget fra AKO Kunststiftelse de fem første år – nei
- Med bidraget fra AKO Kunststiftelse de fem første år – ja men usikkert
- Etter fem år og dagens tall – svært usikkert»

Administrasjonens vurdering:

Kristiansand kommune og Agder fylkeskommune har gjennom arbeidet med saken «Regionens årlige driftstilskudd til Sørlandets Kunstmuseum/Kunstsilo fra 2020» tatt et felles ansvar for nødvendig regionalt driftstilskudd til Sørlandets Kunstmuseum/Kunstsilo.

I tillegg har AKO Kunststiftelse garantert for minimum 5 millioner kroner i billettinntekter i 5 år. Dette reduserer risikoen betydelig for at SKMU ikke skal oppnå de budsjetterte inntektene.

På bakgrunn av dette ser ikke administrasjonen at Cultiva har noen grunn til å problematisere risiko vedrørende fremtidig drift ytterligere.

Effekt på levekårene i Kristiansand

Cultivas vedtekter

I forbindelse med bystyrets behandling av vedtektene til Cultiva ble tyngdepunktet i formålsformuleringen flyttet fra attraksjonsutvikling til levekår ved hjelp av kunst, kultur og kreativitet.

Cultiva fikk tildelt hoveddelen av sin stiftelseskapital i januar 2003 på 1 440 050 000 kroner. Cultiva har delt ut 700 millioner kroner siden 2003. Hvorav nesten halvparten gikk med til realiseringen av Kilden Teater og Konserthus. Kapitalen i Cultiva er nå på 2 000 millioner kroner.

Vi har ikke statistikker som viser hvordan prosjektmidlene er fordelt på henholdsvis attraksjonsutvikling og levekårsprosjekter. I mange tilfeller vil det være vanskelig å lage et skarpt skille, siden innretningen av tilbudet kan være avgjørende. Det anslås at 75-90 prosent har gått med til attraksjonsutvikling.

I vedlegget «Hvorfor Cultiva og hva bør prioriteres?» er både Cultivas formål og tidligere tildelinger nærmere omtalt.

Signalbygg

Cultiva skal virke i årtider og det kan være mange gode grunner til at signalbygg blir prioritert til tross for at argumentasjonsrekken kan bli lang for at signalbygg slår inn på bedre levekår for de som sliter i samfunnet:

- Vi har et etterslep på dette felt i forhold til andre byer
- Det skaper betydelig profesjonell aktivitet som beriker kulturlivet i regionen
- Byen blir mer attraktiv og kan bidra til økt brutto regionprodukt
- Nye muligheter som må gripes. Det kan være ny statlig politikk eller private som vil bidra. (På 70-tallet sa bystyret NEI til statens tilbud om å etablere et regionteater)

Cultiva har tidligere medvirket til to større signalbygg i byen.

- Sparebanken Sør Arena som fotball- og konsert- arena som kostet 280 MNOK. Cultiva bidro med 20 MNOK. Selskapet Start Stadion AS som opprinnelig eide anlegget sammen med Sparebanken Sør begjærte oppbud i 2013 og hadde da en gjeld på 107 MNOK hvorav 54 til banken og 47 MNOK til kommunen. Kristiansand kommune overtok stadion som ene-eier.

- Kilden Teater og Konserthus sto ferdig i 2012 til en kostnad på 1 683 MNOK. Cultiva bidro med 325 MNOK

Signalbygg og levekår

For Sør Arena og Kilden har Cultiva gått inn med ekstra midler i en periode for at virksomhetene skulle lykkes og bli mer relevant for flere. I Start bidro Cultiva på et seinere tidspunkt med 6 MNOK for blant annet å hindre at breddeidretten ble skadelidende i en konkurssituasjon.

Med utgangspunkt i at levekår skal være hovedfokus for Cultiva og et ønske om å støtte opp om at signalbygg skal lykkes og bli mer relevant for flere, har Cultiva i samspill med Kilden IKS fått utviklet et samfunnsprosjekt som har vakt nasjonal annerkjennelse. Kilden er med dette blitt mer relevant for flere samfunnslag i befolkningen. Kilden Teater og Konserthus omtaler «Kilden Dialog» slik:

Kilden Dialog er samfunnsprosjektet til Kilden Teater og Konserthus. Vi tror kunst og kultur kan bidra til livskvalitet, mellommenneskelig forståelse, verdiskaping og samfunnsutvikling. Derfor strekker vi hånden utover scenekanten og inviterer flere til å skape kunst sammen med oss.

Kilden Dialog er et *kompetansesenter for medskapende kunst og sosial praksis*. Vi utfordrer tradisjonelle oppfatninger om hva kunst kan være i et profesjonelt teater og konserthus.

Gjennom prosjektene våre skal vi inkludere og løfte frem amatører og marginaliserte grupper. I Kilden skal de få utforske ressursene – og spille ut talentene sin gjennom teater, dans, sang og musikk. Ofte i samspill med Kristiansand Symfoniorkester og Kilden Teater.

Når mennesker får ta del i en profesjonell kunstnerisk produksjon, kan det skapes varige inntrykk, både for den enkelte og for samfunnet. Derfor bruker vi kunsten som møteplass for dialog og demokrati.

SKMU og levekår

SKMU har satt i gang en rekke breddeprosjekter rettet mot barn og unge hvor også Cultiva har medvirket.

Det som er ønskelig nå er mer målrettede tiltak for grupper som normalt ikke vil/kan bruke et kunstmuseum.

I tillegg til Kilden Dialog har Cultiva bidradd til flere andre levekårsprosjekter i samarbeid med andre virksomheter som kan være til inspirasjon for tilsvarende tiltak iverksatt av Sørlandets Kunstmuseum.

SKMU og Cultiva ønsker å samarbeide om å utvikle et langsiktig prosjekt med fokus på hvordan kunst, kultur og kreativitet kan bidra til å bedre levekårene for barn og unge i regionen. SKMU har utarbeidet en grovskisse til et mulig prosjekt hvor det skisseres et bredt regionalt samarbeid med bl.a. Kilden Dialog, Senter for ung kunst og kultur (Fluks) ved UiA, og hvor prosjekter fra Tate Modern og Victoria and Albert museum i London er en kilde til inspirasjon.

Oppsummering

SKMU har redegjort for en forpliktende finansiering av 610 MNOK, som i utgangspunktet vil være nok til å dekke investeringskostnaden med 85 % sikkerhet. Kostnadsestimater virker godt gjennomarbeidet, og prosjektet ledes av et erfarent team. Det er usikkerhet knyttet til enkelte av kostnadsestimatene, og det blir stilt spørsmål med om byggingen kan gjennomføres uten bruk av byggelån. Byggelån vil øke kostnaden i prosjektet.

Administrasjonen vurderer det slik at betingelsene i vedtaket om fullfinansiering av bygg vil være oppfylt dersom det dokumenteres at:

- All finansiering er juridisk forpliktende, og at alle finansieringspartnere har bekreftet vilkår og tidspunkt for utbetaling.

Driftsbudsjettene er også godt gjennomarbeidet, selv om det påpekes risiko knyttet til enkeltposter. Garanti for billettinntekter fra AKO Kunststiftelsen i 5 år tar bort mye av risikoen knyttet til den delen av inntektsstrømmene. Den største gjenværende risikoen vil da være nivået på offentlige tilskudd. Staten gir ingen garantier for drift utover de årlige bevilgningene i statsbudsjettet. Kristiansand kommune og Agder fylkeskommune er innstilt på å ta et felles ansvar for nødvendig regionalt driftstilskudd, men sakene er til politisk behandling og vil ikke bli avgjort før i 18. og 19. juni. Dersom forslaget til vedtak står seg gjennom prosessen, vil dette gi økt sikkerhet mht. fremtidig drift av SKMU.

Administrasjonen vurderer det slik at betingelsen om sikkerhet for fremtidig drift er oppfylt ved at:

- Kristiansand kommune og fylkeskommunene i Agder gjennom vedtak bekrefter sitt felles langsiktige ansvar for regionalt driftstilskudd.
- AKO Kunststiftelse formaliserer billettinntekt-garantien.

Administrasjonen mener at Cultiva bør opprettholde sitt vedtak om at bidraget skal utbetales i takt med annen finansiering.

Kristiansand kommune har en tinglyst klausul fra den gang SKMU ble etablert og bygget i Skippergaten fra Kristiansand kommune ble overført SKMU. Vest-Agder fylkeskommune har vedtatt en klausul om tilbakebetaling av tilskudd ved eventuelt salg av bygget. Sammen med Cultivas betingelser om heftelser, kan det blir vanskelig og kostbart for SKMU å hente inn 80 MNOK i lånefinansiering. Cultiva bør være innstilt på å frafalle heftelsene og anmode om at de øvrige finansieringspartnerne også frafaller sine krav

Cultiva har i vedtektene en bestemmelse om at stiftelsen ikke kan ta opp lån, stille garanti eller lignende. I tillegg er det i vedtektene begrensninger på at Cultiva kun kan yte tilskudd til prosjekter, dvs. ikke ordinær drift. Vi har tidligere definert oppstart av nye tiltak som et prosjekt dersom det sannsynliggjøres at prosjektet vil leve videre også etter at Cultivas finansiering opphører. Siden SKMU ble stiftet i 1995 vil det være utfordrende å definere et eventuelt driftstilskudd fra Cultiva til å være et prosjekt med oppstart av ny virksomhet.

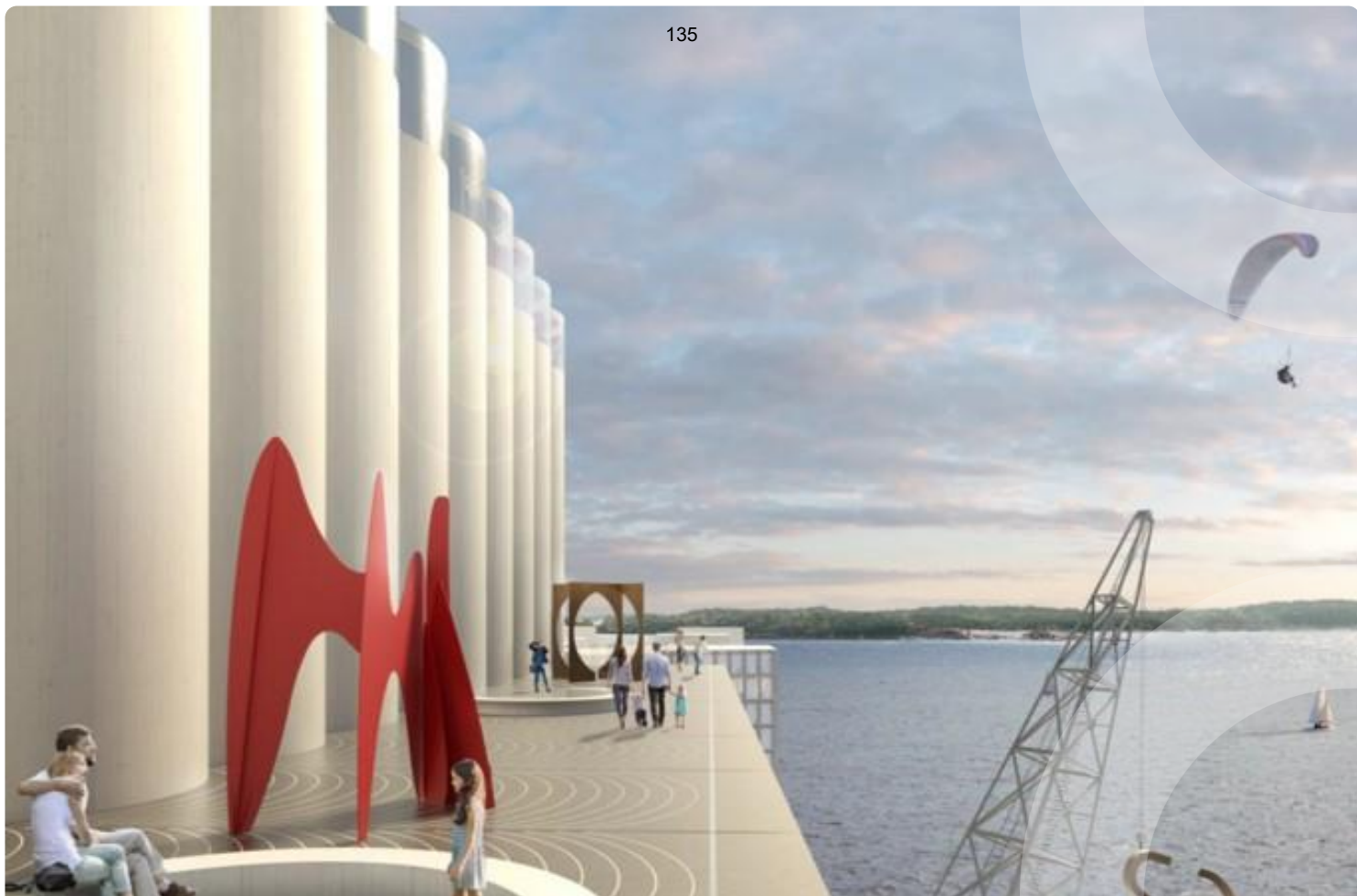
I tillegg til å sikre at Kunstsilo blir en realitet, anbefaler administrasjonen at Cultiva bidrar til å styrke innholdet i Kunstsilo i forhold til vårt formål om bedring av levekårene for innbyggerne i Kristiansand. SKMU og Cultiva ønsker å samarbeide om å utvikle et langsiktig prosjekt med fokus på hvordan kunst, kultur og kreativitet kan bidra til å bedre levekårene for barn og unge i regionen. Cultiva bør være positivt innstilt på å bidra både

til utvikling av og finansering av et levekårsprosjekt i regi av SKMU etter samme modell som tildelingen til etablering av Kilden Dialog.

Forslag til vedtak:

- 6) Cultiva bekrefter at betingelsene for en bevilgning på 100 millioner kroner til realisering av Kunstsilo-prosjektet stilt i vedtak fra 19. januar 2018 er oppfylt under følgende forutsetninger:
 4. Besluttende organer i Kristiansand kommune og fylkeskommunene i Agder bekrefter sitt felles langsiktige ansvar for et regionalt driftstilskudd til SKMU slik som det er formulert i innstillingen fra fylkesrådmenn i Agder og rådmannen i Kristiansand.
 5. AKO Kunststiftelse formaliserer juridisk bindende sin garanti for billettinntekter i 5 år.
 6. Det fremlegges juridisk bindende dokumentasjon på alle tilskudd, gaver og lån, inkl. vilkår og tidspunkt for utbetaling samt salg av SKMUs nåværende lokaler.

Alle forutsetningene må oppfylles før første utbetaling kan skje.
- 7) Cultivas bidrag skal utbetales i takt med øvrig finansiering.
- 8) Cultiva frafaller sitt tidligere vedtak om heftelser ved pengegaven og oppfordrer øvrige bidragsyterne til å gjøre det samme.
- 9) Administrasjonen får fullmakt til å fremforhandle en samarbeidsavtale med SKMU innenfor de rammer som fremgår av saksbehandling og vedtak.
- 10) Cultiva imøteser en søknad fra SKMU som har et levekårsfokus slik det er formulert i dette saksfremlegg.

Kvalitetssikring av investerings- og driftsanalyse for Kunstsilo

Utført på oppdrag fra Cultiva, mai 2019

Om Oslo Economics

Oslo Economics utreder økonomiske problemstillinger og gir råd til bedrifter, myndigheter og organisasjoner. Våre analyser kan være et beslutningsgrunnlag for myndighetene, et informasjonsgrunnlag i rettslige prosesser, eller et grunnlag for interesseorganisasjoner som ønsker å påvirke sine rammebetingelser. Vi forstår problemstillingene som oppstår i skjæringspunktet mellom marked og politikk.

Oslo Economics er et samfunnsøkonomisk rådgivningsmiljø med erfarne konsulenter med bakgrunn fra offentlig forvaltning og ulike forsknings- og analysemiljøer. Vi tilbyr innsikt og analyse basert på bransjeerfaring, sterk fagkompetanse og et omfattende nettverk av samarbeidspartnere.

Kvalitetssikring

Oslo Economics gjennomfører uavhengig kvalitetssikring av investeringsbeslutninger og tiltak, med sikte på å bidra til et best mulig informasjonsgrunnlag for beslutningstagere.

Oslo Economics kvalitetssikrer blant annet store statlige investeringsprosjekter på oppdrag fra Finansdepartementet, og sykehusprosjekt på oppdrag fra Sykehusbygg HF.

All kvalitetssikring skjer på et faglig grunnlag, der vi på en uavhengig og transparent måte redegjør for egnetheten i dokumentasjonen som kvalitetssikres.

Kvalitetssikring av investerings- og driftsanalyse for Kunstsilo/OE-rapport 2019-16

© Oslo Economics, 31. mai 2019

Kontaktperson:

Finn Gjerull Rygh / Seniorpartner

fgr@osloeconomics.no, Tlf. 928 28 616

Forsideillustrasjon: Sørlandets kunstmuseum/ Mestres Wåge Architectes

Innhold

Sammendrag og konklusjoner	4
1. Mandat og metodikk for kvalitetssikringen	6
1.1 Mandat for kvalitetssikringen	6
1.2 Avgrensninger og forutsetninger	6
1.3 Anvendt metodikk	6
2. Investeringskostnader	8
2.1 Investeringskostnad	8
2.2 Finansiering	10
2.3 Grunnlag for beslutning	12
3. Driftsinntekter og driftskostnader	13
3.1 Driftsinntekter	13
3.2 Oppsummering driftsinntekter	17
3.3 Driftskostnader og finanskostnader	18
3.4 Vurdering av tilpasningsmuligheter ved inntektssvikt	22
3.5 Vurdering av SKMUs evne til å levere som budsjettert	22
3.6 Grunnlag for beslutning	22

Sammendrag og konklusjoner

Oslo Economics har på oppdrag fra Cultiva kvalitetssikret drifts- og investeringsanalyser for Kunstsiloprosjektet, utviklet av Sørlandets kunstmuseum (SKMU). Formålet med kvalitetssikringen har vært å besvare to hovedspørsmål:

Synes det godtgjort at byggeprosjektet er fullfinansiert?

Synes det som om foreliggende estimater for driftskostnader- og driftsinntekter, herunder offentlig støtte, gir et realistisk bilde av økonomien i en driftssituasjon?

Vårt arbeid har bestått i å gjennomgå dokumentasjon fremlagt av SKMU, og gjøre enkelte egne analyser for å sammenligne SKMUs estimater med andre relevante tallstørrelser. Vi har ved tre anledninger hatt møter med representanter for SKMU for å stille spørsmål og få redegjørelser for ulike tallstørrelser og prosessen for å utarbeide estimatene.

Arbeidet er utført i mai 2019.

Vi finner at det har vært gjennomført en grundig prosess for å estimere byggekostnad, og at prosjektet fremstår som relativt modent med begrenset usikkerhet i de fleste investeringspostene. P50-investeringskostnaden på 571,2 millioner kroner, ekskl. brukerutstyr, synes derfor å være et godt uttrykk for forventet investeringskostnad. Det synes å være større usikkerhet knyttet til estimat for investering i brukerutstyr. Selv om arbeidet som er gjort synes å være grundig, ved en gjennomgang av de ulike arealer og vurdering av behov og enhetspriser, synes totalbeløpet som fremkommer, 17 millioner kroner, å være lavt sammenlignet med tidligfaseberegninger i lignende byggeprosjekter i staten. Etter vårt syn medfører dette en usikkerhet knyttet til brukerutstyrs kostnadene.

SKMU har redegjort for en forpliktende finansiering av 610 millioner kroner, som i utgangspunktet vil være tilstrekkelig for å dekke p85-kostnaden for byggingen av Kunstsilo. Det betyr at finansieringen av Kunstsilo med 85 prosent sikkerhet skal være tilstrekkelig. Det er riktignok noe usikkerhet knyttet til brukerutstyr (der basisestimatet ikke har gjennomgått usikkerhetsanalyse), med det synes likevel synes som om finansieringen i hvert fall dekker p50-estimatet. Dette vil være en tilstrekkelig finansiering i 50 prosent av tilfellene.

Det vil kreve god likviditetsstyring å sikre at prosjektet lar seg gjennomføre uten bruk av byggelån, men dette kan likevel være mulig dersom tilskuddsyterne betaler inn tilskuddene før kostnader forfaller til betaling.

Driftsbudsjettet synes likeledes å være godt gjennomarbeidet. Kostnadene synes i hovedsak å være på et realistisk nivå, men kostnader til tomtefeste burde inngått, og det synes som om lønnsvekst og vekst i rentenivå er noe underestimert i budsjettet. Det kan således være risiko for at årlig kostnad bli i størrelsesorden 3 millioner kroner høyere enn SKMUs estimerte kostnad på 59 millioner kroner.

Det knytter seg likevel større usikkerhet til driftsinntektene enn til driftskostnadene. Den største usikkerheten knytter seg til det statlige driftstilskuddet, der det sannsynligvis vil være behov for en økning med åtte millioner kroner fra dagens nivå. Det vil ikke være mulig å få forpliktende tilsagn

fra staten om en slik økning, men det finnes flere eksempler på andre museer som har en statsstøtte på tilsvarende nivå. Det knytter seg også usikkerhet til egeninntektene, som i stor grad avhenger av at SKMU lykkes med å tiltrekke nesten 120 000 betalende besøkere. SKMU har selv vist at 30 prosent færre besøkende vil kunne bety et inntektsbortfall på om lag fem millioner kroner. Det er svært mange faktorer som til sammen påvirker besøkstallet, og museene må i stor grad skape aktivitet for å tiltrekke publikum. Hvorvidt man lykkes med dette, vil ikke bare avhenge av innsatsen som legges ned etter at nyhetens interesse har lagt seg, men også hvor godt museet lykkes med å treffe «tidsånden».

Det vil antagelig være rom for å kutte driftskostnader for om lag fem millioner kroner dersom det blir nødvendig for å oppnå balanse i driftsregnskapet. Men slike kostnadsreduksjoner vil gå på bekostning av aktivitetsnivå, og dermed også fremtidig besøkstall og mulighet for fremtidig høyere inntekter.

AKO Kunststiftelse har ifølge SKMU garantert for å dekke inntil 25 millioner kroner samlet over de første fem driftsårene, dersom besøkstallet blir lavere enn det estimerte. Dette reduserer risikoen i driftsbudsjettet disse årene betydelig, men det vil fortsatt være slik at Kunstsilo-prosjektet er avhengig av at staten går inn med betydelig økte driftstilskudd.

Samlet sett er det klart at det er usikkerhet knyttet til Kunstsilo-prosjektet. Dette skyldes i liten grad mangelfullt arbeid fra SKMU, men prosjektets karakter. Det er klart at det ikke vil være mulig å realisere et ambisiøst nytt kunstmuseum i et signalbygg sentralt i Kristiansand, uten at prosjektet vil måtte være beheftet med usikkerhet. Dersom SKMU og aktørene som finansierer prosjektet ikke er villige til å ta risiko, vil det heller ikke være mulig å igangsette prosjektet. Spørsmålet blir hvor stor risiko som kan aksepteres. Vår analyse tar sikte på å synliggjøre hvilke risikoelementer som finnes, og størrelsesordenen på de ulike elementene og grunnlaget vi er forelagt skiller seg ikke ut på en negativ måte sammenlignet med lignende tiltak. Basert på SKMUs analyser og vår kvalitetssikring, kan aktørene selv gjøre seg opp en mening om risikoen er på et håndterbart nivå.

1. Mandat og metodikk for kvalitetssikringen

Cultiva – Kristiansand kommunes energiverksstiftelse (heretter omtalt som Cultiva) har bevilget 100 millioner kroner til realisering av Kunstsilo på havnen i Kristiansand. Cultiva har stilt betingelser til denne bevilgningen: prosjektet må være fullfinansiert, og det må være troverdige tilsagn om driftsmidler for å sikre forsvarlig drift.

Sørlandets Kunstmuseum (heretter SKMU) har utarbeidet dokumentasjon for å vise at betingelsene fra Cultiva er oppfylt. Cultiva ønsker å kvalitetssikre denne informasjonen, for å sikre at informasjonen er av god kvalitet. I den anledning har Cultiva utlyst et utredningsoppdrag for kvalitetssikring. Oslo Economics ble tildelt oppdraget 9/5 2019.

1.1 Mandat for kvalitetssikringen

Cultiva har bedt om en kvalitetssikring av informasjonen som er utarbeidet av Sørlandets Kunstmuseum, med krav om å vurdere følgende temaer:

Er byggeprosjektet fullfinansiert?

- Oppdaterte og kvalitetssikrede kalkyler etter at samhandlingsfasen er ferdig som omfatter alle usikkerhetsmomenter knyttet til et bygg som skal benyttes til formålet
- Tomt
- Utfordringer knyttet til fradrag for inngående merverdiavgift på byggets kostnader i forhold til bruken av bygget, og om inngåtte avtaler mellom SKMU og samarbeidspartnere kan påvirke dette
- Magasiner
- Inventar, innredninger og annet utstyr
- Virkninger av eventuelle overskridelser i forhold til finansieringsplan og SKMUs egenkapital
- Identifisere eventuelle likviditetsutfordringer knyttet til byggeprosjektet, byggelånsfinansiering, merverdiavgift og sluttfinansiering

Er kostnadsbudsjetter for drift realistiske og rimelige?

- Bemanning
- Aktivitetsnivå
- Kostnadsnivå
- Begrunnelser for estimater, og sammenligningstall fra andre institusjoner det kan være naturlig å sammenligne seg med
- Vurdering av historiske budsjetter mot oppnådde resultater

Er nivået på offentlige tilskudd dokumentert og/eller realistiske og rimelige?

- Dokumentere det som kan dokumenteres

- Begrunne estimater for det som ikke kan dokumenteres

Er nivået på andre inntekter realistiske og rimelige?

- Markedsanalyser
- Begrunnelser for estimatene, og sammenligningstall fra andre institusjoner det kan være naturlig å sammenligne seg med
- Risikovurdering av anslagene
- Vurdering av tilpasningsmuligheter ved inntektssvikt

1.2 Avgrensninger og forutsetninger

Oslo Economics er kjent med at det er en omfattende debatt om Kunstsilo-prosjektet, med mange ulike innfallsvinkler og deltemaer. Oslo Economics' rolle som kvalitetssikrer er avgrenset til å svare ut de spørsmål som er gjengitt i mandatet. Andre sider ved prosjektet vil ikke være gjenstand for Oslo Economics' vurderinger.

Prosjektets ramme har ikke strukket til for å gjennomføre en stor mengde selvstendige analyser. Kvalitetssikrer fremlegger således ikke et eget investerings- og driftsbudsjett, men vurderer kvaliteten på det som er fremlagt av SKMU.

1.3 Anvendt metodikk

Vi har i hovedsak gjennomført oppdraget som en dokumentkontroll, der vi har gjennomgått den foreliggende informasjon samt eventuelt supplerende informasjon fra SKMU, og har vurdert kvaliteten på informasjonen gjennom følgende spørsmål:

- Baserer informasjonen seg på troverdige og relevante data, der det tydelig fremgår hva som er datakilder?
- Er analysene som er gjennomført, gjort med en forsvarlig metodikk og uten beregningsfeil?
- Er det viktige temaer som ikke er omtalt, eller som er mangelfullt behandlet?
- Er det redegjort for usikkerhet i tallstørrelsene, og vist hva som vil være det realistisk sett mest konservative anslag?

Overordnet vil vår kvalitetssikring besvare to spørsmål:

1. Synes det godt gjort at byggeprosjektet er fullfinansiert?
2. Synes det som om foreliggende estimater for driftskostnader- og driftsinntekter, herunder offentlig støtte, gir et realistisk bilde av økonomien i en driftssituasjon?

I løpet av arbeidet er det gjennomført tre møter med SKMU, der det er blitt fremlagt informasjon og gitt svar på spørsmål. I tillegg har vi vært i kontakt med enkelte interessenter, som har fremlagt dokumentasjon som de opplever er relevant for vår kvalitetssikring.

Følgende dokumenter er mottatt fra SKMU:

- Slik blir Kunstsilo
- Kunstsilo brochure 2019
- Driftsbudsjett Kunstsilo 2022 og 2024
- Kommentarer til driftsbudsjettet 2022 og 2024 - Kunstsilo
- Beregning av FDV-kostnader Kunstsilo 2022 og 2024
- Utdypende kommentarer til driftsinntekter
- Investering Kunstsilo – kostnadsoppsett – analyse og risikovurdering
- Budsjett brukerutstyr og inventar
- Notat om brukerutstyr
- Utkast til styringsdokument Kunstsilo
- Årsberetning og årsregnskap med noter for SKMU 2018
- Vedtekter for stiftelsen Sørlandets kunstmuseum
- Sak 40/18 Budsjett 2019
- Oversikt budsjett og regnskap 2015-2018
- Byggsanalyse: Investering Kunstsilo i Kristiansand
- Kruse Smith: Utkast til tilbudsbrief m/vedlegg
- Rambøll: Usikkerhetsanalyse Kunstsilo
- Deloitte: Regnskapsmessig behandling av investeringer og tilskudd
- Deloitte: Merverdiavgift og fradragrett/-plikt
- Kulturdepartementet: Statsbudsjettet 2019 - investeringstilskudd til Sørlandets kunstmuseum
- Kulturdepartementet: Statsbudsjett 2019 – tilskuddsbrev
- Kulturdepartementet: Vedrørende opptak av lån til Kunstsilo
- Vest-Agder fylkeskommune: 21/19 Regionens årlige driftstilskudd til Sørlandets Kunstmuseum/Kunstsilo fra 2020.

2. Investeringskostnader

Vi er blitt forelagt en rapport fra Bygghanalyse (SKMU Kunstsilo i Kristiansand) datert 20/5 2019. Denne rapporten dokumenterer arbeidet Bygghanalyse har gjort for å estimere investeringskostnadene for Kunstsilo. Bygghanalyses rapport bygger igjen på et prisoverslag som har fremkommet i samspillsfasen med entreprenør Kruse Smith og byggherre SKMU.

I tillegg til dette dokumentet har vi mottatt noe supplerende informasjon, og fått muntlige redegjørelser for bakgrunnen for tallene.

Kvalitetssikringen skal svare ut følgende spørsmål fra mandatet:

- Er byggeprosjektet fullfinansiert?

Vi har her ikke vurdert kalkylene på enkeltpost-nivå, men har gjort en vurdering av grundigheten i arbeidet som er gjort, og en vurdering av om det er kostnadselementer som ikke er medtatt.

2.1 Investeringskostnad

Bygghanalyse har skrevet sin rapport på oppdrag fra SKMU. Bygghanalyse og SKMU redegjør for en samlet investeringskostnad som følger:

Tabell 2-1 Investeringskostnad, millioner NOK

Kostnadselement	P50	P85
Byggekostnad	546,0	567,5
Brukerutstyr	17,0	17,0
Prisstigning	25,2	25,2
Byggelånskostnader	0	0
Total investeringskostnad	588,2	609,7

Kilde: Bygghanalyse og SKMU

P50 er et uttrykk for den forventede kostnaden; dersom det hadde blitt gjennomført et stort antall «Kunstsilo-prosjekter» skulle 50 prosent av prosjektene oppnå en byggekostnad lavere enn dette, og 50 prosent en høyere kostnad. P85 er tilsvarende et kostnadsnivå som prosjekter skal holde seg innenfor i 85 prosent av tilfellene, mens 15 prosent av prosjektene vil koste mer enn dette.

Merk at kostnadene for brukerutstyr (møbler og annet utstyr) ikke har gjennomgått en usikkerhetsanalyse, slik at det er basisestimater for denne kostnaden som inngår i både P50 og P85 i oppsettet over.

Rambøll har gjennomført et tilsvarende arbeid som det Bygghanalyse har gjort, på oppdrag for entreprenøren Kruse Smith.

Rambøll har ikke sett på brukerutstyr og prisstigning, men finner følgende totale byggekostnad:

Tabell 2-2 Investeringskostnad, millioner NOK

Estimat byggekostnad	P50	P85
Rambølls estimat	536,7	546,7
Bygghanalyses estimat	546,0	567,5

Kilde: Rambøll og Bygghanalyse

Som det fremgår, er Bygghanalyses estimater noe høyere enn Rambølls. Det er flere årsaker til dette, blant annet inngår ikke byggherre-kostnader i Rambølls estimat. Rambølls presenterer også et estimat for det de selv beskriver som «maksimum», og dette estimatet er på 571,6 millioner kroner. Skal man tolke Rambøll bokstavelig, og antar at kostnader til brukerutstyr og prisstigning blir som forutsatt av SKMU og det ikke oppstår kostnader til byggelån, vil den maksimalt tenkelige totale investeringskostnaden være på 613,8 millioner kroner.

Vår vurdering av anslagene for investeringskostnader er at det er gjennomført en grundig prosess. Prosjektet er relativt modent, det vil si at det har kommet langt i sin planlegging, og det er gjennomført en rekke aktiviteter for å redusere usikkerheten i anslagene. Det synes som om prosjektet er profesjonelt ledet, og at samspillsfasen har bidratt til å redusere usikkerhet. Det er også tillitsvekkende at profesjonelle aktører med betydelig erfaring fra lignende prosjekter har inngått i byggherres team.

Det er likevel fortsatt usikkerhet i anslagene; også p85-estimatet vil være for lavt i 15 prosent av tilfellene. For øvrig kan det knytte seg usikkerhet til elementer som tomt, merverdiavgift, prisstigning, byggelånskostnader, brukerutstyr, fremdrift og kostnadsfordeling mellom prosjekter, og dette kommenteres særskilt i det følgende.

2.1.1 Tomt

Det ligger ikke inn tomtekostnader i investeringsestimatet. Årsaken til dette er at SKMU nå planlegger med å feste tomten fra Kristiansand kommune. Da blir tomtekostnader en driftskostnad og ikke en investeringskostnad.

2.1.2 Merverdiavgift

Alle investeringskostnader er beregnet uten merverdiavgift. SKMU har fått Deloitte til å utarbeide en vurdering av merverdiavgift-spørsmålet.

SKMU driver en merverdiavgiftspliktig virksomhet, og har dermed også fradrag for merverdiavgift knyttet til kostnader. Dette betyr at SKMU som hovedregel får refundert merverdiavgift som følge av byggeprosjektet. Deloitte viser at denne hovedregelen ikke gjelder dersom SKMU i fremtiden vil ha mer enn 5 prosent av sine inntekter knyttet til aktivitet som er fritatt merverdiavgift, for eksempel konsert-virksomhet.

SKMU mener at dette vil være håndterbart, da de vil kunne tilpasse sine aktiviteter slik at de holder seg innenfor kravet om minst 95 prosent merverdiavgiftspliktig virksomhet.

Dermed blir det riktig å ikke medta mva i investeringsestimater.

Det må likevel bemerkes at SKMU vil måtte legge ut for mva når regninger for byggeprosjektet skal betales, men at denne mva-kostnaden vil bli tilbakebetalt i mva-oppgjør med staten. Slike oppgjør skjer annenhver måned, og det kan ta tre uker fra mva-oppgave er levert til penger er utbetalt. Dersom mva-oppgaven leveres første dag etter utløpet av en mva-termin der en betydelig byggeprosjekt-faktura er betalt i starten av terminen, vil dette kunne bety at merverdiavgiften belaster SKMUs likviditet i opptil 12 uker. Dersom mva-oppgaven av praktiske årsaker ikke kan leveres før fristen, kan den likviditetsmessige belastningen øke til 18 uker.

Merverdiavgift kan derfor være en likviditetsutfordring for SKMU, og dette omtales nærmere i kapittel n, likviditet og virkninger av overskridelser 2.2.1.

2.1.3 Prisstigning

Estimatet for prisstigning på 25,2 millioner kroner er ment å dekke prisstigning fra nåværende tidspunkt og frem til bygget er ferdigstilt. Her har Bygghanalyse benyttet 5 prosent påslag på entreprisest. Dette skal ifølge SKMU være avtalt med entreprenør, og synes således å reflektere SKMUs merkostnad som følge av prisstigning.

2.1.4 Byggelånskostnader

Investeringskostnaden inkluderer ikke byggelånskostnader. Dette er gjort bevisst, fordi SKMU mener at de kan finansiere prosjektet uten byggelån. Dette avhenger av at SKMU får finansieringsbidragene utbetalt før byggekostnadene foreligger til betaling.

SKMU har over tid arbeidet med å avklare når de ulike tilskuddene kan foreligge, og selv om det i liten grad foreligger endelige avtaler om dette, synes det som om det vil være mulig å periodisere inntektene slik at det tilsvarer periodiseringen av kostnadene. Dette vil bli klarlagt når arbeidet har kommet noe lengre, blant annet utarbeider entreprenør en oversikt over når ulike deler av byggeprosjektet skal betales.

Basert på den informasjonen vi har tilgang til, kan ikke vi vurdere hvorvidt det er realistisk at det vil være mulig å finansiere prosjektet uten byggelån. Dette diskuteres nærmere i kapitlet om finansiering.

2.1.5 Brukerutstyr

Brukerutstyr er kalkulert av SKMU til å medføre en investeringskostnad på 17 millioner kroner. SKMU har tilsynelatende gjennomført en grundig prosess, der de har gjennomgått de ulike arealene i Kunstsilo, og definert på en transparent måte hvilket utstyr som er nødvendig, og hva dette utstyret koster. Ifølge SKMU er enhetskostnader til dels innhentet fra markedsaktører.

Kostnaden på 17 millioner kroner kan anses som en lav kostnad for et bygg av Kunstsilos størrelse, og for et bygg som skal besøkes av et betydelig antall personer årlig. SKMU beskriver at kostnaden er lav, blant annet som en følge av at det legges til grunn en nøktern profil og fordi mye inventar og utstyr tenkes å tas med fra dagens bygg når museet flytter. Anskaffelser av inventar og utstyr er allerede innrettet slik at det som anskaffes er egnet til å brukes videre i Kunstsilo.

17 millioner kroner tilsvarer om lag 3 prosent av byggekostnad uten brukerutstyr. Til sammenligning er det slik at det er vanlig at det legges inn 15 prosent av byggekostnad for nybygg i kunnskapssektoren (der blant annet universitetenes museumsbygg inngår).

Det er klart at brukerutstyr kan defineres ulikt i ulike prosjekter. I noen prosjekter inkluderer brukerutstyr også IT-systemer, hvilket ikke inngår i SKMUs estimat. Det kan også variere hva som dekkes som en del av entreprenørens tilbud, og hva som kommer i tillegg. Ambisjonsnivået for brukerutstyr kan også variere mye. Det er derfor ingen fasit for hvor mye brukerutstyr skal koste.

Likevel synes det som om kostnadsestimatet for brukerutstyr er noe lavt for Kunstsilo. Analysen SKMU har gjort synes å være grundig, men dette er et område der det er lett å undervurdere behovet. Når det investeres betydelig beløp i et bygg, er det gjerne ønskelig at også inventaret står i stil, for å skape en helhetlig opplevelse for brukerne.

Det som kan synes som konkrete svakheter i SKMUs analyse, er at det som er satt av til prisstigning og

uforutsett antagelig bare dekker prisstigningen (gitt 2,5 prosent prisstigning i to år), og at det synes som om anskaffelseskostnader inngår, men ikke montering og tilpasning. Det er ikke gitt at noen av disse svakhetene gir store utslag i total kostnad.

Selv om det ikke er enkelt å sette fingeren på mangler i SKMUs analyse, og selv om det er rimelig å anta at det vil kunne legges til grunn nøkterne valg når det gjelder brukerutstyr, mener vi at det vil kunne være en risiko for at kostnaden for brukerutstyr blir høyere enn SKMUs estimat. Dette begrunnes blant annet av den store forskjellen mellom SKMUs estimat og det som vanligvis legges inn når Statsbygg gjennomfører sine byggeprosjekter. Munchmuseet planla ifølge Oslo Kommunes forprosjektrapport, å anskaffe brukerutstyr for 187 millioner kroner (2014-kroner, 10 prosent av estimert byggekostnad). I tillegg kommer, ifølge forprosjektrapporten, kostnader til IT-applikasjoner. 187 millioner kroner er mer enn ti ganger så mye som SKMU estimerer, mens Munchmuseet bare er 2,5 ganger så stort som Kunstsilo.

SKMU er blitt gitt anledning til å gjøre ytterligere undersøkelser knyttet til kostnad for brukerutstyr etter at vi gjorde dem oppmerksom på at det synes å være betydelig usikkerhet på dette området. SKMU har da vært i kontakt med Munchmuseet, og har redegjort for hvorfor dette ikke er et relevant sammenligningsgrunnlag. SKMUs redegjørelse er god, og bringer større grad av kunnskap om Munchmuseets investeringer enn det som fremkommer av forprosjektrapporten. Det fremkommer blant annet at Munchmuseets kostnader i liten grad er sammenlignbare, fordi de opplever andre behov knyttet til audiovisuelt utstyr, IT-nettverk og magasininnredning, og delvis fordi noe av det som defineres som brukerutstyr i Munchmuseet inngår i byggekostnaden for Kunstsilo. I tillegg skal det endelige brukerutstyrsbudsjettet for Munchmuseet være lavere enn rammen som fremkommer av forprosjektrapporten (156 millioner kroner).

SKMUs redegjørelse reduserer derfor usikkerhetsbildet for brukerutstyr, men vi mener fortsatt at det er risiko for overskridelser på dette området, blant annet som en følge av at SKMUs estimat ikke har gjennomgått en usikkerhetsanalyse, slik øvrige investeringskostnader har.

2.1.6 Fremdrift

Det er i planene for Kunstsilo lagt opp til byggestart allerede august 2019, og ferdigstilling rundt årsskiftet 2021/2022. Dersom denne fremdriften ikke skulle vise seg realistisk, vil dette kunne få påvirkning på investeringskostnaden. En forsinkelse vil i hvert fall kunne medføre høyere kostnader knyttet til prisstigning, men det kan også tenkes andre konsekvenser av en slik forsinkelse.

2.1.7 Kostnadsfordeling mellom prosjekter

Det er to kostnadsposter som påvirkes av grensesnitt med andre prosjekter; utomhus og synergier.

Bygganalyse har inkludert en kostnad til utomhusarbeider på 10 millioner kroner. Dette er beregnet ved å fordele total utomhuskostnad på berørte prosjekter forholdsmessig etter areal.

Synergier knytter seg til bygging av Kunstsilo og Kulturskole i en samordnet prosess. Dette har gitt en redusert kostnad for de to prosjektene, som er fordelt mellom prosjektene basert på total kontraktssum med Kruse Smith. Dermed tildeles Kunstsilo en redusert kostnad på 14,4 millioner kroner.

Begge disse størrelsene synes å være relativt sikre, med basis i avtaler eller intensjoner og bruk av relevante fordelingsnøkler.

2.1.8 Oppsummert investeringskostnad

Det synes som om det er gjennomført et grundig arbeid i forberedelsene til bygging av Kunstsilo, og det er gjennomført en rekke aktiviteter for å redusere usikkerhet. Kostnadskalkylen utarbeidet av Bygganalyse synes å være av god kvalitet, der de forventede elementer inngår.

Det knytter seg likevel usikkerhet til kostnader for brukerutstyr. På dette området er det en usikkerhet som vi mener kan utgjøre flere millioner kroner.

Dersom byggeprosjektet går som forventet, det vil si at estimert p50-verdi holdes, vil det bety en kostnad på om lag 589 millioner kroner. Selv om forventningsverdien for brukerutstyrskostnad antagelig er noe høyere enn SKMUs basisestimat, bør fortsatt p50 ligge lavere enn nåværende p85-estimat på 610 millioner kroner. Det er således antagelig mer enn 50 prosent sannsynlig at byggeprosjektet vil kunne gjennomføres med investeringskostnader under 610 millioner kroner.

2.2 Finansiering

For at byggeprosjektet skal være fullfinansiert, må SKMU kunne redegjøre for en finansiering som minst dekker den forventede investeringskostnaden på 610 millioner kroner. I tillegg må finansieringen komme på riktig tidspunkt, slik at SKMU til enhver tid har tilstrekkelig likviditet.

SKMU har redegjort for følgende finansiering:

Tabell 2-3 Finansiering av Kunstsilo

Tilskudd fra	Millioner NOK
Staten v/KUD	175
Cultiva	100
Salg av eksisterende bygg	35
AKO Kunststiftelse	110
Kristiansand kommune	50
Vest-Agder fylkeskommune	25
Aust-Agder fylkeskommune	5
Sparebanken Sør	20
Andre	10
Samlet tilskudd	530
Lån	80
Samlet finansiering	610

Tilskuddet fra AKO Kunststiftelse er økt fra 30 til 110 millioner kroner som en følge av at byggekostnadskalkylen har økt. Alle tilsagn om tilskudd er konkretisert i form av forpliktende avtaler, skriftlige tilsagn eller vedtak. Dette gjelder også for salg av bygget, der Cultiva har forpliktet seg til å kjøpe dette for takst, og taksten er 35 millioner kroner. Det knytter seg således liten risiko til tilskuddene.

SKMU er i samtaler med finansinstitusjoner om tilgang til kreditt. Selv om det foreløpig ikke er inngått noen avtale, synes det sannsynlig at SKMU vil kunne få et lån i denne størrelsesorden med sikkerhet i Kunstsilo.

Tilsynelatende er derfor byggeprosjektet fullfinansiert.

Det er likevel slik at prosjektet kan møte utfordringer som kan gi opphav til likviditetsproblemer for SKMU. Dette omtales nærmere under.

2.2.1 Byggelån, likviditet og virkninger av overskridelser

SKMU har begrenset egenkapital, 5,4 millioner kroner ifølge 2018-regnskapet. Det er klart at SKMU i liten grad vil kunne tåle at byggekostnaden blir høyere enn estimert, og det vil også være lite rom for å takle utfordringer knyttet til periodisering av inntekter og kostnader.

Det er ikke sannsynlig at alle de 610 millionene i finansiering vil foreligge ved byggestart. Jo større andel som foreligger på et tidlig tidspunkt, desto mindre blir risikoen for likviditetsproblemer i byggeperioden. I beste fall vil en slik tidlig tilgjengeliggjøring av tilskudd også kunne gi

renteinntekter som kan øke muligheten til å takle eventuelle kostnadsoverskridelser.

Merverdiavgift er som nevnt en kilde til mulige likviditetsutfordringer. Dersom hele byggekostnaden på 610 millioner kroner er mva-pliktig med full mva-sats, utgjør merverdiavgift i seg selv en kostnad på mer enn 150 millioner kroner. Dersom SKMU skal måtte bære denne kostnaden i opptil flere måneder før kostnaden refunderes, vil det i seg selv kreve at tilskuddene i betydelig grad kommer på et tidlig tidspunkt.

Det vil således være behov for en meget stram likviditetsplanlegging og likviditetsstyring fra nå og gjennom hele byggeperioden.

Dersom det skulle bli behov for et byggelån, kan det antas en rente på i størrelsesorden 4-5 prosent. Dersom for eksempel en tredjedel av byggekostnaden må finansieres gjennom byggelån, med en tilbakebetalingstid på i snitt ett år, vil det medføre en merkostnad på om lag 10 millioner kroner.

Dersom byggeprosjektet blir mer kostbart enn antatt, for eksempel som en følge av høyere kostnad til brukerstyr enn det som er estimert, vil det antagelig være mulig å få økt lånerammen noe. Dette vil medføre økte driftskostnader, som kan gjøre det krevende å få til en balansert drift. På grunn av usikkerhet i driftsbudsjettet, særlig på inntektssiden, er det derfor antagelig begrenset rom til å bære kostnader utover de 610 millionene som er finansiert.

2.2.2 Oppsummert finansiering

Det synes godt gjort at SKMU har på plass en finansiering av 610 millioner kroner. Dersom byggeprosjektet gjennomføres innenfor Bygghanalyses p85-estimat, med en kostnad for brukerstyr på 17 millioner kroner, og dersom tilskuddene tilføres før kostnadene forfaller til betaling, vil dette bety at byggingen av Kunstsilo er fullfinansiert.

For å øke sikkerheten i dette, bør det arbeides videre med å få på plass en oversikt over når kostnader forfaller til betaling, og det bør komme på plass forpliktelser om når tilskudd tilføres. Det bør også gjennomføres ytterligere analyser knyttet til brukerstyr for å kvalifisere at det er mulig å holde denne kostnaden på det relativt lave nivået som SKMU har estimert.

SKMU har utarbeidet en liste over kuttmuligheter, som kan gi en estimert besparelse på 29 millioner kroner i byggeprosjektet. Kuttene vil gå ut over kvaliteten på bygget, men det vil være mulig å gjennomføre disse dersom det blir nødvendig for å holde investeringskostnaden under 610 millioner kroner.

2.3 Grunnlag for beslutning

SKMUs arbeid med byggeprosjektet synes å ha vært i henhold til god praksis for denne typen prosjekter, og det er utarbeidet analyser og kalkyler som gir et godt beslutningsgrunnlag. Den delen av investeringskostnaden som inngår i Bygganalyses usikkerhetsanalyse, det vil si alt unntatt brukerutstyr, synes derfor å gi et rimelig bilde av forventningsverdi p50 og p85.

SKMU har parallelt med arbeidet med denne kvalitetssikring arbeidet for å godtgjøre analysen for brukerutstyr, blant annet gjennom sammenligning med det nye Munchmuseet, og dette arbeidet har redusert usikkerheten knyttet til brukerutstyr, men det er fortsatt behov for ytterligere risikoreducerende aktiviteter på dette området.

3. Driftsinntekter og driftskostnader

Vi er blitt forelagt et estimat for driftsbudsjett for Kunstsilo for årene 2022 og 2024, der 2022 er ment å representere første driftsår, og 2024 et år med «stabil drift». Det er liten forskjell mellom tallene for de to årene, og vi har i hovedsak konsentrert oss om tallene for 2024.

I tillegg til estimatene, satt opp i et Excel-ark, har vi mottatt en del skriftlig dokumentasjon og underlag for enkeltstørrelser. I tillegg har vi fått muntlige redegjørelser for bakgrunnen for andre tallstørrelser.

Kvalitetssikringen skal svare ut følgende tre spørsmål fra mandatet:

- Er kostnadsbudsjetter for drift realistiske og rimelige?
- Er nivået på offentlige tilskudd dokumentert og/eller realistiske og rimelige?
- Er nivået på andre inntekter realistiske og rimelige?

Vi har vurdert enkeltpostene hver for seg, og vurderer også estimatene samlet for å vurdere om det er realistisk med en fullfinansiert drift av Kunstsilo i henhold til estimatet utarbeidet av SKMU.

3.1 Driftsinntekter

Inntektene kan deles inn i følgende elementer:

Tabell 3-1 Inntektstyper

Kategorisering av inntekter	
Egeninntekter	Billettinntekter
	Sponsor-, prosjekt- og aktivitetssinntekter
	Kommersielle inntekter
Offentlig støtte	Statlig støtte
	Regional støtte

3.1.1 Egeninntekter: billettinntekter

Billettinntektene er et produkt av to størrelser, billettpris og antall betalende besøkende.

Antall besøkende

SKMU har estimert totalt om lag 118 000 betalende besøkende i 2022 og 2024. SKMU er tydelig på at det er stor usikkerhet knyttet til dette tallet, men at det legges opp til et driftskonsept med vide åpningstider og betydelig omfang av arrangement, som i kombinasjon med gode utstillinger og et attraktivt

bygg vil kunne medføre en betydelig økning fra dagens besøkstall.

Det er ambisiøst å estimere med 118 000 betalende besøkende i 2022. Det er klart at en slik ambisjon, gitt dagens besøkstall (17 995 betalende besøkende i 2018), gir usikkerhet i de driftsøkonomiske estimatene. Samtidig er det slik at hele Kunstsilo-prosjektet er ambisiøst; det er opplagt at prosjektet ikke bør gjennomføres dersom man ikke har troen på at prosjektet kan tilføre noe helt nytt som ikke SKMU tilbyr i dag. Mer relevant enn å sammenligne med dagens besøkstall hos SKMU er det derfor å sammenligne med andre kunstmuseer.

Besøkstall for andre museer kan belyse realismen i SKMUs estimat. Av kunstmuseer i Norge rapporterer følgende besøkstall gjennom Norges museumsforbund:

Tabell 3-2 Besøksstatistikk kunstmuseer

Museum	2018	2017	2016
Nasjonalmuseet for kunst, design og arkitektur	582 620	634 009	616 754
Munchmuseet	170 370	204 489	180 405
Astrup Fearnley Museet	137 867	186 728	125 000
KODE Bergen (ekskl. komponisthjem)		162 226	134 447
Blaafarveværket og Koboltgruvene	147 614	154 551	135 000
Henie Onstad Kunstsenter	89 500	57 000	178 419
Drammens Museum	42 819	44 212	43 196
Kistefos-Museet	17 294	34 419	46 189
Haugar Vestfold kunstmuseum		33 670	24 272
Nordnorsk Kunstmuseum	30 714	32 054	25 171
Sørlandets kunstmuseum	44 940	29 775	26 040
Lillehammer kunstmuseum			24 809
Preus Museum	14 874	16 403	14 115
Barnekunstmuseet, Det internasjonale	17 970	15 722	14 263

Kilde: Norges museumsforbund, museenes årsrapporter

Enkelte kunstmuseer inngår i virksomheter som omfatter også andre typer museer, og rapporterer ikke separate besøkstall for kunstmuseene. Eksempler på dette er Trondheim kunstmuseum og Stavanger kunstmuseum.

Som det fremgår er det bare seks kunstmuseer i Norge i dag som har hatt et besøkstall på 150 000 eller mer i løpet av de tre siste årene. Av disse ligger fire i eller ved Oslo, ett i Bergen og ett i Modum, 75 minutters kjøretur fra Oslo.

Av kunstmuseene som ligger i mindre byer i Norge, ser vi at Nordnorsk Kunstmuseum i Tromsø, med 77 000 innbyggere, hadde et besøkstall på 30 000 i 2018. Kristiansand har til sammenligning drøyt 92 000 innbyggere. Drammens museum har et besøkstall på 43 000 i en kommune med 69 000 innbyggere.

Ellers i Europa finnes det eksempler på kunstmuseer utenfor storbyene, med en betydelig publikums-tilstrømning. AROS i Aarhus trekkes gjerne frem som det beste eksemplet, med 980 000 besøkende, hvorav nesten 660 000 betalende, i 2017. Aarhus er en by med drøyt 250 000 innbyggere.

I 2015 rapporterte AROS hvor de besøkende har bosted. 63,9 prosent bodde i Aarhus-regionen, 21,5 prosent i øvrige Danmark og 14,6 prosent i utlandet. Dersom Kunstsilo skal lykkes med å tiltrekke seg 150 000 besøkende, med en tilsvarende geografisk fordeling som AROS, tilsier dette 96 000 besøkende fra Agder, 32 000 fra resten av Norge og 22 000 fra utlandet. Det betyr at knapt en av tre innbyggere i Agder må besøke museet i snitt, og om lag 1 av 150 innbyggere i resten av Norge. I realiteten vil antagelig mange av Agders innbyggere besøke museet flere enn en gang, så dette betyr ikke at hver tredje Agder-beboer faktisk må besøke museet årlig.

SKMU har lagt til grunn følgende fordeling mellom de betalende besøkende:

Tabell 3-3 Fordeling av besøkende (2022 og 2024)

Kategori	Antall besøkende
Voksne	30 000
Pensjonister	15 000
Ungdom	7 000
Cruiseturister	7 100
Medlemmer	49 000
Arrangement	10 000
Totalt	118 100

Kilde: SKMU

Som det fremkommer utgjør medlemmene en stor del av de besøkende. Dette er basert på et estimat på 6 500 medlemmer. Det synes som om anslaget på antall medlemmer og antall besøk per medlem er ambisiøst. Henie Onstad rapporterer om færre enn 2 000 medlemmer i 2018, KODE om 2 200 i 2017 og Nasjonalmuseet om 3 100 i 2017. Men også når det

gjelder medlemmer viser AROS hva som kan være mulig hvis man lykkes; AROS hadde i 2017 drøyt 31 000 medlemmer, som besøkte museet totalt 215 000 ganger.

I følge Kristiansand havn ventes det 74 anløp av cruiseskip i 2020. Estimert antall cruisepassasjerer i Kristiansand utgjør da om lag 130 000, når man legger til grunn 1 800 passasjerer per skip. SKMU estimerer at 7 100 cruisepassasjerer skal besøke kunstsilo i 2022 og 2024. Dette utgjør om lag 5 prosent av cruisepassasjerene som anløper Kristiansand, dersom nivået holdes uendret fra 2020. Dette kan synes å være et relativt forsiktig anslag, gitt museets beliggenhet tett på skipenes anløpssted.

Basert på disse sammenligningene er det klart at SKMUs estimerte antall besøkende i 2022 og 2024 er ambisiøst, men ikke umulig å oppnå. Men usikkerheten i slike anslag må ikke underkommuniseres. Det er svært mange faktorer som til sammen påvirker besøkstallet, og museene må i stor grad skape aktivitet for å tiltrekke publikum. Hvorvidt man lykkes med dette, vil ikke bare avhenge av innsatsen som legges ned, men også hvor godt museet lykkes med å treffe «tidsånden». Været vil også innvirke på besøket på sommerstid. Henie Onstad Kunstsenter er et godt eksempel i så måte. I 2016 fikk museet 178 000 besøkende, grunnet to meget vellykkede utstillinger. I 2015 og 2017 var besøkstallet om lag 60 000. Dette tilsier også at selv om det er mulig å få 150 000 besøkende på Kunstsilo ett år, kan tallet halveres eller reduseres enda mer året etter.

Vi kan ikke se at SKMU har gjennomført formelle markedsanalyser i form av å stille spørsmål til potensielle besøkere. Det er ikke gitt at slike undersøkelser ville redusert usikkerheten knyttet til besøkstall i vesentlig grad, men det bør vurderes om slike undersøkelser vil kunne gi verdi.

Billettpriser

SKMU budsjetterer med følgende billettpriser i 2022 og 2024:

Tabell 3-4 Estimerte billettpriser (NOK)

Kategori	Pris eks mva	Pris ink mva
Voksne	150	168
Pensjonister	100	112
Ungdom	120	134
Medlemskap (voksne)	750	840

Kilde: SKMU

Vi har her lagt til grunn at det er 12 prosent merverdiavgift på inngangsbilletter

Disse prisene ser ut til å være noe høyere enn prisene på andre lignende museer. KODE tar for voksne 130 kroner for enkeltbillett og 550 kroner for medlemskap, Henie Onstad tar 120 kroner for enkeltbillett og 580 kroner for medlemskap, Astrup Fearnley tar 130 kroner for enkeltbillett og Munchmuseet tar 120 kroner for enkeltbillett. Det må kunne antas at disse museene vil øke sine priser noe frem til 2022, slik at det ikke blir vesentlig forskjell i prisene for inngang til Kunstsilo og andre norske kunstmuseer.

ARoS tar til sammenligning 135 DKK for inngang, hvilket tilsvarer nesten 180 norske kroner med valutakurs gjeldende 21/5 2019. Medlemskapet koster 490 DKK, tilsvarende 640 NOK. Også Louisiana utenfor København (et meget vellykket museum med mer enn 650 000 besøkende i 2017) tar en billettpris på nivå med det SKMU legger til grunn for Kunstsilo; 125 DKK tilsvarer 164 norske kroner, og medlemskapet koster tilsvarende 780 NOK.

Det synes som mest vanlig at studenter/ungdommer betaler om lag halv pris av voksne på andre museer. Slik sett legges SKMU opp til en høy pris for ungdom. For pensjonister synes det mest vanlige at disse betaler full voksenpris; hverken Astrup Fearnley, Henie Onstad eller Munchmuseet gir pensjonistrabatt. En mer realistisk prisstruktur kunne derfor vært 150 kroner også for pensjonister, og 80 kroner for ungdom.

Alternative estimater for billettinntekter

Vi har beregnet et alternativt scenario for billettinntekter i 2022 og 2024, for å illustrere hvordan endringer i forutsetninger endrer inntektsbildet. Det er ikke slik at vårt scenario nødvendigvis er mer realistisk enn SKMUs estimat.

Vi har lagt til grunn 3 000 medlemskap i stedet for 6 500, og 12 000 cruisepassasjerer i stedet for 7 100. Vi har økt prisen for pensjonister til 150, og redusert for ungdom til 80. Ellers er alle forutsetninger uendret. Følgende inntektstall fremkommer da:

Tabell 3-5 Billettinntekter (millioner NOK)

Billettinntekter	SKMUs estimat	Alternativt scenario
Voksne	4,5	4,5
Pensjonister	1,5	2,3
Ungdom	0,8	0,6
Cruisepassasjerer	0,7	1,2
Medlemmer	4,3	2,0
Arrangement	1,0	1,0
Totalt	12,9	11,6

Kilde: SKMU og Oslo Economics

Det kan ikke utelukkes at museet vil ende opp med å tiltrekke seg et publikumstall på nivå med Henie Onstad i dårlige år, det vil si om lag 60 000. Teoretisk sett kan selvfølgelig publikumstallet også bli enda lavere, men dette anses som mindre sannsynlig. Et publikumstall på 60 000 vil gi om lag 7,1 millioner kroner i billettinntekt, med samme snittpris som i det alternative scenariet i tabellen over (119 kroner).

3.1.2 Egeninntekter: partner- og prosjektinntekter

SKMU har estimert 4,3 millioner kroner i partner- og prosjektinntekter i 2022, og 5,0 millioner kroner i 2024. Normalnivået for SKMU i dag er om lag 1,5 millioner kroner i årlige prosjektinntekter, og SKMU har tilsagn om 2 millioner kroner i partnerinntekter de første driftsårene for Kunstsilo. Dette betyr at det er behov for å reise om lag 1 million kroner i slike inntekter frem mot 2022, og ytterligere en halv million frem til 2024.

Nivået her synes å være noe mindre ambisiøst enn for billettinntekter. Det finnes norske museer som har svært betydelige partnerinntekter. Jærmuseet kan trekkes frem som eksempel, med 7,6 millioner i sponsor- og prosjektinntekter i 2018.

3.1.3 Egeninntekter: arrangementsinntekter

SKMU estimerer 1 million kroner i arrangementsinntekter i 2022 og 2024. Dette er basert på et betydelig antall arrangement, som også er synliggjort på kostnadssiden, der det ligger inne 2 millioner kroner i arrangementskostnader i tillegg til lønnskostnader. Det er klart at arrangementene gjennomføres også for å få inntekter i form av vanlige billettinntekter, og som en form for markedsføring for museet. Det synes som om ambisjonsnivået for antall arrangement er høyt, men inntektsambisjonene synes ikke å være urealistiske.

3.1.4 Egeninntekter: kommersielle inntekter

SKMU har budsjettet med kommersielle inntekter fra museumsbutikk og servering. For butikken er det lagt opp til inntekt på 15 kroner per besøkende. Dette er høyere enn i dagens museumsbutikk, men betydelig lavere enn i Munchmuseets butikk, der omsetningen per besøkende er nesten 36 kroner. Det er klart at butikkinntekten vil avhenge både av utformingen og plasseringen av butikken, og av vareutvalget og prisnivået. Det synes likevel som om den estimerte inntekten i 2022 og 2024 på 2,3 millioner kroner er realistisk, selv om besøkstallet skulle bli noe lavere.

Estimatet for serveringsvirksomhet er 3,5 millioner kroner i 2022 og 2024. Dette utgjør da nettoinntekten i form av dekningsbidrag. Omsetning er estimert til 14 millioner kroner, med varekostnad på 5,3 millioner kroner og personalkostnad på 5,1 millioner kroner. Den største omsetningen skal ifølge SKMUs estimat knytte seg til selskapslokalet og kafe-virksomheten.

SKMU viser til at tallene er gjennomgått med personer med meget god kjennskap til serveringsnæringen. Det er også gjort en benchmarking mot serveringsvirksomheter i Kristiansand. De seks referansevirksomhetene hadde i 2017 et dekningsbidrag som andel av omsetning mellom 24 og 38 prosent. SKMU har lagt til grunn 25 prosent for serveringsvirksomheten i Kunstsilo.

Bølgen & Moi Kristiansand er en av referansevirksomhetene SKMU har benyttet. Bølgen & Moi har ligget stabilt rundt 21 millioner kroner i driftsinntekter i 2015, 2016 og 2017. De samme årene har dekningsbidraget ligget jevnt rundt 7 millioner kroner, altså på drøyt 30 prosent.

Det er ikke enkelt å finne direkte sammenlignbare tall for andre serveringskonsepter tilknyttet norske kulturinstitusjoner. Den norske opera har to serveringssteder, som samlet omsatte for 46 millioner kroner i 2017, med et dekningsbidrag på 16 millioner (35 prosent). Operaen solgte drøyt 280 000 billetter i 2017, men tiltrekker seg også et betydelig antall besøkende som ikke løser billett i operaen.

Lysverket, en av tre serveringsvirksomheter tilknyttet KODE, omsatte for 18 millioner kroner i 2017, med et dekningsbidrag på under 4 millioner kroner. Smakverket, et av de andre serveringsstedene, omsatte samme år for under 6 millioner kroner med et dekningsbidrag på knapt 1 million kroner. Vingen Bar på Astrup Fearnley-museet omsatte for nesten 9 millioner kroner, men satt igjen med et dekningsbidrag på bare 0,5 millioner kroner. Det gamle Tromsø museum med utdaterte lokaler har ikke klart å få serveringsvirksomheten til å gå i balanse.

En betingelse for at dekningsbidraget fra serveringsvirksomheten faktisk vil utgjøre en nettoinntekt for Kunstsilo, er at alle andre kostnader knyttet til lokaler og utstyr allerede er dekket i kostnadsbudsjettet. Dette betyr for eksempel at investeringsprosjektet må inkludere de nødvendige produksjons- og serveringsarealene, med nødvendig møblement og utstyr. SKMU har ikke eksplisitt kommentert hvorvidt dette er tilfellet.

I tillegg er det et spørsmål om skatt som ikke eksplisitt er omtalt i SKMUs estimer. Vil serveringsvirksomheten bli omfattet av skatteplikt? I så fall, hvor stor andel av dekningsbidraget kan regnes som husleiekostnad, og hvor stor andel som skattbart overskudd? Dette vil kunne få vesentlig betydning. Dersom for eksempel 50 prosent av dekningsbidraget utgjør husleie, gjenstår et overskudd på om lag 1,7 millioner kroner. Med normal bedriftsbeskatning vil om lag 400 000 kroner da dekke skatt, slik at bidraget til Kunstsilo reduseres fra 3,5 til 3,1 millioner kroner.

Det er utvilsomt stor risiko knyttet til serveringsinntektene. Serveringsvirksomheten i tilknytning til Kilden skal visstnok ikke være noen suksess, og det er ikke gitt at Kunstsilo vil lykkes bedre. Det knytter seg også noe usikkerhet til om dekningsbidraget faktisk vil tilsvare nettoinntekt for Kunstsilo. Samtidig synes det som om nivåene som er lagt til grunn er basert på et grundig arbeid, og det vil kunne være mulig å lykkes med en omsetning og et dekningsbidrag på de nivåer som SKMU indikerer.

3.1.5 Offentlig støtte: regional støtte

SKMU har lagt til grunn driftsstøtte fra Agder fylkeskommune og Kristiansand kommune på henholdsvis 7,4 og 8,4 millioner kroner i 2022 og 2024.

SKMU har vist til en pågående beslutningsprosess i Vest- og Aust-Agder fylkeskommuner og i Kristiansand kommune. Forslag til vedtak er å inngå en avtale med SKMU om beløp i samsvar med SKMUs budsjett i 2022, med inflasjonsjustering i årene fremover.

Dersom disse forslag til vedtak følges opp når beslutningene fattes i fylkesting og kommunestyre, vil dette sannsynliggjøre en regional offentlig driftsstøtte på det nivå som SKMU har lagt til grunn. Samtidig er det klart at det vil være mulig for fylket og kommunen å tre ut av en avtale med SKMU, dersom de økonomiske prioriteringene skulle endre seg, så det knytter seg usikkerhet til den fremtidige driftsstøtten. Det er verdt å merke seg at empiri viser at fylkeskommunene og kommunen har vært langsiktige, forutsigbare samarbeidspartnere for SKMU frem til nå.

3.1.6 Offentlig støtte: statlig støtte

For å få balanse i driftsregnskapet i 2022, er det behov for et statlig driftstilskudd på 20,2 millioner kroner. For 2024 er tilsvarende behov 19,1 millioner kroner (noe lavere enn i 2022 grunnet forventninger om økte partnerinntekter). Vi har da lagt til grunn at statlig støtte i sin helhet dekker behovet for tilleggsfinansiering som er identifisert i SKMUs estimer.

Driftstilskuddet fra staten i 2019 er på 11,9 millioner kroner. Det er således behov for en økning på 7,5 millioner kroner utover prisstigningen (gitt 2,5 prosent prisvekst årlig).

Stortinget vedtar årlige statsbudsjett, og binder seg ikke til tilskudd utover dette. Det er heller ikke slik at støtten til museer følger noen form for nøkkel, der aktivitetsnivå eller andre størrelser benyttes for å beregne et støttebeløp. Det er derfor ikke mulig å vite sikkert hvilket statlig driftsbidrag SKMU kan forvente i 2022 og 2024. SKMU viser seg til signaler i behandlingen av 2018-budsjettet om en videre opptrapping av bidraget. Det er likevel slik at det ikke er sikkert om en slik opptrapping vil komme som en del av driftsmidlene; det kan også tolkes som at

opptrappingen som ble varslet i 2018, ble realisert i 2019-budsjettet med bidraget på 175 millioner kroner til investeringen.

Det finnes eksempler på museer som får vesentlig høyere statlig driftsstøtte enn 20 millioner kroner:

Tabell 3-6 Tilskudd til museum og visuell kunst, Statsbudsjettet 2019, 19 største mottagere

Virksomhet	Budsjetttilskudd 2019
Nasjonalmuseet	509,9
Norsk Folkemuseum	168,6
Museene i Sør-Trøndelag	126,1
Lillehammer museum	66,0
Anno museum	65,0
Musea i Sogn og Fjordane	37,1
Norsk Teknisk museum	33,4
Vestfoldmuseene	33,0
Østfoldmuseene	30,8
Museene i Akershus	29,0
KODE	26,4
Stiklestad Nasjonale Kultursenter	26,3
Nordnorsk Kunstmuseum	22,9
Vest-Agder-museet	22,8
Buskerudmuseet	22,5
Aust-Agder museum	22,5
Museum Nord	21,4
Nynorsk kultursentrum	20,5
Museum Stavanger	20,3

Kilde: Statsbudsjettet 2019

Som det fremgår får Nordnorsk Kunstmuseum 22,9 millioner kroner i 2019. Besøkstallet er som tidligere vist drøyt 30 000 i museet i Tromsø, men bevilgningen dekker også Nordnorsk kunstmuseums «filial» på Svalbard. KODE får 26,4 millioner, med et besøksantall noe over de 150 000 som estimeres for Kunstsilo. Henie Onstad får i 2019 13 millioner kroner over statsbudsjettet, med et publikumstall som er noe over 1/3 av det som estimeres for Kunstsilo.

Det er således ikke mulig å si noe sikkert om hvilket nivå som kan forventes på bidraget fra staten i 2022 eller 2024 eller andre år. Det er mange institusjoner som ønsker økt statlig tilskudd og statens budsjetter forventes ikke å øke med samme veksttakt som de siste tiår. Det kan likevel synes som om nivået SKMU har lagt seg på er innenfor rammen av hva som kan

være realistisk. Den statlige støtten som er estimert vil utgjøre mindre enn 60 prosent av den samlede offentlige støtten, noe som ofte anses som en vanlig fordeling av støtte mellom stat og kommune/fylkeskommune.

Det kan likevel ikke utelukkes at det statlige bidraget videreføres på dagens nivå, og det vil i så fall medføre et inntektsbortfall på 7-8 millioner kroner, som det høyst sannsynlig ikke vil være mulig å kompensere fullt ut for gjennom reduserte kostnader.

3.2 Oppsummering driftsinntekter

SKMU har i sine estimater lagt til grunn driftsinntekter på 59 millioner kroner i 2022 og 2024, for å sikre en drift i balanse disse to årene.

Våre vurderinger er at det knytter seg betydelig usikkerhet til inntektsestimatene. SKMU har gjort en grundig jobb med estimatene, og det er ikke lett å se at det ville vært mulig å gjennomføre ytterligere aktiviteter for å redusere usikkerheten på det nåværende tidspunkt. Vi har følgende overordnede vurdering av usikkerheten knyttet til de ulike inntektskildene:

Tabell 3-7 Vår oppsummering av usikkerhet driftsinntekter

Inntektskilde	Andel av inntektsbudsjett (2022)	Vår vurdering av usikkerhet
Billettinntekter	22 %	Betydelig usikkerhet om besøkstall. Særlig synes medlemstall å være høyt. Risiko for bortfall av 1-5 millioner kroner
Partner- og prosjektinntekter	10 %	Begrenset risiko; mulig oppside
Kommersielle inntekter	7 %	Betydelig usikkerhet om serveringsvirksomhet, både omsetning og resultat. Risiko for bortfall av 0,5-3 millioner kroner
Offentlig støtte	61 %	Liten risiko knyttet til regional støtte dersom dette vedtas innen kort tid. Betydelig usikkerhet knyttet til statlig driftsstøtte. Risiko for bortfall av opptil 8 millioner kroner

Usikkerheten knyttet til servering og besøkstall kan antagelig i noen grad dempes av at kostnadene kan tilpasses inntektene. SKMU mener selv det er rom for justeringer av kostnadsbudsjettet på i størrelsesorden 5 millioner kroner. Dette synes å være realistisk, men det er klart at dette ikke kan gjennomføres uten at det også reduserer aktivitet og dermed potensialet for besøk i fremtiden.

Det er risikoen knyttet til statlig driftsstilskudd som er mest betydningsfull. Her vil det antagelig ikke være mulig å få rimelig sikkerhet om beløp før fremleggelse av statsbudsjett for 2022. SKMU legger til grunn at Staten ikke ville skutt inn betydelige beløp til bygging av Kunstsilo dersom de ikke også ønsket å sikre driften av virksomheten. Selv om dette kan synes som et rimelig resonnement, er det likevel på ingen måte noe garanti for at staten vil bidra med det som er nødvendig for å sikre driftsmessig balanse.

3.3 Driftskostnader og finanskostnader

SKMU har redegjort for estimerte drifts- og finanskostnader i 2022 og 2024. Følgende hovedposter inngår:

Tabell 3-8 Kostnadskategorier

Kategorisering av kostnader	
Personalkostnader	
Varekostnader	
butikk	
	Utstillinger
	Marked/salg/kommunikasjon
	FDV
	Regnskap/revisjon
	Konsulenttjenester
Andre kostnader	Prosjektkostnader
	Innkjøp samling
	Arrangementskostnader
	Formidlingskostnader
	Fjernlager/magasinleie
	Tomtekostnader
	Andre driftskostnader
Avskrivninger	
Finanskostnader	

3.3.1 Personalkostnader

SKMU har estimert personalkostnader for Kunstsilo på 25,8 millioner kroner i 2022, og 24,2 millioner kroner i 2024. Det er estimert med henholdsvis 35,4 og 34,4 årsverk. Personalkostnader for serveringsvirksomheten inngår ikke, siden servering er nettobudsjettet med dekningsbidraget som en inntekt.

SKMU redegjør for at de har tatt utgangspunkt i planlagt driftsmodell og planlagt romløsning for Kunstsilo så langt som denne er kommet, og ut fra det beregnet behovet for antall ansatte i de ulike funksjonene. Det er tatt hensyn til skiftordninger. Lønnsnivå er basert på gjeldende tariffavtaler, med et påslag for 6 prosent for å dekke lønnsvekst fra i dag til 2022. Arbeidsgiveravgift og pensjonskostnader er medtatt.

Antall årsverk varierer betydelig mellom norske museer, både på grunn av variasjon i aktivitetsnivå, men også grunnet forskjeller i hvilke oppgaver som løses gjennom anskaffelser. Det er derfor ikke mulig å finne gode sammenligningstall for hvor mange årsverk et museum som SKMU vil ha behov for.

Innenfor rammen av dette oppdrag har det ikke vært mulig for oss å gjøre selvstendige analyser av bemanningsbehovet. Det synes som om SKMU har gjort analyser som er hensiktsmessige, og det synes ikke umiddelbart som om funksjoner er glemt eller betydelig underbemannet. Vi opplever derfor at bemanningsnivået er realistisk.

Det eneste unntaket er at det ikke er medregnet direktør for museet i 2024. Selv om åremålet for dagens direktør er utløpt på det tidspunkt, synes det som om det er behov for en slik rolle. Det er ikke klarlagt at oppgaveomfanget reduseres fra 2022 til 2024 på en slik måte at det er rom for å redusere ledelsen med ett årsverk. Dermed burde det antagelig inngått en kostnad til direktør på anslagsvis 1,5 millioner kroner i 2024.

Når det gjelder kostnaden per årsverk, kan det synes som om lønnsnivået i dag i snitt er i tråd med lønnsnivået i museer i Norge. Men det er antagelig lagt inn for lav lønnsvekst i perioden 2019-2022. SKMUs beregninger har tatt utgangspunkt i lønnsnivå i 2018, og så er dette oppjustert med 6 prosent for å finne tall for 2022. Dersom SSBs prognoser for lønnsvekst for 2019-2022 slår til, burde oppjusteringen vært på nesten 15 prosent. Dermed øker personalkostnadene i 2022 fra 25,9 millioner til 27,5 millioner kroner.

Samtidig kan det synes som om det er lagt inn noe høy pensjonskostnad. 14 prosent av lønn virker å være høyere enn normalnivået i museumssektoren, og SKMU har gjort undersøkelser i ettertid som tyder på at et

riktig nivå ligger nærmere 12 prosent. Dette reduserer personalkostnaden med 0,4 millioner, slik at vår alternative beregning av personalkostnader gir en kostnad 1,2 millioner kroner høyere enn SKMUs estimat.

3.3.2 Varekostnader butikk

SKMU har tatt utgangspunkt i estimert omsetning i museumsbutikken, og lagt til grunn en varekostnad på 40 prosent av salgspris (ekskl. eventuell mva). Det fremkommer da en varekostnad på 0,9 millioner kroner. Dette skal ifølge SKMU være en varekstsandel på dagens nivå. Estimaterne synes å være rimelig, men kostnaden vil kunne bli høyere som en følge av økt omsetning i butikken (vi viste over at det er tenkelig med en høyere omsetning per besøkende enn det som er lagt til grunn).

3.3.3 Andre kostnader

SKMU har estimert andre kostnader til å utgjøre 26,6 millioner kroner i 2022 og 28,3 millioner kroner i 2024. Det er FDV-kostnadene som øker fra 2022 til 2024, ellers ligger kostnadene fast. Det er FDV-kostnader og utstillingskostnader som er de største kostnadsdriverne.

Det er verdt å merke seg at andre kostnader knyttet til aktiviteter som arrangement og formidling i virkeligheten bare er en delmengde av kostnadene knyttet til disse aktivitetene, fordi aktivitetene også medfører personalkostnader som er ført på særskilt post.

SKMU har redegjort for hvordan de har arbeidet med å estimere disse kostnadene, med utgangspunkt i dagens virksomhet justert for endret driftskonsept, endret besøkstall og endret bygg. Det synes som om det er gjort en grundig jobb med dette. Det kunne likevel med fordel ha vært ytterligere dokumentert hvilke vurderinger som er gjort, og hvilke forutsetninger som er tatt for å komme frem til estimatet på de enkelte poster.

Innenfor rammen av oppdraget har det ikke vært mulig å gjennomføre selvstendige analyser av hva som er et korrekt kostnadsnivå for et museum som Kunstsilo. Det er likevel gjort en vurdering av om det er kostnader som synes uteglemt, eller som synes å være klart underestimert. Vår vurdering er at kvaliteten i analysen virker å være god.

SKMU har selv pekt på at det vil kunne være rom for å redusere noen av disse kostnadene, dersom inntektssiden blir svakere enn ventet. SKMU har selv vurdert at potensialet for kostnadsreduksjon antagelig er størst for postene innkjøp til samling, utstillingskostnader, formidlingskostnader, arrangementskostnader og marked/salg/kommunikasjon. Disse postene er samlet sett estimert til 14 millioner kroner,

og selv om SKMU ikke er eksplisitt på omfang av mulig innsparing, synes det klart at det bør kunne være potensial for å spare et par millioner kroner. Samtidig er det klart at dette vil gi virkninger for besøkstallet i fremtiden.

Vi har gjort en særskilt vurdering av tre kostnadsposter; FDV-kostnader, tomtekostnader og kostnader til magasinleie.

FDV-kostnader

SKMU har utarbeidet en egen dokumentasjon som viser hva som ligger til grunn for estimatet for FDV-kostnader. Her fremkommer en FDV-kostnad på 585 kroner per kvadratmeter i 2022 og 785 kroner per kvadratmeter i 2024. Forskjellen utgjøres av at det ikke forventes kostnader til utskiftning og utvikling første driftsår, noe som kan synes rimelig. Estimaterne hensyntar at SKMU har lagt opp til å løse enkelte oppgaver selv gjennom fast ansatte.

Bygghanalyse har i sin vurdering av livsløpskostnader for bygget fremkommet til en årlig kostnad for forvaltning, drift- og vedlikehold, utskiftning og utvikling, forsyningskostnader og renhold, hvilket totalt sett utgjør FDV-kostnadene. Når denne kostnaden deles på antall kvadratmeter bruksareal, fremkommer en kostnad på 1 271 kroner per kvadratmeter. Bygghanalyse har ikke hensyntatt at enkelte oppgaver løses med fast ansatte i SKMU. Når vi trekker fra de to millionene som dekker personalkostnader til disse ansatte, reduseres kostnaden per kvadratmeter til 1 045 kroner.

Forskjellen mellom Bygghanalyses estimat og estimatet SKMU har fremlagt, er i stor grad høyere utskiftnings- og utviklingskostnader i Bygghanalyses estimat. Bygghanalyse har beregnet den årlige gjennomsnittskostnaden, og sier ikke noe om hvordan kostnaden vil variere fra år til år i byggets levetid. Det kan være sannsynlig at behovet for utskiftning og utvikling i 2024 er lite, siden bygget fortsatt er relativt nytt, slik at estimatet som er benyttet for 2024 er realistisk. Det er likevel viktig å være klar over at FDV-kostnaden i gjennomsnitt gjennom byggets levetid antagelig vil ligge på et vesentlig høyere nivå enn i 2022 og 2024.

Tomtekostnader

I utgangspunktet la SKMU opp til å anskaffe tomten fra Kristiansand kommune, til en pris i henhold til takst på 15-16 millioner kroner. Grunnet begrenset likviditet i SKMU, er planen nå å heller feste tomten av kommunen. Det har vært dialog med kommunen, og det er stor sannsynlighet for at det vil tegnes en avtale der SKMU betaler en festeavgift tilsvarende 5 % av tomtens verdi, det vil si et sted mellom 750 000 og 800 000 kroner i årlig kostnad.

Denne kostnaden er ikke tatt inn i estimatet over driftskostnader som SKMU har utarbeidet, som en følge av at planen på utarbeidelsestidspunktet var å anskaffe tomten. Det betyr at estimert driftskostnad i både 2022 og 2024 må økes med 750 000-800 000 kroner.

Magasinleie

Grunnet betydelige kostnader hvis det skulle ha blitt bygget magasin i kjeller på Kunstsilo, planlegges det for eksternt magasin, antagelig i et prosjekt i regi av Vest-Agder fylkeskommune. Det er ikke inngått noen avtaler om dette, men det estimeres med en årlig magasinleie på 1,5 millioner kroner. SKMU har ikke redegjort i detalj for hvordan estimatet på 1,5 millioner kroner fremkommer.

I et saksfremlegg for styret i Vest-Agder-museet 7/5 2018, fremkommer det en kostnadskalkyle for et nytt magasinbygg. Det fremkommer av fremlegget at bygget vil kunne utvides dersom andre, for eksempel Kunstsilo, skulle ha behov for plass.

Kostnadsestimatet viser en forventet kostnad på 56,5 millioner kroner. Det fremgår ikke av dette dokumentet hvor stort areal magasinet planlegges å ha, men et annet dokument utarbeidet av Vest-Agder-museet, datert 28/2 2018, viser til et bygg på 4 400 kvadratmeter. Det er uklart om dette er netto eller brutto.

Saksfremlegget legger til grunn en prisvekst frem til ferdigstillelse i 2023 på totalt 14 prosent. Kostnaden for magasinet blir da 64,5 millioner kroner, det vil si en kostnad per kvadratmeter på 14 660 kroner. Den årlige kostnaden for å nedbetale et lån på 14 660 kroner over 40 år med 3,5 prosent rente, vil være 686 kroner. Dette bør tilsvare årlig leiekostnad per kvadratmeter, når vi ikke tar hensyn til FDV-kostnader.

Dersom det antas en årlig FDV-kostnad for dette magasinet på 750 kroner per kvadratmeter, fremkommer en årlig leiepris per kvadratmeter på 1 186 kroner. Med et estimert behov for 1 200 kvadratmeter magasinareal, tilsier dette en årlig kostnad på 1,7 millioner kroner, det vil si noe i overkant av SKMUs estimat. Det er betydelig usikkerhet i dette forenklete regnestykket; for eksempel kan det tenkes at magasinfunksjonaliteten SKMU har behov for medfører en høyere byggekostnad og driftskostnad enn det vi har lagt til grunn.

Oppsummert synes det som om andre kostnader er estimert på en god måte. Det er rimelig grad av sikkerhet for at museet kan driftes innenfor disse budsjetttrammene. Det er også slik at det sannsynligvis er rom for å redusere kostnadene med et par millioner kroner, men dette vil gå utover fremtidig aktivitet og

besøk, og dermed reduseres fremtidige inntekter. Den største usikkerheten knytter seg antagelig til magasinleie, der det i liten grad foreligger erfaringstall. Usikkerheten er likevel antagelig relativt begrenset målt i kroner.

3.3.4 Avskrivninger

SKMU har lagt til grunn årlige avskrivninger på 2,8 millioner kroner. Det er da tatt utgangspunkt i at den delen av byggekostnaden som ikke er finansiert med eksterne bidrag, aktiveres i balansen, og nedskrives over 50 år. Dette gir en årlig avskrivning på 2,3 millioner kroner. I tillegg er det lagt til grunn avskrivninger knyttet til inventar, med en vesentlig kortere nedskrivningstid. Totalt blir da årlig avskrivning i 2022 og 2024 2,8 millioner kroner.

Grunnlaget for beregningen er vurdert av revisor. Det kunne med fordel vært gjort tydeligere rede for den delen av avskrivningen som gjelder annet enn selve bygget, men ellers synes det som om analysene gir rimelig grad av sikkerhet for størrelsen på avskrivningene.

Det er verdt å nevne at avskrivninger er en regnskapsmessig størrelse som ikke får innvirkning på SKMUs likviditet. Likviditeten påvirkes i stedet av avdragene som betales på lånet som er nødvendig for å finansiere byggingen. Det er lagt til grunn et lånebehov på 80 millioner kroner. Det er ikke sagt noe om tilbakebetalingstid, men dersom vi legger til grunn 40 år, betyr dette en årlig kostnad for avdrag på lån på 2 millioner kroner. Siden dette er betydelig mindre enn avskrivningen, betyr det at SKMU har noe mer handlingsrom når vi ser på likviditet i stedet for regnskapsmessige størrelser.

3.3.5 Finanskostnader

Som nevnt over er det lagt til grunn en lånefinansiering på 80 millioner kroner. Det er da forutsatt en egenfinansiering på 35 millioner kroner. Det synes som om 80 millioner kroner er et sannsynlig nivå for lånets størrelse, siden usikkerheten i investeringskostnaden er begrenset, og finansieringen for øvrig synes å være sikret.

SKMU er for tiden i samtaler med ulike banker for å få tilbud om å ta opp lån. Det er således ikke avklart hvilket rentenivå som kan påregnes. SKMU har lagt til grunn 3,5 prosent rente. Renten vil avhenge både av den generelle markedsutviklingen og av finansinstitusjonenes vurdering av verdien av Kunstsilo-bygget som sikkerhet for lånet. Det er ikke opplagt at Kunstsilo vil kunne ha en betydelig kommersiell verdi for annet formål enn museumsdrift, uten vesentlige ombygginger. Dette vil isolert sett trekke i retning av en høyere rente.

Styringsrenten er per nå 1,0 prosent. SSB venter at denne vil stige med ett prosentpoeng frem til 2022, slik at den i 2022 vil være 2,0 prosent. For boliglån er det vanlig å regne med et påslag på 1,5 prosent på styringsrenten, slik at boliglånsrenten i 2022 i så fall vil ligge rundt 3,5 prosent.

Det kan argumenteres for at boliger er vesentlig bedre sikkerhet enn et museumsbygg. Samtidig er et museum, som i stor grad er offentlig finansiert, gjerne regnet som en relativt sikker betaler. Det er ikke mulig med sikkerhet å fastslå hva som vil være en riktig rente for Kunstsilo, men det argumenteres for at 3,5 prosent er noe lavt. Dersom renten i stedet blir 4,5 prosent, vil det medføre en økning i årlig rentekostnad fra 2,8 millioner kroner til 3,6 millioner kroner.

3.3.6 Svakheter ved å benytte faste 2022 kroner

Alle tall i 2024 er i SKMUs oppsett vist i 2022-kroner. Det vil si at enhetskostnader ikke justeres med inflasjon. Dette kan være en uheldig fremstillingsform, av to årsaker: Lønnskostnader stiger gjerne mer enn inflasjon, og rentekostnad stiger ikke i det hele tatt.

Dersom det ikke er rom for effektiviseringer mellom 2022 og 2024, vil derfor den offentlige driftsstøtten måtte øke med mer enn prisstigningen for å kompensere for økt lønnsnivå.

Dersom vi legger SKMUs tall til grunn, men øker inntekter og kostnader unntatt personalkostnader og rentekostnad med en tenkt inflasjon på 2,5 prosent, og øker personal, kostnader med en tenkt lønnsvekst på 3,5 prosent, fremkommer følgende bilde:

Tabell 3-9 Konsekvenser av justering med pris- og lønnsvekst, millioner NOK

	SKMUs tall 2024	2024-tall justert for pris- og lønnsvekst
Inntekter	59,1	62,1
Personalkostnader	24,2	26,0
Andre kostnader	29,3	30,7
Rentekostnader	2,8	2,8
Avskrivninger	2,8	2,8
Finansieringsbehov	0	0,2

Kilde: SKMU og Oslo Economics

Som det fremgår av tabellen, vil finansieringsbehovet fremstå som noe høyere i 2024 når det justeres for pris- og lønnsvekst. Endringen er likevel liten sammenlignet med usikkerheten knyttet til de enkelte inntekts- og kostnadspostene.

3.3.7 Oppsummering drifts- og finanskostnader

SKMU har lagt til grunn samlede kostnader på 58,9 millioner kroner i 2022 og 59,1 millioner kroner i 2024. I all hovedsak synes det som om det er gjort grundige vurderinger med realistiske forutsetninger, som gjør det sannsynlig at Kunstsilo i all hovedsak kan drives på en forsvarlig måte innenfor en slik kostnadsramme.

Det er likevel usikkerhet knyttet til flere av kostnadspostene. Tabellen under oppsummerer våre vurderinger av usikkerhet.

Tabell 3-10 Vår oppsummering av usikkerhet kostnader

Kostnads- post	Andel av kostnads- budsjett (2022)	Vår vurdering av usikkerhet
Personal- kostnader	44 %	Noe usikkerhet om antall årsverk. Synes som det burde vært budsjettert med direktørårsverk også i 2024. Antagelig for lav lønnsvekst. Samtidig potensial for kutt i variable årsverk ved redusert besøk. Kunne vært budsjettert 1 million høyere i 2022 og 2,5 millioner høyere i 2024
Varekostnad butikk	2 %	Liten usikkerhet
Andre kostnader	45 %	Usikkerhet om nødvendig aktivitetsnivå. Likevel relativt liten usikkerhet, kan være mulig å redusere kostnader på flere poster. Størst usikkerhet om leie magasin, men dette gjør ikke stort utslag i kroner. Manglende festeavgift øker kostnad med om lag 0,8 millioner kroner.
Avskrivninger	5 %	Liten usikkerhet
Rente- kostnader	5 %	Usikkerhet knyttet til rentenivå. Kunne vært estimert om lag 1 million kroner høyere

Etter vår vurdering, burde antagelig kostnadsbudsjettet vært oppjustert med om lag 3 millioner kroner i 2022, for å ta høyde for festeavgift, høyere lønnsvekst og høyere rente enn det SKMU har gjort. I 2024 burde det antagelig også vært lagt inn et direktørårsverk, noe som vil øke kostnaden med 3,5 millioner kroner det året. Usikkerheten knyttet til rente vil kunne bli redusert når SKMU mottar tilbud fra finansinstitusjoner i relativt nær fremtid.

Samtidig kan det tenkes at en ny gjennomgang vil muliggjøre reduksjon av kostnader knyttet til utstillinger, markedsføring eller annet, som kan tenkes å være på om lag samme nivå som denne økte kostnaden.

3.4 Vurdering av tilpasningsmuligheter ved inntektssvikt

SKMU har redegjort for at de mener det vil kunne være mulig å redusere variabel bemanning med i størrelsesorden 5 millioner kroner, og kostnader (ikke personalkostnader) knyttet til aktiviteter som utstillinger, arrangement, innkjøp og markedsføring for mer enn 2 millioner kroner.

Det synes som om disse vurderingene er rimelige. Samtidig er det antagelig slik som SKMU fremholder, at kutt i denne størrelsen vil medføre betydelig lavere aktivitet, med risiko for redusert besøk og inntektsbortfall i fremtiden. En tilpasning til reduserte inntekter i form av kostnadskutt vil således kunne medføre en «negativ spiral», der det over tid ikke blir mulig å realisere ambisjonene med Kunstsilo-prosjektet.

En mulig kostnadsreduksjon på 7 millioner kroner vil kunne sikre fortsatt økonomisk balanse ved et bortfall av billettinntekter i et pessimistisk scenario (en reduksjon i billettinntekter på 54 prosent fra SKMUs estimat).

En slik kostnadsreduksjon vil også kunne være akkurat tilstrekkelig for å sikre balanse dersom staten ikke øker sitt driftstilskudd fra dagens nivå. Dette gjelder dog bare dersom alle andre inntekter blir som estimert. Det er lite sannsynlig at billettinntektene vil kunne nå de ambisiøse nivåene i SKMUs estimat med et såpass redusert kostnadsbudsjett, så totalt sett synes det klart at det vil være meget krevende, om i det hele tatt mulig, å oppnå driftsøkonomisk balanse dersom staten ikke øker sitt driftstilskudd.

3.5 Vurdering av SKMUs evne til å levere som budsjettert

Cultiva har bedt om en vurdering av historiske budsjetter målt opp mot resultater. Vi har lagt til grunn

at dette er ønskelig fordi det kan indikere noe om SKMUs evne til realistisk budsjettering og økonomistyring. Nå vil det være slik at det er langt mer krevende å budsjettere for Kunstsilo enn det har vært å budsjettere for den eksisterende virksomheten i eksisterende bygg. Derfor er det ikke opplagt at en analyse av historisk budsjettoppfyllelse vil gi vesentlig informasjon om kvaliteten i estimatene SKMU har utarbeidet for Kunstsilo.

Vi har vurdert driftsbudsjetter og resultatregnskap i årene 2015-2018, og finner følgende hovedtall:

Tabell 3-11 Hovedtall budsjett og regnskap 2015-2018 (millioner NOK)

	Post	2015	2016	2017	2018
Drifts- inntekt	Bud	16,7	17,0	17,7	29,7
	Reg	17,6	18,7	21,1	31,3
	Avvik	+5%	+10%	+19%	+6%
Drifts- kostnad	Bud	16,7	17,0	17,7	29,7
	Reg	17,2	19,1	23,7	30,8
	Avvik	+3%	+12%	+34%	+4%
Drifts- resultat	Bud	0	0	0	0
	Reg	0,4	-0,3	-2,6	0,6

Kilde: SKMU

Som det fremgår har inntektene blitt høyere enn budsjettert alle de fire siste regnskapsårene. Men det har også vært et merforbruk alle de fire årene, og merforbruket har vært større enn merinntekten i to av fire år.

3.6 Grunnlag for beslutning

Samlet sett er det klart at det er en betydelig usikkerhet i driftsbudsjettet for Kunstsilo-prosjektet. Dette skyldes i liten grad mangelfullt arbeid fra SKMU, men prosjektets karakter. Det er klart at det ikke vil være mulig å realisere et ambisiøst nytt kunstmuseum i et signalbygg sentralt i Kristiansand, uten at prosjektet vil måtte være beheftet med usikkerhet. Dersom SKMU og aktørene som finansierer prosjektet ikke er villige til å ta risiko, vil det heller ikke være mulig å igangsette prosjektet. Spørsmålet blir hvor stor risiko som kan aksepteres. Vår analyse tar sikte på å synliggjøre hvilke risikoelementer som finnes, og størrelsesordenen på de ulike elementene og grunnlaget vi er forelagt skiller seg ikke ut på en negativ måte sammenlignet med lignende tiltak. Basert på SKMUs analyser og vår kvalitetssikring, kan aktørene selv gjøre seg opp en mening om risikoen er på et håndterbart nivå.

osloeconomics

www.osloeconomics.no

post@osloeconomics.no
Tel: +47 21 99 28 00
Fax: +47 96 63 00 90

Besøksadresse:
Kronprinsesse Märthas plass 1
0160 Oslo

Postadresse:
Postboks 1562 Vika
0118 Oslo

Rapport

Til:	Cultiva
Fra:	Ståle Myhre, Myhre & Johnsen Advokatfirma DA
Dato:	30. mai 2019
Tema:	Kvalitetssikring av informasjon i Kunstsilo-prosjekt - SKMU

Innholdsfortegnelse

1	Innledning og oppdraget.....	3
2	Oppsummerende vurderinger	4
3	Prosessbeskrivelse og kilder	4
4	Om risiko, avkastning og prioritering	4
5	Stiftelsen Sørlandets Kunstmuseum - SKMU	5
6	Investeringsbudsjett – Kunstsiloen.....	7
6.1	Er byggeprosjektet fullfinansiert?	7
6.2	Risikobetraktninger knyttet til byggeprosjektets fullfinansiering	10
6.3	Risikobetraktninger – oppsummerende vurderinger	13
7	Driftsbudsjett	13
7.1	Generelle kommentarer og tall	13
7.2	Tall og driftsbudsjett for 2022 og 2024	15
7.3	Risikovurderinger og funn	17
7.4	Simulering – worst case – er driftsbudsjettet realistisk og rimelig?	23
8	Styrevedtak og presiserende spørsmål.....	24
9	Merverdiavgift	25

FORUTSETNINGER OG BEGRENSNINGER

Våre undersøkelser og denne Rapporten dekker Sørlandets Kunstmuseums (SKMU), og er basert på og begrenset til en gjennomgåelse av dokumentene og opplysninger som er fremlagt av SKMU og for øvrig i tråd med formålet og omfanget som beskrevet Konkurransesgrunnlag, vårt tilbud 29. mars 2019 og Konsulentavtale 29. mars. I vårt arbeid denne rapporten har vi forutsatt at:

(i) alle dokumenter og informasjon som er fremlagt, er korrekte, presise og ikke villedende, og vi har lagt til grunn svarene gitt av SKMU eller SKMU eller deres respektive rådgivere og representanter;

(ii) alle dokumenter som er forelagt oss, er gyldige og rettslig bindende for partene og om ikke annet er opplyst, har partene oppfylt sine forpliktelser i henhold til det enkelte dokument, og dokumentene har ikke blitt endret eller erstattet av senere dokumenter eller avtaler (muntlige eller skriftlige);

Denne rapporten er hovedsakelig en såkalt «avviksrapport», hvilket innebærer at vi kun har inkludert funn og forhold som vi etter vårt beste skjønn anser som vesentlig negative forhold for den aktuelle gave fra Cultiva til SKMU. Følgelig omfatter ikke rapporten alle funn eller forhold som er relevante for gaven eller SKMUs virksomhet.

Rapporten er utarbeidet for Cultiva og dennes rådgivere og representanter som er direkte involvert i gaven. Rapporten vil bli gjort offentlig fra Cultivas side og vi er gitt anledning til å svare på de spørsmål som måtte komme fra offentligheten her. Konkurransesensitive opplysninger mottatt fra SKMU vil ikke bli videreformidlet. Vi fraskriver oss ethvert ansvar overfor andre enn Cultiva for innholdet i denne rapporten, selv om rapporten har blitt presentert til andre enn Cultiva.

Denne rapporten er utarbeidet per 31.mai 2019 og inkluderer følgelig ikke forhold eller informasjon som er gitt eller blitt gjort kjent etter denne dato. Vi fraskriver oss ethvert ansvar for å formidle informasjon om forhold som er gitt eller blitt gjort kjent etter denne dato.

I tillegg til ovenstående, er denne rapporten og vårt oppdrag underlagt standardbetingelsene til [advokatfirma] som er tilgjengelig på www.advmynre.no. Vårt ansvar knyttet til rapporten er økonomisk begrenset til kontraktssummen i oppdraget, og uansett underlagt skadesløsholdelsen vi har rett på under vår ansvarsforsikring. Ethvert ansvar for vårt firma utløper på datoen [12] måneder etter 31.mai 2019.

1 Innledning og oppdraget

Hovedpunktene i oppdraget fra Cultiva er gitt slik:

- 1) Er byggeprosjektet fullfinansiert?
- 2) Er kostnadsbudsjetter for drift realistiske og rimelige?
- 3) Er nivået på offentlige tilskudd dokumentert og/eller realistiske og rimelige?
- 4) Er nivået på andre inntekter realistiske og rimelige?
- 5) Vil en tinglysning av en betingelse om eierforhold ha noen effekt/nytte ved en eventuell konkurs? Kan dette eventuelt løses på en annen måte?

Disse hovedpunktene leses i sammenheng med styrebeslutningen i Cultiva 19. januar 2018 – sak 03/18 formulert slik:

- 1) Cultiva bevilger 100 millioner kroner til Sørlandets Kunstmuseums nye kunstmuseumsbygg «Kunstsilo». Bevilgningen er betinget av at prosjektet er fullfinansiert i henhold til søknaden fra SKMU og det skal utbetales i takt med øvrig finansiering.
- 1b) Det er en forutsetning for bevilgningen på 100 mill kroner at det foreligger troverdige og tilstrekkelige tilsagn knyttet til tilsagn på tilskudd fra offentlige myndigheter til drift av Kunstsiloen. Den dokumenterte driftsstøtte skal godkjennes av styret i Cultiva før utbetaling av de bevilgede midler kan finne sted.
- 1c) Det blir tinglyst en betingelse for bevilgningen at SKMU er eier av bygget. Et eventuelt salg av bygget skal godkjennes av styret i Cultiva. Det tas forbehold om at Cultiva kan tilbakekalle bidraget.

Styrevedtaket og oppdragsangivelsen er i stor grad overlappende. Men i og med at styrevedtaket også har noe annerledes formuleringer, vil disse også bli trukket inn i rapporten. Det være naturlig at styret vurderer om tidligere vedtak bør omformuleres eller bli presisert.

Hovedpunkt 1 behandles under rapportens punkt 6. Styrevedtak 1 – vil bli kommentert sammen med dette i rapportens punkt 6.

Hovedpunktene 2 og 4 – som gjelder driftsbudsjett for SKMU i Kunstsiloen behandles under rapportens punkt 7. Styrevedtak 1b vil bli kommentert sammen med hovedpunkt 2 og 4 – rapportens punkt 7.

Hovedpunkt 3 – som gjelder nivået på offentlige tilskudd – er behandlet under rapportens punkt 8. Hovedpunkt 5 – forholdene rundt tinglysning av betingelser inn mot en eventuell konkurs – og eventuelle andre løsningsmetoder – er behandlet i rapportens punkt 8. Styrevedtak 1c vil også bli kommentert i rapportens punkt 8.

Løsningsmetoden for denne rapport er angitt i tilbudet vårt 29. mars 2019. Det siteres fra dette slik:

«Løsningsmetoden vil være knyttet til prosess som ofte omtalt som en due diligence prosess (dd-prosess) hvor vesentlige og kritiske elementer inn mot en investeringsbeslutning kartlegges, beløpsfestes – og der det er mulig vil det bli gitt anbefalinger om tiltak og håndtering. Gjennomgangen vil gi en kvalitetskontroll av de involvertes rettslige posisjoner. Kontroll i forkant avverger risiko og vil beskytte kjernebeslutninger og verdier i prosjektet. Ledelsen får en oversikt over rettslige forhold som skal hensyntas.»

Videre

«Risikomomenter som allerede er identifisert i SKMUs modeller og søknad vil bli vurdert. Supplerende tiltak vil bli vurdert som anbefalinger.»

Risikomomenter som prosessen avdekker vil bli beskrevet med anbefaling av tiltak der det er mulig. Der det ikke er mulig å gi slik anbefaling, vil risikomomentet bli angitt som del av beslutningsgrunnlaget som Cultiva må og bør ta.

Vi vil vektlegge at risiko knyttet til SKMUs søknad kommer tydelig frem for Cultiva som beslutningstaker.»

Det vises for øvrig til vårt tilbud 29. mars 2019.

2 Oppsummerende vurderinger

Svar på spørsmålet om byggeprosjektet er fullfinansiert:

- betinget men ja. Finansieringskilder er identifisert med beløp, men ikke besluttet og/eller formalisert tilstrekkelig.

Svar på spørsmålet om driftsbudsjettet er realistisk og rimelig:

- Uten bidraget fra AKO Kunststiftelse de fem første år - nei
- Med bidraget fra AKO Kunststiftelse de fem første år – ja men usikkert
- Etter fem år og dagens tall – svært usikkert

3 Prosessbeskrivelse og kilder

Denne rapporten er basert på opplysninger gitt av ledelsen i SKMU i møter, på telefonen og i form av dokumenter og e-poster. Videre har opplysninger som SKMU selv har lagt ut på egen hjemmeside inngått i den samlede informasjon. Faktiske forhold og tall er sjekket med SKMU dog ikke det som går på vurderinger som rapporten inneholder.

Det er innhentet og avklart enkelte forhold inn mot regnskapet med regnskapsfører for SKMU.

Det har vært avholdt møte og mottatt opplysninger fra engasjert prosjektleder for SKMU – Erik Sandmark. Det samme i forhold til innleid konsulent fra WSP Norge – Eivind Eikeland.

Etter avtale med Cultiva så har personer som har meldt seg med meninger om Kunstsiloprosjektet blitt gitt mulighet og endog oppfordret til å videreformidle synspunkter så lenge de er relevante inn mot oppdraget her – dvs knyttet til kvalitetssikring av beslutnings – og tallgrunnlag.

Det har i denne forbindelse blitt avholdt møte med Svein- Harald Mosvold Knutsen og Åge Danielsen – ett møte. Videre har det vært tilsvarende møte med Einar Øgrey Brandsdal og Kolbjørn Ertzeid. Det har også vært enkelte, men få telefoniske henvendelser med tips om forhold som er antatt å være relevant.

Vi har innhentet opplysninger fra Kilden i Kristiansand.

Bølgen& Moi i Oslo og Mat&Uteliv, Kristiansand har vært kontaktet inn mot vurderinger av restaurantvirksomheten.

Det har videre blitt innhentet opplysninger fra Norges museumsforbund, statsbygg og Kulturdepartementet. Det er også søkt i åpne kilder mht opplysninger som er relevant for oppdraget.

Det har generelt vært lett å innhente opplysninger og alle har vært velvillige og hjelpsomme i denne sammenheng.

4 Om risiko, avkastning og prioritering

I vårt tilbud har vi angitt en angrepsvinkel som følger av tradisjonell bedriftsøkonomisk tanke hvor en investering krever avkastning og at risiko og avkastning henger sammen. Dette slik at økt risiko krever økt avkastning.

Cultiva har angitt i oppdraget spørsmål om byggeprosjektet er fullfinansiert og videre om

kostnadsbudsjetter for drift realistiske og rimelige.

Angrepsvinkelen vi legger til grunn kan dermed være for snever inn mot Cultivas formål og begrunnelse for en gave på 100 MNOK. Prosjektet Kunstsiloen kan ha samlede samfunnsøkonomiske effekter for kommunen og regionen som ikke fanges opp av en bedriftsøkonomisk tilnærming. Det er viktig at Cultiva ved sin beslutning er bevisst på dette aspekt.

SKMU har i sin søknad både til Cultiva og til offentlige myndigheter argumentert og påpekt at prosjektet kan medføre slike verdier og at disse kan være betydelige.

På et overordnet plan må også Kunstsiloprosjektet bli vurdert inn i en større sammenheng. Jeg viser her til SKMUs søknad hvor det blant annet pekes på ringvirkninger, kompetanse, arbeidsplasser, levekår mv. Sammenhengen med utvikling av Kristiansand som en kulturby sammen med Kilden, Kulturskolen, Vest-Agder fylkesmuseum og bydelen Odderøya blir også fremhevet.

Som det fremgår i fortsettelsen så vil en realisering av Kultursiloen forutsette at de samlede offentlige bevilgninger økes betydelig og opp til et nivå rundt 35 MNOK. Cultiva har for egen del beregnet at den årlige utdelingskapasitet som følge av en gave på 100 MNOK blir redusert med 8,7 MNOK¹.

Samlede økonomiske effekt dersom en ser det offentlige og Cultiva samlet blir dermed på ca 44 MNOK – pr år. Kunstsiloen vil innebære en betydelig samlet bruk av midler inn mot dette ene prosjektet. Det blir derfor opp til de ulike offentlige parter og Cultiva å vurdere om slik prioritering samlet sett gir den beste ressursbruk.

Som del av saken med Kunstsiloen inngår også at Cultiva skal kjøpe dagens lokaler fra SKMU for 35 MNOK. Denne beslutning har egen begrunnelse, men det gjøres oppmerksom på at for Cultiva så innebærer kjøpet at ytterligere 35 MNOK blir disponert over – i tillegg til gaven på 100 MNOK.

5 Stiftelsen Sørlandets Kunstmuseum - SKMU

SKMU er oppført i Enhetsregisteret med stiftelsesdato 24. august 1995 og registrert i Enhetsregisteret 24. august 1996.

SKMU er en stiftelse som er underlagt regelen i lov om stiftelser – LOV-2001-06-15-59 og det tilsyn og kontroll som Stiftelsestilsynet har. Videre har SKMU egne vedtekter fra februar 2018.².

Vedtektene angir formålet å være:

2. Formål

Stiftelsen skal arbeide for å skape interesse, kjennskap og kompetanseheving i forhold til billedkunst, kunsthåndverk og andre visuelle uttrykksformer. Stiftelsen skal ha Aust-Agder og Vest-Agder fylker som primært virkeområde.

Museet skal arbeide med innsamling, dokumentasjon og bevaring, forskning på og formidling av kunst.

Museets grunnstamme er kunstsamlingene tilhørende stiftelsene Christianssands Billedgalleri og AKO-kunststiftelse.

Stiftelsen har en grunnkapital/stiftelseskapital på kr 200.000, -.

Sum egenkapital i henholdt til årsregnskapet for 2018 er på kr 5.449.940, - - sum av grunnkapital og annen egenkapital.

SKMU er som stiftelse selveiende. Dette formuleres ofte slik at en sier at stiftelser er eierløse og ikke

¹ Internt notat Cultiva 8. januar 2018 side 7

² Vedtektsdato i Enhetsregisteret er 15. februar 2018 mens de tilsendte vedtekter også har referanse til dato 15. mars 2018. Det legges til grunn at innholdet i disse er like

har medlemmer. Dette slik at når en stiftelse er opprettet, så har ikke oppretteren lengre rådighet over den formue som er overført til stiftelsen³.

En stiftelse vil som del av sin drift ha forpliktelser overfor kreditorer som eksempelvis i form av leverandørgjeld og gjeld til det offentlige. Stiftelser kan også etablere ordinære lån i bank eksempelvis knyttet til investeringer i fast eiendom.

Prinsippet om forsvarlig forvaltning og det forhold at en stiftelse står uten eiere og har bestemt formål, vil imidlertid ofte føre til at muligheten og aktualiteten av låneopptak er lavere enn for eide virksomheter – eksempelvis aksjeselskap.

En stiftelse kan gå konkurs på lik linje med et annet selskap.

SKMU er registrert i merverdiavgiftsregisteret.

³ Stiftelsesloven §2 og 3

6 Investeringsbudsjett – Kunstsiloen

6.1 Er byggeprosjektet fullfinansiert?

Følgende behandles her:

- Er byggeprosjektet fullfinansiert?
- Cultiva bevilger 100 millioner kroner til Sørlandets Kunstmuseums nye kunstmuseumsbygg «Kunstsilo». Bevilgningen er betinget av at prosjektet er fullfinansiert i henhold til søknaden fra SKMU og det skal utbetales i takt med øvrig finansiering. (styrevedtak punkt 1)

Er byggeprosjektet fullfinansiert?

Prosjektets økonomi er pr 20 mai 2019 følgende:

Forprosjekt fase II Kruse Smith pr 20.05.2019	Kostnad	Kostnad/BTA	
Huskostnad, sum konto 1-6	487 000 000	48 500	
Basiskostnad, sum konto 1-10, eks. mva.	520 000 000	51 800	
11 Forventet tillegg	26 000 000	2 600	5,0 %
Prosjektkostnad, P50	546 000 000	54 400	
12 Usikkerhetsavsetning	22 000 000	2 200	4,1 %
Kostnadsramme, P85	568 000 000	56 600	
13 Prisregulering	25 000 000	2 500	
SUM Kostnadsramme inkl. prisregulering	593 000 000	59 100	

- Prosjektleders målsum (P50) inkl. prisstigning: kr 571.000.000,-
- Estimert kontraktssum Kruse Smith: kr 515.000.000,-
- Tallene inkluderer reduksjon for synergieffekt med to prosjekter samtidig, Kunstsilo og Kulturskole, som her utgjør kr 14.350.000,- i redusert kostnad.

Sum kostnadsramme på 593 MNOK og med tillegg for interiør på 17 MNOK gir den samlede kostnadsramme på 610 MNOK.

Tallene fra opprinnelig søknad fra SKMU – søknad 30. november 2017 var

Kalkyle Tall er oppgitt i 1000 NOK. Alle priser er oppgitt inkl. mva	Konkurransprosjekt Silosamlingen	Skisseprosjekt Kunstsilo	
	Kalkyle februar 2017	Prisnivå august 2017	Inkl. forventet prisstigning*
Kalkyle basiskostnad		490.945	
Forventede tillegg		34.366	
Usikkerhetsavsetning		24.547	
Sum	570.000	549.858	579.431
Usikkerhetsanalyse			
P50% usikkerhetsanalyse gir		571.411	605.818
P85% usikkerhetsanalyse gir		657.765	697.606
P70% anbefalt (ca. tall)		600.000	636.000
Kjøp av tomt/silobygg	15.000	15.000	
Andel av utomhusarbeider for området + egne arbeider	15.000	15.000	
Finanskostnader	Ikke beregnet	Ikke beregnet	

*Prisstigningen er basert på byggestart i juni 2018 og 24 måneder byggetid med 0,59 % flytdepunkt og 3 % rente.

Basiskostnad er endret fra 490 MNOK til nå 520 MNOK. Økning er 30 MNOK. Postene «forventede tillegg» og «usikkerhetsavsetning» har gått ned fra 58,9 MNOK i 2017 til nå 48 MNOK. Som det fremgår i fortsettelsen så henger det sammen med at prosjektet er blitt bedre avklart mht utførelsen.

Som det fremgår ble det i 2017 tatt forbehold om kjøp av tomten 15 MNOK og andel av utenomhusarbeider også 15 MNOK. Opprinnelig kjeller for blant annet magasin for bilder, er tatt ut av prosjektet.

Finansieringsplanen i 2017 var

Bidragssyter	Beløp
AKO Foundation	20 MNOK, finansierer forprosjektet og er bevilget
Kristiansand Kommune	50 MNOK + prisstigning er bevilget
Vest-Agder Fylkeskommune	25 MNOK + prisstigning, behandles i fylkestinget i desember
Aust- Agder Fylkeskommune	5 MNOK + prisstigning, behandles i fylkestinget i desember
Cultiva (inkl. kjøp av dagens bygg)	Rammer i henhold til denne søknad
Andre private aktører og bedrifter	Mål 40 MNOK, 8 MNOK er skaffet
Lånefinansiering	Inntil 50 % av totalsum
SUM INVESTERING EKS MVA.	530 MNOK + mva.

Status på finansieringen av Kunstsiloen er pr dato følgende:

Bidragssyter	Beløp mnok	Svar	Kommentar nr
Kulturdepartementet	175	ja, men mangler formalisering	1
AKO Kunststiftelse	110	ja, men mangler formalisering	2
Cultiva	100	egen beslutning	3
Kristiansand kommune	50	Til politisk behandling	4
Salg av eksisterende lokaler	35	egen beslutning mangler formalisering	3
Vest-Agder fylkeskommune	25	Til politisk behandling	4
Sparebanken Sør	20	ja men bør presiseres	5
Andre private aktører	10	9,1 mnok - sum 11,5 mnok 5 år	6
Aust-Agder fylkeskommune	5	Til politisk behandling	4
Lån	80	Ikke søkt om/etablert	7
Sum investering eks mva	610		

Kommentar 1

Kulturdepartementet har lagt til grunn en samlet ramme for prosjektet på 530 MNOK. Den nye rammen på 610 MNOK nødvendiggjør en avklaring og justering av formelt vedtak.

Kommentar 2

AKO Kunststiftelse har via advokat fremlagt en erklæring knyttet til sitt bidrag, men dette mangler formalisering og underskrifter.

Kommentar 3

100 MNOK er saken her. Videre er salg/kjøp av dagens lokaler fra SKMU til Cultiva er ikke formalisert.

Se også utfyllende merknad nedenfor.

Kommentar 4

Politiske beslutninger før sommeren 2019. Den politiske risiko mht utfallet i de ulike organer er ikke vurdert.

Kommentar 5

Avtale foreligger underskrevet mellom SKMU og Sparebanken Sør og Sparebankstiftelse Sparebanken Sør. Avtalen bør presiseres mht håndtering inn mot byggeprosjektet.

Kommentar 6

Tilsagn foreligger via e-post. Mindre avvik 0,9 MNOK som følge av at noen av giverne har lagt til grunn fordeling over flere år.

Kommentar 7

Lån er ikke søkt om eller etablert. Det endelige lånebehov vil være betinget av sluttregnskap for investeringen i Kunstsiloen.

Kommentar 3 – utfyllende merknader.

Det foreligger en egen bestemmelse knyttet til dagens lokaler for SKMU – datert 3. januar 2000 som lyder slik:

«Dersom muséets virksomhet opphører eller endres i vesentlig grad, og eiendommen dermed skal avhendes, skal Kristiansand kommune ha rett til å overta eiendommen for en pris som fastsettes ved overenskomst mellom partene. Ved prisfastsettelsen skal det i så fall tas hensyn til at eiendommen ved etableringen av muséet ble overdradd vederlagsfritt til Stiftelsen Sørlandets Kunstmuseum, og til kommunens økonomiske bidrag til oppgraderingen av bygningen. Ved uenighet fastsettes prisen ved voldgift i hht. Tvistemålslovens bestemmelser.»

Kristiansand kommune har betinget seg forkjøpsrett til dagens bygning med egen regulering av til hvilken pris.

Dette har blitt behandlet politisk blant annet som en interpellasjon i bystyremøte den 25.april 2018 sak 56/18 og som en del av 1.tertialrapport for Kristiansand Kommune sak 77/18 (omhandles spesielt i punkt 5.2 i investeringsdelen) i bystyret den 20.juni 2018.

Saken har relevans inn mot spørsmålet om SKMU kan råde fritt over beløpet på 35 MNOK og videre inn mot heftelser og rettigheter i den nye Kunstsiloen. I utgangspunktet er dette ikke et anliggende for Cultiva da det ligger på SKMUs hånd. Men om deler av beløpet på 35 MNOK må overføres tilbake til kommunen, så er ikke prosjektet fullfinansiert.

Utdrag av protokollen for møtet 25. april 2018 er vedlagt.

Det samme følger fra møtet 20.juni 2018.

Det gjengis fra denne:

«Administrasjonen foreslår at bystyrets intensjon fra behandlingen i 1993 samt november 1997 videreføres og hvor formuleringen i skjøte pkt. 6 blir tilpasset og tillagt som en tinglyst heftelse knyttet til nytt bygg for Sørlandets Kunstmuseum.»

Uten mer presis avklaring så fremstår det at Kristiansand kommune fortsatt har betinget seg å kunne tinglyse heftelser i Kunstsiloprosjektet som har samme eller tilsvarende innhold som formuleringen fra 3. januar 2000. Dette slik at det fortsatt skal gjelde en forkjøpsrett og egen regulering av prisfastsettelsen.

Dette vil kunne gripe inn i den samlede finansieringsplan – både mht disponeringen over beløpet på 35 MNOK og etablering av lån til bank – som forutsettes å være et pantelån som normalt vil kreve første prioritet og ingen forkjøpsrett med mindre den er klart definert og avklart inn mot sikkerheten.

Det er mulig at det som omtales her kun henger sammen med at den politiske avklaring av rammene for Kunstsiloprosjektet henger etter eller mangler formell behandling.

Vi behandler her ikke de tema som gjelder de rettslige forhold mellom Kristiansand kommune og SKMU og stiftelseslovens bestemmelser om muligheten til å tinglyse slike heftelser i Kunstsiloprosjektet. Spørsmålene har også en politisk side. Dette er imidlertid tema som faller utenfor det Cultiva trenger å ta stilling til ved sine beslutninger. Forholdene bør imidlertid bli avklart før endelige beslutninger blir fattet og prosjektet igangsatt.

Oppsummert så er svar på spørsmålet om fullfinansiering følgende:

- betinget men ja. Finansieringskilder er identifisert med beløp, men ikke besluttet og/eller formalisert tilstrekkelig.

Styrevedtak punkt 1 har følgende formulering: «Bevilgningen er betinget av at prosjektet er fullfinansiert i henhold til søknaden fra SKMU og det skal utbetales i takt med øvrig finansiering».

Vedtaket er uklart. Det antas at Kunstsiloprosjektet skal etablere et byggelån slik at dette finansierer prosjektet under oppføring og frem til ferdigstilling. På dette tidspunkt skal SKMU innfri byggelånet ved hjelp av bidragene fra de ulike bidragsytere – listen ovenfor. Forutsetningen i styrevedtak om utbetaling i takt med øvrig finansiering er uklar og bør vurderes omformulert.

Detaljene rundt dette anbefales avklart når den endelige plan for finansiering – byggelån og permanent lån er blitt avklart.

6.2 Risikobetraktninger knyttet til byggeprosjektets fullfinansiering

Vi anser det nødvendig å knytte noen betraktninger til spørsmålet om fullfinansiering inn mot risikoen knyttet til byggeprosjektet. Dette siden byggeprosjektet kan bli dyrere enn 610 MNOK.

Prosjektets status pt er at beslutning om gjennomføring skal skje i juni 2019 og oppstart med arbeidet skal skje etter sommeren 2019. Ferdigstilling kan da skje i desember 2021.

Investeringen går ut på å bygge om det gamle silobygget fra 1935 til en Kunstsilo. SKMU skal eie bygget og stå som byggherre. Prosjektet har et stort omfang mht det bygningsmessige og økonomi. Prosjektet er komplisert og omfattende og medfører risiko for at byggeprosjektet overskrider rammen på 610 MNOK. SKMU er byggherre som et engangstilfelle og har ikke egen organisasjon eller kompetanse i denne sammenheng eller skala.

Usikkerhetsbildet er forskjellig for delprosjektet Kunstsilo – det å bygge nytt – kontra delprosjektet betongrehabilitering. Betongrehabiliteringen har høyere risiko enn delprosjektet med å bygge nytt.

Det foreligger en omfattende dokumentmengde knyttet til prosessen med utvikling av prosjektet Kunstsiloen. Inn mot en risikovurdering så er de mest sentrale dokumenter:

- Styringsdokument for Kunstsilo – SKMU ved prosjektleder – siste versjon 27. mai 2019
- Usikkerhetsanalyse – Rambøll – april 2019
- Rapport - AS Bygghanalyse – 20. mai 2019

Rapporten her legger til grunn de faglige vurderinger og økonomiske konklusjoner som følger av disse rapporter. Rapportene og vurderingene som er foretatt er utført av anerkjente firma med omfattende erfaring og bakgrunn. Metodene som er anvendt følger videre det som er etablerte metoder for slike vurderinger.

Vesentlig inn mot risikoen og muligheten for å håndtere den ved avvik er de reserver som er avsatt i kalkylene. I beløpet på 610 MNOK ligger det i kalkylene reserver i postene benevnt som (11) Forventet tillegg 26 MNOK og (12) Usikkerhetsavsetning 22 MNOK – til sammen 48 MNOK. Holdt opp mot basiskostnad 520 MNOK så gir dette en samlet reserve på 9,2%.

Begge postene er resultat av beregning foretatt av AS Bygganalyse ved metode som benevnes som «forenklet usikkerhetsanalyse».

Konsulentene som har arbeidet med kalkylene har oppgitt referanseprosjekt – prosjekt som går etter samme kontraktsform - totalentreprisekontrakter med samhandling – til å ha usikkerhetsavsetninger på 5%.

Det er ikke vårt oppdrag å etterprøve den vurdering som kalkylen for Kunstsiloen legger til grunn. Det skal imidlertid fremheves følgende punkter som fremgår av rapporten fra AS Bygganalyse⁴:

Prisoverslag fra Kruse Smith datert 11.04.2019, med senere oppdateringer, sist 10.05.2019 er gjennomgått. Overslaget gjelder huskostnad, konto 1-6, eksklusive mva. Kalkylen ser for oss ut til å være helhetlig oppbygget, og inneholder alle aktuelle bygningselementer og fagarbeider. Det er ikke avdekket vesentlige feil eller mangler i prisoppsettet

- *Arealet er omtrent det samme som i kalkyle i januar 2018 ca 10.030 m2 BTA*
- *Hele 77% av huskostnadene utgjøres av rundsummer/entreprisetilbud. Disse er i begrenset grad detaljert på mengder og enhetspriser, noe som vanskeliggjør en god kontroll av de enkelte priselementer.*
- *Det pågår fremdeles avklaringer og detaljering i prosjektet som påvirker kostnadene. Herunder er ikke alle endelige løsninger og overflater besluttet.*
- *Fast innredning bør defineres og prises ytterligere*
- *Utomhuskostnaden er basert på prisoverslag mottatt 11.04.2019 til MNOK 17,3. Andel medtatt for Kunstsilo avrundet til MNOK 10,0 etter avtale.*
- *Huskostnadene har, som forventet, generelt økt siden forrige kalkyle, fra MNOK 458 til nå MNOK 487. Dette må sees i sammenheng med økt detaljering i prosjektet med påfølgende reduserte risiko. Usikkerhetsavsetninger i prosjektet kan dermed reduseres.*
- *Kruse Smith ikke har med sitt eget, entreprenørens risikopåslag i sitt prisoverslag. Dette er senere avtalt/estimert til MNOK 10 som nå er medtatt i det oppdaterte kostnadsoverslaget.*
- *Kostnader til finansiering, løst inventar/ brukerutstyr, tomtekjøp med videre er ikke medtatt. Enkelte tilbud, herunder Oneco-Elkraft kan inneholde brukerutstyr. Omfang av dette kan kvalitetssikret nærmere, noe som også er gjort forut for denne oppdaterte rapporten.*

AS Bygganalyse har anbefalt at alle underentreprisetilbud bør gjennomgås og kontrolleres før kontrakt inngås.⁵

Fast innredning er nå priset inn i kalkylen med 17 MNOK.

AS Bygganalyse har ikke funnet feil ved enhetspriser som er anvendt. Enhetsprisene er videre vurdert som å ligge på et normalt konkurransemessig nivå. Det samme gjelder for de påslag og timepriser som kalkylene legger til grunn.

Det kom inn tilbud fra kun en anbyder på entreprenørsiden. Dette til tross for at anbudet ble lagt ut til åpen konkurranse. I utgangspunktet så tilsier dette at det kan være usikkerhet knyttet til konkurransedyktigheten av tilbudet. Dette siden en ikke har noe å sammenligne med. Undersøkelsene som AS Bygganalyse har foretatt viser imidlertid ikke at det foreligger vesentlige avvik mht de priser som prosjektet baseres på inn mot bransjetall.

Oppsummert under sin usikkerhetsanalyse fremkommer følgende fra AS Bygganalyse⁶:

Prosjektet er et til dels komplisert rehabiliteringsprosjekt, som har prosjektunike utfordringer. Dette bidrar til økonomisk usikkerhet. Usikkerhetsbildet i prosjektet balanseres av den pågående samspillsprosessen.

⁴ AS Bygganalyse punkt 1.2 - oppsummering

⁵ AS Bygganalyse punkt 4.1- rundsum poster

⁶ AS Bygganalyse punkt 6.3- vurdering av resultat

Prosjektet anbefales å styre usikkerhet og kostnader aktivt i videre prosjektførløp for å sikre gjennomføring på eller under forventet kostnad.

I tillegg til det som ligger av usikkerhetsavsetninger i kalkylene så har styringsdokumentet for Kunstsiloen utarbeidet en kuttliste. Det siteres fra styringsdokumentet slik:

«For prosjektet skal det utarbeides en kuttliste, som består av forhåndsdefinerte kutt i prosjektet som kan iverksettes om man ser ut til å overstige forventet kostnad P50. Kuttlisten skal angi type kutt og antatt besparelse. Kuttlisten skal bestå av reelle og gjennomførbare kutt i prosjektet, hensyntatt at faren for overskridelser ofte oppdages et stykke ut i prosjektgjennomføringen»

Kuttlisten er angitt i følgende punkter:

Nr	Beskrivelse	Verdi
1	Reduksjon av 1 etasje i fløy mot øst (må besluttet før oppstart av fase 2)	20 MNOK (prisoverslag fra KS)
2	Himlingsystem forenkling	2,0 MNOK (estimat PL)
3	Forenkling belysning (silorør etc.)	2,5 MNOK (estimat PL)
4	Alternative produkter belysning og el. komponenter	2,5 MNOK (estimat PL)
5	Materialkvaliteter interiør	2,0 MNOK (estimat PL)

I sum så er det definert til sammen mulige kutt-tiltak på 29 MNOK.

Til sist skal det også legges til – inn mot risikobetraktningene - at SKMU har valgt et løp for prosjektet og valg av kontraktsform som skal redusere risikoen for avvik. Dette ved at forprosjektet er gjennomført som en samhandling hvor SKMU og entreprenør avklarer i detalj prosjektets utførelse og partenes kontrakt. Samhandlingsfasen er gjennomført og har skjedd mot betaling til entreprenør. En kontrakt etter NS 8401.

Utførelsen – både delprosjekt betongrehabilitering og det å bygge nytt - delprosjektet Kunstsiloen skal følge en kontraktsform som totalentreprise – NS 8407. Totalentreprise innebærer som hovedregel at entreprenøren både har ansvaret for prosjektering og utførelse.

Kontraktsforslaget foreligger ikke slik at det ikke har vært mulig å vurdere dette mht formuleringer eller detaljer. Det foreligger tilbudsbrief fra entreprenør Kruse Smith datert 27. mai 2019. Tilbudet er gitt med bruk av NS 8407 som kontrakt. Fra tilbudet gjengis følgende:

Vi takker for forespørselen og har gleden av å kunne tilby følgende:

A) Antatt kostnad rehabilitering av siloen: kr 99.583.495,- eks. mva.
 B) Øvrige arbeider kr 393.636.604,- eks. mva.
 C) Fradrag siloens andel av synergieffekt: - kr 14.350.000,- eks. mva.
Sum B) og C) kr 379.286.604,- eks. mva

Post A) er antatte kostnader for rehabilitering av eksisterende silo og er kun vurdert på grunnlag av det vi har fått kunnskap om gjennom rapport fra forprosjekt 1 og 2.
 Dersom siloens faktiske tilstand avviker negativt fra beskrivelsen i rapporten vil antatte kostnader kunne endres og dette er byggherrens risiko og ansvar.

Arbeidene i post A) forutsettes utført som regningsarbeid slik at vårt vederlag skal tilsvare Kruse Smith Entreprenør AS' faktiske totale kostnader for medgått tid og materiell med tillegg av et påslag som avtalt i tilbudte priser.

Beløpet under B – øvrige arbeider gjelder delprosjektet Kunstsiloen – nybygg. Beløpet er 6,3 MNOK høyere enn det som AS Bygganalyse har lagt til grunn. Det henger sammen med at Kruse Smith har tatt med beløp til kjeller som fortsatt ikke er endelig besluttet. Dette beløpet inngår heller ikke i sum byggekostnad og vil dersom det blir bestemt komme i tillegg – også i finansieringsbeløpet på 610 MNOK.

Det er opplyst og legges til grunn at kontrakten totalentreprise – NS 8407 vil dekke hele utførelsen, men slik at delprosjekt betongrehabilitering skal skje som regningsarbeid og delprosjekt Kunstsiloen skal skje basert på de valgte løsninger fra samhandlingsprosessen. NS 8407 har det prinsipp at prosjekteringsansvaret og utførelsen går over på entreprenøren. Enkelt uttrykt så kan en si at dersom byggherren – her SKMU kun forholder seg til prosjektet slik det er definert etter samhandlingsprosessen og ikke endrer dette, så ligger risikoen i prosjektet hos entreprenøren.

Etter betongrehabiliteringen vil prosjektet gjøre opp status mht det faktiske økonomiske resultatet. En vil her få avklart om det ble avvik/overskridelser knyttet til den delen av prosjektet som antas å være mest risikoutsatt – betongrehabiliteringen. Om avviket overskrider de reserver som er avsatt i budsjettet – dvs 12,2 MNOK så vil SKMU ha valg mellom følgende:

- Gjennomføre kutt i det resterende prosjektet
- Skaffe tilleggsfinansiering av overskridelsen – gjennom ytterligere gaver, økt opplåning eller øvrig bidrag
- Overføre overskridelsen inn i andre del av prosessen – delprosjektet Kunstsiloen - nybygg

I og med at vi ikke har blitt forelagt den aktuelle kontrakt – NS 8407 - med entreprenør eller utkast til dette, tas det forbehold om at risikoen faktisk blir regulert i den endelige avtale som beskrevet her.

6.3 Risikobetraktninger – oppsummerende vurderinger

Det vil være risiko forbundet med investeringsdelen av Kunstsiloen. Størst risiko er knyttet til betongrehabiliteringen. I sum utgjør dette delprosjektet ca 100 MNOK før risikoreservene på 12,2 MNOK.

Oppdelingen av prosjektet i to - delprosjekt betongrehabilitering og delprosjektet Kunstsilo – nybygg – gir den effekt at en får avklart størrelsen på avvik og kan håndtere det inn mot den resterende del av prosjektet.

Delprosjektet Kunstsilo – nybygg har lavere risiko enn betongrehabilitering.

SKMU som engangsbyggherre er i utgangspunktet en faktor som innebærer økt risiko. Dette er søkt kompensert i måten prosjektet er organisert på med omfattende forprosjekt og oppbygning av en struktur ved bruk av eksterne og erfarne resurser. Kontrakts strategi med bruk av NS 8407 innebærer også redusert risiko for SKMU.

7 Driftsbudsjett

Følgende behandles her:

- Er kostnadsbudsjetter for drift realistiske og rimelige? (hovedpunkt 2)
- Er nivået på andre inntekter realistiske og rimelige? (hovedpunkt 4)

7.1 Generelle kommentarer og tall

Begrepene «realistiske og rimelige» innebærer skjønn. Utgangspunktet for vår rapport er som det fremgår av punkt 4 en bedriftsøkonomisk tilnærming. Det tilsier at et prosjekt må gå med overskudd og at den aktuelle investering må forrentes med det avkastningskrav som den som eier pengene krever.

Begrepene realistiske og rimelige er vide standarder rent ordfortolkingsmessig, men oppfattes slik at Cultiva primært har fokus på at driften minimum går i balanse – altså ikke med underskudd. SKMU har presentert fremtidig driftsbudsjett med tall for to år – år 2022 og år 2024. Begge disse år viser resultater på null.

Det følger av dette at ethvert negativt avvik vil medføre underskudd. SKMU har en balanse og egenkapital som har svært begrenset mulighet til å møte underskudd.

SKMU er derfor svært sårbare for hva den faktiske drift vil gi av økonomiske resultat. Jeg viser også til det som er skrevet om SKMU som stiftelse og de begrensninger som ligger i denne juridiske formen.

7.2 Tall og driftsbudsjett for 2022 og 2024

SKMU har presentert fremtidig driftsbudsjett med tall for to år – årene 2022 og 2024. Rapporten her bruker disse to som hovedelementer for de vurderinger som er foretatt.

Valg av to år med to års mellomrom er for å illustrere situasjonen for det som etter planen blir første fulle driftsår og deretter situasjonen to år etter.

Hovedtallene i 2022 er slik:

DRIFTSBUDSJETT 2022 - KUNSTSILO

Billettinntekter	Billettpris	Besøk pr år	Beløp	
Sum billettinntekter		59 100	7 550 000	
Medlemskap	Medlemspris	Antall medlemmer	Besøk pr år	Besøk
Sum inntekter medlemsskap		6 500		49 000
Arrangement	kr 100			10 000
Skole/undervisning/fribilletter		31 900		0
Sum gjestebesøk og inntekter gjester		150 000		12 875 000
Butikkinntekter	kr 15 pr gjest			2 250 000
Dekningsbidrag fra F&B				3 546 597
Andre inntekter				
Sum andre inntekter				4 250 000
Tilskudd 2018 nivå (oppjustert 4% - prisstigning)				
Stat			12 370 800	
Kommune			4 123 600	
Fylkeskommune			4 123 600	
Behov for tilleggsfinansiering drift - ny sak juni 2019			15 409 802	
Sum tilskudd			36 027 802	61 %
Sum inntekter			58 949 399	100 %
Varekostnad - butikk	40 %		900 000	
Driftskostnader				
Sum driftskostnader			52 449 399	100 %
Avskrivninger			2 800 000	
Sum kostnader etter avskr før finans			56 149 399	
Finanskostnader	3,5 %	kr 80 000 000	2 800 000	
Sum kostnader etter avskr og finans			58 949 399	
Resultat			0	

To år etter oppstartsåret antar SKMU følgende driftsbudsjett (år 2024)

DRIFTSBUDSJETT 2024 - KUNSTSILO

Billettinntekter	Billettpris	Besøk pr år	Beløp
Sum billettinntekter		59 100	7 550 000
Medlemskap	Medlemspris	Antall medlemmer	Besøk pr år
Sum inntekter medlemsskap		6 500	49 000
Arrangement	kr 100		10 000
Skole/undervisning/fribilletter		31 900	0
Sum gjestebesøk og inntekter gjester		150 000	12 875 000
Butikkinntekter	kr 15 pr gjest		2 250 000
Dekningsbidrag fra F&B			3 546 597
Andre inntekter			
Sum andre inntekter			5 500 000
Tilskudd - 2018 nivå (oppjustert 4% - prisstigning)			
Stat			12 370 800
Kommune			4 123 600
Fylkeskommune			4 123 600
Behov for tilleggsfinansiering drift - ny sak juni 2019			14 300 624
Sum tilskudd			34 918 624
Sum inntekter			59 090 221
Varekostnad - butikk	40 %		900 000
Driftskostnader			
Sum driftskostnader			52 590 221
Avskrivninger			2 800 000
			56 290 221
Finanskostnader	3,5 %	kr 80 000 000	2 800 000
Sum kostnader			59 090 221
Resultat			0

Forskjellen mellom de to årene er at SKMU antar at i 2014 så skal andre inntekter ha økt fra kr 4.250.000, - til kr 5.000.000.

På utgiftssiden så er personalkostnadene gått noe ned, mens FDV kostnader er gått noe opp.

Komplette driftsbudsjett følger vedlagt som bilag til denne rapport.

Inn mot spørsmålet om «er kostnadsbudsjetter for drift realistiske og rimelige?» hovedpunkt 1 så ligger det vesentlige begrensninger i muligheten til å besvare dette spørsmål siden SKMU kun oppgir to år for vurdering. For å kunne besvare spørsmålet, så burde det foreligge tall og handlingsplaner fra SKMU som viser flere år – gjerne de første fem årene og deretter år 10.

Rapporten her forholder seg imidlertid til tallene for disse to år og bruker de som grunnlag for prosjektet over tid. Det vil være vesentlig svakheter og risiko med denne tilnærming.

Budsjettene som har null resultat innebærer at SKMU ikke har noen buffer til å kunne fange opp negative avvik. Ett hvert avvik – enten som følge av lavere inntekter eller høyere kostnader vil slå direkte ut med underskudd for SKMU. Dette med mindre en klarer å tilpasse kostnadene fortløpende.

Det gjøres oppmerksom på at de ekstraordinære utgiftene knyttet til flytting fra dagens lokaler til nye lokaler i Kunstsiloen – etter planen sent på høsten 2021 - og tapte inntekter ikke er endelig tallfestet. Dette skal fremmes som egen sak for styret i SKMU i slutten av juni 2019. Disse er planlagt å komme til effekt i perioden 2019-2021 og det legges opp til at disse utgiftene skal finansieres med ekstern hjelp.

Prosjektet er blitt endret slik at det nå legges opp til å feste grunnen fra Kristiansand Eiendom.

Endelig avtale er ikke inngått, men partene har avklart årlig leiesum til 0,7 MNOK. Beløpet er ikke inntatt i driftsbudsjettene for 2022 og 2024.

I denne sammenheng må en ha med i bildet at SKMU har en begrenset egenkapital til å fange opp slike ekstra kostnader og negative avvik i de fremtidige resultater. Sum egenkapital pr 31. desember 2018 var 5,4 MNOK. Tallene i saken er såpass store at denne egenkapitalen svært fort vil være oppbrukt/tapt.

SKMU har opplyst at dersom de omsøkte offentlige tilskudd blir vedtatt og holdes fast frem til 2026 så vil det være et lite overskudd i driftsperioden 2022-2026. Beløpet er ikke tallfestet.

7.3 Risikovurderinger og funn

Den økonomiske risikoen i driftsbudsjettene kan systematisk deles i to: (1) avvik på inntektssiden – at inntektene blir lavere og (2) at kostandene blir høyere eller at det oppstår ukjente kostnader som ikke er budsjettet.

Årsregnskapene for 2013 til 2018 og budsjetterte tall for 2022 og 2024 er følgende:

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2022 (balanse simulert)	2024(balanse simulert)
Driftsinntekter								
#Bevilgninger	15 214 000	15 729 000	15 680 000	15 467 000	16 034 000	22 150 000	36 027 802	34 918 624
#Egeninntekter	1 617 183	2 047 010	1 917 037	3 254 163	5 073 682	9 158 547	22 921 597	24 171 597
Sum driftsinntekter	16 831 183	17 776 010	17 597 037	18 721 163	21 107 682	31 308 547	58 949 399	59 090 221
Lønnskostnader	7 776 514	8 299 029	8 648 166	9 069 636	11 868 082	15 040 942	25 872 149	24 242 971
Avskrivninger	721 798	718 919	699 491	771 033	890 908	1 294 084	2 800 000	2 800 000
Andre kostnader	7 797 261	8 295 295	7 805 563	9 228 944	10 971 889	14 416 008	27 477 250	29 247 250
Driftsresultat	535 610	462 767	443 817	-348 450	-2 623 197	557 513	2 800 001	2 800 000
Netto finans	167 394	179 004	114 800	94 292	49 037	22 538	-2 800 000	-2 800 000
Årsresultat	703 004	641 771	558 617	-254 158	-2 574 160	580 051	-0	0
Sum eiendeler	8 480 650	9 747 798	11 305 558	11 521 423	13 440 705	16 618 064	626 618 064	626 618 064
Sum egenkapital	6 497 825	7 139 596	7 698 213	7 444 048	4 869 889	5 449 940		
Sum gjeld	1 982 824	2 608 202	3 607 345	4 077 375	8 570 817	11 168 124		
Sum egenkapital og gjeld	8 480 649	9 747 798	11 305 558	11 521 423	13 440 706	16 618 064	626 618 064	626 618 064
#Bevilgninger som % av totale inntekter	90 %	88 %	89 %	83 %	76 %	71 %	61 %	59 %

Balansene for 2022 og 2024 er satt opp som dagens balansetall pluss investeringen på 610 MNOK.
7

Balansetallene er tatt med for å vise at forholdstallet mellom de samlede driftsinntekter og balansene endres som følge av de nye lokalene. I perioden 2013-2018 har de samlede driftsinntekter vært ca dobbelt så store som balanse verdien til SKMU. De omfattende investeringene i Kunstsiloen medfører at dette forholdstall endres betydelig slik at sum driftsinntekter vil utgjøre ca 1/10 del av den samlede balanseverdi.

Som følge av stor andel gaver og tilskudd, øker belåning med 80 MNOK iht til budsjettet.

SKMU har hatt mottatt midler fra AKO Kunststiftelse i årene 2015, 2016, 2017 og 2018 på 31,6 MNOK. Av disse midler så er 3 MNOK ført som inntekt i 2018 årsregnskapet under posten #Egeninntekter. Dette beløpet må trekkes fra for å gjenspeile det faktiske tall knyttet til billettinntekter. Det øvrige av de mottatte midler er ført direkte i balansen mot avtalte utgifter knyttet til den felles satsning som har skjedd i samarbeidet mellom SKMU og AKO Kunststiftelse siden 2015.

SKMU har slik det er blitt opplyst også hatt gaveforsterkningsmidler i flere år. De nærmere detaljer rundt dette har ikke vært nødvendig eller relevant å undersøke i forhold til denne rapportens formål. Vi har lagt til grunn at årsregnskapene slik de foreligger gjenspeiler korrekte inntekter til SKMU.

Oppsummerende kommentarer:

⁷ Kunstsiloprosjektet er her bruttoført – SKMUs revisor Deloitte har i notat anbefalt nettoføring som vil gi en balanseverdi lavere med fradrag for gaver/bidrag

- Over en 10 års periode 2014 til 2024 legges det en plan som innebærer en økning på 233%.
- Det offentlige bidrar med ca 35 MNOK hvert år.
- Fordelingen mellom det offentlige og egeninntekter er i 2024 60% det offentlige og 40% egeninntekter
- Prosentvis så har andelen fra det offentlige forut for den samarbeidet med AKO Kunststiftelsen vært på 80%-90%. Denne andel går ned i Kunstsiloen til ca 60%, men som følge av økningen i absolutte tall så er det økt med 122%.
- Prosentvis økning i egeninntekter er på 1.080% (fra 2 MNOK til 24 MNOK)
- Det har vært en gradvis og vesentlig økning av tallene fra 2017

Utviklingen i tallene henger nær og naturlig sammen med den satsningen som har skjedd i forlengelsen av avtalen med AKO Kunststiftelse høsten 2016.

Inntektssiden – generelt

For 2022 er den totale inntektssiden fordelt slik:

	Kroner	Fordeling
Sum gjestebesøk og inntekter gjester	12 875 000	22 %
Butikkinntekter	2 250 000	4 %
Dekningsbidrag fra F&B	3 546 597	6 %
Sum andre inntekter	4 250 000	7 %
Sum tilskudd	36 027 802	61 %
	58 949 399	100 %

Det ble 28. mai 2019 fremlagt en melding fra AKO Kunststiftelsen om å dekke inntil 5 MNOK i 5 år – pr år - for eventuell differanse mellom budsjetterte inntekter og faktiske inntekter. Den nøyaktige formulering av hva dette innebærer er ikke avklart siden avtalen ikke er formalisert.

Men meldingen oppfattes å gjelde enhver differanse inn mot de inntekter som ikke er tilskudd fra det offentlige. Mao for 2022 22,9 MNOK og slik at disse er sikret ned til 17.9 MNOK.

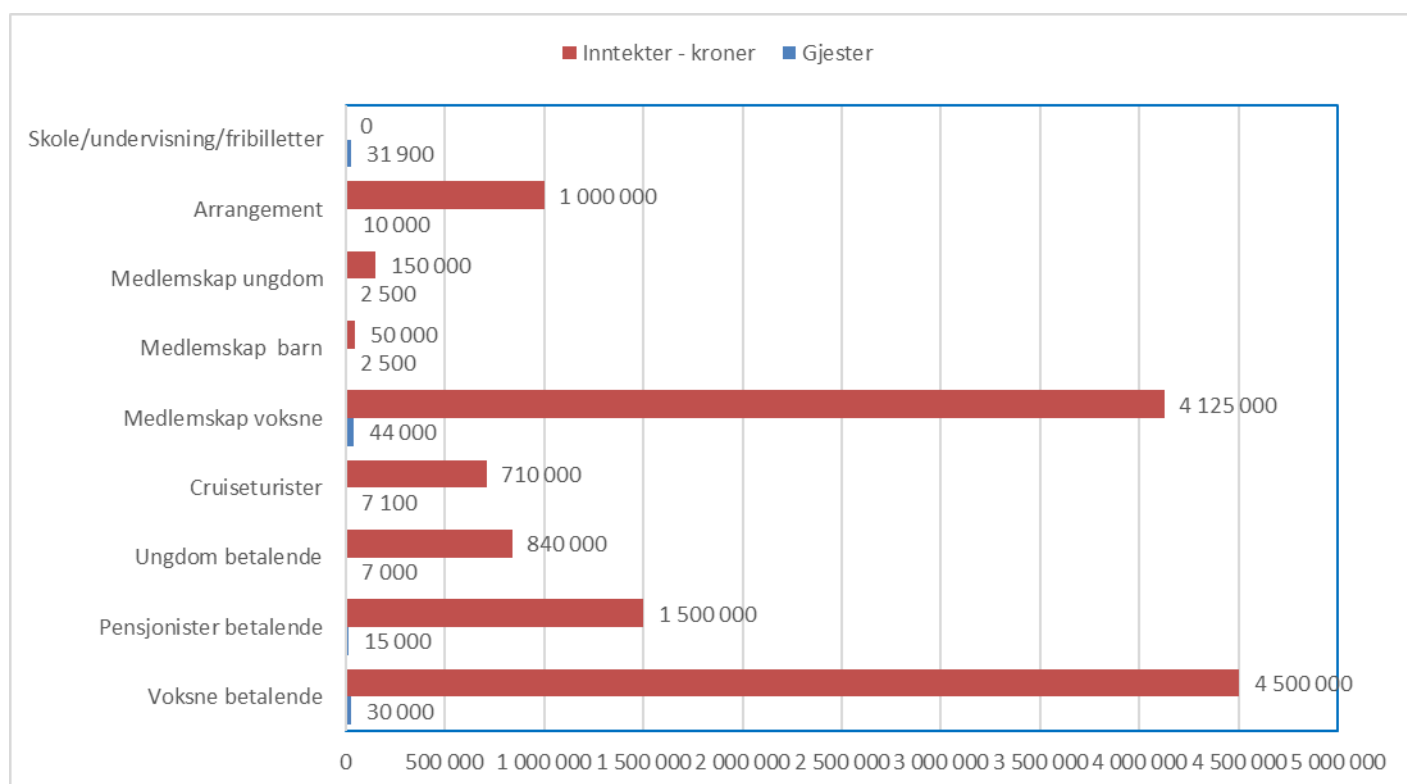
Dette vil ha stor betydning for usikkerheten inn mot inntektssiden i disse 5 årene.

Inntektssiden – billettinntekter

Besøksstatistikk og det som inngår i budsjettene for 2022 og 2024 er følgende:

	2014	2015	2016	2017	2018	2019 (ytd)	2022	2024	Kommentarer: Budsjetter viser er etter åpningen av Kunstsilo - altså første driftsår i 2022.
Sum gjestebesøk	20 547	24 515	26 060	29 775	44 490		150 000	150 000	
Billetter									
Voksne betalende	1 919	2 397	2 600	3 819	7 870	5 050	30 000		* Billettpris utvikling: 2014-15=60 kr. 2016, 2017=80kr. 2018=100 kr
Pensjonister betalende	539	1 032	1 400	1 562	1 753	415	15 000		* Billettpris utvikling: 2014-2015=40 kr. 2016, 2017=60 kr. 2018=80 kr
Ungdom betalende				1 447	2 090	1 382	7 000		* 2014-17 hadde Barn og ungdom (0-18) gratis avgang til utstillinger. Sommer 2017 introduserte vi familieverksted (30kr/50kr). Fra 2018 var aldersgrensen (0-16) for gratis billetter.
Cruiseturister							7 100		* Har ikke egen billett for cruiseturister. De betaler vanlig billett.
Sum billetter	2 458	3 429	4 000	6 828	11 713	6 847	59 100	-	
Medlemskap									
- voksne	75	82	115	123	440	992	44 000		2022 viser antall besøk - antall medlemskap er 5.500
- barn					39	62	2 500		* 2014-2016 hadde vi ikke medlemskap for barn og ungdom. I 2017 introduserte vi et medlemskap for barn og unge - viser antall besøk - antall medlemskap 500
- ungdom					123	65	2 500		viser antall besøk - antall medlemskap 500
Sum medlemskap	75	82	99	123	602	1 119	49 000	-	* Medlemskap registreres ikke som en billett/et besøk i dag. Medlemmer registreres ved ankomst.
Arrangement	605	895	1 294	972	6 242	2041	10 000		* 2014 kun fribilletter til arrangement, i 2015 var 224 fribilletter, i 2016 var 327 fribilletter, i 2017 var 554 fribilletter
Skole/undervisning/fribilletter	17 484	20 191	20 766	21 975	26 535	13003	31 900		* Skoleomvisning, skoleverksted og andre formidlingsaktiviteter. Fribilletter gjelder barn, ungdom, ledsager, gratis adgang til voksenoppløring, medlem i ICOM, sykehuset, studenter (fram til 2017) og andre frivillige organisasjoner.
									* I 2018 fikk vi transportmidler fra AKO-stiftelsen til å lage et formidlingstilbud for skoleklasser i hele Agder.

En samlet illustrasjon som viser både antall gjester og inntekter er slik:

Den dominerende del av billettinntektene i fremtiden skal komme fra voksne betalende gjester – enten via enkeltbilletter eller som medlemmer.

Budsjettene legger opp til en kraftig økning i alle kundegrupper og annen oppdeling av kundeproduktene. Eksempelvis så skilles nå cruiseturister ut som egen kundegruppe med egen pris.

Antallet besøkende skal kraftig opp og en har samtidig økt billettprisene. Vanligvis så vil etterspørselen – altså antall besøkende – gå ned når prisen går opp.

I denne sammenheng så må en være oppmerksom på at SKMU legger til grunn at Kunstsiloen og den ramme som dette gir vil være en helt annen opplevelse enn det som finnes i dagens lokaler. Statistikken tilbake i tid har således liten eller ingen relevans inn mot SKMU i nye lokaler.

SKMU har en klar plan for realisering av disse mål hvor det er identifisert hvilke strategiske grep som skal foretas. Ett av disse er å endre åpningstidene og gjøre Kunstsiloen tilgjengelig på ettermiddag og kveldstid. Dette har referanse fra andre danske museum som har hatt stor effekt av slikt tiltak.

Det må i denne sammenheng vektlegges at SKMU nå har ledelse som har god erfaring og resultater knyttet til slik kundeutvikling og destinasjonsbygging.

Samtidig så må det inn mot en risikovurdering legges til grunn at tallene er beheftet med risiko. Det er svært vanskelig for ikke å si umulig å si om hvor stor denne risikoen er.

Innhentet statistikk fra Norges Museumsforbund- for 2018 viser følgende tall

MUSEUMSBESØK 2018

Enkelte institusjoner - basert på innsendte tall januar 2019. Estimerte tall.

Institusjon	Besøk 2018	Besøk 2017	Endring 17-18	Endring % 17-18
Naturhistorisk museum og Botanisk hage	771 000	799 000	-4 310	-0,5 %
Kulturhistorisk Museum	632 086	612 981	19 105	3,1 %
Nasjonalmuseet for kunst, arkitektur og design	582 620	634 009	-51 389	-8,1 %
Norsk Folkemuseum, Stiftelsen	574 820	578 071	-3 251	-0,6 %
Forsvarets museer	313 677	288 620	25 057	8,7 %
Museene i Sør-Trøndelag	294 822	320 583	-25 761	-8,0 %
Nidaros Domkirkes Restaureringsarbeider	279 433	279 498	-65	0,0 %
KODE Bergen	267 683	257 709	9 974	3,9 %
Anno Museum	240 402	238 259	2 143	0,9 %
Nobels Fredssenter	239 383	240 846	-1 463	-0,6 %
Museum Nord	237 987	236 489	1 498	0,6 %
Museene i Akershus	232 721	225 314	7 407	3,3 %
Norsk Teknisk Museum	214 372	253 112	-38 740	-15,3 %
Museum Stavanger	207 826	216 527	-8 701	-4,0 %
Museum Vest	193 961	170 492	23 469	13,8 %
Fortidsminneforeningen	188 580	169 867	18 713	11,0 %
Tromsø Museum, Universitetsmuseum	185 217	195 474	-10 257	-5,2 %
Kon-Tiki Museet	183 910	195 254	-11 344	-5,8 %
Bymuseet i Bergen	181 144	200 774	-19 630	-9,8 %
Jærmuseet	178 914	215 451	-36 537	-17,0 %
Lillehammer Museum, Stiftelsen (alle visningssteder)	175 746	175 715	31	0,0 %
Stiklestad Nasjonale Kultursenter	173 050	184 899	-11 849	-6,4 %
Munchmuseet	170 370	204 489	-34 119	-16,7 %
Skimuseet	164 022	172 000	-7 978	-4,6 %
Blaafarveværket og Koboltgruvne	147 614	154 551	-6 937	-4,5 %
Vestfoldmuseet	145 252	150 495	-5 243	-3,5 %
Astrup Fearnley Museet	137 867	186 728	-48 861	-26,2 %
Norsk Oljemuseum	132 742	129 300	3 442	2,7 %
NTNU Vitenskapsmuseum	130 272	177 584	-47 312	-26,6 %
Sunnmøre Museum, Stiftinga	126 815	113 188	13 627	12,0 %
Vest-Agder-museet IKS	121 109	125 159	-4 050	-3,2 %
Buskerudmuseet, Stiftelsen	108 923	110 276	-1 353	-1,2 %
Sør-Troms Museum	51 228	41 126	10 102	24,6 %
Telemark Museum	48 335	48 004	331	0,7 %
Museene for kystkultur og gjenreisning	45 917	33 600	12 317	36,7 %
Sørlandets Kunstmuseum	44 940	29 775	15 165	50,9 %
Aust-Agder museum og arkiv	43 884	54 408	-10 524	-19,3 %
Norsk Bergverksmuseum	43 593	50 592	-6 999	-13,8 %
Dalane Folkemuseum	42 901	29 427	13 474	45,8 %
Drammens Museum	42 819	44 212	-1 393	-3,2 %
Senter for studier av Holocaust & livsynsminoriter	41 885	36 791	5 094	13,8 %
Norsk vegmuseum	37 915	49 334	-11 419	-23,1 %
Nynorsk Kultursentrum	37 844	27 143	10 701	39,4 %
Stiftelsen Kulturkvartalet	36 535	40 550	-4 015	-9,9 %
Haugalandmuseene	35 180	36 617	-1 437	-3,9 %

Konseptet som Kunstsiloen skal bygges opp rundt er imidlertid vanskelig å sammenligne mot andre institusjoner på listen. Dette fordi en stor del av tanken bak Kunstsiloen er en destinasjonstanke hvor kunsten er en viktig, men ikke den eneste bærebjelken.

Det fremgår at i de andre større byene i Norge så har både Stavanger, Bergen og Trondheim institusjoner som har like stort og større besøkstall enn det SKMU budsjetterer med.

Undersøkelser av billettpriser viser at de priser som SKMU legger opp til ligger høyt i forhold til andre tradisjonelle museer. Billettpriser for museer ligger typisk fra kr 50,- og opp til kr 130,- for en voksen billett. Også medlemskapsprisene som SKMU har i sine budsjett ligger høyt sammenlignet med andre tradisjonelle kunstmuseer.

Inntektssiden – Arrangement

Det er i 2022 driftsbudsjett lagt opp til samlede inntekter på denne aktivitet på 1 MNOK. Det var i 2018 100 arrangement mens planer er 200 arrangement pr år. Besøkstallet er angitt å bli 10.000 besøkende hvert år med en snitt betaling på kr 100,-.

Aktiviteten oppfattes å være ny i innhold og form. Og det er naturlig å stille spørsmål om hvor raskt og til hvilket nivå dette kan bygges opp til.

Inntektssiden – butikkinntekter

Butikkinntekter er oppgitt til kr 2.250.000, -. Tilhørende varekost er kr 900.000, -.

Beløpet er basert på 150.000 besøkende –og et salg pr person på kr 15,-. Det er på kostnadssiden lagt til grunn en varekostnad på 40% slik at netto for posten blir kr 9,- i salg pr person og nettoeffekt (når en hensyntar varekostnaden) på kr 1.350.000, -.

Salg pr person i dagens lokaler var i 2017 kr 8,33 pr gjest og i 2018 kr 10,62 pr gjest.

Usikkerheten her vurderes mest å være knyttet til antall besøkende – ikke så mye salg pr gjest.

Inntektssiden – billettinntekter

Driftsbudsjettene har Partner- og prosjektinntekter på henholdsvis kr 4.250.000, - (2022) og kr 5.500.000, - (2024.). Pt er det partnerinntekter på 1,5 MNOK.

Det er angitt av SKMU at inntektene skal komme fra eksterne kilder–offentlige og private.

Beløpet er betydelig inn mot det samlede inntektsbildet og er økt vesentlig. Posten vurderes å være heftet med usikkerhet.

Inntektssiden – kafe og restaurant F&B (food&beverage)

SKMU legger opp tile gen drift av kafe i første etasje og restaurant i øverste etasje. Videre skal det drives arrangement, uteservering, bar, selskapslokaler og catering.

Restaurant i øverste etasje skal ikke ha en drift som en à la carte restaurant, men kun ha en enkel meny ved den daglige drift. Lokalene vil ha funksjon som restaurant kun knyttet til avtalte arrangement.

Det foreligger et underliggende budsjett som viser inntektene fordelt på kafe/restaurant, uteservering, bar, selskapslokaler og catering. De ulike aktivitetene har ulike antall dager med drift/arrangement. Detaljene er slik:

2022/2024 F&B

Inntekter salg	Pris	Gjester	Antall dager	Beløp
Kafe/restaurant				
arrangement	kr 250 pr kuvet	50 gjester pr arr	100 arr	1 250 000
kafe	kr 15 500 pr dag		300 dager	4 650 000
Uteservering	kr 25 000 pr dag		40 dager	1 000 000
Bar	kr 5 000 pr dag		120 dager	600 000
Selskapslokale	kr 1 200 pr kuvet	70 gjester pr arr	60 arr	5 040 000
Catering	kr 540 pr kuvet	40 gjester pr arr	70 arr	1 512 000
				14 052 000

2022			
Inntekter F/B	14 052 000		
Varekost	5 339 760	38,0 %	
Personalkostnader	5 165 643	36,8 %	
DB	3 546 597	25,2 %	

SKMU har i sitt driftsbudsjett lagt til grunn et dekningsbidrag (DB) på 3,5 MNOK.

Usikkerheten er knyttet til om en vil oppnå dette. Et negativt avvik vil gå direkte på resultatet.

SKMUs tall er forelagt og kommentert fra to bransjeaktører. Kommentarene til tallene går ut på at restaurantdelen/selskapslokalene i øverste etasje vil være et unikt og spektakulært lokale. Både mht plassering i bygget og som følge av utsikten. Uteserveringen vil ha en svært god beliggenhet, men er væravhengig. Kommentarene går videre generelt ut på at det den samlede omsetning vil ta tid å bygge opp. En samlet omsetning på 14 MNOK er en stor aktivitet innen denne bransjen og det tar tid å bygge det opp. Den oppsatte kalkyle for fortjeneste oppfattes som høy.

Vi har også innhentet tallene fra serveringsdelen som Kilden har. Omsetningen der har i perioden 2012-2018 ligget mellom 9-12,5 MNOK. Virksomheten har gått med underskudd og dels betydelige underskudd etter belastning av kalkulert husleie.

Kostnader – generelt

På kostnadssiden vil usikkerheten være knyttet til to hovedforhold: (1) Risiko for at kostnaden blir høyere og (2) muligheten for å nedskalere/ redusere kostnaden ved lavere aktivitet/lavere inntekter. Det siste kan benevnes som variabiliteten i kostnadsbasen for SKMU.

For SKMU som for de fleste økonomiske virksomheter så vil noen kostnader vil være helt faste, noen sprangvise faste og noen helt variable – enten direkte eller over tid eller etter tiltak.

Budsjett for 2022 har samlede kostnader/drifstkostnader på 52,4 MNOK.

Kostnader – personalkostnader

SKMU er som del av rapporten her forespurt om mulighetene til å nedskalere kostnadene dersom det blir nødvendig. SKMU har svart at variabiliteten i personalkostnadene – den største enkeltkostnaden – er på ca 4 MNOK i driftsbudsjettet. De øvrige – ca 21,8 MNOK vil i utgangspunktet være fast og vil kun bli endret ved endring av ansettelsesforholdene – oppsigelse eller andre frivillig endringer.

En stor del av de øvrige lønnskostnadene må derfor vurderes som faste.

Kostnader – utstillings og arrangementkostnader mv

SKMU antar at ca 1 MNOK av det budsjetterte beløp på 6 MNOK (opp fra 3 MNOK i 2019 tallet) er variabel. 5 MNOK vil i utgangspunktet være fast. For arrangementskostnader så er det også angitt en variabel del på 1 MNOK.

SKMU har beløpsfestet til sammen 6 MNOK som variable kostnader i sitt budsjett. Og har videre angitt at det er mulige variable deler i postene marked/salg/kommunikasjon, arrangementskostnader og formidlingstjenester. I forbindelse med eventuell reduksjon så er det spørsmål om hva som da vil skje med inntektssiden og kvaliteten på det produktet en leverer.

Kostnader – FDV (forvaltning, drift og vedlikehold)

FDV (forvaltning, drift og vedlikehold) er budsjettert med kr 5.177.250, - i 2022 og kr 6.947.250, - i 2024.

Som del av arbeidet med rapporten her så er det innhentet erfaringstall fra statsbygg⁸ som angir følgende årskostnad pr kvm:

Lav kr 901,-
Sannsynlig kr 1.000, -
Høy kr 1.166, -

Med et samlet areal på 8.850 kvm (bruksareal) og bruk av beløpet som angis som «sannsynlig» - vil FDV kostnadene – som årskostnad komme opp i kr 8.850.000, -. SKMU har benyttet et lavere tall for både for 2022 og for 2024.

Begrunnelsen for det lavere tall i 2022 er at for dette året vil bygget være tilnærmet nytt og derfor lavt behov for vedlikehold. Tallet for 2024 er på kr 6.947.250, -

Kostnader – økte avskrivninger som følge av økt investeringsbudsjett.

Driftsbudsjettene som er lagt til grunn for denne rapport har avskrivninger basert på rammen før den siste justering fra 530 MNOK til 610 MNOK. Avhengig av om SKMU velger å nettoføre eller bruttoføre sin balanse så vil dette kunne påvirke størrelsen på avskrivningene.

7.4 Simulering – worst case – er driftsbudsjettet realistisk og rimelig?

SKMU har som redegjort for fremlagt driftsbudsjett for 2022 og 2024 med null resultat. Dette som grunnlag for søknad til Cultiva og det offentlige. Med null som utgangspunkt har en ingen buffer eller sikkerhet ved negative avvik. Dette enten som følge av at inntektene blir lavere eller at kostnadene blir høyere.

En tilnærming til en slik beslutning er å sette opp et worst case scenario og så ta stilling til om en fortsatt står ved sin beslutning. Tanken bak dette er at dersom en ikke vil eller kan stå ved en beslutning dersom worst case inntreffer, så bør en heller ikke fatte beslutningen. En worst case kan inntreffe og da må en teste en beslutning inn mot dette.

For Cultivas del så er forpliktelsen avgrenset til kun å gi gaven – en gang. Dersom noe går galt, så har ikke Cultiva noen formell plikt til å yte ytterligere bistand.

Denne situasjonen kan oppfattes annerledes for de øvrige gaveytere og det offentlige. Vi drøfter ikke dette videre her siden Cultivas interesse er knyttet inn mot spørsmålet om driftsbudsjettet er realistisk og rimelig.

AKO Kunststiftelsen om å dekke inntil 5 MNOK i 5 år – pr år – til sammen 25 MNOK reduserer risikoen på inntektssiden vesentlig. Sum inntekter eksklusiv tilskudd fra det offentlige er i 2022 22,9 MNOK. Av dette så er 5 MNOK sikret via AKO Kunststiftelse.

⁸ Kommunikasjonsdirektør Hege Njaa Aschim i statsbygg

Bidraget fra AKO Kunststiftelsen endrer risikobildet på inntektssiden vesentlig.

Driftsbudsjettene er også basert på store tilskudd fra det offentlige. I dette ligger det en politisk risiko ved at fremtidige politikere vil prioritere annerledes enn det som ligger i søknader i dag. Ved redusert tilskudd fra det offentlige så vil virksomheten måtte nedskaleres.

På kostnadssiden så er det fortsatt risiko knyttet til om de kostnader som er oppført. Særlig FDV kostnadene fremstår som for lavt budsjettert. Flytteutgiftene og andre ekstraordinære kostnader knyttet til flytting av virksomheten utgjør her en egen post som ikke er identifisert, tallfestet eller finansiert.

SKMU har blitt utfordret til å vurdere sine muligheter til å fange opp negative avvik. Oppsummert så har SKMU gitt følgende svar:

«I det ovennevnte har vi beskrevet at vi har tiltak (garanti fra AKO og variabilitet i kostnadsbasen) som på kort og mellomlang sikt gir oss mulighet til å håndtere en inntektssvikt/kostnadsøkning på til sammen over 10 mill. kr. Budsjettet for 2022 er på 58,9 mill kr, hvorav 36 mill. kr faste offentlige tilskudd. Dvs. at 22,9 mill. kr er egeninntekter (billettinntekter, butikkinntekter, F&B dekn.bidrag og andre inntekter). Ovennevnte samlede svikt på over 10 mill kr. tilsvarer en svikt på over 44% av disse egeninntektene, noe som vi vurderer som et worst-case. Vi vil påpeke at vi vurderer sannsynligheten for et slikt svikt som liten.»

Oppsummert så er svar på spørsmålet om driftsbudsjettet er realistisk og rimelig:

- Uten bidraget fra AKO Kunststiftelse de fem første år - nei
- Med bidraget fra AKO Kunststiftelse de fem første år – ja men usikkert
- Etter fem år og dagens tall – svært usikkert

8 Styrevedtak og presiserende spørsmål

Følgende spørsmål er også fremsatt og skal besvares:

- Er nivået på offentlige tilskudd dokumentert og/eller realistiske og rimelige? (hovedpunkt 3)
- Vil en tinglysning av en betingelse om eierforhold ha noen effekt/nytte ved en eventuell konkurs? Kan dette eventuelt løses på en annen måte? (hovedpunkt 5)
- Det blir tinglyst en betingelse for bevilgningen at SKMU er eier av bygget. Et eventuelt salg av bygget skal godkjennes av styret i Cultiva. Det tas forbehold om at Cultiva kan tilbakekalle bidraget (styrevedtak Ic)

Er nivået på offentlige tilskudd dokumentert og/eller realistiske og rimelige?

Tilskudd fra det offentlige vil alltid være gjenstand for politisk risiko. Dette slik at politiske myndigheter i fremtiden vil prioritere annerledes og vil kunne redusere tilskudd til slik virksomhet som SKMU driver. I denne sak så er de politiske vedtak som skal fattes før sommeren 2019 avgjørende for realisering av Kunstsiloprosjektet.

Den offentlige prosentvise andelen av SKMUs budsjett for årene 2022 og 2024 er lavere enn det som er gjennomsnittlig for tradisjonelle kunstmuseer i Norge. Generelt så ligger sum offentlige tilskudd høyt for denne typen virksomhet. Dette har også vært tilfelle for SKMUs del tilbake noen år.

Vil en tinglysning av en betingelse om eierforhold ha noen effekt/nytte ved en eventuell konkurs? Kan dette eventuelt løses på en annen måte?

I den grad Cultiva ønsker å gi en gave til SKMU, så er det generelle juridiske utgangspunktet at det må foregå en formuesoverføring og videre foreligge en gavehensikt. En betingelse om eierforhold vil

kunne komplisere eller ha som konsekvens bortfall av innholdet av transaksjonen som en gave. Cultiva er i saken en betydningsfull giver men ikke den ene. Om Cultiva stiller eierbetingelser for sin gave, så vil de andre giverne kunne stille samme betingelser. Opplegget fra SKMUs side er slik vi forstår det lagt opp til at det som kommer som gaver skal være gaver i den forstand at det er endelige formuesoverføring og videre full gavehensikt.

En betingelse om eierforhold inn mot en konkurs vil skape ytterligere komplikasjoner og er neppe mulig så lenge en har som utgangspunkt at Cultiva skal gi en gave. Ved en konkurs vil en giver som utgangspunkt ikke ha noe krav å melde siden en ikke er kreditor.

Det blir tinglyst en betingelse for bevilgningen at SKMU er eier av bygget. Et eventuelt salg av bygget skal godkjennes av styret i Cultiva. Det tas forbehold om at Cultiva kan tilbakekalle bidraget (styrevedtak lc)

Dersom en fortsatt legger til grunn at Cultiva skal gi en gave, så vil en betingelse for gaven skape komplikasjoner og neppe stå seg overfor de regler som følger av stiftelsesloven eller forutsetningene som følger fra de andre bidragsytere til prosjektet, private og offentlige. Det samme vil gjelde inn mot det at styret i Cultiva skal godkjenne eventuelt salg av bygget. Posisjonen som giver gir som utgangspunkt ikke anledning til å sette Cultiva i en slik posisjon.

Det samme vil gjelde i forhold til muligheten til å tilbakekalle bidraget/gaven. Om Cultiva skal komme i den posisjonen så må en opptre som långiver og ikke giver.

Forutsetningene som Kristiansand kommune har forutsatt vil også kunne være i konflikt med tinglysning av slike betingelser.

Oppsummert inn mot disse tilleggsspørsmål så er det viktig at Cultiva er innforstått med konsekvensene av å være en giver – en gir da en gave og kan ikke kreve tilbake eller betinge seg særlige posisjoner. Dette som det generelle utgangspunkt.

9 Merverdiavgift

SKMU har innhentet et notat fra Deloitte 8.februar 2019 som behandler merverdiavgift – fradragsrett og plikt. Notatet behandler hovedsakelig disse spørsmål inn mot drift av Kunstsiloen. Problemstillingene rundt merverdiavgift inn mot byggeprosjektet er kun i begrenset grad omtalt.

Spørsmålene rundt merverdiavgift både knyttet til byggeprosjektet og den løpende drift av Kunstsiloen reiser en rekke usikre og betydningsfulle tema. Dette siden driften i Kunstsiloen vil innbefatte ulike aktiviteter med ulike satser for merverdiavgift og delvis aktivitet uten merverdiavgift.

I utgangspunktet så vil virksomheten i SKMU bestå av varer/tjenester som faller inn under ulike avgiftssatser. Inngangsbilletter, undervisning og omvisning (som er inkludert i billettprisen) utløser 12% mva. Annen virksomhet, f.eks servering utløser 25% mva. Det samme vil gjelde for omsetning av programmer, suvenirer og lignende.

Motstykket er at museer som er registrert for omsetning av inngangsbilletter til utstillinger, har fradragsrett for inngående merverdiavgift på anskaffelser til bruk i denne virksomheten. I prosjektet her har SKMU lagt opp til fullt fradrag for inngående merverdiavgift. Dette slik at kalkylene og finansiering legger til grunn refusjon av all merverdiavgift.

Dette er i utgangspunktet klart nok. Men det kan her oppstå en rekke spørsmål og det er således usikkerhet og risiko knyttet til forholdene rundt merverdiavgift.

Det kan for det første oppstå spørsmål om fradragsrett for all inngående merverdiavgift knyttet til det forhold at prosjektet består både av en rehabiliteringsdel og en del som går på nybygg. Fradragsretten kan videre bli delt avhengig av hva som skjer av aktivitet i de ulike deler av bygget.

Det kan også oppstå krav om tilbakeføring av merverdiavgift som en har fått fradrag for (sluppet å

betale) dersom bruken av bygget eller deler av det endres i ettertid.

Grensesnittet inn mot samarbeidsavtalen med AKO Kunststiftelse kan også kompliserer de avgiftsmessige forholdene ytterligere. Dette både mht de midlene som AKO Kunststiftelse har tilført SKMU og videre den avtale som regulerer den aktuelle kunstsamling.

Reglene rundt merverdiavgift er svært kompliserte og kan utløse store økonomiske konsekvenser. Det finnes her en rekke eksempler på dette og her nevnes kun kort merverdiavgiftsaken som oppstod knyttet til Kilden tilbake til 2015 og videre tvistesaken knyttet til kulturhuset Buen i Mandal fra 2011. Saken rundt kulturhuset Buen ble behandlet som tvist ved domstolene og endelig avgjørelse kom fra Høyesterett 2014 – HR-2014-2430-A. Mandal kommune ble nektet fradrag for inngående merverdiavgift i saken.

I saken med Kilden ble det krevd tilbakeført 294 MNOK og 20,8 MNOK å betale for Kilden. Avgjørelse fra Skattedirektoratet 5. juli 2016.

Deloitte konkluderer sitt notat på følgende vis:

«Siden bygging av kunstsiloen og tilhørende merverdiavgiftsbehandling innbefatter så vidt store verdier og beløp, herunder offentlighetens interesse rundt prosjektet, bør det vurderes å forankre avgiftsbehandlingen hos avgiftsmyndighetene.»

Denne rapport tiltrer dette og det anbefales at det innhentes en bindende forhåndsuttalelse fra skatteetaten knyttet til Kunstsiloprosjektet både mht byggeprosjektet og driften. Det vil ellers foreligge en betydelig risiko knyttet til disse spørsmål. Slik forhåndsuttalelse anbefales innhentet før prosjektet blir realisert.

DRIFTSBUDSJETT 2024 - KUNSTSILO

Billettinntekter	Billettpris	Besøk pr år	Beløp	
Voksne betalende	kr 150	30 000	4 500 000	
Pensjonister betalende	kr 100	15 000	1 500 000	
Ungdom betalende	kr 120	7 000	840 000	
Cruiseturister	kr 100	7 100	710 000	
Sum billettinntekter		59 100	7 550 000	

Medlemskap	Medlemspris	Antall medlemmer	Besøk pr år	Besøk	
Medlemskap voksne	kr 750	5 500	8	44 000	4 125 000
Medlemskap barn	kr 100	500	5	2 500	50 000
Medlemskap ungdom	kr 300	500	5	2 500	150 000
Sum inntekter medlemskap		6 500		49 000	4 325 000
Arrangement	kr 100			10 000	1 000 000

Skole/undervisning/fribilletter	31 900	0
---------------------------------	--------	---

Sum gjestebesøk og inntekter gjester	150 000	12 875 000	22 %
Butikkinntekter	kr 15 pr gjest	2 250 000	4 %
Dekningsbidrag fra F&B		3 546 597	6 %

Andre inntekter			
Partnerinntekter		4 000 000	
Prosjektinntekter		1 500 000	
Sum andre inntekter		5 500 000	9 %

Tilskudd - 2018 nivå (oppjustert 4% - prisstigning)			
Behov for tilleggsfinansiering drift - ny sak juni 2019		14 300 624	
Sum tilskudd		34 918 624	59 %
Sum inntekter		59 090 221	100 %

Varekostnad - butikk	40 %	900 000
----------------------	------	---------

Driftskostnader	
Personalkostnader museum	24 242 971
Ustillinger	6 000 000
Marked/salg/kommunikasjon	3 000 000
FDV kostnader	6 947 250
Regnskap/revisjon	900 000
Konsulent tjenester	1 000 000
Prosjektkostnader	2 500 000
Innkjøp til samling	1 000 000
Arrangementskostnader	2 000 000
Formidlingskostnader	2 000 000
Fjernlager/magasinleie	1 500 000
Kontor/andre driftskostnader	1 500 000
Sum driftskostnader	52 590 221
Avskrivninger	2 800 000
	56 290 221
Finanskostnader	3,5 % kr 80 000 000 2 800 000
Sum kostnader	59 090 221
Resultat	0

DRIFTSBUDSJETT 2022 - KUNSTSILO

Billettinntekter		Billettpris		Besøk pr år		Beløp	
Voksne betalende	kr	150		30 000		4 500 000	
Pensjonister betalende	kr	100		15 000		1 500 000	
Ungdom betalende	kr	120		7 000		840 000	
Cruiseturister	kr	100		7 100		710 000	
Sum billettinntekter				59 100		7 550 000	
Medlemskap		Medlemspris		Antall medler		Besøk pr år	
Medlemskap voksne	kr	750	5 500	8		44 000	
Medlemskap barn	kr	100	500	5		2 500	
Medlemskap ungdom	kr	300	500	5		2 500	
Sum inntekter medlemsskap			6 500			49 000	
Arrangement	kr	100				10 000	
Skole/undervisning/fribilletter						31 900	
Sum gjestebesøk og inntekter gjester					150 000		12 875 000
Butikkinntekter	kr	15	pr gjest				2 250 000
Dekningsbidrag fra F&B							3 546 597
Andre inntekter							
Partnerinntekter						2 750 000	
Prosjektinntekter						1 500 000	
Sum andre inntekter							4 250 000
Tilskudd 2018 nivå (oppjustert 4% - prisstigning)							
Behov for tilleggsfinansiering drift - ny sak juni 2019						15 409 802	
Sum tilskudd							36 027 802
Sum inntekter							58 949 399
Varekostnad - butikk		40 %					900 000
Driftskostnader							
Personalkostnader museum						25 872 149	49 %
Utstillinger						6 000 000	11 %
Marked/salg/kommunikasjon						3 000 000	6 %
FDV kostnader						5 177 250	10 %
Regnskap/revisjon						900 000	2 %
Konsulentttjenester						2 000 000	4 %
Prosjektkostnader						1 500 000	3 %
Innkjøp til samling						1 000 000	2 %
Arrangementskostnader						2 000 000	4 %
Formidlingskostnader						2 000 000	4 %
Fjernlager/magasinleie						1 500 000	3 %
Kontor/andre driftskostnader						1 500 000	3 %
Sum driftskostnader						52 449 399	100 %
Avskrivninger						2 800 000	
Sum kostnader etter avskr før finans						56 149 399	
Finanskostnader	3,5 %		kr	80 000 000		2 800 000	
Sum kostnader etter avskr og finans						58 949 399	
Resultat						0	

%-vis

Ordførerens svar:

«Utvidet avgiftstid for gateparkeringen i Kvadraturen ble vedtatt i forbindelse med saken om gatebruk i Kvadraturen den 21. juni 2017. Avgiftstiden ble da utvidet fra kl. 17 til kl. 19 mandag til fredag, og fra kl. 13 til kl. 17 på lørdager. Hensikten med vedtaket var å bedre tilgjengeligheten i sin alminnelighet ved utvidet avgiftstid, kortere maksimaltid, samt betalingsplikt for elbiler.

I disse dager er det også prosesser på gang med sikte om å redusere antall gateparkeringsplasser i Kvadraturen. Da er det viktig at de gjenværende gateparkeringsplassene har god tilgjengelighet.

Ved å tilby gratis parkering får man mindre sirkulasjon i sentrum. Dette vil si at parkeringsplassene benyttes av færre personer, og at kjøretøyene står lenge. Dette medfører som regel mer letetrafikk. Letetrafikk medfører i den sammenheng ulemper i form av økt trafikk og påfølgende miljøutfordringer.

Utvidelsen av avgiftstiden innebar også en relativt lav avgiftssats pr. time, kun kr 18,-, sammenliknet med tidsrommet før kl. 17 fra mandag til fredag, og før kl. 13 på lørdager. I tillegg ble det samtidig innført gratis parkering i parkeringshusene på Slottet og ved Gyldengården fra kl. 17-24 fra mandag til fredag, og fra kl. 13 lørdag til kl. 24 på søndager. Begge parkeringshusene har i tillegg visningsskilt over ledige plasser, noe som også er med på å begrense letetrafikken i byen.

Samlet sett innebærer dette at kommunen opprettholder et godt parkeringstilbud til publikum. Utvidelsen av avgiftstiden ble innført i desember 2017, og har dermed ikke virket mer enn noen få måneder. Selv om endringene ble innført relativt nylig, er inntrykket er at endringene har resultert i bedre tilgjengelighet for gateparkeringen. Effekter og virkning av utvidelsen vil også kvalitetssikres gjennom nye tellinger og vurderinger senere i år.

Det er i tillegg relevant å nevne at en omskilting og omprogrammering av eksisterende betalingsutstyr kostet omtrent 0,7 millioner kroner.

I sum kan jeg ikke se at erfaringene så langt skulle tilsi at bystyret bør omgjøre sitt vedtak fra juni i fjor.»

56/18 Interpellasjon fra repr. Stian Storbukås, FRP, om "Kunstsiloen"
(ark. nr. SAK1212, 201804577)

Repr. Stian Storbukås, FRP, hadde anmeldt følgende interpellasjon:

«I år 2000 så fikk Sørlandets Kunstmuseum overta sine nåværende lokaler vederlagsfritt. Til tross for dette kan det neppe kalles en gave. Den juridiske definisjonen av gave er "en vederlagsfri formuesoverføring med den hensikt å berike mottageren".

Kristiansand kommune lot imidlertid Sørlandets Kunstmuseum overta nåværende lokaler på vilkår. I skjøtet fra 2000, punkt 6 står det at det er kommunen som nå kan ha krav på bygningen:

5.2 Kristiansand eiendom

Kunstmuseet og rettigheter ved salg

Det vises til orientering for Kommunalutvalget og tilsvar på interpellasjon som orientert Bystyret april 2018.

Sørlandets Kunstmuseum har følgende formulering i punkt 6 i eiendommens skjøte;

«Dersom museets virksomhet opphører eller endres i vesentlig grad, og eiendommen dermed skal avhendes, skal Kristiansand kommune ha rett til å overta eiendommen for en pris som fastsettes ved overenskomst mellom partene. Ved prisfastsettelsen skal det i så fall tas hensyn til at eiendommen ved etableringen av museet ble overdradd vederlagsfritt til Stiftelsen Sørlandets Kunstmuseum, og til kommunens økonomiske bidrag til oppgraderingen av bygningen. Ved uenighet fastsettes prisen ved voldgift i hht. Tvistemålslovens bestemmelser.»

Bystyret vedtok allerede i (Bystyresak 84/93) mai 1993 å avgi Katedralskolebygningen som kommunens bidrag til etablering av Sørlandets Kunstmuseum. En klar formulering om en intensjon om å gi en gave.

Klausulen som ble lagt inn i skjøtets pkt. 6 ble ytterligere styrket i dialog med Kulturdepartementet og hensikten var å sikre at kommunens overførte verdier ble benyttet til formålet; etablering og en fremtidig drift av Sørlandets Kunstmuseum.

Administrasjonen foreslår at bystyrets intensjon fra behandlingen i 1993 samt november 1997 videreføres og hvor formuleringen i skjøte pkt. 6 blir tilpasset og tillagt som en tinglyst heftelse knyttet til nytt bygg for Sørlandets Kunstmuseum.

5200005 Sikring Kjøp friluft

I Forbindelse med bygging av den siste fellesbryggen på Svendsholmen foreslås det å tilføre budsjettet på prosjektet Sikring kjøp friluft kr 473.000. 50 % finansieres med statlige midler i form av tilskudd og resterende finansieres med økte salgsinntekter, inntektsført på prosjekt 7000000 salg av eiendom, fra hyttetomtene på Svendsholmen.

Prosjekt 5200005 foreslås styrket med kr 473.000. Finansieres ved henholdsvis tilskudd kr 236.000 og teknisk budsjettjustering fra prosjekt 7000000 med kr 237.000.

5200041 Oppgradering offentlige tilfluktsrom

På grunn av ombygging på Samsen Kulturhus vil det bli behov for å oppgradere tilfluktsrommet på Prestehøia. Det foreslås i denne forbindelse å benytte 1,5 mill. kr fra «fond tilfluktsrom».

5200047 Sjøpølboder 10 stk. barnehage

Prosjekt 9394040 Linerla barnehage har i forbindelse med utskiftning av ventilasjonsanlegg satt opp en ny sjøpølbod som rommer både ventilasjonsanlegg og sjøpøldunker. Det var opprinnelig avsatt midler i Sjøpølbodprosjektet for å dekke kostnaden ved oppføring av sjøpølbod på Linerla barnehage. Det foreslås derfor å overføre budsjettmidler på kr 250.000 til prosjekt 9394040 for å dekke disse kostnadene.

Videre er det etter ønske fra oppvekstsektoren foreslått å benytte resten av bevilgningen til å bygge ute-sov på Søm-, Jordbærveien-, Askeladden- og Bergtoras vei barnehager. Det foreslås derfor å opprette et nytt prosjekt som den resterende bevilgningen på kr 900.000 overføres til.

5200051 ENØK - mulighetsstudie,

I handlingsprogrammet for 2017-2020 ble det opprettet et prosjekt for vurdering av behovet for ytterligere ENØK investeringer i Kristiansand kommune. Dette har igjen resultert i prosjektet 5200055 ENØK bygningsmessige tiltak. Det foreslås å flytte resterende midler på

«Dersom museets virksomhet opphører eller endres i vesentlig grad, og eiendommen dermed skal avhendes, skal Kristiansand kommune ha rett til å overta eiendommen for en pris som fastsettes ved overenskomst mellom partene. Ved prisfastsettelsen skal det i så fall tas hensyn til at eiendommen ved etableringen av museet ble overdradd vederlagsfritt til Stiftelsen Sørlandets Kunstmuseum, og til kommunens økonomiske bidrag til oppgraderingen av bygningen. Ved uenighet fastsettes prisen ved voldgift i hht. Tvistemålslovens bestemmelser.»

Før påske ble vi gjort oppmerksom på at denne delen av kontrakten ikke vil bli overholdt av SKMU. Stiftelsen vil heller selge bygget til Cultiva for 35 millioner kroner.

På bakgrunn av dette ønsker jeg å stille følgende spørsmål:

1. Hvilke vedtak er fattet i kommunale organer som fastslår at kommunen ikke skal benytte retten til å overta eiendommen? Eventuelt, hvem har benyttet hvilke fullmakter?
2. Er kontrakten fra 2000 opphevet/ugyldig?
3. Er ordføreren enig i at slik saken står på de nevnte premisser, så er dette i realiteten en ekstrabevilgning til prosjektet fra kommunens side?
4. Vil ordføreren ta initiativ til at finansieringen av siloprojektet tas opp igjen sin fulle bredde basert på saksopplysninger og offentlig debatt siden vedtaket i juni 2017?»

Interpellanten leste og begrunnet interpellasjonen som ble besvart av ordføreren.

Ordførerens svar:

«Kristiansand kommune ved Kristiansand Eiendom ble i midten av juni i 2016 forespurt av SKMU om å bistå med å utarbeide et takstmandat som grunnlag for taksering av dagens kunstmuseum.

Kristiansand Eiendom bestilte da en elektronisk grunnbokutskrift for å sjekke om det var heftelser eller avtaler av betydning for takstmandatet. Ingen heftelser eller avtaler var registrert. Takstmandat ble utarbeidet og levert som grunnlag for takst og SKMU har håndtert prosessen videre uten medvirkning fra Kristiansand kommune. Ved fremhenting av skjøte viser det seg at skjøte inneholder en påtegning som gjengitt i interpellasjonen. Påtegningen skulle vært registrert av Kartverket i den elektroniske grunnboken ved behandling av skjøte i 2000 – dette er ikke gjort.

Det er klart at påtegningen burde ha vært omtalt i den saken om Kunstsilo og SKMU som bystyret behandlet i juni i fjor. Når forholdet ikke ble fanget opp skyldes det altså manglende informasjon i grunnboken. Men år vi nå kjenner til betingelsen, må forholdet håndteres politisk. Jeg kommer tilbake til det.

Det gir et feilaktig bilde å antyde at kontrakten ikke vil bli overholdt av SKMU og at stiftelsen heller vil selge bygget for 35 millioner kroner til Cultiva. Straks innholdet i skjøte ble kjent, var det dialog mellom administrasjon og SKMU, hvor det ble enighet om å avvente en politisk avklaring.

Bystyret vedtok altså i (Bystyresak 84/93) mai 1993 å avgi Katedralskolebygningen som kommunens bidrag til etablering av Sørlandets Kunstmuseum, med en klar formulering om en intensjon om å gi en gave.

Klausulen som ble lagt inn i skjøtets punkt 6, og som det er referert til i interpellasjonen, ble ytterligere styrket i dialog med Kulturdepartementet. Hensikten var å sikre at kommunens overførte verdier ble benyttet til formålet; etablering og en fremtidig drift av Sørlandets Kunstmuseum.

Hvordan dette skal håndteres videre, må bystyre bestemme. Administrasjonen foreslår at bystyrets intensjon fra behandlingen i 1993 videreføres, hvor formuleringen i skjøte punkt 6 blir tilpasset og tillagt som en tinglyst heftelse knyttet til nytt bygg for Sørlandets Kunstmuseum.

Så til de konkrete spørsmålene:

- 1) Til spørsmålet om hvilke vedtak som er fattet i kommunale organer om fastslåelse av at kommunen ikke skal benytte retten til å overta eiendommen, er svaret at det formelt sett ikke er fattet noen vedtak om å ikke benytte retten som er synliggjort i skjøtets punkt 6. Temaet ble diskutert i Kommunalutvalget den 17/4, og det var enighet om å fremme dette til Bystyret som en del av 1. tertial rapport.
- 2) Til Storbukås sitt andre spørsmål, om kontrakten fra 2000 skal ansees som opphevet eller ugyldig, så er svaret at **skjøtets formuleringer gyldige.**
- 3) Til Storbukås sitt tredje spørsmål om ekstrabevilgning fra kommunens side, er svaret at skjøtets formuleringer i punkt 6 gir kommunen en rett, ikke en plikt, til å starte forhandlinger om tilbakeføring av verdier. Intensjonen tilbake til Bystyrets vedtak i mai i 1993 og oppfølgende vedtak i 1997, som omhandlet det å sikre at kommunens overførte verdier ble benyttet til formålet, som var etablering og en fremtidig drift av Sørlandets Kunstmuseum, **blir ivare tatt ved å tilpasse og overføre gjeldende rettighet til et nytt museumsbygg.**
- 4) På spørsmålet om jeg vil ta initiativ til at finansieringen av Kunstsiloen tas opp i full bredde på nytt, er svaret nei. Håndteringen av heftelsen vil som nevnt bli fremmet som en del av 1. tertialrapport og bystyret får full mulighet til å drøfte saken da.»

51 av 53 repr. tilstede.

Habilitet:

Repr. Inger Skeie Hansen, H, erklærte seg inhabil grunnet styreverv i Sørlandets Kunstmuseum, SKMU.

Habilitet:

Repr. Tove C. W. Haugland, KRF, erklærte seg inhabil grunnet verv i representantskapet for Sørlandets Kunstmuseum, SKMU.

Voteringer:

Repr. Inger Skeie Hansen, H, ble enstemmig erklært inhabil og fratrådte under behandlingen av saken. Ingen vararepr. tiltrådt.

Repr. Tove C. W. Haugland, KRF, ble enstemmig erklært inhabil og fratrådte under behandlingen av saken. Ingen vararepr. tiltrådt.

Forslag:

FRP fremmet følgende forslag:

Bystyret ber om at sak om finansiering av siloprosjektet og forslag til driftsbudsjetter fremmes for bystyret, hvor premisser og tall som lå til grunn for bystyrets behandling juni 2017 kvalitetssikres av eksterne aktører. Saken må også belyse hvilken verdi som kan realiseres på silotomta ved ulike reguleringsformål..»

Votering:

Bystyret avviste å realitetsbehandle FRP sitt forslag med 36 mot 15 stemmer.

57/18 Interpellasjon fra repr. Arve Stokkelien, H, om "Stupetårn i Bertes"
(ark. nr. SAK1, 201804513)

Repr. Arve Stokkelien, H.

«Bertesbukta var i mange år sentrum for byens svømme- og stupeaktivitet. Det ble arrangert store svømmestevner i den varme årstiden. I dag foregår det meste av dette innendørs i Aquarama. Men når sommeren kommer og badetemperaturen runder et visst antall grader, så er Bertesbukta et av de badestedene byens, og spesielt Lunds, befolkning, sokner til. Allikevel glimrer stupetårnet med sitt fravær og I dag finner man ikke engang et stupebrett i Bertes. Det ble fjernet for noen år siden, visstnok på grunn av bunnforholdene. Stupetårn savnes sterkt, det er nå til og med startet en egen Facebook-side med formål om å få dette på plass igjen. Det er derfor på høy tid at kommunen starter prosjektering av ulike alternativer for stupetårn i Bertes.

Vil ordføreren ta initiativ til at det startes en slik prosjektering?

Det bemerkes forøvrig fra interpellanten at man nok ikke skal bruke Hamar som inspirasjonskilde.»

Interpellanten leste og begrunnet interpellasjonen som bel besvart av ordføreren.

Ordførerens svar:

«Det hadde vært flott å gjenscape kvalitetene og gleden som et stupetårn i Bertes representerer. Per i dag er det imidlertid ikke lagt inn ressurser til tiltaket lagt i handlingsprogrammet.

Parkvesenet har informert meg om at kostnadene ved å bygge et stupetårn i Bertes er relativt høye, trolig betydelig høyere enn 4 millioner, som var antydnet sum ved en tidligere anledning. Parkvesenet har derfor begynt å vurdere et billigere og enklere alternativ, hvor en etablerer et stupebrett på 1 meter, og et stupetårn på 3 meter. Men det er mulig å tenke mer ambisiøst, og Parkvesenet mener at stupehøyder helt opp til 15 meter kan være aktuelt.

Et stupetårn krever forsvarlig dybde. En plassering av et eventuelt stupetårn må derfor bli mot øst i forlengelsen av brygga som er reparert i Bertes. I det aktuelle området, som er ved forlengelsen av brygga, er det i dag en betongbrygge som først må repareres og forsterkes før en eventuelt kan bygge et stupetårn.

Det er opp til oss politikere å sette i gang dette prosjektet, det står på penger. Første anledning er 1. tertial hvi vi eventuelt kan bevilge penger til prosjektering. Neste mulighet er når vi behandler budsjettet i høst. For min del synes jeg det er en god ide å be Parkvesenet sette i gang med prosjektering av stupetårn i bertes.

Parkvesenet opplyser at området er klausulert til frilufts-formål. Dette medfører at kommunen kan søke om 50 % tilskudds-finansiering via miljødirektoratet. Jeg mener også at dette er et utmerket prosjekt å støtte for byen næringsliv. Og jo mer spenstig næringslivet er, jo høyere kan stupetårnet bli.»

EVENTUELT:

Ordfører Harald Furre:

- Bystyrets medlemmer oppfordres til å delta i borgertoget på 17. mai
 - Minner om at bystyrets møte 23. mai starter kl. 19.00, fordi Tour de Fjords har målgang i Kristiansand ca kl. 17.00 den 23. mai.
- Informasjon sendt ut i epost 19.04.18.

Møtet hevet.

KULTUR
Kulturdirektørens stab

Dato 16. mai 2019
Saksnr.: 201508730-8
Saksbehandler Stein Tore Sørthe

Saksgang

Kulturstyret
Formannskapet
Bystyret

Møtedato

28.05.2019
12.06.2019
19.06.2019

Regionens årlige driftstilskudd til Sørlandets Kunstmuseum/Kunstsilo fra 2020

Sammendrag

Sørlandets Kunstmuseum (SKMU) har utarbeidet et budsjett for første hele driftsår i Kunstsiloen hvor de samlede utgiftene er på 56,15 mill. kr + finanskostnader (i faste priser/2022-kroner). Snaut halvparten av dette er personalkostnader. De øvrige elementene i kostnadsbildet fremgår av vedlagte notat (vedlegg 1 og 2). Det er foretatt en grundigere analyse av utgiftene til forvaltning, drift og vedlikehold av bygget (FDV-kostnader), som er satt til cirka 5,2 mill. kr det første hele driftsåret (vedlegg 3).

Budsjettene viser at i gjennomsnitt for de første 10 driftsårene (2022-2031) er det behov for at regionen øker nivået på driftstilskuddet med **7,5 mill. kr.** I dag er det regionale finansieringsansvaret fordelt likt mellom forvaltningsnivåene med 50 % på kommunen og 50 % på fylkeskommunene. Fylkestinget i Vest-Agder har forutsatt at «*Kristiansand kommune, som vertskommune, tar en forholdsvis større del av driftskostnadene enn Agder fylkeskommune.*» Etter drøftinger med politisk ledelse er Rådmannen innstilt på å imøtekomme dette premisset for fordeling av ansvar når det gjelder nødvendig økning av tilskuddet.

Størrelsen på driftstilskuddene i årene som kommer, blir da slik med dette forslaget:

	(2019-priser)			(2022-priser)				
	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Kristiansand kommune	3 965	3 965	3 965	8 400	8 400	8 400	8 400	8 400
Agder fylkeskommune	3 965	3 965	3 965	7 400	7 400	7 400	7 400	7 400
	2/3 av statstilskuddet			Kun indeksregulering				

De to fylkesordførerne og varaordførere, og ordfører og varaordfører i Kristiansand, har drøftet innholdet i en ny avtale, etter at fylkeskommunene i fjor sa opp dagens avtale fra 2015 om fordeling av regionalt tilskudd til SKMU. Det er oppnådd enighet om et forslag som nå legges fram for bystyret/fylkestingene til godkjenning (vedlegg 9). Hovedgrepet er at dagens avtaleform/fordelingsteknikk videreføres fram til museet flytter inn i Kunstsiloen. Etter innflytting avvikles koblingen til det statlige tilskuddet, og tilskuddsbeløpene som vedtas i denne saken, avtales. Det er innarbeidet i avtalen forbehold, samt oppsigelses- og reforhandlingsmuligheter i tilfelle det oppstår endringer i forutsetningene og rammebetingelsene slik vi kjenner dem i dag.

Rådmannens vurdering

Det behovet som SKMU nå har presentert, er innenfor de premissene som lå til grunn da Kunstsilo-prosjektet ble godkjent av bystyret og fylkestingene i 2017/2018.

Det er styret for Stiftelsen Sørlandets Kunstmuseum som er byggherre, og skal ta den endelige avgjørelsen om å bygge Kunstsiloen. Foreliggende sak handler om hvorvidt regionen – vertsbyen og fylkeskommunen – er villig til å gi museet den nødvendige forutsigbarheten for økte driftstilskudd. Staten har gitt et betydelig investeringstilskudd, men gir bare driftstilskudd for ett år av gangen. Det er kommune og fylkeskommune som har mulighet for å fatte langsiktige vedtak med forutsigbarhet.

Rådmannen innstiller på at bystyret og fylkestingene følger opp tidligere vedtak, samt regjeringens og Stortingets intensjoner, og gir Kunstsilo-prosjektet forutsigbarhet for årlige, regionale driftstilskudd som er nødvendig for driften av museet.

Forslag til vedtak

1. Kristiansand kommune vil, sammen med Agder fylkeskommune, ta et felles ansvar for nødvendig regionalt driftstilskudd til Sørlandets Kunstmuseum/Kunstsilo.
2. Bystyret legger til grunn at Kristiansand kommune fra og med 2022 skal gi et årlig driftstilskudd til Sørlandets Kunstmuseum/Kunstsilo på 8,4 mill. kr (2022-kroner).
3. Tilskuddet skal indeksreguleres årlig i samsvar med statsbudsjettets deflator for kommunesektoren.
4. Det forutsettes at Agder fylkeskommune yter sin andel av det regionale driftstilskuddet i samsvar med saksutredningen.
5. Eventuelle fremtidige endringer i oppgavefordelingen mellom stat og fylkeskommune, endrer ikke størrelsen på driftstilskuddet fra Kristiansand kommune.
6. Bystyret godkjenner vedlagte utkast til avtale med Agder fylkeskommune om regional finansiering av Sørlandets Kunstmuseum/Kunstsilo fra og med 2020.

Ragnar Evensen
rådmann

Stein Tore Sørthe
Kulturdirektør

Vedlegg:

1. Driftsbudsjett Kunstsilo 2022 og 2024, 29.4.2019
2. Notat fra SKMU med kommentarer til driftsbudsjettene, 29.4.2019
3. Notat fra SKMU med beregning av FDV-kostnadene på bygget, 29.4.2019
4. Memo fra Deloitte vedrørende grunnlaget for SKMUs driftsbudsjettene 2022/2024, 7.5.2019
5. Memo fra Deloitte vedrørende regnskapsmessig behandling av investeringer og tilskudd, 7.3.2019
6. Kulturdepartementets tilsagnsbrev om driftstilskudd for 2019, 18.12.2018
7. Kulturdepartementets tilsagnsbrev om investeringstilskudd, 18.12.2018
8. Kulturdepartementets brev om godkjenning av lån til Kunstsilo, 19.12.2018
9. Forslag til ny regional avtale om årlige driftstilskudd til Stiftelsen Sørlandets Kunstmuseum.

Bakgrunn for saken

Tidligere vedtak

Ved budsjettbehandlingen i desember 2016, la bystyret i Kristiansand inn i økonomiplanen et tilskudd til bygging av Kunstsiloen på 50 mill. kr i 2020. Et halvt år seinere, 21. juni 2017, fattet bystyret følgende vedtak:

1. Bystyret tar sak om Kunstsilo – investering, driftstilskudd, og vedtektsendring til orientering.
2. Bystyret anbefaler vedtektsendringer i henhold til notat fra SKMU.
3. Kristiansand kommune stiller en driftsgaranti på 5 millioner kroner for dekking av kostnader til gjennomføring av forprosjekt for et nytt kunstmuseum i siloen på Odderøya. Garantien utløses hvis bygging av et nytt kunstmuseum ikke blir gjennomført. Rådmannen anbefaler at det avsettes 5 millioner av det sentrale disposisjonsfondet til dette formål.

Styret for Kristiansand kommunes energiverkssstiftelse, Cultiva, fattet 19. januar 2018 følgende vedtak:

- 1) Cultiva bevilger 100 millioner kroner til Sørlandets Kunstmuseums nye kunstmuseumsbygg «Kunstsilo». Bevilgningen er betinget av at prosjektet er fullfinansiert i henhold til søknaden fra SKMU og det skal utbetales i takt med øvrig finansiering.
 - 1b) Det er en forutsetning for bevilgningen på 100 mill kroner at det foreligger troverdige og tilstrekkelige tilsagn knyttet til tilsagn på tilskudd fra offentlige myndigheter til drift av Kunstsiloen. Den dokumenterte driftsstøtte skal godkjennes av styret i Cultiva før utbetaling av de bevilgede midler kan finne sted.
 - 1c) Det blir tinglyst en betingelse for bevilgningen at SKMU er eier av bygget. Et eventuelt salg av bygget skal godkjennes av styret i Cultiva. Det tas forbehold om at Cultiva kan tilbakekalle bidraget.
- 2) Søknad om lån til Sørlandets Kunstmuseum avslås.

Fylkestinget i Vest-Agder fattet 13. februar 2018 følgende vedtak:

1. Under forutsetning om at AKO Kunststiftelse's bidrag (kr 30 mill.) bidrar til å finansiere arealet som er nevnt i avtalens punkt 2.2.4 om minstevissningsplikten, bevilger Vest-Agder fylkesting kr 25 millioner til medfinansiering av Kunstsiloen. Tilskuddet finansieres med midler fra disposisjonsfondet og innarbeides i rullerende budsjett for utbetalingsåret. Ved eventuelt salg av siloen forutsettes det at tilskuddet tilbakebetales i sin helhet.
2. Vest-Agder fylkesting forutsetter at SKMU utarbeider kvalitetssikret driftsbudsjett for de nærmeste fem årene. Nåværende avtale om regional finansiering av årlige driftstilskudd til Stiftelsen Sørlandets Kunstmuseum datert desember 2015 sies med dette opp i henhold til avtalens pkt. 8. Ved reforhandling av avtalen forutsettes det at Kristiansand kommune, som vertskommune, tar en forholdsvis større del av driftskostnadene enn Agder fylkeskommune.
3. SKMU bes om å intensivere arbeidet med å finne private sponsorer av prosjektets investeringsramme.
4. Vest-Agder fylkeskommune har ikke mulighet til å gi lånegaranti for SKMU sitt eventuelle lån.
5. Vest-Agder fylkeskommune anbefaler vedtektsendring i henhold til forslaget fra Sørlandets Kunstmuseum (SKMU).

Fylkestinget i Aust-Agder fattet 13. februar 2018 følgende vedtak:

1. Det bevilges et tilskudd på 5 millioner kroner til Sørlandets Kunstmuseum (SKMU) til medfinansiering av Kunstsiloen. Tilskuddet er innarbeidet i økonomiplanen 2018-2021 og utbetales i 2020.
2. Driftstilskuddet til SKMU følger allerede vedtatt fordelingsnøkkel med utgangspunkt i tilskuddet fra Kulturdepartementet (KUD). Om søknaden fra SKMU til KUD imøtekommes for 2019, vil det føre til et driftstilskudd på om lag 2,3 millioner kroner fra Aust-Agder fylkeskommune. Driftstilskuddet innarbeides i budsjett- og økonomiplan for 2019- 2022. Avtalen om tilskudd fra de lokale partene forutsettes reforhandlet fra og med 2020.
3. Det forutsettes at staten medvirker som forutsatt i finansieringsplanen.
4. Aust-Agder fylkeskommune anbefaler vedtektsendring i henhold til forslaget fra SKMU.

Det er disse fire vedtakene som gjorde det mulig for Sørlandets Kunstmuseum (SKMU) å gå videre med planene om å realisere nybygget *Kunstsilo* ved ombygging av den gamle kornsiloen mellom Kilden og Kanalbyen på Silokaia, samt å søke staten om tilskudd til finansiering av byggingen.

Statsbudsjettet

Kulturdepartementet hadde allerede i statsbudsjettet for 2018 kommet med en økning i driftstilskuddet til SKMU på 2,2 mill. kr som ble begrunnet slik: *«Sørlandets Kunstmuseum har fått en omfattende donasjon fra Nicolai Tangen på om lag 1 500 kunstverk med nordisk kunst fra perioden 1930–1980. Det foreslås å øke tilskuddet til museet for å legge til rette for best mulig forvaltning av denne viktige kunstsamlingen.»*

Ved Stortingets behandling av statsbudsjettet for 2018 kom familie- og kulturkomiteen med følgende merknad: *«Dette flertallet (medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Fremskrittspartiet, Venstre og Kristelig Folkeparti) anser økningen i den økonomiske støtten til SKMU som en første del av en opptrapping av statens bidrag til å realisere nytt bygg for SKMU, Kunstsiloen, for å ivareta Nicolai Tangens kunstsamling.»*

I søknaden til Kulturdepartementet for statsbudsjettet 2019 søkte SKMU om økning i det årlige driftstilskuddet for å kunne håndtere kostnadene ved et byggelån på 265 mill. kr. Regjeringen valgte i stedet å gi tilsagn om et investeringstilskudd på 175 mill. kr til prosjektet. Dette ble begrunnet slik i statsbudsjettet for 2019: *«Sørlandets kunstmuseum skal flyttes fra nåværende lokaler til et nytt museumsanlegg på Odderøya i Kristiansand. En eldre kornsilo, som i sin tid ble tegnet av arkitekt Arne Korsmo, skal bygges om til et komplett kunstmuseum. Dette vil gi museet betydelig større areal til bevaring og formidling av samlingene. Behovet for utvidelse er særlig aktualisert etter at museet har fått ansvaret for en donasjon på mer enn 2700 kunstverk med nordisk modernisme fra perioden 1930–1980. Samlingen er enestående i sitt slag.»*

I 2019 vil departementet betale ut 10 mill. kr. Fremtidige statsbudsjetter fastsetter takten på utbetalingen av de resterende 165 mill. kr.

Fremtidige driftsbudsjett og tilskudd

Både Cultiva og Vest-Agder fylkeskommune stiller i sine vedtak om tilskudd til byggingen av Kunstsilo også betingelser knyttet til de årlige budsjettene for driften av det nye museet, inkludert størrelsen på de offentlige tilskuddene. Fylkeskommunene har i tillegg sagt opp avtalen som ble inngått i 2015 om fordeling av den regionale andelen av museets finansiering. SKMU ber derfor nå om at kommune og fylkeskommune gir en forutsigbarhet for økt nivå på det regionale driftstilskuddet.

Samtidig har bystyret i Kristiansand fattet følgende vedtak i desember 2018:

«Bystyret ber om at det fremmes en sak for å avklare regionens bidrag til Kunstsiloen, hensyntatt at Staten har bevilget 175 millioner kroner i investeringsmidler i stedet for økt driftstilskudd.»

Det er derfor utarbeidet foreliggende saksframstilling vedrørende nivået på det årlige driftstilskuddet fra kommune og fylkeskommune.

Hva denne saken ikke drøfter eller vurderer

Det er i denne saken ikke behandlet spørsmål omkring selve byggeprosessen, finansieringen av nybygget og utbetalingene av vedtatte investeringstilskudd. Samhandlingsfasen med den valgte entreprenøren er i sluttfasen, og parallelt med behandlingen av denne saken om framtidige regionale driftstilskudd, vil museet som byggherre, vurdere de økonomiske spørsmålene knyttet til byggeprosjektet. I tillegg gjennomfører Cultiva en egen, ekstern kvalitetssikring som skal være ferdig 31. mai.

Betingelsen fra fylkestinget i Vest-Agder om finansiering av areal til «minstevissningsplikten» i avtalen mellom SKMU og AKO kunststiftelse, anser de øvrige partene for å være et forhold som må avklares direkte mellom Vest-Agder fylkeskommune og Sørlandets Kunstmuseum. Siden dette ikke involverer Kristiansand kommune og Aust-Agder fylkeskommune, blir ikke spørsmålet vurdert nærmere i denne sammenhengen.

Spørsmålet om det er behov for endringer i vedtektene til Stiftelsen Sørlandets Kunstmuseum som konsekvens av vedtak i foreliggende sak, må utredes nærmere og det er stiftelsens egne organer som må initiere en slik prosess. Temaet tas derfor ikke opp til vurdering her.

Kulturmeldingen som regjeringen la fram 23. november 2018 «Kulturens kraft – Kulturpolitikk for framtida» tar til orde for at de nye fylkeskommunene skal få et større ansvar for nasjonale oppgaver på kulturområdet. Dette kan medføre at Agder fylkeskommune i framtida gis et større ansvar for finansieringen av Sørlandets Kunstmuseum/Kunstsilo, enn det fylkeskommunene har i dag. Kulturmeldingen behandles i Stortinget i mai 2019, og eventuelle endringer i ansvarsfordelingen mellom stat og fylkeskommune vil tidligst kunne skje med virkning fra budsjettåret 2021. Konsekvensene av kulturmeldingen for den enkelte institusjon som mottar statlig driftstilskudd, blir sannsynligvis ikke endelig konkretisert før i statsbudsjettet for 2021, og det er derfor valgt å ikke trekke dette perspektivet inn i drøftingene nå.

Nytt siden vedtakene i 2017/2018

At regjeringen valgte å gi et større investeringstilskudd framfor økt driftstilskudd, endrer på enkelte av premissene for tidligere vedtak, og innretningen på de planlagte driftsbudsjettene som ble antydnet den gangen.

Det er først og fremst finanskostnadene som blir helt annerledes. I stedet for at museet tar opp et lån på 265 mill. kr, er det nå lagt til grunn et lånebehov på 80 mill. kr for å finansiere nybygget. Dette får også betydning for hvordan avskrivninger på bygget skal bokføres. Disse forholdene blir nærmere beskrevet nedenfor og i vedleggene.

Samtidig har SKMU benyttet det siste året til å utarbeide langt grundigere økonomiske kalkyler for driften av Kunstsilo, og i vedlagte notat gis det en nærmere redegjørelse for budsjettet for henholdsvis 2022 og 2024, samt hvilke forutsetninger disse bygger på. Dette arbeidet har blant annet ført til at man nå legger til grunn at de betydelige kostnadene til forberedelser i 2020 og 2021 ikke forutsetter en opptopping av de offentlige tilskuddene. Museet skal selv finne annen finansiering til blant annet planlegging, markedsføring, nytt magasin og flytting.

Museet har også lagt til grunn en annen utvikling av besøkstallene enn i tidligere budsjettprognoser. Det er 150 000 besøkende årlig, hvorav 118 100 betalende, som er forutsetningen gjennom alle de første driftsårene. Dette tallet må ikke nødvendigvis øke for at driften skal gå i balanse.

Det årlige besøkstallet på 150 000 er summen av følgende ambisjoner:

Voksne betalende	30 000
Pensjonister betalende	15 000
Ungdom betalende	7 000
Cruiseturister betalende	7 100
5500 voksne medlemmer x 8 besøk	44 000
500 barn medlemmer x 5 besøk	2 500
500 ungdommer medlemmer x 5 besøk	2 500
Arrangementsgjester betalende	10 000
Skole/undervisning/fribilletter	31 900

Driftsbudsjett Kunstsilo 2022

SKMU har utarbeidet et budsjett for første hele driftsår hvor de samlede utgiftene er på 56,15 mill. kr + finanskostnader (i faste priser/2022-kroner). Snaut halvparten av dette er personalkostnader. De øvrige elementene i kostnadsbildet fremgår av vedlagte notat (vedlegg 1 og 2). Det er foretatt en grundigere analyse av utgiftene til forvaltning, drift og vedlikehold av bygget (FDV-kostnader), som er satt til cirka 5,2 mill. kr det første hele driftsåret (vedlegg 3).

Egeninntekter

Museets egeninntekter er budsjettert til å dekke om lag 40 % av de totale utgiftene. Egeninntektene består av inntekter fra publikum og av andre inntekter (butikk, serving, sponsorer, prosjekter). Publikumsinntektene utgjør 12,875 mill. kr og er basert på følgende forutsetninger:

30 000	voksne betalende (billettpris kr 150)	kr 4 500 000
15 000	pensjonister betalende (billettpris kr 100)	kr 1 500 000
7 000	ungdom betalende (billettpris kr 120)	kr 840 000
7 100	cruiseturister betalende (billettpris kr 100)	kr 710 000
5 500	voksne medlemmer (årskontingent kr 750)	kr 4 125 000
500	barn medlemmer (årskontingent kr 100)	kr 50 000
500	ungdommer medlemmer (årskontingent kr 300)	kr 150 000
10 000	arrangementsgjester (billettpris kr 100)	kr 1 000 000

Andre inntekter utgjør 10,05 mill. kr, og er i budsjettet fordelt slik:

Butikkinntekter (kr 15 per gjest)	kr 2 250 000
Dekningsbidrag servering mat og drikke	kr 3 547 000
Partnerinntekter	kr 2 750 000
Prosjektinntekter	kr 1 500 000

SKMUs inntekter fra dagens museumsbutikk har variert mellom 9 og 11 kroner per gjest, og det er forventet at en større butikk i nybygget med bedre utvalg, skal få inn 15 kroner per gjest. Dekningsbidraget fra serveringsvirksomheten er inntektene fratrasket varekost og personalkostnadene. Kunstsiloen planlegges med kafé/restaurant, bar, selskapslokale og catering. Budsjettet på cirka 3,5 mill. kr er kvalitetssikret av fagpersoner i bransjen, og utgjør en brutto dekningsgrad på cirka 25 %.

Offentlige tilskudd

SKMU mottar i 2019 driftstilskudd fra Kristiansand kommune, Vest-Agder fylkeskommune, Aust-Agder fylkeskommune og Kulturdepartementet. Dagens nivå på de offentlige tilskuddene vil med forventet prisstigning utgjøre 20,62 mill. kr i 2022. Sammert betyr dette at

museet i 2022 vil ha behov for 12,61 mill. kr i økt offentlig driftstilskudd for å få budsjettet i balanse:

Totale utgifter	56,15 mill. kr
minus egeninntekter	22,92 mill. kr
<u>minus dagens tilskudd</u>	<u>20,62 mill. kr</u>
= økning av tilskudd	12,61 mill. kr

For å beregne hvor mye regionen må dekke av denne økningen, forutsettes det at staten dekker 60 %. Dette har vært ansvarsdelingen mellom stat og region siden museet ble etablert som nasjonal «knutepunktinstitusjon» midt på 1990-tallet. Da gjenstår det 5,04 mill. kr som regionen forventes å håndtere dersom SKMUs budsjett for 2022 skal gå i balanse.

Finanskostnader

Summen av de ulike vedtakene om investeringstilskudd til byggingen av Kunstsilo, innebærer at museet forventer å måtte låne 80 mill. kr til toppfinansiering av byggeprosjektet. I brev av 19.12.2018 har Kulturdepartementet godkjent at SKMU tar opp et slikt lån (vedlegg 8). Departementet skriver også i brevet at «*Departementet forutsetter at betjening av renter og avdrag på lånet skjer uten statlig medvirkning*». Dette medfører at regionens økte driftstilskudd også må ta høyde for finanskostnader som er beregnet til 2,8 mill. kr per år.

I sum er da behovet for økning i tilskuddet fra regionen på **7,84 mill. kr.**

Driftsbudsjett Kunstsilo fra 2024

SKMU har også utarbeidet et driftsbudsjett for 2024 (i 2022-priser). Publikumsinntektene er de samme, mens inntektene fra partnere (sponsorer) forventes å øke. På utgiftssiden går personalkostnadene og konsulenttjenester noe ned, mens prosjektkostnader og FDV-kostnadene øker.

I sum blir behovet for tilleggsfinansiering/økt offentlig tilskudd noe lavere i 2024-budsjettet. Den regionale andelen kommer da på **7,4 mill. kr.** I gjennomsnitt for de første 10 driftsårene (2022-2031) er det da behov for at regionen øker nivået på tilskuddet med **7,5 mill. kr.**

Fordeling mellom kommune og fylkeskommune

I dag er det regionale finansieringsansvaret fordelt likt mellom forvaltningsnivåene med 50 % på kommunen og 50 % på fylkeskommunene. Fylkestinget i Vest-Agder har forutsatt at «*Kristiansand kommune, som vertskommune, tar en forholdsvis større del av driftskostnadene enn Agder fylkeskommune.*» Etter drøftinger med politisk ledelse er Rådmannen innstilt på å imøtekomme dette premisset for fordeling av ansvar når det gjelder nødvendig økning av tilskuddet. De positive ringvirkningene av Kunstsilo-prosjektet vil utvilsomt være størst i vertsbyen. I dialogen mellom kommunen og fylkeskommunen om dette spørsmålet, har det vært skissert ulike fordelingsmodeller og utregningsmetoder. Det er enighet om å foreslå en helt enkel utregning som ender med at kommunen yter 1 mill. kr mer enn fylkeskommunen.

Dagens driftstilskudd fra regionen (fremskrevet til 2022-kroner)	cirka 8,3 mill. kr
<u>Museets behov for økt regionalt tilskudd fra og med 2022</u>	<u>7,5 mill. kr</u>
Samlet regionalt tilskudd	cirka 15,8 mill. kr

Regionalt tilskudd, delt på 2, pluss 0,5 mill. kr = **8,4 mill. kr** = Kristiansand kommunes andel
Regionalt tilskudd, delt på 2, minus 0,5 mill. kr = **7,4 mill. kr** = Agder fylkeskommunes andel

Størrelsen på driftstilskuddene i årene som kommer, blir da slik med dette forslaget:

	(2019-priser)			(2022-priser)				
	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Kristiansand kommune	3 965	3 965	3 965	8 400	8 400	8 400	8 400	8 400
Agder fylkeskommune	3 965	3 965	3 965	7 400	7 400	7 400	7 400	7 400
	2/3 av statstilskuddet			Kun indeksregulering				

Skriftlig avtale mellom kommune og fylkeskommune

Det ble i 2015 inngått en ny avtale om regional finansiering av Sørlandets Kunstmuseum etter at Kulturdepartementet sa opp alle avtaler om regionale «knutepunktinstitusjoner». Avtalen mellom Kristiansand kommune, Aust-Agder fylkeskommune og Vest-Agder fylkeskommune videreførte i all hovedsak den tidligere praksisen med utgangspunkt i en 60-40-fordeling mellom stat og region. Den regionale andelen ble fordelt med 50 % på hvert forvaltningsnivå, og en intern 60-40-fordeling mellom de to fylkeskommunene.

I forbindelse med godkjenning av Kunstsilo-prosjektet, og bevilgning av investeringstilskudd, har begge fylkeskommunene sagt opp nåværende avtale med virkning fra 1.1.2020. Det må derfor utarbeides en ny avtale. Denne gangen er det imidlertid noe mer komplisert ettersom museet har planer om å flytte inn i et nytt bygg som ikke er påbegynt, men forutsetter en betydelig økning i driftstilskuddene for å kunne realiseres. Samtidig har regjeringen i Kulturmeldingen varslet at det kan bli endringer i 60-40-fordelingen mellom stat og region. Den nye avtalen kan derfor risikere å få en kort levetid, men det foreslås å utforme teksten slik at avtalen også kan vare over tid dersom premisene for dette blir gjeldende.

De to fylkesordførerne og varaordførere, og ordfører og varaordfører i Kristiansand, har drøftet innholdet i avtalen, og det er oppnådd enighet om et forslag som nå legges fram for bystyret/fylkestingene til godkjenning (vedlegg 9). Hovedgrepet er at dagens avtaleform/fordelingsteknikk videreføres fram til museet flytter inn i Kunstsiloen. Etter innflytting avvikles koblingen til det statlige tilskuddet, og tilskuddsbeløpene som vedtas i denne saken, avtales. Det er innarbeidet i avtalen forbehold, samt oppsigelses- og forhandlingsmuligheter i tilfelle det oppstår endringer i forutsetningene og rammebetingelsene slik vi kjenner dem i dag.

Nåværende modell tar utgangspunkt i forslag til statsbudsjett, og det regionale tilskuddet er en funksjon av det beløpet som regjeringen foreslår der, som driftstilskudd fra staten. Ved å videreføre dette for 2021 og 2022, kan det være at også kommunen og fylkeskommunen må trappe opp tilskuddet, selv om SKMU ikke har planlagt med dette som en forutsetning. På vanlig måte har museet allerede søkt om en økning i det statlige driftstilskuddet for 2020, men det er ikke mulig å vite med sikkerhet hva resultatet blir før statsbudsjettet legges fram i begynnelsen av oktober. I tillegg lager staten kun ett-årige budsjetter, så om departementet ønsker en trinnvis økning av tilskuddsnivået, vet vi ikke om det skjer fra 2020 eller 2021.

Fylkeskommunene har forutsatt at det inngås en ny avtale med virkning fra 1.1.2020, og partene som har drøftet utformingen, har ikke funnet en annen mekanisme for reguleringen av 2020 og 2021 som man heller vil anbefale.

Rådmannens vurdering

Et besøkstall på 150 000 per år og egeninntekter som dekker tett på 40 % av totale utgifter, er en ambisiøs målsetting for et norsk museum. Ordføreren har derfor bedt om at det ble gjennomført en usikkerhetsanalyse. Analysen er gjengitt i vedlagte budsjettkommentarer (vedlegg 2), og museets beregninger viser at 30 % færre betalende gjester og medlemmer, vil gi et inntektstap på cirka 5 mill. kr. Viktigst for kommune/fylkeskommune er museets holdning om at dette er innenfor hva de selv kan håndtere gjennom reduksjon av variable kostnader.

Likevel er det høye ambisjoner for Kunstsiloen, og administrasjonen har ikke andre eller bedre forutsetninger for å vurdere realismen i planene, enn hva museet selv besitter. Det registreres at tallene som nå presenteres er resultatet av et grundig arbeid som inkluderer research, studiebesøk, sammenligninger og bruk av ekstern fagkompetanse. Når ambisjonene for besøk og inntekter brytes ned i de ulike kategoriene, ser ikke det enkelte tall helt uoppnåelig ut. Rådmannen mener det er grunn til å ha tillitt til grunnlagsarbeidet som museet har gjennomført, og at de gjennom hardt, riktig og godt arbeid kan klare å innfri de høye målsettingene.

Fra kommunens side er det helt sentralt å vurdere konsekvensene i denne saken opp mot vedtakene som ble fattet i 2016 og 2017 om å bevilge milliontilskudd til byggingen av Kunstsilo. Blir kommunen nå tvunget til å godta noe annet og mer, enn det som var forutsetningene for tidligere vedtak? Driftskonsept og tilskuddsbehov som ble presentert den gangen var langt mer skisse-preget, og i tillegg basert på en del andre forutsetninger, blant annet med hensyn til periodisering. Tallmaterialet er derfor ikke direkte sammenlignbart, men hovedessensen i forutsetningene fra 2016/17, var at de årlige offentlige tilskuddene måtte nokså nøyaktig dobles for at det skulle være mulig å få til en god drift i Kunstsiloen. I foreliggende sak er det vist at Kristiansand kommune (i 2022-priser) må øke fra 4,12 til 8,4 mill. kr i årlig tilskudd, mens Agder fylkeskommune må øke fra 4,12 til 7,4 mill. kr. Samtidig har man gått bort fra forutsetningen om opptrapping av tilskuddene i årene fram til innflytting. Rådmannens vurdering er derfor at det behovet som SKMU nå har presentert, er innenfor de premissene som lå til grunn da Kunstsilo-prosjektet ble godkjent av bystyret og fylkestingene i 2017/2018.

Det er styret for Stiftelsen Sørlandets Kunstmuseum som er byggherre, og skal ta den endelige avgjørelsen om å bygge Kunstsiloen. En rekke forutsetninger må på plass, både når det gjelder realiseringen av bygget og ikke minst den påfølgende driften av et nytt kunstmuseum av internasjonalt format. Foreliggende sak handler om hvorvidt regionen – vortsbyen og fylkeskommunen – er villig til å gi museet den nødvendige forutsigbarheten for økte driftstilskudd. Staten har gitt et betydelig investeringstilskudd, men gir bare driftstilskudd for ett år av gangen. Det er kommune og fylkeskommune som har mulighet for å fatte langsiktige vedtak med forutsigbarhet.

Rådmannen innstiller på at bystyret og fylkestingene følger opp tidligere vedtak, samt regjeringens og Stortingets intensjoner, og gir Kunstsilo-prosjektet forutsigbarhet for årlige, regionale driftstilskudd som er nødvendig for driften av museet.

DRIFTSBUDSJETT KUNSTILO 2022**INNTEKTER**

	Antall medlemmer	Antall	Kroner	Beløp
Billettinntekter		59 100	7 550 000	
Medlemskap	6 500	49 000	4 325 000	
Arrangement		10 000	1 000 000	
Skole/undervisning/fribilletter		31 900	0	
Sum gjestebesøk/gjesteinntekter		150 000		12 875 000
Butikkinntekter				2 250 000
Dekningsbidrag fra Restaurant/Cafe/Servering				3 546 597
Partnerinntekter			2 750 000	
Prosjektinntekter			1 500 000	
Sum andre inntekter				4 250 000
Stat			12 370 800	
Kommune			4 123 600	
Fylkeskommune			4 123 600	
Sum tilskudd 2018 nivå (oppjustert 4% - prisstigning)				20 618 000
Sum inntekter				43 539 597

KOSTNADER

Varekostnad - butikk		900 000
Driftskostnader		
Personalkostnader museum	25 872 149	
Utstillinger	6 000 000	
Marked/salg/kommunikasjon	3 000 000	
FDV kostnader	5 177 250	
Regnskap/revisjon	900 000	
Konsulenttjenester	2 000 000	
Prosjektkostnader	1 500 000	
Innkjøp til samling	1 000 000	
Arrangementskostnader	2 000 000	
Formidlingskostnader	2 000 000	
Fjernlager/magasinleie	1 500 000	
Kontor/andre driftskostnader	1 500 000	
Sum driftskostnader		52 449 399
Avskrivninger		2 800 000
Sum kostnader		56 149 399
Behov for tilleggsfinansiering til drift (ekskl. finanskostnader)		-12 609 802

Finanskostnader*	3,5 %	kr 80 000 000	2 800 000
-------------------------	-------	---------------	------------------

*Staten har bevilget investeringstilskudd på 175 mill kr og dekker ikke ytterligere finanskostnader

DRIFTSBUDSJETT KUNSTILO 2024**INNTEKTER**

	Antall medlemmer	Antall	Kroner	Beløp
Billettinntekter		59 100	7 550 000	
Medlemskap	6 500	49 000	4 325 000	
Arrangement		10 000	1 000 000	
Skole/undervisning/fribilletter		31 900	0	
Sum gjestebesøk/gjesteinntekter		150 000		12 875 000
Butikkinntekter				2 250 000
Dekningsbidrag fra Restaurant/Cafe/Servering				3 546 597
Partnerinntekter			4 000 000	
Prosjektinntekter			1 500 000	
Sum andre inntekter				5 500 000
Stat			12 370 800	
Kommune			4 123 600	
Fylkeskommune			4 123 600	
Sum tilskudd 2018 nivå (oppjustert 4% - prisstigning)				20 618 000
Sum inntekter				44 789 597

KOSTNADER

Varekostnad - butikk		900 000
Driftskostnader		
Personalkostnader museum	24 242 971	
Utstillinger	6 000 000	
Marked/salg/kommunikasjon	3 000 000	
FDV kostnader	6 947 250	
Regnskap/revisjon	900 000	
Konsulenttjenester	1 000 000	
Prosjektkostnader	2 500 000	
Innkjøp til samling	1 000 000	
Arrangementskostnader	2 000 000	
Formidlingskostnader	2 000 000	
Fjernlager/magasinleie	1 500 000	
Kontor/andre driftskostnader	1 500 000	
Sum driftskostnader	52 590 221	
Avskrivninger		2 800 000
Sum kostnader		56 290 221
Behov for tilleggsfinansiering til drift (ekskl. finanskostnader)		-11 500 624

Finanskostnader*	3,5 % kr 80 000 000	2 800 000
-------------------------	----------------------------	------------------

*Staten har bevilget investeringstilskudd på 175 mill kr og dekker ikke ytterligere finanskostnader

NOTAT

Sted og dato: Kristiansand 29. april 2019

Til: Kulturdirektøren i Kristiansand Kommune Stein Tore Sorthe

Fra: Administrerende direktør SKMU Reidar Fuglestad
Økonomi- og HR-sjef SKMU Kenneth Hansen

Emne: **Kommentarer til driftsbudsjettet for 2022 og 2024 - KUNSTSILO**

Dette notatet er et vedlegg til og gir utdypende informasjon om driftsbudsjettet for 2022 og 2024 for KUNSTSILO. Avslutningsvis i notatet søker vi å belyse et hvilke økonomiske effekter det vil gi for KUNSTSILO dersom antall ordinært betalende gjester, antall medlemmer og arrangementsgjester skulle bli redusert med 30%, alternativt øke med 30%.

2022 antas å bli første hele driftsår for KUNSTSILO.

Beregningene vi har foretatt for KUNSTSILO viser at det driftsmessig for 2022 isolert sett vil et behov for tilleggsfinansiering på 12,6 mill. kr. ut over det museet i dag mottar i driftstilskudd. I tillegg kommer finanskostnader på 2,8 mill. kr. Staten har bevilget investeringstilskudd på 175 mill. kr og dekker ikke ytterligere finansieringstilskudd. Samlet behov for tilleggsfinansiering i 2022 er 15,4 mill. kr. I 2024 er samlet behov for tilleggsfinansiering inklusive finanskostnader redusert til 14,3 mill. kr, blant annet som følge av reduserte personalkostnader (åremål til adm.dir. utgår) og forventning om økte partnerinntekter i 2024. En forventet økning i FDV-kostnadene trekker i motsatt retning.

Behovene for driftstilskudd inklusive ovennevnte tilleggsfinansiering ligger innenfor den ramme som er lagt til grunn i opprinnelige prognoser/rammer for KUNSTSILO.

Med bakgrunn i ovennevnte anslår vi at gjennomsnittlig tilleggsfinansieringsbehov inklusive finanskostnader for de første 10 driftsårene vil ligge i størrelsesorden 14,5 mill. kr. pr. år (+ prisjustering)

Behovet for tilleggsfinansiering tar ikke høyde for inndekning av de kostnadene SKMU har til forberedelse til KUNSTSILO (for eksempel inventar/brukerutstyr, planlegging av restaurant, cafe, servering og andre kommersielle områder, visuell identitet, markedsføring, magasinprosjekt, flytteprosjekt mv.) Disse kostnadene antas å være betydelige. SKMU søker å finne alternativ finansiering av disse kostnadene.

1. Nærmere om de ulike elementene i driftsbudsjettet

Tallene fremstår i faste priser pr. 2022

1.1 Inntekter:

1.1.1 Egeninntektene:

Utgangspunktet for egeninntektene er en målsetting på 150.000 gjester for både 2022 og 2024. Egeninntektene består av følgende komponenter:

Billettinntekter

Billettprisen (ekskl. mva.) er satt til kr 150 for voksne, kr 100 for pensjonister, kr 120 for betalende ungdom og kr 100 for cruiseturister.

Det legges opp til at 59.100 gjester løser billetter til ordinære priser, noe som gir 7,6 mill. kr i billettinntekter. Besøket fordeler seg på 30.000 voksne betalende, 15.000 pensjonister, 7.000 ungdom og 7.000 cruiseturister.

Medlemskap

Det legges opp til 6.500 betalende medlemskap, noe som forventes å gi 4,3 mill. kr i inntekter. Det anslås at medlemmene vil besøke museet (enten i utstillinger, arrangement eller events) ca. 8 ganger i året. I dag besøker medlemmene museet gjennomsnittlig 6 ganger i året. Det gjøres oppmerksom på at det ikke er antall besøk av medlemmer som påvirker medlemsinntektene, men antall betalende medlemmer. Antall medlemsbesøk vil imidlertid kunne påvirke inntekter fra salg i butikk og cafe/restaurant mv.

Arrangement (billettandelen)

Det forventes at 10.000 betalende gjester deltar på våre arrangement. Noe som forventes å gi 1 mill. kr i billettinntekter. Slike arrangement kan være art-talk, utstillingsåpninger, foredrag, konserter, bedriftsevents, omvisninger, work-shops mv.

Vi planlegger med 200 arrangement. I 2018 hadde SKMU 100 arrangement i dagens bygningsmasse. Fasilitetene på KUNSTSILO gir helt andre og mye bedre arrangementsmuligheter enn i dagens lokaler arrangement, både med hensyn til antall, arrangementstype, omfang og kapasitet.

Butikkomsetning

Det legges opp til en butikkomsetning på kr 15 pr. gjest. I butikken på SKMU har omsetningen variert mellom 9-11 kr. pr. gjest. Større butikk og større, bredere og bedre vareutvalg i KUNSTSILO gir etter vår vurdering grunnlag for en økning til kr 15 pr. gjest.

Dekningsbidrag – cafe, restaurant, uteservering, bar, events, arrangement, catering mv.

I driftsbudsjettet har vi lagt inn forventet dekningsbidrag dvs. inntekter fratrasket varekost og personalkostnader. I bakenforliggende analyser har vi inntektsberegnet både cafe/restaurant, uteservering, bar, selskapslokale og catering. I tillegg har beregnet tilhørende bemanning. Det forventes et dekningsbidrag på ca. 3,5 mill. kr. Dette gir en brutto dekningsgrad på ca. 25%, noe som er innenfor det sammenliknbare restauranter i Kristiansand oppnår.

Tallene er gjennomgått med fagpersoner innen drift av restaurant/servering som vurderer disse som realistiske.

1.1.2 Andre inntekter/tilskudd mv

Partnerinntekter

Dette omfatter inntekter fra våre private samarbeidspartnere i størrelsesorden 2,75 mill. kr for 2022. Vi forventer noe økning i disse inntektene for 2024, til 4 mill. kr.

Vi har allerede inngått avtaler om 1,5 mill. kr partnerinntekter pr år.

Prosjektinntekter

Denne posten omfatter eksternt finansierte prosjekter fra statlige organer (for eksempel Kulturdepartementet/Kulturrådet, forskningsrådet) og private (for eksempel Sparebankstiftelsene, AKO stiftelsen mv)

Tilskudd (stat, kommune og fylkekommune)

I beregningen er det lagt til grunn tilskudd fra stat, kommune og fylkeskommune på samme nivå som i 2019, justert for prisstigning (2022-priser)

1.2 Kostnader

1.2.1 Personalkostnader

For å få en oversikt over forventede personalkostnader har vi foretatt en gjennomgang av antatt bemanningsbehov knyttet til alle fagområder og sett dette i sammenheng med de ulike konseptene/områdene i KUNSTSILO (kurator/konservator, vertskap/vakt, formidling, arrangement, teknisk/drift, butikk, marked og administrasjon).

I 2022 legges det opp til 35,4 årsverk i KUNSTSILO. For 2024 legges det opp til ett årsverk mindre som følge av at åremål til administrerende direktør utgår. Til sammenligning legger budsjett 2019 for SKMU til grunn 22,7 årsverk i nåværende museum.

Ovennevnte bemanningstall er eksklusive bemanning for cafe, restaurant og annen F&B. Personalkostnadene til disse områdene er dekket inn i dekningsbidraget for F&B. Dette er beskrevet i eget avsnitt over.

1.2.2 FDV-Kostnader

Ved beregning av forventede FDV-kostnader har vi rådført oss med fagkompetanse fra Kruse Smith Entreprenør AS, rådgivningsfirmaet WSP og Kristiansand Eiendom. I tillegg har vi benyttet egne erfaringstall fra dagens bygg. FDV-kostnadene antas å være lavest de første driftsårene, spesielt med hensyn til behov for utskiftninger og utviklingskostnader.

FDV-kostnadene oppgis i **kr/m²**. Ved omregning til beløp pr. år benyttes bruksarealet på KUNSTSILO som er 8850 m².

For første driftsår (2022) er FDV-kostnadene beregnet til å være **585 kr/m², dvs. 5,2 mill. kr.**

For 2024 forventes FDV- kostnadene å stige til **785 kr/m², dvs. 6,95 mill. kr**

Vi viser til eget vedlagt notat vedr beregning av FDV-kostnader.

1.2.3 Øvrige driftskostnader

Kostnader til utstillinger, arrangement, formidling, marked, kontor/andre driftskostnader er basert på erfaringstall fra dagens drift og andre museer av tilsvarende størrelser, oppskalert/justert til å dekke planlagt aktivitet i KUNSTSILO.

Det planlegges nytt magasin og lagerbygg i samarbeid med Vest-Agder museet, Kilden og KUNSTSILO. Det er lagt inn forventet årlig leie for vår andel av dette magasinet.

1.2.4 Avskrivninger

Vi har bedt vårt revisjonsfirma Deloitte om kort å belyse regnskapsmessig behandling av investeringstilskudd i forbindelse med planlagte investeringer i Kunstsilo, herunder balanseføring og effekt på avskrivninger og resultatregnskap. Memoet følger vedlagt vårt notat.

Revisor anbefaler nettoføring i balansen, dvs. netto eiendomsinvestering etter fradrag for investeringstilskudd aktivert som anleggsmiddel i balansen.

Med utgangspunkt i denne anbefalingen vil investeringen i KUNSTSILO gi følgende beregningsgrunnlag for avskrivninger:

Byggekostnad:	530 mill. kr
Investeringstilskudd (reduksjon investering):	-415 mill. kr
Netto bygg (ekskl. tomt):	115 mill. kr
Antall år avskrivning	50
Årlig regnskapsmessig avskrivning:	2,3 mill. kr

I tillegg forventes det avskrivninger på inventar som ikke er dekket i byggeprosjektet i størrelsesorden **0,5 mill. kr.**

1.2.5 Finanskostnader

I henhold til finansierungsplan for KUNSTSILO skal investeringen delfinansieres med opptak av lån i størrelsesorden 80 mill. kr. Det budsjetteres med en rentesats på 3,5% som gir årlige rentekostnader på 2,8 mill. kr. Staten har bevilget investeringstilskudd på 175 mill. kr og dekker ikke ytterligere finansieringstilskudd.

2. Scenario: Antall betalende gjester og medlemmer blir redusert/økt med 30%

I disse scenarioene vil vi belyse hvilke økonomiske effekter det vil gi for KUNSTSILO dersom antall ordinært betalende gjester, antall medlemmer og arrangementsgjester skulle bli redusert eller økt med 30%.

2.1 Reduksjon på 30%

Tabellen viser et scenario der ordinært betalende gjester, antall medlemmer og arrangementsgjester blir redusert med 30%.

Scenario:

30% reduksjon i betalende gjester,
medlemmer og arrangementsgjester

Billettinntekter	Besøk	Beløp
Voksne betalende	-9 000	-1 350 000
Pensjonister betalende	-4 500	-450 000
Ungdom betalende	-2 100	-252 000
Cruiseturister	-2 130	-213 000
Sum billettinntekter	-17 730	-2 265 000

Medlemskap	Medlemmer	Besøk	
- voksne	-1 650	-13 200	-1 237 500
- barn	-150	-750	-15 000
- ungdom	-150	-750	-45 000
Sum inntekter medlemskap	-1 950	-14 700	-1 297 500

Arrangement	-3 000	-300 000
-------------	--------	----------

Sum gjestebesøk og inntekter gjester	-35 430	-3 862 500
---	----------------	-------------------

Butikkinntekter	-486 450
-----------------	----------

Dekningsbidrag fra Restaurant/Cafe/Servering	-520 000
--	----------

Sum inntektsbortfall	-4 868 950
-----------------------------	-------------------

Som det fremgår av tabellen vil et slikt scenario kunne innebære et inntektsbortfall i størrelsesorden 3,9 mill. kr knyttet til billettinntekter, medlemsinntekter og arrangementsinntekter. På butikkomsetningen vil en kunne forvente et inntektsbortfall på rundt kr. 500.000. Hva effekten på omsetningen i cafe, restaurant og annen servering vil kunne bli, er noe mer usikkert. Denne delen av virksomheten betjener også andre gjester enn de som besøker museet for kunsten og arrangementene, og en god del av denne omsetningen er dermed ikke like følsom for endringer i antall ordinære museumsgjester. Det kan være rimelig å anta at en 30% reduksjon i disse gruppene vil kunne medføre en reduksjon i omsetningen med 15%. En 15% reduksjon i et dekningsbidrag på 3,5 mill. kr innebærer et bidragsbortfall på kr. 520.000.

Samlet sett vil 30% reduksjon i antall ordinært betalende gjester og medlemmer innebærer en reduksjon på 35.430 gjestebesøk (fra 150.000 gjestebesøk til 114.570 gjestebesøk) og en inntektsreduksjon i størrelsesorden 5 mill. kr.

Hvilken resultateffekt et slikt bortfall vil få for KUNSTSILO, avhenger av i hvor stor grad museet klarer å redusere de variable kostnadene. Vi vurderer det slik at et inntektsbortfall på 5 mill. kr. er innenfor det nivå man kan redusere aktivitetsbaserte kostnader for eksempel knyttet til utstillinger, marked og kommunikasjon, prosjektkostnader, konsulenttjenester, arrangementskostnader, formidlingskostnader og personalkostnader. En slik reduksjon vil kunne gå ut over tilbudet og gjestebesøket/inntektsstrømmene på lang sikt, men vil på kort og mellomlang sikt kunne forhindre negative resultateffekter.

2.2 Økning på 30%

Tabellen under viser et scenario der ordinært betalende gjester, antall medlemmer og arrangementsgjester øker med 30%.

Scenario:

30% økning i betalende gjester, medlemmer og arrangementsgjester

Billettinntekter		Besøk	Beløp
Voksne betalende		9 000	1 350 000
Pensjonister betalende		4 500	450 000
Ungdom betalende		2 100	252 000
Cruiseturister		2 130	213 000
Sum billettinntekter		17 730	2 265 000
Medlemskap	Medlemmer	Besøk	Beløp
- voksne	1 650	13 200	1 237 500
- barn	150	750	15 000
- ungdom	150	750	45 000
Sum inntekter medlemskap	1 950	14 700	1 297 500
Arrangement		3 000	300 000
Sum gjestebesøk og inntekter gjester		35 430	3 862 500
Butikkinntekter			486 450
Dekningsbidrag fra Restaurant/Cafe/Servering			520 000
Sum inntektsøkning			4 868 950

Som det fremgår av tabellen vil et scenario der ordinært betalende gjester, antall medlemmer og arrangementsgjester øker med 30% kunne innebære en inntektsøkning i størrelsesorden 3,9 mill. kr knyttet til billettinntekter, medlemsinntekter og arrangementsinntekter. På butikkomsetningen vil

en kunne forvente en inntektsøkning på rundt kr. 500.000. Hva effekten på omsetningen i cafe, restaurant og annen servering vil kunne bli er, noe mer usikkert. Denne delen av virksomheten betjener også andre gjester enn de som besøker museet for kunsten og arrangementene, og en god del av denne omsetningen er dermed ikke like følsom for endringer i antall ordinære museumsgjester. Det kan være rimelig å anta at en 30% økning i disse gruppene vil kunne medføre en økning i omsetningen med 15%. En 15% økning i et dekningsbidrag på 3,5 mill. kr innebærer et bidragsøkning på kr. 520.000.

Samlet sett vil 30% økning i antall ordinært betalende gjester og medlemmer innebærer en økning på 35.430 gjestebesøk (fra 150.000 gjestebesøk til 185.430 gjestebesøk) og en inntektsøkning i størrelsesorden 5 mill. kr.

NOTAT

Sted og dato: Kristiansand 29. april 2019

Til: Kulturdirektøren i Kristiansand Kommune Stein Tore Sorthø

Fra: Administrerende direktør SKMU Reidar Fuglestad
Økonomi- og HR-sjef SKMU Kenneth Hansen

Emne: **Beregning av FDV-kostnader KUNSTSILO 2022 og 2024**

FDV-Kostnader

Ved beregning av forventede FDV-kostnader har vi rådført oss med fagkompetanse fra Kruse Smith Entreprenør AS, rådgivningsfirmaet WSP og Kristiansand Eiendom. I tillegg har vi benyttet egne erfaringstall fra dagens bygg. FDV-kostnadene antas å være lavest de første driftsårene, spesielt med hensyn til behov for utskiftninger og utviklingskostnader.

FDV-kostnadene oppgis i **kr/m²**. Ved omregning til beløp pr. år benyttes bruksarealet på KUNSTSILO som er 8850 m².

For første driftsår (2022) er FDV-kostnadene beregnet til å være **585 kr/m², dvs. 5,2 mill. kr.**

For 2024 forventes FDV-kostnadene å stige til **785 kr/m², dvs. 6,95 mill. kr**

I det etterfølgende er FDV-kostnadene spesifisert i *henhold til kontoplan i NS 3454*:

Kontogruppe 2: Forvaltningskostnader - 50 kr/m²

Omfatter skatter og avgifter

Eiendomsledelse og administrasjon fremkommer i personalkostnadene for KUNSTSILO og tas derfor ikke med her.

Kontogruppe 3: Drift- og vedlikeholdskostnader - 220 kr/m²

Konto 31 Drift: Omfatter serviceavtaler og vaktmester-/driftstjenester (ettersyn, kontroller, justeringer, feiing, snømåking ol.)

KUNSTSILO vil ha egen driftsavdeling/teknisk avdeling med 3 årsverk som også ivaretar vaktmester- og driftstjenester. Kostnadene til driftsavdelingen fremkommer i personalkostnadene for KUNSTSILO og tas derfor ikke med her. Imidlertid vil en også måtte kjøpe noe eksterne tjenester.

Kostnaden til eksterne driftstjenester vurderes til **50 kr/m²**

Kostnaden til serviceavtaler vurderes til: **80 kr/m²**

Konto 32 Vedlikehold: Omfatter mindre reparasjoner som følge av nedsatt funksjonalitet og mindre utskiftninger (gjelder mye av teknisk utstyr som skiftes i større grad i stedet for å bli reparert). Driftsavdelingen i KUNSTSILO har fagkompetanse til å foreta en del av vedlikeholdet (Kostnadene til driftsavdelingen fremkommer i personalkostnadene for KUNSTSILO og tas derfor ikke med her), men noe må også kjøpes inn.

Kostnadene til eksternt utført vedlikehold vurderes til **80 kr/m²**

Konto 33 Reparasjon av skader: Det forventes å være forholdsvis lave eksterne kostnader knyttet til reparasjon av skader. Også her har driftsavdelingen i KUNSTSILO fagkompetanse til å foreta en del av nødvendige reparasjoner. Imidlertid vil det kunne bli noe behov for kjøp av tjenester og utstyr.

Kostnaden til eksternt utførte reparasjoner vurderes til **10 kr/m²**

Kontogruppe 4: Utskifting og utviklingskostnader **0 kr/m² i 2022 og 200 kr/m² i 2024**

Bygningsmassen i KUNSTSILO anses som forholdsvis statisk i levetiden, med nokså lave utviklingskostnader.

Når det gjelder utskifting så er noe av dette ivaretatt i kontogruppe 32, men som et eksponert offentlig og besøkt signalbygg vil nok kravene både til funksjonalitet, estetikk og kvalitativt uttrykk gi noe behov for utskiftninger. Bygningsmassen ligger i et maritimt miljø med slitasje som følge av dette. Byggeprosjektet legger imidlertid opp til valg av robuste materialer både innvendig og utvendig. Dette medfører at bygget som i større grad har behov for vedlikehold og renhold enn utskiftninger. En del av disse kostnadene er således ivaretatt i punkt 32.

Da første driftsår 2022, som er å anse som et år der utstyr og inventar er omfattet av garantiordninger forventes det ingen utskiftningskostnader.

Kostnader til utskifting og utvikling i 2024 vurderes til **200 kr/m²**

Kontogruppe 5: Forsyningskostnader **180 kr/m²**

Herunder ligger følgende;

Konto 51 Energi: Basert på de energiberegninger som foreligger nå vurderes energikostnader til **130 kr/m²**

Konto 52 Vann og avløp: Kostnader vurderes til **20 kr/m²**.

Konto 53 Renovasjon: Kostnader vurderes til **30 kr/m²**

Kontogruppe 6: Renhold **135 kr/m²**

Når det gjelder renhold legges det opp til en løsning med både tjenester fra eksternt renholdsleverandør og egen ansatt (kostnadene til egen ansatt fremkommer i personalkostnader for KUNSTSILO og tas ikke med i FDV-kostnadene). Basert på faglige vurderinger sett opp mot erfaringstall fra dagens museumsdrift vurderes kostnadene til renhold å være **135 kr/m²**

Deloitte AS
Sør Arena
Stadionveien 21
inngang 7
NO-4632 Kristiansand
Norway

Tlf: +47 38 12 27 22
www.deloitte.no

Memo

Dato: 7. mai 2019

Til: Sørlandets Kunstmuseum («SKMU») v/ adm. dir. Reidar Fuglestad

Fra: Deloitte v/ statsaut. revisor Olav Kr. Stokkenes og statsaut. revisor Kenneth Myrhaug

CC:

Emne SKMU – grunnlag driftsbudsjett 2022/2024

Innledning / bakgrunn

Vi har som uavhengig revisor for SKMU blitt bedt om å gjennomgå og kommentere SKMUs prosess for kvalitetssikring av driftsbudsjett 2022/2024. Formålet med denne gjennomgangen er å skape økt trygghet for at SKMU har hatt betryggende prosesser knyttet til utarbeidelse og kvalitetssikring av driftsbudsjett 2022/2024.

Vi har i vår gjennomgang og våre vurderinger lagt til grunn historisk regnskapsinformasjon, interne kalkyler og beregninger, bransjekunnskap og erfaring fra relevante virksomheter, informasjon fra media og nyhetskilder, formelle avtaler, protokoller og dokumenter, samt informasjon om SKMUs planer for drift og prosjekt KUNSTSILO.

Det ligger ikke i vårt begrensede mandat å revidere eller attestere forutsetninger, bakgrunnsinformasjon eller innholdet i driftsbudsjettet, og vi vil også presisere at framtidig budsjetter og prognoser alltid vil være beheftet med usikkerhet på grunn av eksterne faktorer utenfor virksomhetens kontroll.

Vi forutsetter at planene for prosjektet for øvrig er kjent, og belyses ikke nærmere her.

Sammendrag / oppsummering

- Stiftelsens planlagte framtidige drift er i mindre grad sammenlignbar med dagens situasjon og historiske tall på grunn av planer i endring av drift og KUNSTSILO-prosjektet. Det vil si at graden av realisme i tallmaterialet i større grad må vurderes ut fra stiftelsens kompetanse og ambisjoner, endring i innholds- og markedspotensial, teknologisk og samfunnsmessig utvikling, og endring i rammebetingelser og interesser.
- Vår gjennomgang av relevant intern og ekstern informasjon, vår kjennskap til relevante bransjer og markeder, samt vår kjennskap til samfunnsmessig og teknologisk utvikling, tilsier at ledelsens prosess for utarbeidelse og kvalitetssikring av driftsbudsjettet etter vår vurdering synes forsvarlig.
- Forventede sentrale forutsetninger for driftsbudsjettet, herunder byggekostnader, tilskudd og finansieringskostnader, besøkstall, eksterne vedtak / bevillinger og relevant avtaleverk er kvalitetssikret av SKMU i den grad det er praktisk mulig med de begrensninger som ligger i framtidige vedtak / bevillinger, hypotetiske avtalebrudd og politisk risiko.

Vedlegg: vurderinger og grunnlag

Vedlegg: vurderinger og grunnlag

Vi vil nedenfor liste opp og kommentere de enkelte områdene som vi har funnet relevante, og sett nærmere på:

1. Generell kompetanse, kontinuitet og intern kontroll hos SKMU

SKMU har nøkkelpersoner med lang erfaring i drift, investering og virksomhetsstyring. Eksempelvis kommer adm. dir. Reidar Fuglestad fra stilling i virksomhet som har vist sterk utvikling i omsetning, besøkstall og fornyelse / utvikling. Dette gir etter vår vurdering et godt grunnlag for kvalitet i prognoser, fornyelse og utvikling av virksomheten. Stiftelsen har et autorisert regnskapsførerselskap med mange års erfaring med regnskapsførsel og drift i stiftelsen. Stiftelsens styre har også etter vår vurdering en kompetanse og erfaring som er godt tilpasset SKMUs virksomhet. Historisk har stiftelsen i mange år hatt en stabil drift på samme beliggenhet, og med god tilgang til relevante erfaringstall.

2. Om stiftelsen, rammebetingelser og lovgivning

SKMU er en stiftelse, og er dermed selveiende uten eksterne eiere. Stiftelsen er under tilsyn av Lotteri- og stiftelsestilsynet, og har vært underlagt lovbestemt revisjon i en årrekke. Vi kjenner ikke til at det de siste årene har vært negative merknader fra tilsyn, skattekontor eller andre. Det er stiftelsens vedtekter som begrenser stiftelsens virksomhet og disposisjoner. Normalt ligger eiendomsrett og kontroll over relevante driftsmidler og eiendom, samt aktiviteter som støtter opp under formålet, innenfor ordinær virksomhet.

3. Om egenkapital og soliditet

Stiftelsen skal til enhver tid ha en egenkapital som er forsvarlig i forhold til virksomhetens omfang og risiko. Den reelle egenkapitalen påvirkes av virkelige verdier og merverdier, og er for SKMU høyere enn bokført egenkapital på grunn av blant annet merverdier i fast eiendom og øvrige eiendeler. Dette har blant annet med regnskapslovens regler om regnskapsføring av tilskudd, og av aktivering / kostnadsføring av investeringer. SKMU er i dag i stor grad finansiert av offentlige tilskudd, noe som løpende gir en grad av usikkerhet knyttet til framtidige inntekter og aktivitetsnivå. Denne usikkerheten er imidlertid normal for denne type virksomheter.

4. Tidshorisont / framdrift

Vi har lagt til grunn SKMUs planer og tilgjengelig informasjon om relevante prosesser og vedtak hos relevante parter, herunder knyttet til KUNSTSILO. Driftsbudsjett er knyttet til årene 2022 og 2024.

5. Eiendomssalg

Vi har lagt til grunn at det er gjort politisk vedtak og inngått avtale om salg av SKMUs nåværende lokaler, noe som i seg selv styrker stiftelsens egenkapital og likviditet.

6. Eiendomsinvestering

Byggekostnadene er kvalitetssikret av eksterne aktører med bransjeeerfaring. Risiko for overskridelser er redusert gjennom valg av samhandlingskontrakt, der entreprenør og byggherre sammen kvalitetssikrer bestilling, risikoforhold og kostnadskalkyle.

7. Eiendomsfinansiering

Vi har forutsatt at investeringen finansieres ved tilskudd og lån i henhold til SKMUs planer, og at lånefinansiering er mulig til markedsmessige betingelser.

8. Kunstsamlingen

Vi har lagt til grunn at Tangensamlingen eies av den norsk registrerte AKO Kunststiftelse, at avtalen om disposisjonsrett for SKMU er inngått og bindende for partene, og at denne overholdes. Mindre endringer i antall kunstverk og kunstens antatte verdi vil i mindre grad påvirke kostnadstallene.

9. Inntekter og besøkende

Vi har sett på planer for aktiviteter, endring åpningstider, bruk av markedskanaler, kontakt med nye kundegrupper, samt utvikling i publikum hittil. Billettprisene settes av SKMU, og er i budsjettet oppført ekskl. mva. Videre har vi sett på mulighetene for aktiviteter / arrangementer, publikumsgrunnlag / endringer / fornyelse, informasjon om eksisterende og potensielt nye kundegrupper, basert på prosjekter og planer som vi kjenner til i privat og offentlig sektor Sørlandet. De siste årene har markedsfunksjonen og –potensialet for kundeinnsikt og kundekontakt endret seg betydelig, blant annet som følge av digitalisering, globalisering, big data, nye inntektsmodeller og reisemønster. Adm. dir. Reidar Fuglestad har inngående kjennskap til dette potensialet gjennom blant annet tidligere arbeidsforhold. SKMU har innhentet besøkstall for relevante kulturinstitusjoner i Norden, vurdert partner- og sponsorinntekter, og vurdert relevante bransjetall for F&B (mat og drikke).

10. Driftskostnader

SKMU har kvalitetssikret personalkostnader for museum og aktiviteter, bemanningsplaner og budsjetter, salgs-, markeds- og andre aktiviteter. Dette er knyttet til tidligere erfaringer og planlagt aktivitetsnivå og budsjetterte besøkstall. Det er også innhentet erfarings- og budsjettall for FDV (forvaltning, drift og vedlikehold) knyttet til eiendommen. Inventar og utstyr ligger i totalprosjektet, med planlagt ekstern finansiering. Flyttekostnader er foreløpig ikke beregnet, og planlegges finansieres over drift og via ekstern finansiering.

11. Avskrivninger / periodisk vedlikehold

Eiendomsinvesteringen regnskapsføres i balansen netto etter investeringstilskudd, noe som gir et langt lavere avskrivningsgrunnlag enn byggets brutto kostpris. Etterfølgende investeringer / periodisk vedlikehold regnskapsføres i de etterfølgende periodene når investeringen gjøres.

12. Finanskostnader

Det er forutsatt MNOK 80 i rentebærende gjeld, basert på planlagt finansieringsstruktur. En renteøkning vil kunne øke finanskostnadene, men også påvirkes av eventuelle rentebytteavtaler som man måtte ønske å inngå for å skape forutsigbare finanskostnader. Det er for 2022/2024 ikke budsjettert inn avdragsbelastning siden dette ikke er et likviditetsbudsjett, men eventuelle avdrag må hensyntas i likviditetsbudsjetter for senere perioder der dette eventuelt er aktuelt.

13. Skatter og avgifter

Stiftelsen er pr i dag skattefri. Dette er også lagt til grunn for framtidig drift. Økt omfang av andre aktiviteter, eksempelvis kafe- og restaurantdrift, vil kunne medføre at deler av virksomheten vil kunne anses som skattepliktig. Stiftelsen driver også i dag innenfor MVA-loven, som medfører at tilknyttet oppføring og drift av eiendom samt driftskostnader knyttet til denne aktiviteten gir grunnlag for tilbakebetaling av inngående merverdiavgift. Øvrig aktivitet vil måtte vurderes særskilt i forhold til MVA-status.

14. Risikovurderinger / scenarioanalyser

Stiftelsen har kalkulert effekter av avvik i publikumstall og aktivitetsnivå. Eventuell endring i konkurranseforhold er vurdert som lite relevant på grunn av byggets historie, tilpasning og beliggenhet. Kapasitetsbegrensninger, trafikk, parkering, transport / logistikk er også vurdert.

Deloitte.

Memo

Deloitte AS
Sør Arena
Stadionveien 21
inngang 7
NO-4632 Kristiansand
Norway

Tlf: +47 38 12 27 22
www.deloitte.no

Dato:	7. mars 2019
Til:	Sørlandets Kunstmuseum v/ Kenneth Hansen
Fra:	Olav Kr. Stokkenes og Kenneth Myrhaug
Emne	Regnskapsmessig behandling av investeringer og tilskudd

Innledning

Vi er bedt om å kort belyse regnskapsmessig behandling av investeringstilskudd i forbindelse med planlagte investeringer i Kunstsilo, herunder balanseføring, presentasjon og effekt på avskrivninger og resultatregnskap. Vi forutsetter at planene for investeringen er kjent, og belyses ikke nærmere her.

Regnskapslovgivning og alternativer

Regnskapsmessig behandling av investeringer og tilskudd reguleres generelt av Regnskapsloven, også for stiftelser. I tillegg foreligger temabaserte regnskapsstandarder, som for eksempel «NRS 4 Offentlige tilskudd».

Kort om regnskapsføring knyttet til Kunstsilo ihht Regnskapsloven og NRS 4, basert på vår kjennskap til prosjektet:

- Anskaffelse av Kunstsilo skal i utgangspunktet balanseføres brutto som anleggsmiddel til anskaffelseskost (RL § 5-3). Regnskapsloven regulerer også regnskapsføring av avskrivninger og eventuelle nedskrivninger av anleggsmiddel
- Investeringstilskudd kan ihht NRS 4 regnskapsføres på to alternative måter:
 1. Bruttoføring, med brutto eiendomsinvestering aktivert, og brutto tilskudd periodisert som gjeld i balansen. Investeringen avskrives årlig ihht levetid, og balanseført tilskudd inntektsføres også årlig i takt med avskrivning på eiendelen.
 2. Nettoføring, med netto eiendomsinvestering etter fradrag for investeringstilskudd aktivert som anleggsmiddel i balansen. Netto eiendomsinvestering avskrives årlig ihht levetid, noe som gir en lavere årlig brutto avskrivning enn for alternativ 1 ovenfor. Netto resultateffekt hensyntatt periodisert tilskudd er imidlertid den samme for de to alternativene.
- De to alternativene gir samme egenkapital, men ulik balansetotal. Nøkkeltall som for eksempel egenkapitalprosent blir derfor ulik.
- Etter vår vurdering er alternativ 2 nettoføring det riktige prinsippet å benytte i dette tilfellet av flere årsaker: Prinsippet er mest i samsvar med sammenstillingsprinsippet i regnskapsloven, man reduserer usikkerhet med hensyn til nedskrivningsvurderinger av bygget, og det er etter vår erfaring også det prinsippet som i all hovedsak blir benyttet i praksis.
- Noter / tilleggsinformasjon i årsregnskapet: Uavhengig av valgt prinsipp ovenfor skal normalt gis noteinformasjon om bruttoinvesteringen og tilskuddet for å få et riktig totalbilde av regnskapsføringen
- Avskrivninger i regnskapet: investeringen skal normalt allokere til ulike klasser i forhold til teknisk levetid for de enkelte investeringene. Eksempelvis vil høy andel av tekniske installasjoner med kortere levetid gi høyere årlige avskrivninger i regnskapet.

Talleksempel og kilder

- Vedlagt talleksempel som illustrerer effekt på balanse og resultatregnskap under alternativ 2 nettoføring.
- Vedlagt også utdrag fra NRS 4 Offentlige tilskudd.

Vedlegg 1 - talleksempel
Sørlandets Kunstmuseum
Regnskapsmessig behandling investeringstilskudd
Eksempel / ver. OKS 070319
Status 2018

	Eiendeler	Gjeld og EK
Eiendeler		
Anleggsmidler	9 000 000	
Omløpsmidler	7 000 000	
Egenkapital		
Sum egenkapital		5 000 000
Gjeld		
Kortsiktig gjeld		11 000 000
Sum balansetotal	16 000 000	16 000 000

Effekt av anskaffelse og tilskudd:

Eiendeler		
Anskaffelse tomt	15 000 000	
Byggekostnad	530 000 000	
Tilskudd: reduksjon investering	-415 000 000	
Egenkapital		
Gevinst salg lokaler		35 000 000
Gjeld		
Lånefinansiering bygg		80 000 000
Skyldig oppgjør kjøp av tomt		15 000 000
Sum endringer	130 000 000	130 000 000

Sum status inklusive anskaffelse og tilskudd:

Eiendeler			
Eiendom inkl tomt, netto	130 000 000		
Øvrige anleggsmidler	9 000 000		
Omløpsmidler	7 000 000		
Egenkapital			27 %
Egenkapital inkl. gevinst		40 000 000	
Gjeld			73 %
Lånefinansiering bygg		80 000 000	
Skyldig oppgjør tomt		15 000 000	
Annen kortsiktig gjeld		11 000 000	
Sum balansetotal	146 000 000	146 000 000	

Økte avskrivninger som følge av investering (eksempel):

Netto bygg ekskl tomt	115 000 000
Antall år avskrivning forutsatt	50
Årlig regnskapsmessig avskrivning	2 300 000

Vedlegg 2 – utdrag fra NRS 4 Offentlige tilskudd

2.4 Balanseføring av investeringstilskudd

I mange tilfeller vil hele eller deler av mottatt tilskudd behandles som utsatt inntektsføring og resultatføres og klassifiseres etter vanlige regler. Et investerings-tilskudd kan regnskapsføres på to måter:

- a) Eiendelen bokføres til brutto anskaffelseskost uavhengig av tilskuddet og avskrives over den økonomiske levetiden (bruttoføring). Tilskudd behandles som utsatt inntektsføring og resultatføres som en korreksjonspost til avskrivningene i takt med avskrivningsperioden.
- b) Tilskudd går til fratrekk i eiendelens anskaffelseskost, som føres opp med nettobeløpet i balansen (nettoføring). Tilskudd kommer indirekte til fratrekk i avskrivningene gjennom redusert anskaffelseskost av eiendelen.

En investering kan ikke balanseføres til en høyere verdi enn virkelig verdi på investeringstidspunktet.

Prinsipielt kan et tilskudd som utbetales som et investeringstilskudd enten være begrunnet som et tilskudd for å bringe den virkelige verdi av investeringen i overensstemmelse med de fremtidige kontantstrømmer eller som et tilskudd til de fremtidige kontantstrømmer betalt som ett beløp på investeringstidspunktet, eventuelt som en kombinasjon av disse begrunnelsene.

Som utgangspunkt legges en bruttoføring til grunn. I den utstrekning tilskuddet er ment som et tilskudd til selve investeringen og en verdireduksjon er nødvendig for å bringe overensstemmelse mellom virkelig verdi og de fremtidige kontantstrømmer, legges nettoføring til grunn. Dersom grunnlaget for bruttoføring i balansen er til stede, spesifiseres det periodiserte tilskuddet som driftsinntekt i resultatregnskapet.

For avskrivbare eiendeler vil bruttoførte tilskudd normalt gradvis reduseres i takt med resultatføringen. Når eiendelen ikke er avskrivbar, vil det være mest korrekt å føre eiendelen og tilskuddet netto.

Sørlandets Kunstmuseum
Postboks 662
4666 KRISTIANSAND S

Deres ref

Vår ref

Dato

18/1532-4

18. desember 2018

Statsbudsjettet 2019 – tilskuddsbrev

1. Statstilskudd for 2019

Vi viser til budsjettsøknad for 2019.

Kulturdepartementet tildeler med dette Sørlandets Kunstmuseum et driftstilskudd for 2019 på kr **11 895 000**. Tilskuddet er bevilget under kap. 328, post 70, jf. Prop. 1 S (2018–2019) for Kulturdepartementet og Innst. 14 S (2018–2019).

Statstilskuddet vil bli utbetalt halvårsvis til Deres konto nr. 3000 25 34386.

Fylkeskommuner og kommuner som nyter godt av museenes kompetanse, formidling og andre tjenester, har et grunnleggende delansvar for finansieringen av museene.

2. Mål

De overordnede målene for bevilgningen til kulturformål er å bidra til at alle kan få tilgang til kunst og kultur av høy kvalitet, å fremme kunstnerisk utvikling og fornyelse, samt å samle inn, bevare, dokumentere og formidle kulturarv. Det er videre et mål å sørge for at norsk er et velfungerende og fullverdig språk.

I et kontrastrikt og mangfoldig samfunn er det viktig å legge til rette for og fremme en stor bredde av stemmer og tilbud. Kulturtilbud med offentlig støtte må derfor være allment tilgjengelige, slik at alle som ønsker det, kan delta i og oppleve et mangfoldig kulturliv.

Postadresse
Postboks 8030 Dep
0030 Oslo
postmottak@kud.dep.no

Kontoradresse
Grubbegata 1
www.kud.dep.no

Telefon*
22 24 90 90
Org.nr.
972 417 866

Avdeling
Kunst- og
museumsavdelingen

Saksbehandler
Natalia Ryan
22 24 72 33

Tilskuddsmottakeren skal etterstreve kvalitet i alle ledd, enten det handler om formidling, kunstnerisk produksjon eller annet.

Museenes samfunnsrolle eller samfunnsoppdrag ligger i å utvikle og formidle kunnskap om menneskers forståelse av og samhandling med sine omgivelser. I dette ligger stor faglig frihet og samtidig utfordringer for museene i å definere hva som er relevant og viktig i et samfunnsperspektiv. Dette er et faglig kjernesporsmål som museene løpende må vurdere og konkretisere.

Museene skal ha en faglig fri stilling som gir handlingsrom for å stille kritiske spørsmål vedrørende både fortid og nåtid. Dette forutsetter armlengdes avstand til offentlige myndigheter.

Målene for bevilgningene til museum og visuell kunst i 2019, jf. Prop. 1 S (2018–2019), er å legge til rette for at

- museene er aktuelle og profesjonelle og utøver en aktiv samfunnsrolle
- museene formidler kunnskap og opplevelse
- museenes samlinger sikres og bevares best mulig samt gjøres tilgjengelige
- museene forestår forskning og utvikler ny kunnskap
- visuelle kunstuttrykk skapes, formidles og blir etterspurt.

Det er en forutsetning at tilskuddet disponeres i samsvar med målene for bevilgningene til museum og visuell kunst, samt de mål som er oppgitt i søknaden for 2019.

Tilskuddsmottakeren skal videre utforme hensiktsmessige systemer for oppfølging av egen måloppnåelse som sikrer høy kvalitet og god ressursutnyttelse.

3. Øvrige forutsetninger for statstilskuddet

Tilskuddsmottakeren må følge opp de forutsetninger og krav til økonomiforvaltning og rapportering som følger av dette brevet og i vedlagte *Retningslinjer for økonomiforvaltning og kontroll for tilskuddsmottakere som får tildelt driftstilskudd fra Kulturdepartementet i 2019*.

Forsvarlig og effektiv drift

Det er en forutsetning for statstilskuddet at tilskuddsmottakeren sikrer at driften er økonomisk forsvarlig, og at bygninger og utstyr blir vedlikeholdt. Institusjonen forventes å drive på en kostnadseffektiv måte. Det må også avsettes tilstrekkelige midler til investeringer, samt til fri egenkapital som sikkerhet mot uforutsette kostnads- og inntektssvingninger. Eventuelle avsetninger til framtidig vedlikehold og investeringer må føres som langsiktig gjeld/forpliktelse i balansen.

Egeninntekter

Alle tilskuddsmottakere skal utnytte sitt egeninntekspotensial. Departementet legger til grunn at den enkelte institusjon utarbeider planer for å utvikle sine ulike inntektskilder med sikte på å øke sine egeninntekter, herunder billettinntekter, andre inntektsgivende aktiviteter og tiltak, samt gaver og sponsorinntekter.

Publikumsutvikling

Departementet er opptatt av at institusjonene har god kunnskap om sitt publikum og arbeider aktivt for å nå nye publikumsgrupper, bl.a. ved å gjennomføre publikumsundersøkelser. Det skal i årsrapporten gis en redegjørelse for hvordan institusjonen følger opp arbeidet med publikumsutvikling.

Søknader til Norsk kulturfond

Institusjoner som mottar årlig driftstilskudd fra Kulturdepartementet skal som hovedregel ikke innvilges tilskudd fra Norsk kulturfond. Unntak kan vurderes bl.a. for å fremme institusjonenes samarbeid med det frie feltet.

Universell utforming

Departement minner om at offentlig og privat virksomhet rettet mot allmennheten skal være universelt utformet, jf. lov om forbud mot diskriminering på grunn av nedsatt funksjonsevne.

Det er en forutsetning for det tildelte tilskuddet at alle som har ledsagerbevis for funksjonshemmede og som kjøper billett til ordinær pris til et arrangement, får gratis billett for sin ledsager. Det kan eventuelt tilbys rabattordninger som gjør at billettprisene for den funksjonshemmede og ledsager samlet ikke overstiger prisen for en ordinær billett.

Arbeid for å hindre trakassering

Kulturdepartementet forutsetter at tilskuddsmottakeren arbeider for å hindre trakassering og annen utilbørlig oppførsel, i tråd med arbeidsmiljølovens krav. Institusjonen skal ha rutiner for intern varsling om kritikkverdige forhold, i samsvar med arbeidsmiljøloven § 2 A-3.

Immateriell kulturarv

Museene arbeider også med immateriell kulturarv. I denne sammenhengen viser departementet til utredningen *Immateriell kulturarv i Norge – en utredning om UNESCOs konvensjon av 17. oktober 2003 om vern av den immaterielle kulturarven* utført av ABM-utvikling. Utredningen er å finne på departementets hjemmesider, www.regjeringen.no/kud.

Vedtekter

Departementet minner om betydningen av oppdaterte og gode vedtekter som på best mulig måte reflekterer museets virksomhet. Særlig gjelder dette museer der det har skjedd større endringer de siste årene. Det er for eksempel viktig å sikre god sammenheng mellom vedtektene til eventuelle eierstiftelser og den nye konsoliderte enheten med driftsansvar.

Pensjonsforpliktelser

Regnskapsloven, regnskapsstandarder vedrørende pensjonsforpliktelser og god regnskapsskikk stiller krav til balanseføring av pensjonsforpliktelser.

Mange institusjoner har de siste årene erfart en markert økning i pensjonskostnadene, noe som kan ha ført til at egenkapitalen er redusert og i noen tilfeller negativ. Disse økningene i pensjonskostnader skyldes i overveiende grad endringer i beregningsparameterne.

Flere institusjoner har lukket deler av ytelsespensjonsordningene de siste årene, men det gjenstår fremdeles forpliktelser for noen, og dette krever aktuarberegninger til regnskapsavleggelsen.

Departementet praktiserer som styringsprinsipp overfor institusjonene at tappt egenkapital må gjenopprettes i løpet av ett år. Departementet vil ikke praktisere dette styringsprinsippet overfor institusjonene hvis årsaken til regnskapsunderskudd og/eller tap av egenkapital helt ut skyldes endringer i beregninger av pensjonsforpliktelser fra det ene året til det andre. Departementet legger imidlertid til grunn at de institusjonene som fortsatt har negativ egenkapital som følge av pensjonsforpliktelser, treffer nødvendige tiltak slik at balansen mellom inntekter og kostnader, inkludert pensjonskostnader, forbedres.

Institusjonene må redegjøre for saken i fotnote til regnskapet. Kulturdepartementet vil følge utviklingen i pensjonskostnadene nøye.

Vedlagte skjema skal fylles ut og sendes inn på e-post til departementet i forbindelse med innsendelse av budsjettsøknad for 2020.

Utstillingsvederlag

Vi viser til avtale om utstillingsvederlag for framvisning av billedkunst, kunsthåndverk og fotografisk kunst som er i kunstnerens eie, og nærmere bestemt til avtalens § 8 om vederlagssatsene. Det er en forutsetning at det innen den gitte bevilgning blir betalt frakttilskudd og utstillingsvederlag etter gjeldende satser, og at man for øvrig overholder bestemmelsene i gjeldende avtale om utstillingsvederlag. Satsene i perioden 1. januar - 31. desember 2019 blir: del 1: kr 283,- og del 2: kr 302,-.

Til deres orientering kan avtaleteksten hentes på: www.regjeringen.no/kud

4. Rapportering for 2019

Tilskuddsmottakeren må utarbeide rapport om aktiviteten i 2019 i webskjema for budsjettsøknaden for 2021 via Altinn-portalen. Rapporteringen skal blant annet inneholde revidert regnskap for 2019 og omtale av resultater i samsvar med målene for bevilgningene til museum og visuell kunst, samt de mål som ble omtalt i søknaden for 2019.

Tilskuddsmottakeren må også rapportere i tråd med andre krav og forutsetninger trukket opp

i tilskuddsbrevet. Departementet vil komme tilbake til krav til rapporten i eget rundskriv om budsjettsøknader for 2021.

5. Frist i 2019

Følgende dokumenter skal leveres **innen 1. mars 2019**:

- 1) Budsjettforslag for 2020 og årsrapport for 2018 i webskjema for budsjettsøknaden for 2020
- 2) Museumsstatistikk for 2018 i webskjema
- 3) Revidert regnskap med balanse og noter og revisjonsberetning. Styrets årsberetning skal bare leveres av de museene som defineres som store foretak, jf. endringer i regnskapsloven vedtatt av Stortinget 15. desember 2017. Dokumentene skal være signerte. Dokumentene skannes og sendes på e-post til departementet til følgende adresse: postmottak@kud.dep.no
- 4) Skjema for pensjonsforpliktelser fra de museene som defineres som store foretak. Skjemaet må sendes inn elektronisk til departementet til følgende adresse: postmottak@kud.dep.no, jf. avsnitt om pensjonsforpliktelser i punkt 3 i dette brevet.

Manglende innsending av disse dokumentene kan føre til at utbetaling av tilskuddet tilbakeholdes.

6. Annen informasjon

Gaveforsterkningsordningen innebærer at pengegaver fra stiftelser og private givere til kunst- og kulturinstitusjoner utløser et statlig tilskudd på 25 pst. av gavebeløpet, så fremt retningslinjene for ordningen er innfridd. Retningslinjer og søknadsskjema er å finne på departementets hjemmesider: www.regjeringen.no/kud

Med hilsen

Stein Sægrov (e.f.)
avdelingsdirektør

Natalia Ryan
seniorrådgiver

Dokumentet er elektronisk signert og har derfor ikke håndskrevne signaturer

Vedlegg:

- Retningslinjer for økonomiforvaltning og kontroll for tilskuddsmottakere som får tildelt driftstilskudd fra Kulturdepartementet i 2019
- Skjema for pensjonsforpliktelser

Kopi

Aust-Agder fylkeskommune

Norsk kulturråd

Vest-Agder fylkeskommune

Sørlandets Kunstmuseum
Postboks 662
4666 KRISTIANSAND S

Deres ref

Vår ref

Dato

18/610-30

19. desember 2018

Statsbudsjettet 2019 - investeringstilskudd til Sørlandets kunstmuseum

Vi viser til deres søknad om lånefinansiering av prosjekt Kunstsiloen i Kristiansand av 3. januar 2018, til søknad om driftstilskudd for 2019 av 1. mars 2018 og samt til søknad om investeringstilskudd, datert 30. november 2018.

1. Tilskudd for 2019

Stortinget vedtok 10. desember 2018 Kulturdepartementets budsjett for 2019. Innenfor bevilgningen på statsbudsjettets kapittel 322 Bygg og offentlige rom, post 70 Nasjonale kulturbygg er 10 mill. kroner avsatt til Sørlandets kunstmuseums prosjekt Kunstsiloen.

Kulturdepartementet tildeler med dette 10 mill. kroner til Sørlandets kunstmuseum for realisering av Kunstsiloen i Kristiansand. Tilskuddet utbetales i samsvar med framdriften og likviditetsbehovet i prosjektet og etter anmodning fra Sørlandets kunstmuseum. Kravene til innholdet i utbetalingsanmodningen er spesifisert i pkt. 4 under.

Stortinget ga 10. desember 2018 Kulturdepartementet fullmakt til også å gi tilsagn om tilskudd ut over tilskuddet i 2019. På dette grunnlaget gir departementet tilsagn om 165 mill. kroner i tilskudd i senere budsjettår til Sørlandets kunstmuseum for finansiering av Kunstsiloen i Kristiansand. Samlet tilskudd fra Kulturdepartementet blir dermed 175 mill. kroner.

2. Formål

Følgende formål er fastsatt for tilskuddene gitt i 2019 fra kapittel 322, post 70 Nasjonale kulturbygg:

- Byggeprosjektene skal bidra til å dekke behovet for forsvarlig areal, økt

Postadresse
Postboks 8030 Dep
0030 Oslo
postmottak@kud.dep.no

Kontoradresse
Grubbegata 1
www.kud.dep.no

Telefon*
22 24 90 90
Org.nr.
972 417 866

Avdeling
Kunst- og
museumsavdelingen

Saksbehandler
Bjørn Olav Tveit
22 24 80 59

funksjonalitet, og/eller økt sikkerhet gjennom planlegging, ombygging og/eller nybygg.

- Bygningene skal ha høy arkitektonisk kvalitet.

3. Vilkår

- Tilskuddet skal brukes til realisering av Kunstsiloen i Kristiansand, i tråd med prosjektbeskrivelsen.
- Kostnadsrammen for hele prosjektet er 530 mill. kroner.
- Kontraheringer må gjøres i samsvar med Lov om offentlige anskaffelser.
- Det samlede tilskuddet på 175 mill. kroner er fast. Det gjenstående tilsagnet på 165 mill. kroner blir derfor ikke justert for endringer i kroneverdi, prosjektkostnader og innhold.
- Størrelsen på det statlige tilskuddet påvirkes ikke av kostnadsutviklingen.
- Sørlandets kunstmuseum har ansvar for gjennomføring av prosjektet og fullfinansiering.
- Tilskuddsmottakeren skal forvalte tilskuddet i tråd med retningslinjene for økonomiforvaltning og -kontroll (vedlagt).

4. Utbetalingsanmodning

Departementet ber om følgende opplysninger i forbindelse med utbetaling av tilskuddet i 2019:

- At Sørlandets kunstmuseum aksepterer vilkårene for statstilskuddet, dvs. pkt. 3 i dette brevet.
- Oppdatert fremdriftsplan.
- Opplysninger om foreløpig regnskapsførte utgifter i prosjektet.
- Kontonummer for overføringen av tilskuddet.

5. Kontroll

I henhold til § 10, 2. ledd i Bevilgningsreglementet, som er vedtatt av Stortinget, kan Kulturdepartementet iverksette kontroll med at statstilskuddet benyttes etter forutsetningene.

6. Rapportering

For å ha et godt grunnlag i arbeidet med statsbudsjettet for 2020 ber vi Sørlandets kunstmuseum innen 1. august 2019 rapportere om:

- Status i prosjektet i forhold til vedtatt tidsplan.
- Oppdatert investeringsbudsjett og finansieringsplan.
- Foreløpig prosjektrekskap per 1. juli 2019.
- Likviditetsbehov for 2020 og 2021.
- Status i planleggingen av driftskonsekvensene.

Departementet legger opp til en årlig rapport fra Sørlandets kunstmuseum innen 1. august hvert år til hele statstilskuddet er bevilget og utbetalt. I tillegg ber Kulturdepartementet om å

bli orientert fortløpende dersom det oppstår uforutsette situasjoner som vil få betydning for innhold eller framdrift i byggeprosjektet.

Departementet ber om sluttrapport og revidert regnskap innen 12 måneder etter at det ferdige bygget er tatt i bruk.

Med hilsen

Stein Sægrov (e.f.)
avdelingsdirektør

Bjørn Olav Tveit
seniorrådgiver

Dokumentet er elektronisk signert og har derfor ikke håndskrevne signaturer

Vedlegg: Retningslinjer for økonomiforvaltning og -kontroll i 2019

Kopi

Aust-Agder fylkeskommune
Kristiansand kommune
Vest-Agder fylkeskommune

Sørlandets Kunstmuseum
Postboks 662
4666 KRISTIANSAND S

Deres ref

Vår ref

Dato

18/610-31

19. desember 2018

Vedrørende opptak av lån til Kunstsilo

Kulturdepartementet viser til søknad fra Sørlandets Kunstmuseum om lånefinansiering av Kunstsilo-prosjektet av 3. januar 2018. Departementet viser videre til justert søknad fra museet om investeringstilskudd og tilhørende søknad av 30. november 2018 om godkjenning av låneopptak for toppfinansiering av prosjektet på inntil 80 mill. kroner.

Departementet forutsetter at betaling av renter og avdrag på lånet skjer uten statlig medvirkning. Utover dette har departementet ingen merknader til opptak av lånet i tråd med søknaden av 30. november 2018.

Med hilsen

Stein Sægrov (e.f.)
avdelingsdirektør

Natalia Ryan
seniorrådgiver

Dokumentet er elektronisk signert og har derfor ikke håndskrevne signaturer

Avtale om årlige driftstilskudd til Stiftelsen Sørlandets Kunstmuseum

Forslag til behandling i fylkestinget i Aust-Agder 18.6.2019, fylkestinget i Vest-Agder 18-19.6.2019 og bystyret i Kristiansand 19.6.2015

1. Denne avtalen inngås mellom Agder fylkeskommune og Kristiansand kommune (partene), og erstatter tilsvarende avtale som ble inngått i 2015.
2. Formålet med avtalen er å sikre Sørlandets Kunstmuseum trygghet og forutsigbarhet i årlig drift ved å avklare den interne tilskuddsfordelingen mellom partene.
3. For budsjettårene 2020 og 2021 er partene enige om å videreføre prinsippet fra forrige avtale, slik at partene til sammen yter 2/3 av det statlige driftstilskuddet.
4. Fordelingen mellom partene videreføres i denne perioden som tidligere med 50 % på hver. Om én av partene øker sitt tilskudd utover denne fordelingen, innebærer det ingen plikt til en tilsvarende økning fra den andre tilskuddsparten.
5. Så snart forslag til statsbudsjett offentliggjøres foretar Kristiansand kommune en beregning av størrelsen på de regionale tilskuddene, og sender melding om dette til fylkeskommunen. Dersom Stortinget i budsjettbehandlingen endrer på det statlige driftstilskuddet til Sørlandets Kunstmuseum, plikter de regionale partene å innarbeide tilsvarende, forholdsmessige endringer i sine respektive budsjetter.
6. Partene står fritt til å ha egne søknads- og utbetalingsprosedyrer knyttet til det årlige driftstilskuddet.
7. Avtalen skal reforhandles dersom Staten endrer på den gjeldende ansvarsdelingen mellom stat (60 %) og region (40 %).
8. I samsvar med vedtak i bystyret og fylkestingene juni 2019 skal partene fra og med 2022 gi følgende driftstilskudd (i faste priser) til Sørlandets Kunstmuseum – KUNSTSILO:
 Kristiansand kommune: 8,4 mill. kr
 Agder fylkeskommune: 7,4 mill. kr
 Tilskuddet skal indeksreguleres årlig i samsvar med statsbudsjettets deflator for kommunesektoren.
9. Dersom Sørlandets Kunstmuseum ikke har flyttet inn i nytt bygg – KUNSTSILO – før 30. juni 2022, videreføres tilskuddsprinsippene for 2020/2021 (jf. punkt 3. og 4.) til å gjelde også for budsjettåret 2022.
10. Denne avtalen gjelder fra 1.1.2020, og blir automatisk fornyet for ett budsjettår av gangen dersom den ikke blir sagt opp senest 30. juni året i forveien. Avtalen kan sies opp med kortere varsel dersom Staten endrer på de grunnleggende forutsetningene (jf. punktene 3 og 8).

11. Eventuell tvist om forståelse av denne avtalen løses av nemnd sammensatt av fylkesordfører i Agder, ordfører i Kristiansand og en tredjepart utnevnt av partene i fellesskap.

Arendal, den . juni 2019

Kristiansand, den . juni 2019

.....
fylkesordfører Aust-Agder

.....
fylkesordfører Vest-Agder

Kristiansand, den . juni 2019

.....
ordfører Kristiansand

ORGANISASJON
Politisk sekretariat

SAKSPROTOKOLL

Arkivsak-dok. 201508730
Saksbehandler Stein Tore Sørthe

Behandlet av	Møtedato	Saknr
1 Kulturstyret	28.05.2019	47/19
2 Formannskapet	12.06.2019	
3 Bystyret	19.06.2019	

REGIONENS ÅRLIGE DRIFTSTILSKUDD TIL SØRLANDETS KUNSTMUSEUM/KUNSTSILO FRA 2020

KULTURSTYRET HAR BEHANDLET SAKEN I MØTE 28.05.2019 SAK 47/19

Kulturstyrets innstilling:

1. Kristiansand kommune vil, sammen med Agder fylkeskommune, ta et felles ansvar for nødvendig regionalt driftstilskudd til Sørlandets Kunstmuseum/Kunstsilo.
2. Bystyret legger til grunn at Kristiansand kommune fra og med 2022 skal gi et årlig driftstilskudd til Sørlandets Kunstmuseum/Kunstsilo på 8,4 mill. kr (2022-kroner).
3. Tilskuddet skal indeksreguleres årlig i samsvar med statsbudsjettets deflator for kommunesektoren.
4. Det forutsettes at Agder fylkeskommune yter sin andel av det regionale driftstilskuddet i samsvar med saksutredningen.
5. Eventuelle fremtidige endringer i oppgavefordelingen mellom stat og fylkeskommune, endrer ikke størrelsen på driftstilskuddet fra Kristiansand kommune.
6. Bystyret godkjenner vedlagte utkast til avtale med Agder fylkeskommune om regional finansiering av Sørlandets Kunstmuseum/Kunstsilo fra og med 2020.

8 av 9 medlemmer til stede

Inhabilitet:

Repr. Inger Skeie Hansen (H) ba kulturstyret vurdere habiliteten sin grunnet styreverv i Sørlandets kunstmuseum, og fratrådte under behandlingen av saken.

Votering:

Repr. Inger Skeie Hansen (H) ble enstemmig erklært inhabil. Ingen vararepresentant tiltrådte.

Forslag:

Repr. Lars Lied (SV) fremmet følgende utsettelsesforslag:

«Saken utsettes til ekstern utredning fra Cultiva foreligger om kvalitetssikring av finansierings- og driftsutgifter. Saken kommer tilbake til politisk behandling i kulturstyrets møte 6.juni når endelig rapport er offentliggjort. Kulturdirektøren bes om å ta rapporten med i saksutredningen og utarbeide et notat som følger saken. I notatet skal det redegjøres for hvordan rapportens innhold påvirker Kristiansand kommune og et eventuelt årlig driftstilskudd som avtales jmf. tidligere vedtak i bystyret. Det bes også om at kulturdirektøren legger ved ny informasjon som SKMU offentliggjorde mandag 27.mai 2019, i forhold til totale investeringskostnader.»

Rådmannen fremmet følgende forslag til vedtak:

- «1. Kristiansand kommune vil, sammen med Agder fylkeskommune, ta et felles ansvar for nødvendig regionalt driftstilskudd til Sørlandets Kunstmuseum/Kunstsilo.
2. Bystyret legger til grunn at Kristiansand kommune fra og med 2022 skal gi et årlig driftstilskudd til Sørlandets Kunstmuseum/Kunstsilo på 8,4 mill. kr (2022-kroner).
3. Tilskuddet skal indeksreguleres årlig i samsvar med statsbudsjettets deflator for kommunesektoren.
4. Det forutsettes at Agder fylkeskommune yter sin andel av det regionale driftstilskuddet i samsvar med saksutredningen.
5. Eventuelle fremtidige endringer i oppgavefordelingen mellom stat og fylkeskommune, endrer ikke størrelsen på driftstilskuddet fra Kristiansand kommune.
6. Bystyret godkjenner vedlagte utkast til avtale med Agder fylkeskommune om regional finansiering av Sørlandets Kunstmuseum/Kunstsilo fra og med 2020.»

Votering:

Repr. Lars Lied's (SV) utsettelsesforslag falt med 6 mot 2 stemmer.
Rådmannens forslag til vedtak ble vedtatt med 7 mot 1 stemmer.

RETT UTSKRIFT:

29.05.2019

Dato: 18. desember 2018
 Saksnummer: 42/18
 Til: Styret
 Møtedato: 22.oktober 2019
 Saksbehandler: Ingebjørg Borgemyr og Erling Valvik

Hvorfor Cultiva og hva bør prioriteres?

Cultiva hadde våren 2018 et temamøte der styret fikk en orientering fra Sparebankstiftelsen DNB, Stiftelsestilsynet og fra Cultivas administrasjon.

Styret ba om at administrasjonen forberedte en sak der Cultiva så på mulige tiltak i lys av stiftelsens formål, strategi og praksis.

Styret vedtok i forbindelse med handlingsprogrammet for 2018-2021 ikke å ta stilling til nye tiltak før i forbindelse med handlingsprogrammet for 2019- 2022 som skal behandles i desembermøtet. Den økonomiske avkastningen på kapitalen og størrelsen på bufferkapitalen vil være avgjørende for når nye tiltak kan iverksettes.

Det fremmes ikke forslag til tiltak i denne saken. Saksframlegget er ment som en sak til orientering og bakgrunn for seinere prioriteringer i styret.

Forslag til vedtak:

Styret i Cultiva tar saksframlegg om «Hvorfor Cultiva og hva bør prioriteres?» til orientering.

Erling Valvik
 Administrerende direktør

Vedlegg:

Trykte vedlegg: Ingen
 Utrykte vedlegg:

Formannskapet 17. oktober 2018 Oppfølgingssak lavinntekt.

[Saksframlegg sak 54/18 Oppfølgingssak lavinntekt, Helse og sosialstyret i Kr.sand kommune](#)

Formannskapet i Kristiansand 11.04 2018 Oppfølgingssak - Barn og unge i lavinntektsfamilier

[Saksframlegg 38/18 Oppfølgingssak barn og unge i lavinntektsfamilier, Formannskapet i Kr.sand kommune](#)

Formannskapet 15. november 2017 «Barn og unge i lavinntektsfamilier i Kristiansand»

[Saksframlegg sak 153/17 Barn og unge i lavinntektsfamilier, Formannskapet i Kr.sand kommune](#)

desember 18, 2018

Sammenheng

Cultiva er en stiftelse. I en stiftelse er det styret som er det øverste organ og stiftelser er selveiende. Formålsparagrafen har en sentral betydning i stiftelser idet formålet innebærer en kompetansebegrensning for styret. Det sies derfor at det er formålsparagrafen i en stiftelse som eier stiftelsen. Stiftelsestilsynet er kontrollorganet. Det er mer krevende å endre formålet til en stiftelse enn for andre virksomheter.

Bystyret i Kristiansand vedtok formålsparagrafen til Kristiansand Kommunes Energiverkstiftelse (Cultiva) den 6. desember 2000.

Det er verdt å merke seg at formålsparagrafen ble omarbeidet i den politiske prosessen i forhold til rådmannens innstilling. Formålsparagrafen fikk flyttet sitt tyngdepunkt fra attraksjonsutvikling til levetår. Valget av kunst, kultur og kreativitet som verktøy for å gjøre noe med levetårene stod fast.

Levetårsfokusset medførte at det ble oppslutning til formålsparagrafen i bystyret, 48/5.

I dette notat sees på:

1. Bakgrunnen for etableringen av Cultiva
2. Formålsparagrafen til Cultiva
3. Forståelsen av begrepet levetår den gangen stiftelsen ble etablert
4. Levetårssituasjonen for Kristiansand i dag
5. Regional satsing på levetår i regionplan Agder 2020
6. Regionplan Agder-Anbefalte tiltak fra Oxford Research.
7. Cultiva - strategi og arbeidsform
8. Hva har Cultiva bidradd med?
9. Samhandling med Kristiansand kommune
10. Cultiva og interessentgrupper
11. Handlingsprogram 2018-2021 Anbefalinger og vedtak
12. Hva vil styret i Cultiva prioritere i årene som kommer?

Kort oppsummert: Levetår var og er fortsatt et stort problem for Kristiansand og Agder.

Cultivas formål er å gjennomføre tiltak som bidrar til å redusere levetårsproblemene i Kristiansand gjennom å støtte prosjekter innen kunst, kultur og kreativitet.

Forståelsen av begrepet levetår har ikke endret seg fra 2002 til i dag.

Cultiva har til nå bidradd mest på attraksjonsutvikling. Store bygg som fotballstadion, teater- og konsert-hus og kunstmuseum har krevd den største delen av Cultivas midler. I tillegg er det investert i nettverksorganisasjoner og nye studietilbud på høyskole og universitetsnivå. Det kan argumenteres med at attraktive byer gjør at kompetente mennesker vil bo her og at virksomheter etablere seg her. Dette kan igjen gi flere arbeidsplasser og større muligheter for yrkesdeltakelse og dermed også bedre levetårene til familiene til dem som kommer i arbeid.

Cultiva har også bidradd direkte til levetårsprosjekter som også blir omtalt i dette saksframlegget.

Sørlandstinget vedtok i mars 2017 å prioritere arbeidet med levetår. På bestilling fra Regionplan Agder har Oxford Research levert en forskningsbasert rapport i april 2018. Deres entydige anbefaling er å satse på tiltak for barn og unge.

Det er relativt enkelt å komme opp med nye tiltak som gjør byen mer attraktiv.

Det er adskillig vanskeligere å få fram tiltak hvor våre virkemidler kunst, kultur og kreativitet bidrar til bedre levetår for barn og unge og deres familier.

Det er imidlertid mye forskning på dette feltet nå som kan gi oss føringer på hvilke tiltak som virker.

I det siste avsnittet i dette saksframlegg presenteres en rekke tiltak som Cultivas styre kan vurdere nærmere.

Cultiva - En bedre barndom og by med kunst, kultur og kreativitet

1 Bakgrunnen for etablering av Cultiva.

Surt liv på det blide Sørland- Felles mål på Agder.

Sørlandet og Kristiansand har hatt utfordringer innenfor levekårsområdet i mange år. Rapporten fra 1993- «Surt liv på det blide Sørland» ble en politisk oppvåkning og rapporten «Felles mål for Agder» kom i november 1994.

Rapporten resulterte i etablering av Agderrådet, veiaksjoner for bedre E-18 og fokus på kompetanse og kultur som gav retning for etablering av Sørlandets Kompetansefond og Cultiva.

I rapporten «Felles mål på Agder» fremheves følgende innledningsvis:

«Profilen på nødvendige tiltak

På Sørlandet er det ikke næringsutvikling som har skapt tilflytting og vekst. Tilflytting har skapt næringsutvikling. Det at landsdelen har fremstått som et attraktivt sted å bo, har fått folk til å flytte hit—og det har i neste omgang ført til etablering av et stort antall småbedrifter innen industri og tjenesteytelse.

Akkurat det gjelder for øvrig ikke bare for Sørlandet. Internasjonalt er det samme fenomen som ligger bak den økonomiske veksten i «solbeltene» i California, Sør-England og Provence.

Den beste måten å fremme økonomisk utvikling i landsdelen på, er ved å bygge opp under denne tendensen. Mange kommuner oppnår erfaringsmessig begrenset varig effekt av rene støttetiltak rettet direkte mot næringslivet, mens man oppnår mye ved å gjøre landsdelen til et attraktivt sted å bo og drive næringsvirksomhet. Det betyr at utviklingstiltak bør være konsentrert om tiltak for bedre tjenestetilbud, for bedre infrastruktur, og for bedre fysisk miljø.»

På nettstedet memoar.no, Kristiansand 1990-2017 forteller 30 personer sin historie om utviklingen i perioden. Dette er finansiert av Cultiva og gjennomført av professor Olav Wicken og Bjørn Enes.

Rapporten Felles mål på Agder fokuserte på at attraksjonsutvikling på sikt ville få Agder ut av den situasjonen som ble beskrevet i «Surt liv på det blide Sørland». En rekke av de konkrete forslagene innen forskning, utdanning og kultur er nå på plass med god hjelp fra Sørlandets Kompetansefond og Cultiva. Det gjenstår fortsatt tiltak som kan gjøre Kristiansand og landsdelen mer attraktiv.
--

2 Formålsparagrafen til Cultiva.

Cultiva er en stiftelse. I en stiftelse er det styret som er det øverste organ og stiftelser er selveiende. Formålsparagrafen har en sentral betydning i stiftelser idet formålet innebærer en kompetansebegrensning for styret. Det sies derfor at det er formålsparagrafen i en stiftelse som eier stiftelsen. Stiftelsestilsynet er kontrollorganet. Det er mer krevende å endre formålet til en stiftelse enn for andre virksomheter.

Det er verdt å merke seg at formålsparagrafen ble omarbeidet i den politiske prosessen i forhold til rådmannens innstilling. I saksfremlegget fra rådmannen ble tenkingen fra «Felles mål på Agder» fulgt opp:

«For å sikre velferd og utvikling er det også av stor betydning at byen har et kunst- og kulturtilbud som gjør den attraktiv. Kulturaktiviteter skaper grobunn for positiv samfunnsutvikling, og vil bli en viktig faktor for å sikre at aktivitet opprettholdes og at nyetablering skjer»

Den opprinnelige innstillingen fra rådmannen var som følger:

«§ 3

Stiftelsens formål er å gi støtte til kunst- og kulturinstitusjoner som bidrar til kompetanseoppbygging, nyskapning og utvikling av kreative miljøer i Kristiansand til sikring og etablering av arbeidsplasser og gode levekår.

Kunnskapsinstitusjoner som utvikler kreativitet og nyskaping kan tildeles midler fra stiftelsen.

Institusjonene som mottar støtte må drive på profesjonelt nivå til nytte for lokalsamfunnet.»

I den politiske saksbehandlingen fremmet FRP følgende forslag til formålsparagraf:

«Fondets avkastning kan disponeres til sikring og etablering av arbeidsplasser og gode levekår for Kristiansands befolkning, samt gi støtte til kulturinstitusjoner som bidrar til dette formål.

Kreative institusjoner som fremmer kultur på profesjonelt nivå skal kunne gis støtte fra fondet.

Tiltak som er med på å skape gode levekår og miljø innenfor grunnskole og omsorgsvesen som kommer Kristiansands befolkning til gode, skal kunne gis støtte til fra fondet.

Institusjoner som mottar støtte må utvikle kunnskap til nytte for næringsliv eller lokalsamfunnet.»

Forslaget ble fremmet i formannskapet den 27. september 2000. På grunn av tidsnød ble saken utsatt.

I neste formannskapsmøte den 18. oktober fremmet Høyre og Arbeiderpartiet et fellesforslag med nytt første og tredje ledd i formålsparagrafen. Forslaget imøtekom i stor grad Fremskrittspartiets forslag. Fremskrittspartiet fremmet ikke sitt opprinnelige forslag fra forrige møte.

Bystyrets vedtak 6. desember 2000:

«§3

Stiftelsens formål er å sikre arbeidsplasser og gode levekår i Kristiansand ved å gi støtte til prosjekter ved og etablering av kunst-, kultur- og kunnskapsinstitusjoner eller organisasjoner som bidrar til nyskaping, utvikling og kompetansebygging ved kreative miljøer i Kristiansand. (48/5)

Kunnskapsinstitusjoner som utvikler kreativitet og nyskaping kan tildeles midler fra stiftelsen. (Enst.)

Institusjoner eller organisasjoner som mottar støtte må drive virksomhet på kvalitativt høyt nivå til nytte for lokalsamfunnet. (45/8)»

Bystyret flyttet tyngdepunktet i formålsparagrafen fra attraksjonsutvikling til levekår. Stiftelsens virkemiddel for å bedre levekårene er kunst, kultur og kreativitet.

3 Forståelsen av begrepet levekår i 2002

Allerede i den første kommuneplanen til Kristiansand i 1989 ble begrepet levekår introdusert. Nå som den gang blir den finske sosiologen Erik Allardts tre dimensjoner for levekår og livskvalitet brukt: "Att ha, att vara, att älska":

- Å ha (leveskår) – Økonomiske og materielle faktorer som inntekt, boligstandard, sysselsetting, helse, utdanning – målbare objektive forhold.
- Å være (livskvalitet) – det som posisjonerer oss inn i tilværelsen som fritidssysler, anseelse, politiske ressurser.
- Å elske (livskvalitet) – vennskaps- og familierelasjoner.

På det tidspunkt bystyret i Kristiansand formulerte vedtektene til Cultiva ble Statistisk Sentralbyrås indeks for levekårsproblemer brukt i kommunens handlingsprogram. Kristiansand ble sammenlignet med andre større byer.

Statistikken viste at Kristiansand hadde et betydelig forbedringspotensial.

Levekårsfaktorene angis i tabellen nedenfor: Skalaen går fra 1 til 9 (dårligst)

Tabell Levekårsstatistikk år 2000, SSB

Levekårs-faktor	Dram	Fredriks.	Bærum	Oslo	Kr.sand	Stav.	Sandnes	Bergen
	7	7,3	2,3	5,8	6,8	3,8	3,5	5,3
Sosialhjelp	9	9	3	9	7	6	3	8
Dødelighet	7	7	2	7	6	5	4	4
Uføretrygd	4	7	2	1	7	2	2	3
Attf.penger	9	6	2	6	7	3	4	5
Arbeidsledige	9	9	3	9	7	4	4	8
Overg.stønad	4	7	2	3	7	3	4	4
Utd.-snivå	5	7	1	1	3	2	4	2

Statistikken ble publisert av SSB i tidsrommet 1995 til 2008.

Det var stor interesse for statistikken og kommunene ble rangert og media og særlig VG gav dette mye publisitet. SSB stoppet produksjonen av den sammenlignende statistikken fordi små endringer i en kommune resulterte i at en kommune kunne falle eller stige med opptil

100 plasser. Denne metodiske svakheten ble presisert av SSB, men ikke tatt til følge av media.

SSB skriver selv i notat publisert 2. september 2009: «Trass dei metodiske utfordringane som ligg i indeks for levekårproblem, er det muleg å nytta tala som er publisert for tidlegare årganger. Til dømes kan indikatorar som inngår i indeksen gi nyttig informasjon om utviklinga over tid i enkeltkommunar isolert.»

4 Levekårssituasjonen i Kristiansand i dag

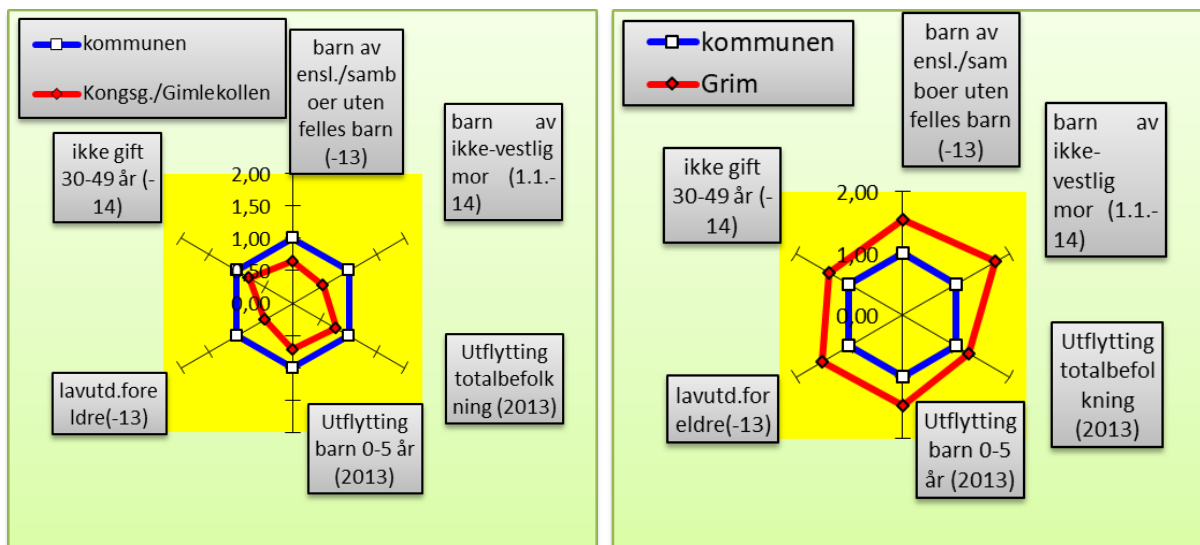
På Kristiansand kommunes hjemmesider kan en søke på «Levekår» Der er alle bydeler og skoler vurdert ut fra 16 levekårsindikatorer [Levekårsindikatorer 2012, leveranse juni 2014](#)

Følgende levekårs-indikatorer er brukt og vist for hver enkelt av de 18 statistiske bydelene i Kristiansand:

Leide boliger, Antall aleneboende, Ikke oppnådd kompetanse i løpet av 5 år, Median inntekt etter skatt EU, Personer i lavinntektshusholdninger EU-50, Personer i lavinntektshusholdninger EU-60, Barn i lavinntektshusholdninger EU-50, Barn i lavinntektshusholdninger, EU-60, Gjeld over 3 ganger samlet inntekt, Mottagere av AAP 18-66 år Registrert arbeidsledighet 15-74 år, Registrert ungdomsledighet 16-29 år, Sosialhjelpsmottagere 16+, Unge uførepensjonister 18-44 år, Overgangsstønad kvinner 16-39 år, Barn med barnevernstiltak.

Basert på overstående er det laget for de 18 bydelene bydelsvise profiler som viser at noen områder har større utfordringer enn andre.

Eksempel på bydelsvise profiler i Kristiansand:

Kristiansand og Sørlandet har fortsatt betydelige levekårsutfordringer. Nesten 2000 barn er i lavinntekts-husholdninger i Kristiansand. Det er betydelig forskjell mellom bydelene i Kristiansand.

5 Regional satsing på levekår, regionplan Agder 2020

«Sørlandstinget anmoder fylkeskommunene om å lede og koordinere et helhetlig og langsiktig levekårssatsing i et partnerskap mellom stat, fylke og kommuner». Regionplan Agder 2020 formulerer utfordringen slik:

«Levekår er en av Agder-regionens største utfordringer. På tross av mange års innsats, ligger Agder fremdeles bak resten av Norge på vesentlige levekårsstatistikker. Noen eksempler er:

- Høyeste andel unge under 30 år på arbeidsavklaringspenger.
- Blant fylkene med høyest andel på uføretrygd.
- Blant fylkene med lavest sysselsettingsgrad.
- Lavest andel kvinnelige innvandrere fra Asia/Afrika/Latin-Amerika/Øst-Europa utenfor EU som er i jobb.
- Høyest andel kvinner i deltidsstillinger.

Det er gjennomført og det pågår mye bra i kommuner og fylkeskommuner i Agder. Til tross for dette er ikke levekårene i Agder på det nivået de bør være.

For å nå det nivået er det helt nødvendig å sikre at kunnskapen fra gjennomførte og pågående prosjekter blir godt innarbeidet i kommunene, og at kunnskapen videreføres til andre kommuner.

Videre trengs det en ekstra satsing for å lukke gapet mellom Agder og resten av Norge – en satsing som kommer i tillegg til systematisk forbedringsarbeid som gjøres daglig i skoler, barnehager, helsesektoren og innsatsen fra frivillige organisasjoner.»

Fylkeskommunene og kommunene på Agder ønsker å lukke gapet mellom Agder og resten av Norge på levekårsfeltet.

6 Regionplan Agder - Anbefalte tiltak fra Oxford Research

På bestilling fra Regionplan Agder 2020 leverte Oxford Research en forskningsbasert rapport ["Veikart for Levekårssatsing Agder"](#) i slutten av april 2018. I rapporten gis det et utsnitt av levekårsutfordringene i Agder, tiltak som kan gjennomføres for å bedre levekårene, og anbefalinger for å organisere dette arbeidet. Rapporten er tydelig på at den største effekten av en langsiktig satsing kommer fra tiltak rettet mot unge personer. Det foreslås derfor en tiltaksmeny med fire hovedspor som fokuserer på personer fra barnehagealder til unge voksne.

Eksempler på foreslåtte tiltak er:

- styrke barnehage- og SFO-deltakelsen gjennom gratis kjernetid eller informasjon- og veiledningsprogram
- satse på skolen som et nærmiljøsentrum også utenfor den ordinære skoletiden
- innføre en Agderlos etter modell fra Lindesneslosen og skolelosen
- innføre kurs som forbereder elevene på neste utdanningsnivå

Den største effekten på bedring av levekår oppnår en ved å iverksette tiltak for barn og unge.

7 Cultiva - strategi og arbeidsform

2003- 2010

Cultiva hadde i etableringsfasen fokus på bygging av infrastruktur. Disse satsingsområdene sto sentralt:

- Utvikling av kompetansesentre: SØRF, Sørnorsk Filmsenter, Forfattersentrum Sørlandet, Agder Kunstnersenter og Fotohuset.
- Oppgradering av stedlige utdanningstilbud: Universitetet i Agder, Handelshøyskolen BI, Mediehøgskolen Gimlekollen og Fagskolen Noroff.
- Strategisk viktige festivaler og arrangementer: bl.a. Quart, Punkt, Kirkefestspillene, Figurteaterfestivalen, Dark Season, Otera Open, Kultopia, Kulturkarneval, Gimletroll Vintercup Festival og PlussbankCup.
- Etablering av presåkorn-, såkorn- og venturefond: Gallion Sørlandet Etablererfond, Skagerak Seed Capital II og Skagerak Venture Capital.
- Finansiering av Kilden og Sør Arena.
- Talentutvikling for unge: bl.a. trafo.no, Cultiva Ekspress Kunst og Cultiva Ekspress Idrett.

2011-2022

Cultiva vedtok sin nåværende strategi 11. april 2011.

Visjon og strategiske mål

Kristiansand er attraktiv for barn og barnefamilier. Byen skårer høyt på inkluderende og gode oppvekstmiljøer for barn og unge. I tillegg kan regionen vise til en vital opplevelsesindustri som særlig retter seg mot barn. Cultivas videre satsing skal aktivt medvirke til at denne posisjonen blir forsterket med følgende visjon:

Kristiansand skal bli Nordens fremste kulturby for barn. Byen skal med dette bli landets oppvekstby og en by som barn og barnefamilier må besøke.

Med dette vil Cultiva bidra til å:

- Bedre levekårene i Kristiansand ved å legge grunnlaget for at alle barn får de beste rammebetingelser for livsutfoldelse.
- Gjøre Kristiansand mer attraktiv for foreldre ved å skape den beste rammen for barns oppvekst.
- Videreutvikle Kristiansand for å sikre at byen fortsatt har rollen som barnefamilienes ferieby nr. 1.

Strategi

Visjonen skal være retningsgivende for Cultivas strategi. Stiftelsen vil virkeliggjøre visjonen i samarbeid med andre aktører i byen og landsdelen.

Dette skal skje ved:

- Hovedsatsing: Barn og unge
Tiltak og prosjekter som i særlig grad vil styrke barn og unges livssituasjon gjennom å fremme deres kreativitet, kulturelle deltakelse, opplevelse og utvikling. En andel av midlene skal særlig brukes til å løfte de grupper barn og unge som har de største

levekårsproblemene.

Stiftelsen mener at en spisset innsats for barn og unge vil ha grunnleggende effekt på levekår. Opplevelse av, og kompetanse innen, kunst, kultur og kreativitet anses som et fundament for å sikre innbyggernes livskvalitet og byens attraktivitet.

- Delsatsing 1: Talentutvikling
Bred satsing på unge talenter med særlige forutsetninger for å lykkes innenfor kunst- og kulturfeltet. Stiftelsen vil med dette bygge på de gode erfaringer som er høstet gjennom arbeidet med Cultiva Ekspress.
- Delsatsing 2: Kompetanseutvikling
Tiltak som bidrar til utvikling av forskning og utdanning tilknyttet kunst- og kulturnæringer. Det skal fortsatt satses på viktige kompetansesentre som mangler i landsdelen. Satsingen er et viktig bidrag for å styrke konkurransekraften i landsdelen.
- Nye muligheter
Det skal i tillegg til punktene ovenfor være åpning for nye muligheter som dukker opp og som styret finner det særlig viktig for byen at Cultiva engasjerer seg i.

Stiftelsen vil årlig utarbeide en handlingsplan hvor tiltak blir prioritert.

Arbeidsform

Stiftelsen vil bruke hovedtyngden av sine midler på barn og unge. Virksomheten på dette feltet vil i liten grad baseres på søknadsbehandling. Cultiva vil som selvstendig aktør definere de prosesser, prosjekter og tiltak som skal støttes.

For den brede talentutviklingen vil stiftelsen invitere til søknader etter nærmere kriterier. Det er et mål å videreføre en enkel og ubyråkratisk søknadsprosess. Gjennom dialog med relevante aktører vil Cultiva identifisere de kompetanseutviklingsprosjekter som stiftelsen skal gå inn i.

For å realisere strategien vil Cultiva invitere til et bredt anlagt partnerskap for de som ønsker å ta del i Cultivas visjon. Det skal søkes samarbeid med kommune, fylke og stat, profesjonelle og frivillige aktører, næringsliv, kunst-, kultur- og kunnskaps-organisasjoner.

I tillegg til å bygge videre på den underskogen av kunstnere, kunstmiljøer og kulturorganisasjoner som allerede finnes i Kristiansand, vil Cultiva legge til rette for å bruke disse ressursene på felt som vanligvis ikke bruker kunst og kultur som virkemiddel, f.eks. rusomsorg og psykiatri.

Følgende punkter skal være retningsgivende for Cultivas prioriteringer:

- Signalprosjekter: prosjekter og tiltak som initieres skal være nyskapende.
- Utløsende effekt: stiftelsens bidrag skal gjøre en forskjell og gjerne bidra til å utløse andre midler, spesielt nasjonale midler.
- Bærekraftig: prosjekter og tiltak må på lengre sikt være levedyktige uten Cultivas medvirkning. Cultiva skal være en igangsetter og ikke gi løpende driftsstøtte.
- Utfyllende rolle: Cultiva skal være en tilleggsressurs som gjør at Kristiansand kan ta en posisjon som andre byer ikke har samme anledning til. I dette ligger også at Cultiva ikke skal overta ansvaret for bl.a. kultur og levekår som andre aktører har ansvar for.
- Nytte/kostnad: prosjekter og tiltak som har den antatt største effekt på Cultivas formål sett i forhold til kostnadene prioriteres.

For alle typer virksomhet som stiftelsen støtter, gjelder vedtektenes krav til høy kvalitet. Cultiva vil aktivt knytte til seg tematisk ekspertise for å vurdere kvaliteten i prosjektene.

I de deler av Cultivas virksomhet hvor det ikke er ordinær søknadsbehandling kan forslag til tiltak komme fra mange kilder og som deretter blir vurdert av styret:

Cultiva prioriterte infrastrukturbygging i etableringsfasen. Gjeldende strategi gir levekårs-problemer økt oppmerksomhet.

8 Hva har Cultiva bidradd med?

Cultiva fikk tildelt hoveddelen av sin stiftelseskapital i januar 2003 på 1 440 050 000 kroner. Cultiva har delt ut 700 millioner kroner siden 2003. Hvorav nesten halvparten gikk med til realiseringen av Kilden teater og konserthus. Kapitalen i Cultiva er ved utgangen av august 2018 på 2 000 millioner kroner.

Vi har ikke statistikker som viser hvordan prosjektmidlene er fordelt på henholdsvis attraksjonsutvikling og levekårsprosjekter. I mange tilfeller vil det være vanskelig å lage et skarpt skille, siden innretningen av tilbudet kan være avgjørende. Det anslås at 75-90 prosent har gått med til attraksjonsutvikling.

I 2011 vedtok Cultiva en ny strategi som er omtalt i avsnitt 7. I perioden 2012-2013 sparte Cultiva opp bufferkapital og startet opp med tildelinger fra 2014. Det er bevilget ca. 178

desember 18, 2018

MNOK til ulike prosjekter innenfor de valgte satsingsområdene i den nye strategien.

Nedenfor gis en oversikt over de større prosjektene som er gjennomført basert på strategien fra 2011.

	MNOK	I
Barn og unge	40	22
Talentutvikling	29	16
Kompetanseutvikling	8	5 %
Nye muligheter	100	56
Prosjektinvesteringer	178	100
Tilbakeføringer	-5	
Netto prosjektinvesteringer i perioden	172	

Hovedsatsing Barn og unge:

	MNOK	I
Festivaler	3,7	9 %
Forestillinger og oppsetninger	10,0	25
Infrastruktur	16,2	41
Kompetanse/seminarer	2,2	5 %
Utsatte barn	6,0	15
Økt etterspørsel	1,9	5 %
Sum	39,9	100

Barnas hus prosjektering, Vitensenter, Geitmyra matkultursenter, Sand Internasjonale Scenekunsthifestival for barn og unge, magasinet «Barn i byen», Blå kors Posebyen kulturskole, Sørnorsk filmsenter – filmbil, Slow Bridge, Barnas skulptursti-RUTPLUKS, Skapende barn-tidlig innsats for utsatte barn i barnehage, My Machine, Sørlandet sykehus- Psyken vår. Av de totale bevilgningene til barn og unge på 40 MNOK er 6 MNOK definert som bevilgninger til «Utsatte barn». Dette er prosjekter som Psyken vår barn og unge (ABUP), profilering «Natta pappa henta oss», etablering av linje for «Barn og oppvekst» ved Kristiansand folkehøyskole og Skapende barn (samarbeid UiA og Kristiansand kommune).

Delsatsing Talentutvikling:

	MNOK	I
Musikk	8,0	28
Film	3,2	11
Scenekunst	7,3	25
Visuell kunst	1,6	5 %
Litteratur	1,4	5 %
Idrett	6,5	22
Kompetanseutvikling og seminarer	1,1	4 %
Sum	29,0	100

Cultiva Ekspress kunst og idrett, Ungdomskilden, Storbyprosjekt UKM, Olympiatoppen Sør og Talent Norge AS

Delsatsing Kompetanseutvikling:

	MNOK	I
Kompetansesentre	6,6	79
Utdanning	1,3	15
Kompetanseutvikling og seminarer	0,5	6 %
Sum	8,4	100

Det siste bidraget til Universitetet i Agder er etablering av en produsentutdanning. Cultiva har stått for oppstarts midler til en rekke kompetansesentre i Kristiansand (Sørnorsk filmsenter, Sørnorsk Kompetansesenter For Musikk- SØRF-, Forfattersentrum Sørlandet, Scenekunst Sør) og Kilden Dialog

Delsatsing Nye muligheter

Vedtatt bidrag til Kunstsilo på 100 MNOK.

Cultiva ønsker å ha fokus på levekår i gjeldende strategi. Attraksjonsutvikling har fått mest selv om en ser bort fra det ekstra ordinære tiltaket å få realisert Kunstsiloen.

9 Samhandling med Kristiansand kommune

Kristiansand kommune vedtok en ny kommuneplan høsten 2017 «Kristiansand – en skapende by med ambisjoner».

Det ble valgt ut tre posisjoner som skal gjøre byen kjent og attraktiv for næringsliv, innbyggere og besøkende:

- Attraktiv opplevelses by
- Inkluderende storby
- Grønn innovasjons by

Det er i tillegg valgt ut fire satsingsområder:

- Samskaping som drivkraft
- Kompetanse for verdiskaping
- Deltakelse og tilhørighet
- Byvekst med kvalitet

Cultivas formål og virkemidler harmonerer med prioriteringene i kommuneplanen. Utfordringen er å finne gode prosjekter som utfyller kommunens aktivitet.

Det foreligger en rekke gode eksempler på vellykkede samarbeidsprosjekter mellom Cultiva og kommunen:

- Slow Bridge
- Rutpluks
- Posebyen kulturskole
- Etablering av kompetansesentre
- Geitmyra matkultursenter
- Festivaler mm

desember 18, 2018

Som omtalt ovenfor har mye av Cultivas bidrag gått med til attraksjonsutvikling med klar støtte fra kommunen.

Som angitt i vedleggene til denne sak er det vist et betydelig politisk engasjement og flere administrative utredninger som fokuserer på «Barn og unge og lavinntektsfamilier i Kristiansand.»

Fokuset er på hvordan det offentlige kan redusere og lindre konsekvensene for barn som vokser opp i fattige familier.

Det sivile samfunn, næringsliv eller stiftelser for øvrig synes ikke å ha noen rolle i vurderingene. Slik sett kan det stilles spørsmål ved berettigelsen av et levekårsfokus for Cultiva når de tiltakene som prioriteres er Cultiva avskåret fra å medvirke til i følge lov og vedtekter.

Historisk sett har det store velferds-spranget for den enkelte og samfunnet i etterkrigstiden vært at evnerik ungdom fra fattige kår, har kunnet få en klassereise ved hjelp av Statens lånekasse for utdanning og tilhørende utbygging av utdannelse sinstitusjoner. Et stort og langsiktig prosjekt.

Kristiansand kommune ved oppvekstdirektøren, RVT Sør, Cultiva og Kulturtanken har hatt en dialog for å sette fokus på de aller yngste barna fordi det er dokumentert at det kan gi et betydelig løft for det enkelte barn og for samfunnet på lang sikt. Prosjektet er kalt «Barneblikk». Barneblikk-gruppen har identifisert et enkeltprosjekt som kan rulles ut i Kristiansand: Nurse Family Partnership (NFP) piloteres i 2 bydeler i Oslo samt i Stavanger, Sandnes og Time. Regionsenter for barn og unges psykiske helse (RBUP) driver prosjektet. <http://www.r-bup.no/no/vi-tilbyr/skreddersydd-opplaering/nurse-family-partnership-programmet-nfp>

I Danmark har Trygfonden bevilget betydelig midler på dette området. Dette er investering i den enkeltes humankapital som kan gi betydelig avkastning for den enkelte og samfunnet og satt i system kan ha en tilsvarende effekt som Statens lånekasse for utdanning.

10 Cultiva og interessentgrupper

I tillegg til kommunen som stifter som er omtalt særskilt ovenfor kan vi dele interessentgruppene i fire:

- Kunstnere
- Kulturinstitusjoner
- Virksomheter med fokus på attraksjonsutvikling
- Virksomheter med fokus på levekår

Det aller meste av Cultivas bidrag har gått med til attraksjonsutvikling med klar støtte fra kulturinstitusjonene, kommunen og til dels kunstnerne.

På levetår har Kilden Teater- og Konserthus vært en meget viktig samarbeidspartner og det er nå etablert en egen virksomhet med fokus på levekår - Kilden Dialog.

Sørlandet sykehus har i barne- og ungdoms-psykiatrien valgt å bruke kunst og kultur som et viktig terapeutisk virkemiddel.

desember 18, 2018

I tillegg har ideelle foreninger vært en viktig samarbeidspartner for eksempel Blå Kors med posebyen kulturskole.

I samspill med kommunen har det vært formelle hindringer for å finansiere kommunens ordinære virksomhet. Prosjektet «Skapende barn» er et godt eksempel på hvordan Cultiva kan samhandle med kommunen og UiA.

For å fremme mer kunstnerisk aktivitet og kompetanse har Cultiva bidradd med betydelig infrastrukturbygging for kunstnerisk utfoldelse samt nye høyskole og universitetstilbud. Cultiva har vært med å starte opp en rekke kompetansesentre. Flere kompetansesentre hjelper talenter til å komme videre i sin kunstneriske utvikling og finne finansiering for sin virksomhet. Cultiva har bidradd med tilskudd til kompetansesentrene for søknadsskriving fordi det viser seg at Kristiansand og Sørlandet over tid har hatt få søkere til nasjonale finansieringskilder.

Talentprogrammet Cultiva Ekspress er også et tiltak for å stimulere unge talenter. Kunstnere har ønsket direkte støtte til sine kunstneriske prosjekter. Cultiva har et innbyggerfokus og skal ifølge vedtektene gi sine bidrag til institusjoner eller organisasjoner. Cultiva har derfor ikke prioritert direkte støtte til kunstnere, men mange prosjekter er realisert hvor kunstnere har hatt en avgjørende rolle for resultatet. Eksempler kan være «Slow Bridge» og «Rutpluks»

De tre første interessentgruppene har siden oppstarten vært meget aktive i forhold til Cultiva. Det har vært få talspersoner som har hatt fokus på byens levekårsproblemer. Kan noe av grunnen skyldes at lokalavisen har hatt egne kultur-, sport- og næringslivs-redaksjoner som har gitt de tre førstnevnte interessegruppene oppmerksomhet?

En ny interessegruppe dukket opp i forbindelse med protestaksjonen mot Kunstsiloen. Det ble av flere framhevet Cultivas viktige satsing på barn og unge som kunne bli ofret til fordel for Kunstsiloen.

Cultiva har mange sterke interessegrupper, men få som har fokus på levekår.

11 Handlingsprogrammet for 2018-21 - Anbefalinger og vedtak

I styremøtet den 19. desember 2017 ble forslag til handlingsprogram utsatt. I dette forslaget lå det inne flere prosjekter som ble anbefalt igangsatt. Styret ønsket imidlertid å øke bidraget til Kunstsiloen fra tidligere signalisert 25+MNOK til 100MNOK og ba om en ny sak der dette ble søkt innarbeidet.

Administrasjonen foreslo en bevilgning på 100MNOK til styremøtet den 19. januar 2018 og at ikke påbegynte prosjekter ble stilt i bero. Administrasjonens innstilling ble vedtatt. Nye prosjekter vurderes i desember 2018 i forbindelse med handlingsprogrammet.

I forbindelse med styreseminar 8.- 9. mars 2018 ble det signalisert at styret ville ha en drøfting av hvilke prosjekter som burde prioriteres når de økonomiske mulighetene igjen ga rom for nye tildelinger.

De prosjektene som ble anbefalt, men trukket i forbindelse med handlingsprogrammet var følgende:

- SØRF Bransjeutviklingsprosjekt år 1 av 3, kr 500 000,
- Innenfor en ramme på 15 millioner kroner de kommende 4 årene fremmes følgende prosjekter til vurdering i styret:
 - Kompetansesenter for lek
 - Barnas Kunstmuseum (hovedprosjekt)
 - Videreutvikling av skolekorps i Kristiansand
 - Barnas kulturhus (arb.tittel) fase 2-4
 - Barneblikk
 - Barn og byrom
 - Barnas musikkteater
 - My Machine
 - Eventuelle nye prosjekter kan også vurderes innenfor rammen.

Avsetningen til barnas hus på 20 MNOK ble vedtatt tatt ut for å bidra til finansiering av kunstsiloprojektet, men skal tas inn igjen i 2020 og 2021.

12 Hva vil styret i Cultiva prioritere i årene som kommer?

En bedre barndom og by gjennom kunst, kultur og kreativitet

Styret ønsket å bidra med et betydelig beløp til Kunstsiloen i 2018. Styret tok konsekvensen av dette med å ikke iverksette andre nye tiltak før avkastningen på kapitalen og bufferkapitalen er tilstrekkelig.

I dette avsnittet presenteres en rekke ideer som kan være aktuelle når økonomien i Cultiva tillater det.

Med utgangspunkt i gjeldende strategi ser vi nærmere på prosjektideer innenfor:

- Barnas by
- Talentutvikling og kompetanseutvikling

12.1 Barnas by

Som for all aktivitet i Cultiva vil hovedmålet med en satsing på barnas kulturby være å sikre arbeidsplasser og gode levekår i Kristiansand kommune gjennom å bruke kunst, kultur og kreativitet som virkemiddel.

I strategidokumentet er det formulert en visjon for Cultivas aktivitet:

Kristiansand skal bli Nordens fremste kulturby for barn. Byen skal med dette bli landets oppvekstby og en by som barn og barnefamilier må besøke.

Strategiens hovedsatsing er «Barn og unge», og det er satt et særlig fokus på de grupper barn og unge som har de største levekårsproblemene.

Vi har tidligere skissert følgende mål knyttet til barnas by:

- Kultur for barnekultur
 - o Kultur er en naturlig og integrert del av ALLE barns hverdag
 - o Trygge og sunne oppvekstvilkår

desember 18, 2018

- o Barn får muligheter til å utforske og bruke sine kreative evner
- o Stort og variert kunst- og kulturtilbud tilgjengelig for alle
- o Økt status for kultur av, for og med barn
- Attraktiv by
 - o Ha et stort og variert kulturtilbud som er enkelt å finne og bruke
 - o Skape lyst til å feriere i regionen
 - o Bi barnefamiliene lyst til å etablere seg eller fortsette å bo i regionen
 - o Oppnå høy attraktivitet ved rekruttering
- Humankapital
 - o Personlig vekst og utvikling for Kristiansands barn og unge
 - o Økt forståelse for effekten av satsing på barn og kultur for å gi byen og næringslivet kompetente arbeidstakere
 - o Redusert antall NAV-brukere

Effektene av en satsing på barnas kulturby kan være (gevinsten):

- Det enkelte barn får muligheten til å realisere mer av sitt potensiale, og bli den beste utgaven av seg selv
- Mindre frafall/utenforskap, flere i arbeid
- Mer attraktiv by
- Bedre oppvekstvilkår
- Mer mangfoldig og tolerant samfunn (kunst og kultur kan være døråpner, brobygger og en kanal for dialog mellom ulike grupper i samfunnet)
- Høyere status og kvalitetskrav til barnekultur

Resultatmål (resultatene vi planlegger å realisere):

- Økt antall kulturarrangementer og – produksjoner for og med barn og unge
- Økt etterspørsel og bruk av kulturtilbud, spesielt for dem som vanligvis ikke kan/vil/får til å bruke kulturtilbudet
- Mer kunnskap og kompetanse på kunst og kulturens effekter på barn og unge
- Økt fokus på estetiske fag i skoler/barnehager
- Større bruk av kunst og kultur som innsatsfaktor i helsevesen/psykiatri
- Økt tilbud av opplevelsesbaserte reiselivsprodukter for barn og unge (med kunst og kultur som råvare)

For å realisere de skisserte delmålene, kan det tenkes ulike tematiske satsingsområder. Forslag til tematiske satsingsområder er:

- En by for alle
- Barn og byrom
- En tidlig kulturstart
- Barnas hus
- Barn og kreativitet
- Barnas ferieby
- Barn i lek og fysisk aktivitet

Under hvert tema kan det formuleres egne programmer som beskriver mulige aktiviteter og prioriterer rekkefølge og økonomiske rammer innenfor programmet. Ved valg av aktiviteter og prioriteringer bør det være et særskilt fokus på grupper med størst levekårsutfordringer. Programmene bør være flerårige for å gi muligheten til et systematisk og forutsigbart arbeid for å nå målene. Tiltakene kan variere fra år til år.

Nedenfor følger en mer utfyllende beskrivelse av de syv foreslåtte tematiske satsingsområdene. Beskrivelsene er på skissestadiet, og må eventuelt utvikles mer både internt i Cultiva og i samråd med potensielle samarbeidspartnere.

I alle prosjektene som vurderes, bør det være et spesielt fokus på hvordan man kan sikre barns deltakelse og medvirkning.

1) En by for alle

Utvikle et flerårig program hvor fokusområdet er hvordan vi kan bruke kunst, kultur og kreativitet til å redusere forskjellene i samfunnet (utenforskap, sosioøkonomiske hensyn, integrering, mangfold). Programmet bør ha et særskilt fokus på barn og deres familier med størst utfordringer.

Eksempler på aktiviteter som kan iverksettes:

- Skapende barn (UiA i samarbeid med kommunen)
 - o iverksatt, sørge for tydelige rammer og gode strukturer i videreføringen.
- Barneblikk (samarbeid med kommunen/UiA)
- Aktivitetskort
- Områdeinnsats i bydeler med store levekårsproblemer.
 - o Skolen som nærmiljøsender (Oxford-rapport)
- Integreringstiltak hos idrettslag (SR Bank modell?) og frivillige organisasjoner
- Gratis busstilbud
- Tilbud til utsatte barn og barnefamilier
- Kulturtilbud til utsatte grupper
 - o Helsestasjon
 - o Barnehager

2) Barn og byrom

Hvordan kan vi bruke kunst og kultur i byrommene til å bygge gode og trygge byrom og attraktive rammer for oppvekst og opplevelser for barn?

Eksempler på aktiviteter som kan iverksettes:

- Etterbruk av RUTPLUKS-skulpturene i bydelene
- Nye RUTPLUKS-prosjekter i utsatte bydeler
- Skulpturpark-prosjekt
- Lekeplasser, parker og andre byrom
- Kulturaksen med barn i begge ender

3) En tidlig kulturstart

Arbeid for at de minste barna skal få positive opplevelser og gode møter med kunst og kultur. Det bør også arbeides med holdninger og bygge en regional kultur for at små barn også skal få tilgang til kunst og kultur av høy kvalitet (Det kommer en ny kulturmelding for barn og unge).

Eksempler på aktiviteter som kan iverksettes:

- Bokkoffert til alle barn (Trygfonden)
- Stimulere til mestring av grunnleggende ferdigheter
- Kompetansemiljø UiA (f.eks. Jorun Seljeset: poesi for de minste)
- Mer kulturtilbud i barnehagene
 - o Kulturell bæremeis
 - o Refusjonsordning kulturaktiviteter
 - o Arrangementsstøtte barnekultur
- Mer kunst og kultur inn i barnehagelærerutdanningen
- Kompetanseheving for ansatte i barnehagene

- o Barnas musikkteater, kurs ansatte
- Kulturbusser/Lekebusser

4) Barnas hus (arb.tittel)

Videre arbeid med å etablere et hus i Kristiansand sentrum dedikert til barn og unges møter med kunst, kultur og kreativitet.

Eksempler på aktiviteter som kan iverksettes:

- Vitensenter
- Kafe/møteplasser
- Scener
- Uterom

5) Barn og kreativitet

Kreativitet, kritisk tenkning, samarbeid og evnen til problemløsning er viktige ferdigheter innenfor absolutt alle studie-, arbeids- og forskningsfelt. Uten mennesker med denne kompetansen vil vi gå glipp av små og store idèer som igjen resulterer i innovasjon, utvikling og framdrift.

Eksempler på aktiviteter som kan iverksettes:

- Prosjekter for å trigge kreativiteten hos barn: MyMachine, Rutpluks, Slow Bridge, junior Maker Space m.fl.
- Større bruk av kreative metoder i undervisning

6) Barnas ferieby

Kristiansand har allerede en sterk posisjon som barnas ferieby. Ta nye grep for å utvikle tilbudet, spesielt knyttet til store kulturelle satsinger som Kilden, Kunstsilo, nytt fylkesmuseum mm.

Eksempler på aktiviteter som kan iverksettes:

- Barnas turistinformasjon/informasjonskontor (Wien)
- Samarbeid med USUS
- Sommeråpen kulturby (alle kulturinstitusjonene skal ha sommeråpent, og tilby kvalitetsopplevelser også i sommersesongen)

7) Barn i lek og fysisk aktivitet

De aller fleste barn vil på en eller annen måte leke. Fra et pedagogisk eller psykologisk standpunkt har man ment at leken er nødvendig for at mennesket kan vokse og utvikle seg. Gjennom leken møter barnet verden, sin kultur og seg selv. Lek gir rom for stimulering av språksansen og intellektet, trening av kroppen og motorikken og gir nødvendig sosial trening. Barneleken gir nyttig erfaring og er avgjørende for all slags læring. Leken hos barn tjener altså fra en slik synsvinkel derfor ytterst sett som trening både til å mestre hverdagen og voksenlivet. (Kilde: Wikipedia/Ph.D: Peter Gray "Free to learn")

Mange hevder at det har blitt for mye måling og tellekanter i barnehager og skoler. Hvordan kan vi øke fokus og muligheten til lek og fysisk aktivitet i våre barns daglige gjøremål?

Eksempler på aktiviteter som kan iverksettes:

- Senter for lek v/UiA

- o Forskning og kunnskapsutvikling om betydningen av lek og fysisk aktivitet for barns utvikling
- o Utdanning av lærere og pedagoger
- Støtte til idrettslag og frivillige organisasjoner
- Pilotprosjekter i skoler og barnehager
- Infrastruktur (lekeplasser, utearealer, grønne lunger mm)'
- Utstysordninger

12.2 Talentutvikling og kompetanseutvikling

Som for all aktivitet i Cultiva vil hovedmålet med en satsing på talentutvikling og kompetanseutvikling være å sikre arbeidsplasser og gode levekår i Kristiansand kommune gjennom å bruke kunst, kultur, kreativitet og innovasjon som virkemiddel.

I strategien beskrives delsatsingene slik:

Talentutvikling: Bred satsing på unge talenter med særlige forutsetninger for å lykkes innenfor kunst- og kulturfeltet. Stiftelsen vil med dette bygge på de gode erfaringer som er høstet gjennom arbeidet med Cultiva Ekspress.

Kompetanseutvikling: Tiltak som bidrar til utvikling av forskning og utdanning tilknyttet kunst- og kulturnæringene. Det skal fortsatt satses på viktige kompetansesentre som mangler i landsdelen. Satsingen er et viktig bidrag for å styrke konkurransekraften i landsdelen.

Både talentutvikling og kompetanseutvikling har en tydelig fellesnevner – økt kvalitet hos kulturprodusentene og de kulturproduksjonene som produseres i Kristiansand.

Hvordan kan Cultiva arbeide med talentutvikling og kompetanseutvikling for å øke byens attraktivitet, kulturelle kapital og status som kulturbby? Eksempler på mål kan være:

- Kultur for kultur
 - o Kristiansand har en sterk kultur for kultur. Alle skal ha tilgang til god kultur, og flere skal bruke tilbudet
 - o Kristiansand skal være kompetent kulturbby.
 - o Økt status, verdsettelse og bruk av estetiske fag og kreativitet i hele samfunnet
- Attraktiv by
 - o Fylle kulturinfrastrukturen med aktivitet
 - o Være en god oppvekst- og bokommune for barnefamiliene
 - o Ha et attraktivt og mangfoldig næringsliv
 - o Være et attraktivt studiested
 - o Ha mange kulturarbeidere og kulturarbeidsplasser (stor kulturell kapital)
 - o Ha en komplett og kompetent kulturell infrastruktur
- Humankapital
 - o Talentutvikling og kompetanseheving bidrar til mer kompetente arbeidstakere og bedrifter
 - o Mobilisere innbyggernes ulike talenter (kultur for kreativitet og innovasjon)

Effektene av satsing på talentutvikling og kompetanseutvikling kan være (gevinsten):

- Større fokus i samfunnet på kunst og kulturens betydning (politikkutforming, media, debatter mm.)
- Økt kulturell kapital hos innbyggerne i Kristiansand
- Mer kompetente arbeidstakere (mer kreativ og innovativ arbeidskraft)
- Økt bruk av kunst og kultur som innsatsfaktor i andre næringer og sektorer

desember 18, 2018

- Mer mangfoldig og tolerant samfunn (kunst og kultur kan være døråpner, brobygger og en kanal for dialog mellom ulike grupper i samfunnet)
- Bedre levekår for kunstnere og kulturarbeidere (økt kompetanse og økt produksjon)

Resultatmål (resultatene vi planlegger å realisere):

- Høyere rangering på Norsk kulturindeks
- Økning i tildelte midler fra Kulturrådet
- Økt antall kulturarrangementer og – produksjoner
- Økt etterspørsel og bruk av kulturtilbud (også dem som vanligvis ikke kan/vil/får til å bruke kulturtilbudet)
- Flere kulturarbeidere og kompetansesarbeidsplasser
- Talentutviklingstilbud i alle kunstarter
- Mer kunnskap og kompetanse på kunst og kulturens effekter i samfunnet
- En sterk kultur for kultur i Kristiansand
- Kristiansand oppleves som en attraktiv by for familier, næringsliv, studenter, kunstnere mm.

Mulige delsatsinger under paraplyen «Talentutvikling og kompetanseutvikling» kan være:

- Talentutvikling
- Kompetanseutvikling
- Økt produksjonsvolum
- Infrastruktur
- Holdningsarbeid

Under hver delsatsing kan det formuleres egne programmer som beskriver mulige tiltak, prioriterer rekkefølge og angir økonomiske rammer innenfor programmet. Programmene bør være flerårige for å gi muligheten til et systematisk og forutsigbart arbeid for å nå målene. Tiltakene kan variere fra år til år.

Nedenfor følger en mer utfyllende beskrivelse av de syv foreslåtte tematiske satsingsområdene. Beskrivelsene er på skissestadiet, og må eventuelt utvikles mer både internt i Cultiva og i samråd med potensielle samarbeidspartnere.

1) Talentutvikling

Sørge for at det eksisterer tilbud for unge talenter innen flere kunstarter og bistå i overgangen fra ungt talent til profesjonell utøver.

Eksempler på aktiviteter som kan iverksettes:

- Videreutvikle Cultiva Ekspress
 - o Mentor/assistentordninger/praksisplasser (bruke metodikken de allerede har for barnehagelærere/lærere)
- Talent Norge avd. Kristiansand
- Kartlegge hva vi har og hva vi mangler av utdanning og kompetanse (visuell kunst, dans, idrettsgrener) Kommunen har arbeidet med dette.
 - o Styrke og/eller etablere nye talentutviklingstilbud
 - o Helhetlig tenking fra barnehage til universitet + private tilbud
- Etablere og/eller videreutvikle egne tilbud for nyutdannede hos kompetansesentrene
- Bygge en god kultur for dyrking av unge talenter. Når begynner spissingen? Kan kulturen og idretten lære noe av hverandre?

2) Kompetanseutvikling

Kristiansand skal være en kompetent kulturby. Øke konkurransekraften i landsdelen.

Eksempler på aktiviteter som kan iverksettes:

- Behov for nye utdanninger
- Øke kvaliteten og kompetansen hos kulturprodusentene/kunstnerne/idrettsutøvere
- Økt forskningsaktivitet:
 - o Gaveforsterkning på statlig finansiert forskning innen kunst- og kulturnæringene
 - o Sammenhengen levkår og kunst/kultur
 - o Barn og kunst
- Behov for nye kompetansesentre?
- Videreutvikle eksisterende kompetansesentre
- Kulturgründeraktiviteter/kulturentreprenører (EIK/Sørf)
- Styrke fagmiljøene ved kulturinstitusjonene
- Økt kompetanse hos ansatte i barnehager, skoler, kommunen, NAV, frivillig sektor om den positive effekten av kunst og kultur kan ha på levkår
- Økt kunnskap og forståelse om endringer i opplevelsesindustrien – handel utvikler seg til å bli en blanding mellom opplevelser og fysiske produkter. Kulturturisme er sterkt voksende, og kultur og kulturrelaterte opplevelser samt mat er nå en hoveddriver for turisme i Europa. Utvikle Kristiansand som attraktivt reisemål for kulturturister (Kunstsilo, Kilden, nytt fylkesmuseum mm.)
- Tverrfaglige nettverksaktiviteter
- Barn og unges medvirkning. Utvikle kompetanse og metoder for å fremme lyst og kraft til deltagelse (jfr. Slow Bridge og Ung Kultur Møtes /UKM)

3) Økt produksjonsvolum

For å være en kulturby må Kristiansand ha en stor grad av kulturproduksjon og et kompetent miljø av kunst- og kulturarbeidere. For å få dette til, må det være tilgang på midler til å produsere kunst og kultur for.

Eksempler på aktiviteter som kan iverksettes:

- Toppfinansiering og/eller gaveforsterkning offentlige og private tilskuddsordninger
 - o Produksjonsfond (forslag fra Steffan Strandberg)
 - o Utviklingsfond film (Sørnorsk Filmsenter)
- Videreutvikling/utvikling av Cultiva Ekspress
- Stipender/priser

4) Kultur, kreativitet og innovasjon

Hvordan kan vi få samfunnet til å anerkjenne og ta i bruk kultur og kreativitet som en viktig innsatsfaktor i omstillingsprosesser? Kunsten har ikke enerett på kreativitet, og vi trenger kreative mennesker i alle samfunnslag og -posisjoner. Kreativitet, kritisk tenkning, samarbeid og evnen til problemløsning er viktige ferdigheter innenfor absolutt alle studie-, arbeids- og forskningsfelt. Uten mennesker med denne kompetansen vil vi gå glipp av små og store idéer som igjen resulterer i innovasjon, utvikling og framdrift.

Eksempler på aktiviteter som kan iverksettes:

- Prosjekter for å trigge kreativiteten
- Bruk av kreative metoder
 - o I undervisning
 - o I næringslivet
 - o Ungt Entreprenørskap
 - o Senter for entreprenørskap v/UiA

5) Infrastruktur

Kristiansand bør ha relevante utdanninger, kompetansemiljøer og fysisk infrastruktur for å tilrettelegge for at byen har et stort og mangfoldig kulturtilbud, og faktisk er en kulturby.

Eksempler på aktiviteter som kan iverksettes:

- Nye utdanninger
- Nye kompetansesentre
- Annen fysisk infrastruktur (scener, produksjonslokaler mm)

Barnas by – fra mål til handling

Aktiviteter (kunst, kultur og kreativitet)	Tiltak	Delmål	Overordnet mål
• Aktivitetskort • Områdeinnsats i bydeler med store levekårsutfordringer • Integreringstiltak hos idrettslag og frivillige organisasjoner • Gratis busstilbud • Tilbud til utsatte barn • Skapende barn, Barneblikk • Helsestasjon/barnehager	En by for alle	Kultur for barnekkultur - Kultur er en naturlig og integrert del av ALLE barns hverdag i Kristiansand - Trygge og sunne oppvekstvilkår - Barn får muligheten til å utforske og bruke sine kreative evner - Stort og variert kunst- og kulturtilbud - Økt status for kultur av, for og med barn	Bedre levekår
• Etterbruk/videreføring RUTPLUKS • Skulpturpark • Lekeplasser/byrom/uterom • Utvikling av kulturaksen med barn i begge ender	Barn og byrom		
• Bok-koffert (Trygfonden) • Kulturbuss/lekebuss • Kulturell barnehagesekk e.l. • Lekeplasser • Utvikling av kulturaksen med barn i begge ender • Kompetanseheving ansatte i bhg • Barnehagelærutdanning	En tidlig kulturstart	Attraktiv by - Ha et stort og variert kulturtilbud som er enkelt å finne og bruke - Lyst til å feriere i regionen - Gi barnefamiliene lyst til å fortsette å bo eller etablere seg i regionen - Høy attraktivitet ved rekruttering	Sikre arbeidsplasser
• Vitensenter • Kafe/møteplasser • Scener • Uterom	Barnas hus		
• Triggere kreativitet hos barn: MyMachine, Rutpluks, Slow Bridge • Kreativ metode i undervisning	Barn og kreativitet	Humankapital - Personlig vekst og utvikling for Kristiansands barn og unge - Økt forståelse for effekten av satsing på barn og kultur for å gi byen og næringslivet kompetente arbeidstakere - Redusert antall NAV-brukere	
• Barnas turistinformasjon (Wien) • Samarbeid med USUS • Sommeråpen kulturby	Barnas ferieby		
• Senter for Lek v/UiA • Idrettslag og frivillige organisasjon • Pilotprosjekter i skoler og bhg • Infrastruktur • Utstyrsordninger	Barn i lek og fysisk aktivitet		

Talentutvikling og kompetanseutvikling – fra mål til handling

Aktiviteter	Tiltak	Delmål	Overordnet mål
• Utdanningsløp (fra grunnskolen til universitet) • Styrke/etablere nye tilbud (private/offentlige/kommersielle) • Videreutvikle/utvide Cultiva Ekspress	Talentutviklingstilbud	Kultur for kultur - God arena for innbyggernes møte med kunst og kultur - Kompetent kulturby - Økt status, verdsettelse og bruk av estetiske fag og kreativitet i hele samfunnet	Bedre levekår
• Økte rammer Cultiva Ekspress • Større andel nasjonale midler • Gaveforsterkning? • Finansieringsordninger: • Produksjonsfond? • Utviklingsfond film? • Kompetansesentrene?	Produksjonsmidler		
• Nye kompetansesentre • Nye utdanninger • Produksjonsfasiliteter	Infrastruktur	Attraktiv by - Mangfoldig og tolerant samfunn - God kulturell infrastruktur - Stort og variert kunst – og kulturtilbud - Kulturelt økosystem - Kompetansearbeidsplasser innen kultur	Sikre arbeidsplasser
• Kunstnere/kreative næringer • Kompetansesentrene • Fagmiljøer hos kulturinstitusjonene • Forskning • Levekår og kunst/kultur • Barn og kunst • Andre tema? • Ansatte i bhg, skoler, Nav, frivillig sektor mm. • Kultur, kreativitet og innovasjon	Kompetanseutvikling	Humankapital - Kristiansand skal mobilisere innbyggernes ulike talenter - Kompetente arbeidstakere - Kulturell kapital	
• Prisutdelinger? • Tilstedeværelse i media, nettverk, konferanse mm. • Kultur for dyrking av talenter	Endrede holdninger/ økt entusiasme		

Dato: 6. juni 2019
Saksnummer: 23/19
Til: Styret
Møtedato: 17. juni 2019
Saksbehandler: Ingebjørg Borgemyr

Cultiva Ekspress Junior: My Machine

MyMachine er et prosjekt for å øke kreativiteten i barns hverdag. Barn i alderen 6-12 år samarbeider med elever fra videregående skole og studenter fra universitetet for å realisere barnas drømmemaskin. De minste barna settes i fokus, og deltar aktivt i hele prosessen fra idefase til produksjon og fremvisning av maskinene.

Konseptet ble utviklet og gjennomført for første gang i Kortrijk i Belgia, og har siden oppstart blitt etablert i 7 andre land. My Machine er initiert av, og rettighetene til konseptet eies av, My Machine Global Foundation i Belgia (mymachineglobal.org). Cultiva har inngått en 3-årig lisensavtale med My Machine Global (2016-2019).

Prosjektet er en del av Cultiva Ekspress Junior satsingen, og ledes av Senter for ung kunst og kultur (Fluks) ved fakultet for kunsthøgskolen ved UiA. I april 2018 vedtok UiA å etablere MyMachine som et eget studieemne for 5. semesters studenter i ingeniørvitenskap ved fakultet for teknologi og realfag i Grimstad. Emnet ledes og leveres av Senter for ung kunst og kultur i Kristiansand.

Pilotprosjekt for My Machine ble gjennomført i skoleåret 2016/2017 hvor 4 drømmemaskiner ble produsert og utstilt som en del av «Sommer i Kilden 2017». Piloten ble finansiert av Cultiva med kr 900 000,-.

Prosjektet ble videreført av Cultiva med finansiering på kr 1 100 000,- for skoleåret 2017/2018. I juni 2018 besluttet styret å videreføre prosjektet i ytterligere to skoleår, og bevilget kr 1 100 000,- for skoleåret 2018/2019. Prosjektet dokumenteres og kan følges på www.mymachine.no.

Fluks søker nå om kr 550 000,- til finansiering for siste år i samarbeidsavtalen. Det har vært jobbet aktivt med å sikre videre drift etter utløpet av Cultivaavtalen. UiA øker egeninnsatsen betydelig i kommende skoleår, og det er igangsatt samtaler med flere store, sentrale private aktører i regionen. Det arbeides også med etablering av MyMachine Norge.

Administrasjonen meder prosjektet har utviklet seg veldig godt i forhold til våre ambisjoner, og anbefaler bevilgning på kr 550 000 til samarbeidets siste år.

Forslag til vedtak:

Cultiva er innstilt på å videreføre samarbeidsprosjekt med Senter for ung kunst og kultur ved Fakultet for kunsthøgskolen, UiA om prosjektet «My Machine Norge». Det bevilges inntil kr 550 000,- for skoleåret 2019/2020.

Erling Valvik
Administrerende direktør

Vedlegg: Trykte vedlegg: 1) Rapport skoleåret høst 2018/vår 2019
2) Budsjett skoleåret høst 2019/vår 2020
Utrykte vedlegg: Saksfremlegg sak 30/18 til styremøte 11.06.18

Cultiva

Kristiansand
Kommunes
Energiverkstiftelse

Postboks 494
NO-4664 Kristiansand

Tel: +47 380 380 20
Faks: +47 380 380 29

post@cultiva.no
www.cultiva.no

Org.nr.
984 336 845

MyMachine (MM) – Rapport skoleåret høst 2018 / vår 2019

Som forutgående år fulgte prosjektet skoleåret, og for første gang kunne vi tilby som MM eget valgemne ved ingeniørfag, Universitetet i Agder. Emnet gav en innføring i prosjektledelse fra idé til prototype, med vekt på kreativitet, nyskaping, tverrfaglige utviklingsprosesser, design thinking og smidige prosesser. Innholdet i emnet har bestått av forelesninger, gjesteforelesninger fra Hans Gerhard Meier, samt gruppearbeid i tillegg til de tre stegene som er del av den etablerte MyMachine-metodikken.

Åtte ingeniørstudenter var på plass ved studiestart, fra hele fire ulike studieretninger (Mekatronikk, Data, Byggfag, Fornybar energi). Syv av disse fulgte undervisningen i det nyoppstartede emnet, mens én student bisto som vitenskapelig assistent.

Prosjektet involverte dette året

- tre videregående yrkesfagklasser – Dahlske videregående skole, Kvadraturen Skolesenter og Tangen videregående skole.
- fem skoleklasser, fra 2. og 3. klasse trinnet, fra tre ulike skoler - Kringsjø skole, Karl Johan Minne Skole og Kristiansand Internasjonale Skole.

Realiseringen av de fungerende prototypene foregår i tre trinn:

- Første steg: Barna finner opp en drømmemaskin. Studenter gjester skolene og henter ut maskinideer gjennom idemyldrings workshops.
- Andre steg: Studenter utvikler ideen og konseptet.
- Tredje steg: Elever fra videregående bygger maskinprototypene under ledelse av studentene.

En sjette skoleklasse fra Sentrumsskolen Tordenskjoldsgate bisto i tillegg med et besøk på verkstedet på Kvadraturen Skole for tilpasning av prototypene (testing) for barn. Dette ble en så vellykket del av prosjektet – både for barna og for utvikling av prototypene, at vi ønsker å inkludere dette besøket i det kommende året, om kapasiteten tillater det.

Prosjektet ble gjennomført med god margin allerede i mars, og vi har deretter jobbet hardt med å legge til rette for neste års MM med markedsføring, finansiering og administrering av emnet.

Seks maskiner ble bygget:

- Massasjemaskinen – idé fra 2.klasse ved Kringsjø skole, gruppen «Hai»
- Søppel – idé fra 3.klasse ved Kringsjø skole
- Votteskyter – idé fra 2.klasse ved Karl Johans minne skole
- Trampolinemaskin – idé fra 2.klasse ved Kringsjø skole, gruppen «Hval»
- Transformer – idé fra 2.klasse ved Kristiansand internasjonale skole

Etter endt og bestått eksamen for høstsemesteret ble studentene fra og med januar lønnet som vitenskapelige assistenter under ferdigstilling av de fungerende prototypene på lik linje med prosjektets foregående år. Dette skyldes til dels den begrensede mengden et 10 poengs valgemne skal inneholde, til dels det begrensede tidsvinduet videregående har mulighet til å jobbe med MyMachine – (januar-mars). Emnet er etablert ved Fakultet for kunstfag, og sikter seg inn på studenter ved Fakultet for teknologi og realfag, 5. semester på bachelornivå, samt fra og med Høst 2020 Kunstfagstudenter på samme nivå.

I tillegg til stilling som vitenskapelig assistenter, og mye relevant kunnskap, fikk studentene eget arbeidsrom på Campus Grimstad og attest på arbeidserfaring med prosjektledelse i nyskappingsprosjekter gjennom MM prosjektet. Dette viste seg svært verdifullt for studentene som på dette tidspunktet var i ferd med å avslutte sin bachelor og søke seg ut i jobb.

"MyMachine har gitt meg utfordringer samt motivasjon for produktutvikling. Det å være prosjektleder fra kundemøter og testingsrunder, og fram til en levert prototype er noe av det mest lærerike UiA har innen ingeniørfag. anbefaler MyMachine til alle som vil ha praktisk erfaring av teori som læres underveis i studieløpet."

MyMachine- og ingeniørstudent Matias Tare, Fornybar energi, UiA

Også fra barn og lærere i skolen har prosjektet blitt sett på som verdfullt:

"Elevene får oppleve at det nytter å tenke annerledes. De får bruke fantasien, og det å oppleve at noe de tenker inni hodet sitt, kan bli til noe de kan ta og føle på, kan inspirere til drømmer og håp om fremtiden."

Lærer Sigrun Anna Lomeland, Kringsjø skole, Kristiansand

Prosessutstilling hvor barna fikk komme med tilbakemelding på maskinene ble avviklet i Vrimlehallen på campus i Kristiansand med rektor til stede, og den endelige utstilling ble åpnet 19.mars i Kristiansand folkebibliotek, etter et frokostseminar om fremtidens ingeniører i samarbeid med Næringsforeningen. Utstillingen sto i to uker, i en periode hvor store deler av kommunens 3. klasse trinn var innom biblioteket på Den Kulturelle Skolesekken produksjon og derfor

også kunne oppleve maskinprototypene skapt av barn. Se gjerne dokumentasjon av utstillingsåpning MyMachine 2019 <https://tinyurl.com/y4f42lqy>

MM fikk ved nyttår 2019 inn ny kompetanse gjennom medarbeider Kai Steffen Østensen. Østensen har god erfaring med interne prosesser ved UiA og har fått hovedansvar for å jobbe med videre med finansiering av MM mot Fakultet for Tek real i Grimstad, Fakultet for kunsthøgskolen i Kristiansand og Universitetet i Agder sentralt, samt overfor næringslivet. Dette har vært en styrke for prosjektet ved både etableringen av MM som et eget emne ved UiA, og allerede gitt resultater i form av samarbeid med Næringsforeningen og møter med lokalt næringsliv. En god støtte i dette arbeidet har vært MM ambassadør, tidligere næringslivsleder og nåværende seniorrådgiver på UiA, Dag Nordbø.

Vi ser frem til fortsatt etablering av MyMachine Norge (det er vist interesse for prosjektet fra aktører i både Fredrikstad og Asker). Vi får svært positiv tilbakemelding fra alle hold på MyMachine – og emneansvarlig Idunn Sem presenterer i august prosjektet under konferansen *Art in Education - Building Partnerships with Artists, Schools, Young People and Communities*, på OsloMet i regi av Kulturtanken og OsloMet.

Regnskap MM 2018/2019

Formål		Emneledelse og adm	CEJ - MM, høst 18	CEJ - MM, vår 2019	Sum
Prosjekt- og emneledelse	Ledelse av MM-emne, prosjektledelse, utvikling mm	650 000	0	0	650 000
Tek. Real timer / UiA lokaler	Egenandel	90 000	0	0	90 000
Mentor	Innleid undervisning	0	7 172	0	7 172
Teknisk - drift og utvikling	Domene nettside	0	350	187	537
Markedsføring	Rekruttering studenter, utstilling, profilering, utvikling nettside mm	20 000	1 602	7 333	28 935
Redaksjonelle tjenester	Dokumentasjon og profilering i forbindelse med utstilling	0	0	3 000	3 000
Reise	Alle reiser studenter, adm og skoleelever i forbindelse med utstillinger	0	11 556	8 438	19 994
Div / Egenandel delprosjekt	Beverting besøk fra MM Global (utstilling)	0	1 323	1 851	3 174
ID-kostnader	Inkluderer ID-kostnader for studenter	164 000	0	0	164 000
Produksjonsassistenter	Studentenes MM-emne varer høsten ut høsten, på våren får de vit.ass lønn	0	1 305	112 826	114 132
Leie av utstyr / materialkostnader	For alle maskiner	0	10 239	49 466	59 704
Arrangement	Prosessutstilling og utstilling av prototyper	0	12 011	18 933	30 945
Frakt	Maskiner til utstilling	0	570	0	570
SUM - utgifter		924 000	46 127	202 034	1 172 162

Inntekter					
Inntekter fra stiftelser - Cultiva	Del 1 av støtte 2018/2019	0	-550 000	0	-550 000
Utestående fra stiftelser - Cultiva	Del 2 av støtten 2018/2019	0	0	-550 000	-550 000
Egenandel UiA	Egenandel - bruk av lokaler og timeinnsats på Tek.real.	-90 000	0	0	-90 000
SUM - inntekter		-90 000	-550 000	-550 000	-1 190 000
Balanse					-17 838

Ved gjennomføringen av andre prosjektår har økonomien gått fint i balanse. På våren har vi hatt med oss studentene som tok valgemnet på høsten som vitenskapelige assistenter på lik linje som i piloten og prosjektets første år. Dette er fordi emnet kun varer et semester. Flere poster fra budsjettet er slått sammen under regnskapsposten for produksjonsassistenter.

Veien videre:

Ved hjelp av estimert støtte fra Cultiva på kr 550 000,- skoleåret 2019 / 2020 går MyMachine inn i en overgangsfase mot en varig finansiering fra Universitetet i Agder og det private næringsliv. I tillegg vises det stor interesse for prosjektet fra andre institusjoner og kommuner i landet – og det vil arbeides videre med en modell som kan implementeres også andre steder i landet.

Fra kommende skoleåret vil Fakultet for kunsthøgskolen og Fakultet for teknologi og realfag investere kr 100 000 hver i en tre-års periode. UiA sentralt kommer inn med kr 50 000 kommende skoleår, med en planlagt økning til opp mot kr 300 000 pr skoleår de to påfølgende årene: MyMachine som studieemne oppfyller flere ambisjoner i Universitetets strategi, og det prosessorienterte læringsutbyttet studentene får med seg legger til rette for verdifull samhandling med regionen og ikke minst fremtidens læring og undervisning.

Det er innledet samtaler med flere store, sentrale private aktører i regionen, hvor vi nå konkret går inn i siste fase for ett større partnerskap i disse dager. Interessen er stor for prosjektet, det vekker særlig begeistring at studentene gjennom deltakelsen i MyMachine kan legge frem konkrete prosjekresultater, vise at de håndterer begrensede rammer, og kan sette sin læring og kompetansen ut i praksis. Det vises også interesse for at prosjektet er med å rekruttere ingeniører for fremtiden: hvordan barn blir kjent med egne yrkesmuligheter, og at elever i videregående opplæring motiveres for høyere utdanning.

Utstillingsdelen av MM trekkes også frem som et viktig element for synliggjøring av samarbeidet.

Fluks og UiA ser frem til videre arbeid med MyMachine i Kristiansand og Norge for øvrig, og vil fra høsten sementere samarbeidet med MyMachine Global ved å overta franchiseavtalen som til nå har lagt hos Cultiva.

Fluks - Senter for ung kunst og kultur		10 studiepoeng	6 maskiner
MyMachine Norge		6 maskiner = 6 skoleklasser, 3 vgs, 1 høyere utd. inst.	Høst 19 / vår 20
KOSTNADER			
		Antall	Beløp
Lønn / honorar			
inkl. sos kostnader	Fluks - emneansvarlig / prosjektkoordinering - vitenskaplig	50 %	400 000
	Fluks - prosjektleidelse / koordinering / adm og utvikling	50 %	400 000
	MM assistenter (tidligere MM-studenter)	10 %	40 000
	UiA - fakultet for teknologi og realfag - timer inkl alle kostnader		50 000
SUM			890 000
Materialer			
Kostnad pr maskin	Materialer		60 000
	Utstillingskostnader		40 000
SUM		6 maskiner og utstillingskostnader	100 000
Transport / Reise			
Reise	Prosjektleder/ emneansvarlig til skoler, Campus i Grimstad med mer		20 000
Lokaltransport	studenter til skoler i Krs		20 000
Prosjektledelse	Reiser for langtidspromotering og finansiering		10 000
Transport	Maskiner til utstilling		30 000
Transport	Skolebarn til prosessutstilling og hovedutstilling		40 000
SUM		Bussing barneskoler / kjøring / maskintransport	120 000
Andre kostnader			
Møtekostnader	Møter med MyMachine Global, nye finansieringskilder		10 000
Franchise	lisens fra MM Global		30 000
Indirekte kostnader	UiA - prosjektkoordinering, Fluks	100 %	101 000
Indirekte kostnader	UiA - assistenter / mentorer, Fak for tek. real	ca 10%	15 000
Dokumentasjon og markedsføring	Trykt materiale / blogg / annonsering		30 000
Utstilling	Offentlig utstilling av ferdige maskiner		30 000
SUM		ID-kostnader / utvikling og møter / bekjentgjøring og markedsføring	216 000
SUM UTGIFTER			1 326 000
INNTEKTER			
Cultiva			-550 000
UiA	Strategiske midler kunsthøgskolen		-100 000
	Strategiske midler teknisk		-100 000
	UiA sentralt - støtte		-50 000
	Inntekter fra emnemodul - uten FK- vekting=1,65 (10/ 15 studenter bestått eksamen)		-66 000
Ekstern finansiering	kr 200 000 pr aktør		-400 000
Egeninnsats	div egenandeler - timer tek real / formidling og nettside Fluks mm		-60 000
SUM INNTEKTER			-1 326 000
BALANSE			0

Dato: 7. juni 2019
Saksnummer: 24/19
Til: Styret
Møtedato: 17. juni 2019
Saksbehandler: Ingebjørg Borgemyr

Konstituering daglig leder

Administrerende direktør fratrer sin stilling med virkning fra 30. juni 2019. Frem til ny daglig leder tiltrer, må stiftelsen konstituere en daglig leder.

Forslag til vedtak:

Ingebjørg Borgemyr konstitueres som daglig leder for Cultiva – Kristiansand kommunes energiverksstiftelse frem til ny daglig leder tiltrer.

Erling Valvik
Administrerende direktør

Trykte vedlegg: Ingen

Utrykte vedlegg: Ingen